

**USVAJANJE DEKLARACIJE
NARODNE SKUPŠTINE
REPUBLIKE SRBIJE
O OSUDI ZLOČINA
U SREBRENICI**

(stenografske beleške sa sednice)

USVAJANJE DEKLARACIJE NARODNE SKUPŠTINE REPUBLIKE SRBIJE O OSUDI ZLOČINA U SREBRENICI

(STENOGRAFSKE BELEŠKE SA SEDNICE)

Inicijativa mladih za ljudska prava
Program za tranzicionu pravdu
11. jul 2010. godine

Za izdavača
Maja Stojanović

Dizajn i priprema
Nikola Milenković

Program za tranzicionu pravdu i ova publikacija
podržani su od strane organizacije
Nacionalna zadužbina za demokratiju

Zahvaljujemo se partnerima na podršci

Obrada i štampa
Zlatna knjiga, Kragujevac
Tiraž: 300 primeraka

ISBN
978-86-85381-22-5

Copyright Inicijativa mladih za ljudska prava
www.yihr.org

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

342.537.4 (497.11) "2010"
341.322.5 (497.6) "1995"

USVAJANJE Deklaracije Narodne skupštine
Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici
: (stenografske bečeške sa sednice) /
[priredila Maja Stojanović] . - Beograd :
Inicijativa mladih za ljudska prava, 2010
(Kragujevac : Zlatna knjiga). - 119 str ; 24
cm. - (Program za tranzicionu pravdu)

Tiraž 300. - Str. 3: Uvod / Maja Stojanović

ISBN 978-86-85381-22-5

a) Србија. Народна скупштина - Заседања -
2010 б) Ратни злочини - Сребреница - 1995
COBISS.SR-ID 176324364

UVOD

Usvajanje deklaracije o genocidu u Srebrenici u Skupštini Srbije je proizvelo široku i kontroverznu javnu debatu. Petnaest godina duga polemika o zločinu u Srebrenici, prvo uz naglašeno negiranje, zatim licitaciju sa brojem žrtava i na kraju tumačenjem pravne kvalifikacije ovog zločina, kulminirala je najpre izjavom predsesnika Srbije Borisa Tadića da treba osuditi genocid u Srebrenici, a zatim i samim usvajanjem Deklaracije Narodne Skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici.

Ostaje otvoreno pitanje da li je usvajanje deklaracije dovelo do rezultata. Da li je polemika u Skupštini dovela do boljeg razumevanja i konsenzusa oko osude ratnih zločina i individualizaciji krivice ili su se samo utvrđile i razbuktale postojeće nedoumice o kolektivnoj odgovornosti i krivici, o razlozima zbog kojih treba osuditi genocid i odgovorne izvesti pred lice pravde?

Pred vama je transkript sednice na kojoj je Skupština Srbije raspravljala o usvajanju Deklaracije. Debate i govori narodnih poslanika svih političkih opcija daju najbolji pregled o dilemama i načinu na koji se poslednjih petnaest godina pristupa genocidu u Srebrenici, presudama međunarodnih sudova i najzad, ali ne i manje važno, pokazuje odnos prema žrtvama ratnih zločina na teritoriji bivše Jugoslavije. Licitacija brojem žrtava, ponovno korišćenje „naših“ žrtava u političke svrhe i manjak razumevanja značaja simboličke reparacije, koju je sama deklaracija trebalo da pruži, obeležili su polemiku u Skupštini.

Inicijativa mladih za ljudska prava se iz dva razloga odlučila za štampanje integralnog transkripta ove sednice Skupštine. Prvi je, već pomenuti, sveobuhvatni pregled stavova i mišljenja o genocidu u Srebrenici koji daje ova rasprava. Drugi razlog leži u činjenici da je zaborav i nepoznavanje činjenica o prošlosti glavnii preduslov za neke buduće manipulacije i etnički motivisane konflikte. Štampanje i dostupnost ovog transkripta, a samim tim i realni pregled stavova o Srebrenici, samo je mali doprinos kreiranju neophodne arhive o političkim i ratnim dešavanjima koju ostavljamo kao zaostavštinu novim generacijama.

Iako preporučujemo čitanje transkripta u celini, radi lakšeg pregleda i mogućnosti praćenja debate o najvažnijim temama, napravljen je sadržaj u kome su grupisani delovi govora narodnih poslanika u deset poglavlja. Izbor tema je napravljen u skladu sa javnim polemikama koje su vodene poslednjih godina i koje na različite načine kreiraju javno mnjenje u Srbiji.

Relativizacija genocida, odnos prema žrtvama, polemika o individualnoj i kolektivnoj odgovornosti, veličanje Ratka Mladića kao heroja i evropske integracije su neke od tema koje utiču na saradnju sa Haškim tribunalom, određuju odnos prema prošlosti i, uopšte, kreiraju (ili ruše) buduću saradnju sa državama u regionu.

Nada Kolundžija, pri predstavljanju predloga deklaracije, postavila je sledeće pitanje: "...da li je za sve nas neprikosnovenost ljudskog života u temelju društva za koje se zalaže-mo i da li je za sve nas ta neprikosnovenost zaštićena od svakog nacionalnog, verskog ili bilo kog drugog predznaka koji čini razliku?". Ovaj transkript nudi odgovor.

*Maja Stojanović,
direktorka Inicijative mladih za ljudska prava*

SADRŽAJ

O ŽRTVAMA

Nada Kolundžija ...	15
Nada Kolundžija ...	16
Čedomir Jovanović ...	26
Čedomir Jovanović ...	28
Branko Ružić ...	28
Branko Ružić ...	29
Suzana Grubješić ...	30
Tomislav Nikolić ...	31
Vlajko Senić ...	35
Čedomir Jovanović ...	42
Nada Kolundžija ...	42
Nada Kolundžija ...	49
Aleksandar Martinović ...	49
Nada Kolundžija ...	50
Tomislav Nikolić ...	50
Nada Kolundžija ...	51
Dragoljub Mićunović ...	54
Aleksandra Janković ...	58
Momo Čolaković ...	63
Nada Kolundžija ...	64
Nada Kolundžija ...	72
Vlajko Senić ...	73
Vjerica Radeta ...	75
Dragoljub Mićunović ...	77
Vjerica Radeta ...	77
Petar Petrović ...	80
Nada Kolundžija ...	82
Nada Kolundžija ...	83
Petar Jović ...	85
Željko Ivanji ...	91
Željko Tomić ...	92
Aleksandar Martinović ...	95
Marina Raguš ...	99
Marina Raguš ...	101
Jelena Trivan ...	105
Saša Milenić ...	112
Milan Stanimirović ...	112
Milan Stanimirović ...	113
Srđan Miković ...	115
Slobodan Samardžić ...	116

O KOLEKTIVNOJ

I INDIVIDUALNOJ ODGOVORNOSTI

Dragan Todorović ...	13
Nada Kolundžija ...	15
Jovan Palalić ...	16
Nada Kolundžija ...	16
Nada Kolundžija ...	17
Velimir Ilić ...	23
Velimir Ilić ...	24
Velimir Ilić ...	25
Čedomir Jovanović ...	26
Čedomir Jovanović ...	27
Suzana Grubješić ...	30
Tomislav Nikolić ...	32
Nada Kolundžija ...	34
Nada Kolundžija ...	35
Čedomir Jovanović ...	45
Aleksandar Martinović ...	46
Nada Kolundžija ...	49
Aleksandar Martinović ...	50
Aleksandar Martinović ...	51
Dragoljub Mićunović ...	53
Aleksandra Janković ...	57
Aleksandra Janković ...	58
Kenan Hajdarević ...	59
Tomislav Nikolić ...	62
Aleksandar Martinović ...	63
Zoran Nikolić ...	65
Nada Kolundžija ...	65
Nada Kolundžija ...	67
Miloš Aligrudić ...	71
Vlajko Senić ...	72
Miloš Aligrudić ...	74
Vjerica Radeta ...	74
Vjerica Radeta ...	75
Vjerica Radeta ...	78
Marina Raguš ...	79
Zoran Nikolić ...	81
Nada Kolundžija ...	82
Petar Jović ...	85
Žarko Korać ...	86
Dorđe Miličević ...	89
Željko Tomić ...	93
Nenad Čanak ...	93
Slobodan Samardžić ...	95
Nenad Čanak ...	96
Slobodan Samardžić ...	96
Nada Kolundžija ...	100
Jelena Trivan ...	105
Gordana Pop-Lazić ...	108
Nada Kolundžija ...	109
Nada Kolundžija ...	110

Milan Stanimirović ...	113	Nada Kolundžija ...	34
Aleksandar Jugović ...	114	Nada Kolundžija ...	35
Nada Kolundžija ...	117	Vlajko Senić ...	35
O UPOTREBI REĆI		Tomislav Nikolić ...	36
„GENOCID“ U DEKLARACIJI		Slobodan Samardžić ...	37
Aleksandar Martinović ...	46	Slobodan Samardžić ...	39
Dragoljub Mićunović ...	54	Aleksandar Martinović ...	49
Dragoljub Mićunović ...	55	Aleksandra Janković ...	57
Balint Pastor ...	56	Kenan Hajdarević ...	59
Meho Omerović ...	69	Tomislav Nikolić ...	61
Meho Omerović ...	70	Tomislav Nikolić ...	62
Miloš Aligrudić ...	70	Nada Kolundžija ...	64
Petar Petrović ...	80	Aleksandar Martinović ...	97
Dragoljub Mićunović ...	83	Nada Kolundžija ...	97
Žarko Korać ...	87	Zoran Krasić ...	104
Žarko Korać ...	88	Jelena Trivan ...	105
Željko Ivanji ...	91	Nada Kolundžija ...	110
Željko Ivanji ...	92	Nada Kolundžija ...	111
Nenad Čanak ...	93	O RATKU MLADIĆU	
Zoran Krasić ...	103	Velimir Ilić ...	23
Jelena Trivan ...	106	Čedomir Jovanović ...	26
Gordana Pop-Lazić ...	109	Čedomir Jovanović ...	42
O MEĐUNARODNIM SUDOVIMA		Čedomir Jovanović ...	43
I PRESUDAMA MEĐUNARODNIH		Aleksandar Martinović ...	48
SUDOVA		Aleksandar Martinović ...	49
Čedomir Jovanović ...	26	Aleksandar Martinović ...	51
Branko Ružić ...	28	Dragoljub Mićunović ...	53
Tomislav Nikolić ...	32	Kenan Hajdarević ...	59
Slobodan Samardžić ...	38	Aleksandar Martinović ...	67
Aleksandar Martinović ...	50	Tomislav Nikolić ...	67
Nada Kolundžija ...	50	Aleksandar Martinović ...	68
Aleksandar Martinović ...	51	Meho Omerović ...	70
Balint Pastor ...	55	Dragoljub Mićunović ...	77
Aleksandar Martinović ...	63	Petar Jojić ...	86
Miloš Aligrudić ...	70	Žarko Korać ...	87
Miloš Aligrudić ...	74	Željko Ivanji ...	91
Petar Petrović ...	80	Nenad Čanak ...	94
Petar Jojić ...	85	Aleksandar Martinović ...	94
Boris Aleksić ...	90	Nenad Čanak ...	96
Zoran Krasić ...	103	Nada Kolundžija ...	97
O EVROPSKOJ UNIJI		Marina Raguš ...	98
Jovan Palalić ...	17	Jelena Trivan ...	105
Esad Džudžević ...	19	Dušan Marić ...	106
Čedomir Jovanović ...	27	Aleksandar Jugović ...	114
Branko Ružić ...	29	Predrag Mijatović ...	116
Suzana Grubješić ...	30	O ZLOČINIMA	
Tomislav Nikolić ...	31	NAD SRBIMA	
Tomislav Nikolić ...	34	Slavica Đukić Dejanović ...	9
		Nada Kolundžija ...	16

Nada Kolundžija ...	17	Vjerica Radeta ...	75
Jovan Palalić ...	17	Aleksandar Martinović ...	76
Ćedomir Jovanović ...	18	Petar Jojić ...	85
Aleksandar Martinović ...	21	Nenad Čanak ...	94
Velimir Ilić ...	22	Marina Raguš ...	99
Velimir Ilić ...	23	Dušan Marić ...	106
Branko Ružić ...	29		
Branko Ružić ...	30	RELATIVIZACIJA	
Suzana Grubješić ...	30	I O RELATIVIZACIJI GENOCIDA	
Tomislav Nikolić ...	33	Suzana Grubješić ...	30
Slobodan Samardžić ...	38	Slobodan Samardžić ...	39
Aleksandar Martinović ...	46	Aleksandar Martinović ...	46
Aleksandar Martinović ...	48	Aleksandar Martinović ...	47
Balint Pastor ...	56	Aleksandar Martinović ...	48
Aleksandra Janković ...	57	Aleksandar Martinović ...	49
Aleksandra Janković ...	58	Aleksandar Martinović ...	51
Tomislav Nikolić ...	60	Saša Milenić ...	72
Tomislav Nikolić ...	61	Vjerica Radeta ...	74
Miloš Aligrudić ...	70	Vjerica Radeta ...	75
Miloš Aligrudić ...	74	Vjerica Radeta ...	76
Vjerica Radeta ...	75	Dragoljub Mićunović ...	77
Petar Petrović ...	80	Vjerica Radeta ...	78
Zoran Nikolić ...	81	Aleksandar Martinović ...	78
Petar Jojić ...	85	Dragoljub Mićunović ...	79
Đorđe Miličević ...	89	Marina Raguš ...	79
Boris Aleksić ...	91	Petar Petrović ...	80
Nenad Čanak ...	94	Petar Jojić ...	85
Marina Raguš ...	99	Boris Aleksić ...	89
Dušan Marić ...	106	Boris Aleksić ...	90
Dušan Marić ...	107	Meho Omerović ...	100
Aleksandar Jugović ...	114	Marina Raguš ...	100
		Zoran Krasić ...	103
O KOSOVU		Dušan Marić ...	106
Ćedomir Jovanović ...	26	Dušan Marić ...	107
Tomislav Nikolić ...	33	Gordana Pop-Lazić ...	108
Slobodan Samardžić ...	39	Gordana Pop-Lazić ...	109
Tomislav Nikolić ...	60	Predrag Mijatović ...	116
Tomislav Nikolić ...	65		
Vlajko Senić ...	72		
Vjerica Radeta ...	75		
Žarko Korać ...	87		
O REPUBLICI SRPSKOJ			
Jovan Palalić ...	16		
Velimir Ilić ...	22		
Velimir Ilić ...	24		
Ćedomir Jovanović ...	26		
Branko Ružić ...	29		
Slobodan Samardžić ...	39		
Tomislav Nikolić ...	60		
Nada Kolundžija ...	64		

REPUBLIKA SRBIJA
NARODNA SKUPŠTINA
TREĆA SEDNICA
PRVOG REDOVNOG ZASEDANJA
30. mart 2010. godine

(Sednica je počela u 11.35 časova. Sednicom predsedava Slavica Đukić-Dejanović, predsednik Narodne skupštine.)

*
* * *

PREDSEDNIK: Pre nego što pređemo na Treću sednicu, poštovani narodni poslanići, dozvolite da vas obavestim da sam za četvrtak, 1. aprila 2010. godine, za 11.00 časova zakazala konsultacije da šefovima poslaničkih grupa i potpredsednicima Narodne skupštine, dakle Kolegijum Narodne skupštine, na temu deklaracije o zločinima nad Srbima, učinjenim na prostorima prethodne Jugoslavije. Očekujem da će se tekst ove deklaracije brzo naći pred poslanicima Narodne skupštine Republike Srbije, kao posebna tačka.

O zločinima
nad Srbima

Otvaram Treću sednicu Prvog redovnog zasedanja Narodne skupštine Republike Srbije u 2010. godini.

Na osnovu službene evidencije o prisutnosti narodnih poslanika, konstatujem da sednici prisustvuje 148 narodnih poslanika.

Podsećam vas da je članom 86. stav 5. Poslovnika Narodne skupštine predviđeno da kvorum za rad Narodne skupštine prilikom utvrđivanja dnevnog reda postoji ako je na sednici prisutno najmanje 126 narodnih poslanika.

Da bismo utvrdili broj poslanika prisutnih u sali, molim vas da ubacite kartice u poslaničke jedinice.

Konstatujem da je, primenom elektronskog sistema za glasanje, utvrđeno da je u sali 129 narodnih poslanika, te da imamo uslove za rad.

Obaveštavam da je sprečena da sednici prisustvuje narodni poslanik Donka Banović.

Saglasno članu 84. stav 2. Poslovnika Narodne skupštine, obaveštavam da sam ovu sednicu sazvala izuzetno za 30. mart 2010. godine, dakle, u roku kraćem od roka utvrđenog u članu 84. stav 1. Poslovnika Narodne skupštine, zbog potrebe da Narodna skupština što pre razmotri Predlog akta iz predloženog dnevnog reda, a iz razloga koji su navedeni u obrazloženju za donošenje akta po hitnom postupku.

U sazivu ove sednice, koji vam je dostavljen, sadržan je predlog dnevnog reda sednice.

Pre utvrđivanja dnevnog reda sednice, saglasno članu 90. stav 5. Poslovnika Narodne skupštine, potrebno je da Narodna skupština odluči o predlogu za stavljanje na dnevni red akta po hitnom postupku.

Narodni poslanik Nada Kolundžija, aktom od 29. marta 2010. godine, predložila je da se po hitnom postupku stavi na dnevni red Predlog deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici, koji je grupa od 114 narodnih poslanika podnela Narodnoj skupštini 27. marta 2010. godine.

Stavljam na glasanje ovaj predlog.

Od 153 narodna poslanika, 125 je glasalo za.

Konstatujem da je Narodna skupština prihvatile ovaj predlog.

Pošto smo se izjasnili o predlogu za stavljanje na dnevni red akta po hitnom postupku, na osnovu člana 92. stav 3. Poslovnika Narodne skupštine, stavljam na glasanje predlog dnevnog reda u celini.

Od 149 narodnih poslanika, 127 je glasalo za.

Konstatujem da je Narodna skupština utvrdila dnevni red Treće sednice Prvog redovnog zasedanja Narodne skupštine Republike Srbije u 2010. godini.

Dnevni red

1. Predlog deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici.

Prelazimo na 1. tačku dnevnog reda: - PREDLOG DEKLARACIJE NARODNE SKUPŠTINE REPUBLIKE SRBIJE O OSUDI ZLOČINA U SREBRENICI

Primili ste Predlog deklaracije koji je podnela grupa od 114 narodnih poslanika i Izveštaj Zakonodavnog odbora.

Pre otvaranja jedinstvenog pretresa, podsećam vas da prema članu 163. stav 3, a shodno članu 94. Poslovnika Narodne skupštine, ukupno vreme rasprave u načelu za poslaničke grupe iznosi pet časova, kao i da se ovo vreme raspoređuje na poslaničke grupe srazmerno broju narodnih poslanika članova poslaničkih grupa.

To praktično znači da Poslanička grupa Za evropsku Srbiju ima na raspolaganju jedan sat, 33 minuta i 36 sekundi; Poslanička grupa SRS - jedan sat, sedam minuta i 12 sekundi; Poslanička grupa G17 plus - 28 minuta i 48 sekundi; Poslanička grupa DSS - Vojislav Košutnica - 25 minuta 12 sekundi; Poslanička grupa "Napred Srbija" - 25 minuta i 12 sekundi; Poslanička grupa SPS - JS - 18 minuta; Poslanička grupa LDP - 14 minuta i 24 sekundi; Poslanička grupa Nova Srbija - 10 minuta i 48 sekundi; Poslanička grupa manjina - osam minuta i 24 sekunde i Poslanička grupa PUPS - šest minuta.

Saglasno članu 93. stav 3. Poslovnika Narodne skupštine, narodni poslanici koji nisu članovi poslaničkih grupa imaju pravo da govore jedanput do pet minuta.

Molim poslaničke grupe, ukoliko to već nisu učinile, da odmah podnesu prijave za reč, sa redosledom narodnih poslanika.

Obaveštavam vas da će po ovoj tački dnevnog reda poslaničke grupe predstavljati narodni poslanici: narodni poslanik Esad Džudžević Poslaničku grupu manjina, narodni poslanik Slobodan Samardžić Poslaničku grupu DSS - Vojislav Košutnica, narodni poslanik Aleksandar Martinović Poslaničku grupu SRS.

Izvinite, iako je predsednik poslaničke grupe SRS, gospodin Dragan Todorović, sa zakašnjenjem podneo sledeći predlog, pročitaću ga i staviti na izjašnjavanje.

U skladu sa članom 94. stav 3. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije, predložio je da ukupno vreme predviđeno za raspravu u načelu po tački 1. dnevnog reda Treće sednice Prvog redovnog zasedanja iznosi 10 časova.

Stavljam na glasanje ovaj predlog.

Od 204 poslanika, za je glasalo 62 poslanika.

(Dragan Todorović, sa mesta: Na šta ovo liči?)

Molim za malo tišine, ponovićemo glasanje.

Evo, imate sada na ekranu.

Molim narodne poslanike da se izjasne o predlogu gospodina Todorovića.

Od 206 poslanika, za je glasalo 80 poslanika.

Konstatujem da predlog nije prihvaćen.

Saglasno članu 163. stav 2. Poslovnika Narodne skupštine, otvaram jedinstveni pretres o Predlogu deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici.

Po Poslovniku se javio gospodin Jovanović.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Gospodo predsednica, poštovano predsedništvo, dame i gospodo narodni poslanici, javio sam se u skladu sa članom 98. stav 2. Naime, tim članom je predviđeno da predsednik Narodne skupštine može da odredi pauzu u radu sednice Narodne skupštine, kako bi se izvršile potrebne konsultacije ili pribavilo mišljenje.

Smatram da je neophodno uvesti red u temu koja je otvorena glasanjem za predloženu tačku dnevnog reda i reći ću vam zbog čega, gospodo predsednici. Mi smo samo jedanputa u parlamentu razgovarali o deklaraciji o osudi događaja u Srebrenici. Taj razgovor je vođen na konsultacijama, odnosno na kolegijumu koji ste vi organizovali u prošlu sredu.

Ne bih želeo da komentarišem činjenicu koja govorи о tom kolegiju kao kolegijumu na kome nisu prisustvovali svi šefovi poslaničkih grupa, ali bih hteo da vam kažem da smo

mi na tom kolegijumu upravo razgovarali o Poslovniku kojim se uređuje rad kolegijuma, potom smo razgovarali o planu aktivnosti u samoj Skupštini, o 90 tačaka dnevnog reda koje su bile planirane za ovu nedelju, a onda nam je tokom rasprave uručen jedan dokument koji ste vi potpisali. To je bio tekst deklaracije o Srebrenici.

Završili smo kolegijum zajedničkim dogovorom da je potrebno nastaviti konsultacije, kako bi se došlo do dokumenta iza koga može da stane ovaj parlament. Samo ču citirati konfuziju koja je obeležila jučerašnji dan. Vi ste juče izjavili da se tekst ne može u ponudi menjati, ali predstavnik predlagачa može svaku inicijativu uvažiti i na kraju glasanjem tekst se može menjati. Poslanici imaju vrlo aktivnu ulogu jer će učešćem u raspravi moći da utiču na definitivnu promenu, a ne na ponuđenu sadržinu teksta. Ovo je samo jedna u nizu kontradiktornih i konfuznih izjava koje su nas uvele u raspravu o događajima u Srebrenici.

Dobili smo amandman poslanika Mehe Omerovića iz grupe manjina, izvinjavam se, iz ZES-a, kojim on takođe vrši intervenciju na tekstu deklaracije. Pošto se ovde vodi objedinjen i jedinstven pretres, mi nećemo moći da razgovaramo o amandmanima. Mislim da je neodgovorno ovako ulaziti u raspravu o tako važnoj temi, da je potrebno uspostaviti neki normalan rad, a preduslov za tako nešto je naš zajednički dogovor oko toga.

Nismo bili u prilici, gospodo Dejanović, nikada da razgovaramo o ovome. Vi ste nam mogućnost za tako nešto uskratili, a sada ovde treba da polemišemo mereći dozu patriotizma ili razuma u nama. Dozvolite da se o tome povede prvo rasprava na onim mestima na kojima se mora razgovarati, a da tek potom uđemo u parlament sa jednim jasnim stavom o onome što ovde želimo da uradimo.

Ovo nas ničemu ne vodi i to je više nego jasno. Ako je cilj da se na ovakav način Srbija izjašnjava o tako tragičnim događajima kao što su događaji koje tretira Predlog deklaracije, onda je to poraz pre početka rasprave, ne moramo ni da glasamo o tome, naš zajednički.

PREDSEDNIK: Zahvaljujem na sugestiji.

Ako je bilo nekih nejasnoća, deklaracija je akt o kome Skupština raspravlja u okviru jedinstvenog pretresa i o svim idejama. To nisu klasični amandmani jer nemamo članove zakona, ali na svaki stav deklaracije se može u toku rasprave podneti sugestija o kojoj će se Skupština izjasniti.

Mislim da je period više od dva meseca bio dovoljan za konsultacije među nama. Ovaj završni tekst je podržalo 114 poslanika svojim potpisima. On je ponuđen kao sadržaj, o kome će definitivno Skupština, uzimajući u obzir i sve sugestije koje se tokom rasprave budu čule, izjasniti glasanjem. Dakle, o svakoj vašoj ideji ili amandmanu glasaće Skupština.

Izvinite, povreda Poslovnika gospodine Iliću? Ima reč poslanik Ilić.

VELIMIR ILIĆ: Gospodo predsednica, ja sam vas shvatio veoma ozbiljno onaj vaš sastanak koji ste sazvali kao koordinaciju šefova poslaničkih grupa. Došao sam uredno i na vreme. Šta se dogodilo? U sali su bili neki vaši činovnici, koji su me obavestili da vi imate konsultacije vladajuće koalicije na nekom drugom mestu, a mi da sednemo i da sačekamo dok dođete. Ja sam sedeо jedno vreme i naravno otisao.

To je diskriminacija prema poslanicima. Mi smo došli da raspravljamo o jednom veoma ozbilnjom pitanju koje je danas na dnevnom redu i šta se događa?

PREDSEDNIK: Gospodine Iliću, izvinite ne govorite istinu. Vi zaista ne govorite istinu. To se nikada nije dogodilo. Ja vas molim da ne obmanjujete javnost i poslanike. (Žagor.)

VELIMIR ILIĆ: Znate šta gospodo predsednica, ja govorim istinu i bio sam prisutan u 12,00 časova i bili su novinari ispred koji su to i slikali. Posle je došao gospodin Jovanović jedini. Nikoga od vas nije bilo. Možda ste došli kasnije. Ja sam vas jedno vreme čekao i povukao sam se. Informaciju sam dobio od vaših službenika.

Prema tome, mene interesuje - ko je ovo pisao, gde je pisao, s kim se konsultovao i da li mi postojimo kao narodni poslanici ovde i da li smo mi kao jedno koordinaciono telo kompaktni i da li jednom ovakom važnom pitanju treba zajednički da raspravljamo ili po nekim posebnim kružocima, kao što se i događalo?

Vrlo je neodgovorno zakazati sednicu u 12.00 časova, a do 12.05 časova uopšte nikо iz vladajuće koalicije nije ušao. Mislim da je gospodin Jovanović ulazio u 12,02 časova. Ja sam sedeо, naravno, i otišao, jer je to izuzetno neozbiljno.

Mi se danas pojavljujemo. Zatim, vaše izjave su toliko kontradiktorne. Vaši pojedini predstavnici, vladajuće koalicije isto izlaze sa kontradiktornim predlozima, sugestijama itd.

Sedite vi i dogovorite se šta vi zapravo danas hoćete. Ovo je izuzetno važno pitanje za Srbiju.

PREDSEDNIK: Vreme privедите kraju, molim vas gospodine Iliću.

Od predstavnika predlagача ћemo naravno čuti i kako je nastao tekst.

Ima reč gospodin Tomislav Nikolić.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Ja ukazujem na povredu članova 90. i 164. Poslovnika Narodne skupštine.

Naime, mi smo 27. dobili tekst potpisana od strane 114 poslanika Predloga deklaracije po kome nije tražen hitan postupak. On nema ni obrazloženje za donošenje po hitnom postupku. Danas ste nas, odnosno vi ste zakazali za tridesetu sednicu, da biste nas danas obavestili - kako je gospоđa Kolundžija, ako sam tačno čuo, 29-og tražila hitni postupak.

Ja vas podsećam da mora da prođe najmanje tri dana pre nego što neko traži da se uvrsti nešto u predloženi dnevni red, a vi ste u kraćem roku zakazali sednicu po nekom predlogu. Vi to sada pravdate nekim razlozima za hitni postupak, a ova agonija oko ove deklaracije traje već četiri, pet meseci. Dakle, nema ni jednog razloga za povredu Poslovnika da bi se raspravljalo o deklaraciji. Svi rokovi su probijeni da danas bude održana sednica, ali vi zaista insistirate na takvoj grubosti, u želji da nešto dokažete.

Dobili smo tekst koji ste vi potpisali gospоđu Đukić-Dejanović, a raspravljamo danas, odnosno i o tome je trebalo šefovi poslaničkih grupa da se izjašnjavaju, o tekstu koji je potpisalo 114 poslanika, drugi je predlagач i u njemu ima izmena u odnosu na onaj tekst koji ste nam vi dali - ima izmena i to ozbiljnih. Dakle, verovatno su pored konsultacija, koje kod vas ulože plodom, a konsultacije sa opozicijom nikada ne donesu nikakav plod, zato što vi nećete nas da slušate.

Zbog toga vas molim da se izjasnite - jeste li vi sve u skladu sa Poslovnikom zakazali ovu sednicu, da li je tražen hitan postupak u sazivu, da vi ste nas odmah izvestili da će sednica da bude održana danas, kada je zatražen i hitan postupak i da li je trebalo da odbijete taj zahtev, pošto je neblagovremeno pristigao u Skupštinu.

PREDSEDNIK: Gospodine Nikoliću, apsolutno je poštovan Poslovnik. Predlog je stigao 27-og i ušao je u proceduru, od 114 poslanika. Juče, blagovremeno, pre 10,00 časova je stigao predlog za hitan postupak, odnosno juče posle 10,00 časova i ja sam bila u obavezi - da ovu tačku dnevног reda po hitnom postupku stavim na glasanje i vi ste se danas, Skupština se danas izjasnila i usvojila takav dnevni red. Dakle, nema povrede Poslovnika.

Reč ima gospodin Dragan Todorović. Izvinite gospodine Todoroviću.

Gospodinu Nikoliću, niste zadovoljni. Hoćete u danu za glasanje da se izjasnimo o povredi Poslovnika.

(Tomislav Nikolić, sa mesta: Nije tako učinjeno. Treba da se iznese da li ste juče zakazali sednicu, odnosno da kažete da li ste imali već zakazanu sednicu.)

Gospodine Nikoliću uverena sam, uvažavajući sva osujećenja, koja poslanik može imati, da nigde nisam povredila Poslovnik. Detaljno sam vam obrazložila - da je predlog za hitan postupak stigao juče, 20 časova pre današnje sednice. Prema tome, imala sam osnov da sazovem sednicu po hitnom postupku, što sam i učinila.

Ako ovo objašnjenje nije dovoljno, ipak, da li želite da se u danu za glasanje Skupština izjasni o povredi Poslovnika?

(Ne želi.)

Znači ne želite, pošto ste raspoloženi za neke druge stilske figure, a ne možda one koje bi bile poželjne.

Ima reč narodni poslanik Dragan Todorović. Hoćete li ponovo gospodine Todoroviću, da bih vam merila vreme, odnosno ponovo se prijavite.

DRAGAN TODOROVIĆ: Dame i gospodo narodni poslanici, reklamiram povredu člana 104. - dostojanstvo Skupštine i to od strane predsednika Skupštine, gospođe Slavice Dukić-Dejanović. Vi ste ovde jednom šefu poslaničke grupe rekli - da ne govori istinu. Možda je to tačno, možda nije. Prevedeno na narodni jezik vi ste rekli da on laže.

Preko toga jednostavno ne može da se pređe. Morali bismo pre svega da utvrdimo da li je to istina ili nije. Ako je istina ono što je rekao gospodin Veliimir Ilić, onda ste vi svesno doveli u zabludu neke šefove poslaničkih grupa, posebno imajući u vidu vaše izjave posle onog sastanka Kolegijuma, na kojem su bili prisutni i predstavnici SRS, gde smo mi između ostalog, i na sastanku shvatili - da izmena teksta deklaracije nema, što ste vi neposredno i izjavili posle sastanka predstavnicima medija.

Bilo bi dobro zbog poslanika i zbog javnosti, da se definitivno ipak utvrdi ko ovde govori istinu, a ko ne govori istinu. Znate, danas ste došli i potpuno na drugačiji način organizujete današnju Skupštinu, ovaj dnevni red, bez ikakvih mogućnosti da bilo ko, onaj koji je imao nameru da menja tekst Deklaracije, da ga poboljšava amandmanima, to i uradi, jer ste vi to vašim izjavama, vašim postupcima onemogućili.

Što se tiče SRS odmah da se razumemo - nas ni jedan dokument, vezano za Srebreničku apsolutno ne interesuje, jer je ovo sve farsa koja se odigrava pod pritiskom vašim zapadnih prijatelja, da bi se osudio srpski narod za nešto što nije učinio. (Predsednik: Vreme.)

Pre nego što krenemo sa ovim, mislim da je osnovni red da se utvrdi istina - ko govori istinu, a ko ne govori istinu. Hvala vam.

PREDSEDNIK: Sa žaljenjem konstatujem da se ne bavite aktuelnim stvarima. Vi ste, uostalom, bili na sednici Kolegijuma, pa najbolje znate da li sam držala nekakav poseban Kolegijum ili ste bili i vi na toj sednici, dakle i predstavnici opozicionih poslaničkih grupa.

Dajem reč narodnom poslaniku Milošu Aligrudiću.

MILOŠ ALIGRUDIĆ: Gospodo predsednice, pozivam se na povredu Poslovnika, član 27. u vezi člana 163. Član 27. se odnosi na vaše pređašnje obrazloženje vezano za način usvajanja deklaracije i primedbi koje se mogu dati tokom pretresa, što je apsolutno nemoguće.

Podsetiću vas da u članu 163. stoji: "Predlog poslovnika, deklaracije, rezolucije, preporuke, odluke i zaključka može podneti predlačnik zakona u pisanom obliku sa obrazloženjem", to znači da mogu i narodni poslanici, "dostavlja se itd, otvara se pretres u postupku donošenja drugih propisa i opštih akata koje donosi Narodna skupština", odnosi se i na ovaj akt, "shodno se primenjuju odredbe ovog poslovnika o donošenju zakona ukoliko to za pojedine vrste akata ovim poslovnikom je drugačije određeno".

Ne možete isključiti, ovde vlada potpuna konfuzija sa tim u vezi, amandman kao sredstvo. Znači, vi ga isključujete, dajete obrazloženje da se ovde amandman smatra sugestijom. Pa, kako onda mislite da tu sugestiju izglasate?

Ova Skupština nije neformalni sastanak na proplanku u toku raspusta nego je ovo ozbiljan dom Znači, ovde moraju da postoje neka pravila procedure.

U skladu sa članom 27. kao predsednica ste dužni na njih da ukazujete i da njih poštujete. Vi to očigledno to ne činite.

Pogledajte samo izveštaj sa Zakonodavnog odbora u kome stoji da je Odbor razmotrio amandmane na Predlog deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije, osnovni zločini Srebrenice i smatra da su pravno mogući amandmani, pa navodi amandmane na preambulu Čedomira Jovanovića i ostalih iz LDP-a, pa na tekst deklaracije Čedomiraa Jovanovića i ostalih iz LDP Uzgred, te amandmane nismo ni dobili. Uopšte nisu ni podeljeni.

Vi to smatrate sugestijom? To nisu sugestije. Pročitajte član 163. Poslovnika Narodne skupštine.

Drugo, u ovom izveštaju stoji, to je još jedna dezinformacija, sada ne znam šta je dezinformacija od toga, da je ovaj predlog posebne deklaracije osude zločina u Srebrenici

◀ O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

podneta grupa od 119 narodnih poslanika. U materijalu koji imamo vidi se da je to podnala grupa od 114 narodnih poslanika.

Zaista nema smisla da na ovaj način radimo i zaista s pravom, iako ne delim uopšte političko mišljenje gospodina Jovanovića o suštini ove stvari, što će se kasnije iz rasprave videti, Čedomir Jovanović je bio u pravu kada vam je postavio ovo pitanje maločas i tražio povredu Poslovnika zato što ovo kako vi radite i kako vodite ovu sednicu ne da ne vodi ničemu, nego je u potpunu saglasnosti sa propašću koju mislite da uradite sa ovom trećom sednicom i rezultatom ove rasprave kroz glasanje o Srebrenici.

PREDSEDNIK: Ukažali ste zaista na jednu grešku. U tom dokumentu stoji 119, a 114 poslanika je predložilo. To je greška koja se mora ispraviti. Stručnim službama sam dala nalog da se ta tehnička greška ispravi.

O amandmanima će se raspravljati i o njima čemo glasati, jedino što će biti jedinstven pretres o Predlogu deklaracije i u okviru jedinstvenog pretresa o nekoliko amandmana koliko je pristiglo na tekst deklaracije biće moguće dati odgovarajuća objašnjenja.

Saglasno članu 163. stav 2. Poslovnika Narodne skupštine otvaram jedinstveni pretres o Predlogu deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici.

Da li predstavnik predлагаča, narodni poslanik Nada Kolundžija želi reč?

(Čedomir Jovanović, sa mesta: Da li mogu da dobijem reč po Poslovniku?)

Gospodin Jovanović želi reč. Povreda Poslovnika.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Član 101.

Gospodo predsednice, potpuno ste pogrešno protumačili ono što sam predložio.

Moj predlog da organizujete konsultacije ne treba doživljavati kao osudu vas zbog nekog vašeg ličnog propusta, mislim da je to potreba parlamenta.

Mi smo samo dva puta imali priliku da razgovaramo sa predstavnicima Skupštine, 3. februara na konsultacijama koje su organizovane u jeku rasprave o Srebreničkoj deklaraciji i na tim konsultacijama nikо nije spomenuo Srebrenicu, osim naše poslaničke grupe koja je parlamentu predala dokument sa osnovama deklaracije, po našem mišljenju, o kome nakon toga nikad nismo razgovarali. Druge konsultacije su konsultacije pre sedam dana o poslovniku kolegijuma, o sednici sa 90. tačaka dnevnog reda, o zahtevu radikal da se raspravlja o genocidu nad Jermenima i tokom te rasprave smo dobili dokument koji ste vi potpisali. Danas o tome nismo imali priliku da razgovaramo.

Mislimo da je loše na ovakav način uopšte ulaziti u tu temu. Ne vidimo obrazloženje za hitnost postupka. Koja to šteta posle 15 godina čutanja Srbije o ubistvu osam hiljada ljudi u Srebrenici može da nastupi? To nas nikuda neće dovesti.

Mislim da je potreba parlamenta da na civilizovan način razgovara o ovoj temi.

PREDSEDNIK: Izražavam nadu da će sastanku šefova poslaničkih grupa, odnosno Kolegijuma prisustvovati svi predstavnici odnosno svi članovi Kolegijuma.

Molim da se nađemo u sali I.

Za 40 minuta nastavljamo rad.

(Posle pauze - 12.50)

PREDSEDNIK: Reč sam dala gospodи Nadi Kolundžiji.

NADA KOLUNDŽIJA: Poštovane kolege narodni poslanici, na osnovu člana 99. Ustava Republike Srbije, 114 narodnih poslanika podnelo je Narodnoj skupštini Republike Srbije Predlog deklaracije o osudi zločina počinjenog u Srebrenici.

Razlozi za donošenje ovakve deklaracije predočeni su vam i u obrazloženju za donošenje ovakve deklaracije. Otvaranje ove rasprave i, verujem, usvajanje deklaracije, najoodgovorniji je način da zatvorimo jedno tragično poglavje nedavne prošlosti i da otvorimo vrata budućnosti u kojoj će mir, razumevanje, tolerancija i saradnja otvarati nove perspektive generacijama koje dolaze.

Pred nama je danas ogromna odgovornost i mislim da je ovo jedna od onih sednica koje čine prekretnicu na putu Srbije ka izgradnji jednog modernog evropskog društva.

Duboko verujući u dragocenost i neprocjenjivu vrednost svakog ljudskog života, na ovaj način odlučno postavljamo branu svakoj ideji i politici koja za ostvarenje ciljeva atakuje na ljudski život.

Osuđujući stravičan zločin u Srebrenici nad bošnjačkim stanovništvom, odajući poštlu nevinim žrtvama, izražavajući najdublje saosećanje sa njihovim porodicama, mi danas preuzimamo odgovornost da sa budućih generacija skinemo teško breme koje su nam ostavili pojedinci.

Pozivajući se na osobinu srpskog naroda i svih građana Srbije da saoseća sa patnjom drugoga, da uvek pokaže spremnost, da se žrtvuje i pomogne drugima u nevolji, očekujem i da će narodni predstavnici svojim odnosom prema ovoj deklaraciji pokazati da i sami poseduju osobine naroda koji ovde predstavljaju.

Neki su u Srebrenici počinili stravičan zločin. Neki nas ovde ubeduju da ako taj zločin osudimo, a počinioce kaznimo, odgovornost pada na sve nas. Traže da svi u ovoj zemlji ostanu zatočenici nekolicine koji bežeći od lične odgovornosti očekuju da ne upremo prst u njih i krivicu preuzme ceo srpski narod. U Srebrenici je stradalo nekoliko hiljada nedužnih ljudi. Ima onih koji bi da nas ubede da ako izrazimo žaljenje i saučešće žrtvama, jer ne treba zaboraviti - ovde su žrtve i mrtvi i živi, da ćemo time uvrediti sopstvene žrtve.

Mi ovde danas ne prisustvujemo i preispitivanju razmera zločina. Mi ne prebrojamo žrtve. Ne odmeravamo kazne za počinioce. Ne bavimo se olakšavajućim ili otežavajućim okolnostima. Pred nama je pitanje - jesmo li spremni da kao društvo koje neguje najviše civilizacijske vrednosti, osuđujući zločin počinjen drugima, osudimo svaki zločin i zatražimo pravdu za svaku žrtvu.

Jesmo li spremni da kažemo - krivica nije i ne može biti kolektivna? Ona može biti i jeste samo i isključivo individualna.

Pred nama je pitanje da li je za sve nas neprikosnovenost ljudskog života u temelju društva za koje se zalažemo i da li je za sve nas ta neprikosnovenost zaštićena od svakog nacionalnog, verskog ili bilo kog drugog predznaka koji čini razliku?

Uobličavajući ovu deklaraciju, mi smo pošli pre svega od sledećih činjenica: da je Srbija ravnopravna članica Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih organizacija; da je potpisnica Univerzalne Deklaracije UN o ljudskim pravima, Pakta o građanskim i političkim pravima i drugih međunarodnih akata i da se obavezala da će doslovno u svom ponašanju poštovati akte čiji je potpisnik. Pošli smo od toga da poštujemo odluku Međunarodnog suda pravde u slučaju tužbe BiH za genocid počinjen u Srebrenici. Pošli smo od toga da je Srbija aktivan činilac mira i stabilnosti u regionu i da kao takva mora da bude predvodnik u procesima koji će na pravi način osvetliti budućnost, postaviti naš odnos prema prošlosti i osuditi svaki zločin koji je u toj prošlosti učinjen.

Pošli smo od činjenice da Srbija poštuje univerzalne civilizacijske vrednosti razvijenog i demokratskog sveta i aktivno doprinosi njihovoj izgradnji i poštovanju; da poštuje i zalaže se za punu primenu međunarodnog prava na kojem počiva svet; da, između ostalog, insistirajući na poštovanju međunarodnog prava, branimo i sopstveni teritorijalni integritet. Pošli smo od toga da Srbija gradi istinski demokratsko društvo koje je utemeljeno na poštovanju života svakog pojedinca.

Koje su osnovne poruke koje ovom deklaracijom želimo da pošaljemo? Najoštire osuđujemo zločin počinjen u Srebrenici. Izražavamo iskreno saučešće porodicama žrtava i odajemo poštlu stradalima. Obavezujemo se da ćemo učiniti sve da počinioce pronađemo i procesuiramo, kao i da u punoj meri ispunimo svoju međunarodnu obavezu saradnje sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju.

Čuvajući sećanje na žrtve gradimo branu, kako se sukobi stradanja nikada ne bi ponovili na ovim prostorima. Gradimo mostove pomirenja i saradnje na međusobnom

O žrtvama

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

O žrtvama

poštovanju i uvažavanju. Duboko smo uvereni da ovom deklaracijom gradimo kredibilitet zemlje, podizemo njen međunarodni ugled i jačamo njenu međunarodnu poziciju.

O žrtvama ► **Ovom deklaracijom mi kažemo - da, desio se stravičan zločin u Srebrenici. Za njega su odgovorni pojedinci. Da, učinićemo sve da za zločin odgovaraju oni koji su ga počinili i time ćemo skinuti ovaj teški teret prošlosti sa budućih generacija. Ovom deklaracijom kažemo - da, tamo su stradali nedužni ljudi i nama je žao zbog toga.**

O zločinima nad Srbima ► **Istovremeno kažemo - ne, nećemo zaboraviti na svoje žrtve. Nećemo dozvoliti da odgovorni za zločine nad srpskim narodom izbegnu pravdu. Verujemo da ako čuvamo sećanje na žrtve stvaramo preduslov da više nikada nijedan jedini ljudski život na ovim prostorima ne bude izgubljen u ime pogrešnih i neodgovornih politika.**

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti ► **Usvajanjem ove deklaracije vratićemo ugled i poštovanje koje su srpski narod i Srbija uživali vekovima unazad. Ostvarićemo međunarodni kredibilitet kojim ćemo pokazati da znamo da je zločin individualan, ali da se društvo o njemu izjašnjava kao celina. Kada ga društvo kao celina osudi, onda to znači da je društvo pokazalo da su pojedinci odgovorni i da oni moraju da odgovaraju za te zločine.**

O žrtvama ► **Ono što je takođe za nas ovde važno, jeste da bi bilo najnesrećnije od svega da polemišemo o broju žrtava, da polemišemo o opravdanjima da se neki zločin desio jer je bilo manjih ili većih opravdanja, da relativizujemo ono što se desilo zato što svaka manipulacija žrtvama vreda sve žrtve.**

Ono što mi ovim aktom treba da uradimo, jeste da damo mir i poštovanje stradalima, da damo mir i izraze sačešća preživelima. Ono što mi danas treba da uradimo, jeste da kažemo - Srbija ne stoji iza onih koji su počinili taj zločin. Srbija ne pravi razliku između žrtava. Srbija podjednako ceni svaku žrtvu, izražavajući, pre svega, duboko saosećanje za žrtve koje su počinjene drugima. Ako dopustite samo da parafraziram Goldu Meir koja je rekla - oprostimo im ono što su nama radili, ali mi ovde ne treba da oprostimo onima koji su to radili krijući seiza našeg nacionalnog imena.

PREDSEDNIK: Da li narodni poslanik Jovan Palalić, koji je izdvojio svoje mišljenje na sednici Zakonodavnog odbora, želi reč? (Da.) Izvolite, gospodine Palaliću.

O zločinima nad Srbima ► **JOVAN PALALIĆ: Poštovani narodni poslanici, izdvojio sam mišljenje na sednici Zakonodavnog odbora zato što je predloženi tekst takav da deli žrtve građanskog rata na prostoru bivše Jugoslavije i svada narode, zato što ovaj tekst ni jednom rečju ne osuđuje zločine nad srpskim narodom koji je u tim ratovima najviše stradao i zato što po svom sadržaju, a i po trenutku u kom se donosi ovakva deklaracija, protivna je i interesima Srbije, srpskog naroda i Republike Srpske.**

O Republici Srpskoj ► **Ovdje je bila rasprava zašto hitan postupak. Treba videti motivaciju zašto se uopšte pokrenula u javnosti Srbije rasprava o ovoj deklaraciji baš sad. Podsetiću vas da je započeta u trenutku kada su se u Bosni i Hercegovini u Butmiru održavali sastanci koji su imali za cilj da se pritiskom na Republiku Srpsku faktički suspenduje Dejtonski sporazum i Republika Srpska ostane bez svojih nadležnosti. Hitani postupak je zato što se sredinom aprila u Madridu održava konferencija koja, takođe, treba da dovede do revizije Dejtonskog sporazuma i faktički uništi Republiku Srpsku. Sada pošto nema nikog, kako su procenili oni koji su režirali čitav taj dogadjaj, koji može da izvrši pritisak na Republiku Srpsku, tu će se naći Srbija koja će dodatno da oslabi pozicije Republike Srpske usvajanjem jedne ovakve rezolucije. Ova vlast ni jednog trenutka nije čula, ni vlast Republike Srpske i sve političke stranke i boračke organizacije, građane Republike Srpske koji su svi u glas pitali - što nam ovo radite sad? Umesto da su se sprovele one odredbe dogovora specijalnim paralelnimvezama između Srbije i Republike Srpske, da su seli predstavnici dve vlade i dogovorili se šta je u najdubljem interesu i Srbije i Republike Srpske, mimo naše braće preko Drine usvaja se jedna ovakva rezolucija.**

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti ► **Ova rezolucija, kako je ovde rečeno, navodno treba zločine tako da individualizuje da odgovaraju pojedinci, ali u svom temelju, u svom tekstu ova rezolucija ukazuje na**

odgovornost Srbije. U tački 1) se kaže - izvinjenje porodicama žrtava zbog toga što nije učinjeno sve da se spreći ova tragedija. U kojoj meri je Srbija bila odgovorna za tragediju u Srebrenici? Koliko znam, politika prethodne vlasti devedesetih godina bila je da posle maja 1992. godine kada se povukla vojska tadašnje Jugoslavije nema nikakve odgovornosti, niti ikakvog prisustva vojnih snaga Srbije na prostoru Bosne i Hercegovine. A sada ovakom jednom formulacijom Srbija priznaje posredno neku svoju komandnu odgovornost na događanjima u Srebrenici. Ovo stavlja žig na državu Srbiju, a ne pojedince koji su vršili zločine. Ovo je odgovornost koja će pasti na sve buduće generacije u Srbiji, da je Srbija odgovorna i da nije sprecila ono što se događalo u Srebrenici.

Naravno, vrlo je važno i pitanje na koji način će Srbija, kada se usvoji ovakva jedna pogubna deklaracija, voditi politiku. Očigledno je da kada se sagleda ukupna politika ove vlasti, postavljena sa samo jednim jedinim ciljem kome je na oltar sve dato, a to je - Evropa nema alternative, onda će se prihvati Euleks na Kosovu, onda će se doneti ovakva rezolucija i pritisnuti Republika Srpska, ne bi li se došlo u neku poziciju da se možda malo parče evropskih integracija ostvari na uštrb nacionalnih interesa srpskog naroda.

Zato ova rezolucija ni na koji način ne može biti ni opravdana, niti prihvaćena kod građana Srbije, ni kod srpskog naroda. To da će neko da se izvini Srbima u svojim parlamentima, zaista predstavlja taj nivo i taj stepen naivnosti da se postavlja pitanje da li je samo naivnost? Politika i poruke koje su slali predstavnici Bosne i Hercegovine i Hrvatske ne ukazuju na to.

(Predsednik: Gospodine Palaliću, molim vas da privедете kraju, prošlo je pet minuta.)

DSS i Nova Srbija predložili su svoju deklaraciju da se osude svi zločini nad Srbima i zločini nad svim drugim narodima, da se ne zaborave ni "Bljesak", ni "Oluja", ni NATO bombardovanje. Hvala.

PREDSEDNIK: Predstavnik predлагаča, narodni poslanik Nada Kolundžija želi reč.

NADA KOLUNDŽIJA: Niko neće zaboraviti ni jedan zločin i neće zaboraviti ni jednu žrtvu. Ono što nam daje kredibilitet da insistiramo na poštovanju naših žrtava i traženju odgovornosti za njihove počinioce, jeste da pokažemo sposobnost da osudimo zločinice koji su počinili zločin nekom drugom.

Podmetanje da je upiranje prsta u odgovorne za zločin prihvatanje kolektivne krivice, mogu da tumačim jedino tako da neko ima želju da stvarne počinioce zaštiti od odgovornosti. Jer ako nemate želje, onda nikو ne može da kaže da ako narod kaže "ne", mi nećemo da stojimo iza onih koji su taj zločin uradili, mi osudujemo taj zločin i osudujemo te zločinice", onda taj narod kaže - ni u kom smislu ne mogu da snosim krivicu za ono što je pojedinac uradio. Osim toga, Međunarodni sud pravde je doneo odluku po kojoj - Srbija nije odgovorna za zločin u Srebrenici. Naravno, pozivajući se na tu presudu i na tu odluku Međunarodnog suda pravde, nikо ne može da kaže da osudom zločina, izražavanjem saučešća sa žrtvama neko poništava takvu odluku.

PREDSEDNIK: Među predstavnicima poslaničkih grupa najpre Esad Džudžević.

ESAD DŽUDŽEVIĆ: Poštovana predsednice, poštovane dame i gospodo narodni poslanici...

PREDSEDNIK: Izvinite molim vas neko je reklamirao povredu Poslovnika. Nema mogućnosti morate da pokažete ipak Poslovnik da znam da je to. Gospodin Palalić reklamira povredu Poslovnika. Izvinite gospodine Džudževiću. Izvolite.

JOVAN PALALIĆ: Upravo sam rekao da je u najdubljem interesu...

PREDSEDNIK: Molim vas recite koji član?

JOVAN PALALIĆ: Član 101, pogrešno protumačen.

PREDSEDNIK: U redu.

JOVAN PALALIĆ: Upravo sam rekao da je u najdubljem interesu Srbije da osudi sve zločine i da ne pravi nikakvu razliku između zločina koji su se desili na prostoru bivše Jugoslavije, u građanskim ratovima i u bombardovanju NATO pakta Republike Srpske i Srbije. Ne može se praviti razlika...

O Evropskoj uniji

O zločinima
nad Srbima

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

PREDSEDNIK: Izvinite gospodine Palaliću, taj član 101, na koji ste se pozvali regu-liše pitanje replike. Znači ne možete se pozvati na njega, kada govorite.

JOVAN PALALIĆ: Pogrešno sam protumačen, to sam rekao.

PREDSEDNIK: Ne, nemate reč po tom osnovu. Dakle, niste dobili pravo na repliku.

Gospodine Džudževiću izvolite, prijavite se ponovo. Isto povreda Poslovnika, gospo-din Čedomir Jovanović.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Član 104. Gospodo predsednice, mi smo završili kon-sultacije pre dvadesetak minuta. Tim konsultacijama nisu prisustvovali predstavnici posla-ničke grupe Demokratska stranka Srbije. Ali, ne znam da li ste vi naknadno s njima stupili u kontakt. Za nas je neprihvatljivo da tolerišemo raspravu u kojoj se stavlja znak jednakosti - između žrtava, nespornih žrtava srpskog naroda i pojedinaca, Srba koji su izvršili zločine. Uopštene osude su nešto o čemu smo mi toliko puta do sada razgovarali.

O zločinima nad Srbima ► Mi ovde imamo konkretnu tačku dnevnog reda ona je definisana od strane predлагаča i o tome razgovaramo. To što razgovaramo o zločinu u Srebrenici ničim ne znači da mi ne poštujuemo žrtve srpskog naroda, a pogotovo nas ne obavezuje da pristanemo na tezu, po kojoj raspravom o svim žrtvama mi zapravo štitimo interes srpskog naroda, tako što čuti-mo o onima, koji su u naše ime, sve dok ne kažemo da to nije tako, između ostalog i kroz ovu raspravu, ubijali druge narode.

Dajte mi ovde na početku da definišemo neka međusobna pravila. Niko ne može da nam drži ovde lekciju iz patriotizma i da naše postupke tumači onako kako njemu odgovara.

PREDSEDNIK: Javnosti radi još jedanput - nakon sastanka na Kolegijumu, gde smo se zaista dogovorili da atmosfera, ispunjena dostojanstvom, pa i zbog same teme je neophod-nost u današnjem radu. Zaista vas molim da svi damo doprinos, a pri tome ne utičući jedni na druge, da iznosimo svoje stavove po pitanjima koja su na dnevnom redu. Zahvalujem.

(Miloš Aligrudić, sa mesta: Povreda Poslovnika.)

Povreda Poslovnika, je l' te? Samo se prijavite, molim vas.

Ima reč gospodin Miloš Aligrudić.

MILOŠ ALIGRUDIĆ: Član 27. pre svega, pošto ste vi u obavezi da se starate o pri-meni Poslovnika, a sami ga kršite. Po ne znam koji put mora i danas da vam se to ponovi, ne samo vama, nego i drugim predsedavajućima.

Kada neki narodni poslanik u svom izlaganju kaže nešto što je očigledno pogrešno protumačena izjava prethodnog govornika Poslovnik utvrđuje da ovaj ima pravo na repliku. Jeste da tamо stoјi da vi odlučujete, kao predsedavajući, o tome da li ćete dati pravo na repliku, ali ne možete odlučivati o sadržaju onoga što član nosi u sebi. On tačno opisuje šta se dešava i kada neko ima pravo - ne bi pisalo da ima pravo na repliku, ako vi to pravo njemu dajete ili ne dajete. Tu samo stoјi da vi odlučujete - vi prosto dajete reč.

Kako možete da kažete da Jovan Palalić nema pravo na repliku, kada je očigledno pogrešno protumačen u suštinskom delu izlaganja, od strane predsednice poslaničke grupe DS Nade Kolundžije? Sada treba u javnosti da ostane to, ko nije čuo Jovana Palalića, šta je pre toga rekao, ono što je rekla Nada Kolundžija, i da svi ljudi misle da je on to rekao, a nije. To je suština debate. Morate biti malo tolerantniji.

PREDSEDNIK: Htela bih još jedanput da pojasnim.

Gospodin Palalić se pozvao na član 101. Rekao je da je povređen Poslovnik. Kada sam pitala koji član, rekao je "101.". Nisam mu nikako mogla dati da obrazloži povredu Poslovnika, a povređen je član 101. Vi kao dobar pravnik to zname.

(Miloš Aligrudić, sa mesta: Povreda Poslovnika.)

Gospodin Aligrudić reklamira povredu Poslovnika.

MILOŠ ALIGRUDIĆ: Član 104 - narodni poslanici su dužni da se jedni prema dru-gima odnose sa uvažavanjem. U mom malopredašnjem izlaganju nije bilo ničeg uvredljivog.

Ako vi pomenete moju profesiju, vi koji to niste, i određujete da li sam dobar pravnik ili ne, u onome kako se ophodim ili u onome kako tumačim odredbe Poslovnika, to je

jedna vrsta uvrede. Zaista vas molim da povučete reč i da se jedni prema drugima ophodimo sa uvažavanjem, jer ako tako budete nastavili, onda ću se stalno javljati za povredu Poslovnika po istom osnovu, jer vi nikada nećete reći jedno te isto, odnosno reći ćete uvek nešto drugo što će me uvrediti, pa ćete time stvoriti uvek ponovo osnov za povredu na osnovu člana 104.

Prema tome, vodite računa o tome šta govorite. Ne možete mi se na takav način obraćati.

PREDSEDNIK: Izvinjavam se što vas je moja konstatacija, nadam se da je konstatacija, povredila.

Gospodine Džudževiću, izvolite.

ESAD DŽUDŽEVIĆ: Poštovana predsednice Skupštine, poštovane dame i gospodar narodni poslanici, želim ovde kao ovlašćeni predstavnik Poslaničke grupe manjina da kažem da mi narodni poslanici Bošnjačke liste, niti ostale kolege u Poslaničkom klubu manjina nisu predlagачi teksta koji je danas predmet rasprave.

Želim pod jedan, da kažem da bi bila obaveza ovog parlamenta da usvoji jedan tekst rezolucije Evropskog parlamenta iz prošle godine, upravo u kontekstu činjenice da po svim istraživanjima 67% građana naše države želi da vidi Srbiju u punopravnom članstvu, odnosno kao punopravnog člana EU i da na taj način manifestuju jedno opredeljenje da zajedno zapravo dijelimo zajedničke vrijednosti sa drugih 27 zemalja, koliko ima u članstvu EU.

Biću danas sloboden, kao svoj stav i stav svojih kolega u Poslaničkom klubu manjina, dakle poslanika Bošnjačke liste, da pročitam tekst Rezolucije Evropskog parlamenta iz 2009. godine, za koji smatram da je zapravo prava mjera osude onoga što se desilo u Srebrenici 11. jula 95. godine.

Poštjujući Rezoluciju od 7. jula 2005. godine pod naslovom "Balkan deset godina nakon Srebrenice", poštjujući Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između EU i BiH, potpisani 16. juna 2008. godine, i Preporuke o članstvu EU svih zemalja zapadnog Balkana na Samitu EU u Solunu 2003. godine, budući da je 11. jula 1995. godine, kako je u to vrijeme bila izolirana enklava koju je Vijeće sigurnosti UN proglašilo sigurnom zonom, svojom odlukom donesenom 16. aprila 93. godine, pala u ruke snaga srpskih militanata, koje je predvodio general Ratko Mladić, a pod komandom tadašnjeg predsednika Republike Srpske Radovana Karadžića;

budući da su u roku od nekoliko dana krvoprolaća nakon pada Srebrenice snage bosanskih Srba, kojima je zapovedao general Ratko Mladić i paravojne jedinice, uključujući i srpske policijske jedinice koje su ušle na bosanski prostor iz Srbije, skupno smaknuto osam hiljada bošnjačkih muškaraca i dječaka, koji su tražila sigurnost na ovom području pod zaštitom mirovnih snaga UN, odnosno Unprofor-a;

budući da je na silu deportovano skoro 25 hiljada žena, djece i starijih osoba, čineći ovaj dogadjaj najvećim ratnim zločinom u Evropi od kraja Drugog svjetskog rata;

budući da se ova tragedija, koju je Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju proglašio činom genocida, odvila na mestu koje su UN proglašile sigurnom zonom, zbog čega je ona simbol nesposobnosti međunarodne zajednice da interveniše u sukobima i zaštiti civilnog stanovništva;

uzimajući u obzir višestruka kršenja Ženevske konvencije koja su počinili vojnici bosanskih Srba nad civilnim stanovništvom Srebrenice, uključujući i proterivanje hiljade žena, djece i staraca, kao i silovanja velikog broja žena;

budući da uprkos ogromnim naporima učinjenim do tadašnjeg dana da se otkriju i iskopaju masovne i pojedinačne grobnice, te identifikuju tijela žrtava, do sada izvedena istraživanja ne dozvoljavaju potpunu rekonstrukciju događaja u Srebrenici i oko nje;

budući da nema stvarnog mira bez pravde, te budući da puna i bezuslovna saradnja sa Međunarodnim tribunalom u Hagu ostaje osnovni zahtev za zemlje zapadnog Balkana za budući nastavak procesa integracije u EU;

◆ O Evropskoj uniji

budući da je general Radislav Krstić kao pripadnik vojske bosanskih Srba prva osoba koju je Međunarodni krivični tribunal u Hagu proglašio krivim za pomaganje i podsticanje srebreničkog genocida;

budući da je jedan od dvojice najistaknutijih optuženika Ratko Mladić još uvek na slobodi, skoro 14 godina nakon tragičnih zbivanja;

i budući da je pozdravljen to što je Radovan Karadžić prebačen u Međunarodni tribunal u Hagu;

budući da je institucionalizacija dana sjećanja najbolji način odavanja poštovanja žrtvama zločina i slanja jasne poruke budućim generacijama:

Evropski parlament se sjeća i odaje počast svim žrtvama okrutnosti rata u bivšoj Jugoslaviji;

izražava svoje saučešće i solidarnost sa porodicama žrtava, od kojih mnogi žive bez konačne potvrde o sudbinu njihovih očeva, sinova, muževa ili braće;

priznaje da je ovaj nastavak bola pogoršan propustom da se privedu pravdi odgovorni za ove događaje;

poziva Vijeće i Komisiju da prikladno odaju počast godišnjice čina genocida Srebrenice, Potočari, podržavajući priznanje Evropskog parlamenta o 11. julu kao danu sećanja na Srebrenički genocid u celoj EU i poziva sve zemlje zapadnog Balkana da to isto učine;

poziva na dalje napore za privodenje pravdi ostalih begunaca;

izražava svoju punu podršku važnom i napornom radu Međunarodnog krivičnog tribunala i naglašava da je privodenje pravdi za zločine u i oko Srebrenice još uvek važe korak prema miru i stabilnosti u čitavom regionu;

naglašava važnost pomirenja kao dijela evropskog integracionog procesa,

istiće važnu ulogu nacionalnih i religijskih zajednica, medija, obrazovnog sistema ovom procesu, tako da stanovništvo svih etičkih grupa može prevazići tenzije prošlosti i početi miroljubiv i iskren suživot u zajedničkom trajnom miru stabilnosti i ekonomskom razvoju.

Zadnja stavka u ovoj rezoluciji Evropskog parlamenta kaže da se nalaže svom predsedniku da proslijedi ovu rezoluciju vijeću Komisiji, vladama država članica, Vladu i parlamentu BiH, njenim entitetima i regionalnim jedinicama, kao i vladama i parlamentima država zapadnog Balkana.

Poštovane koleginice i kolege, smatramo da ovakav tekst Rezolucije, koji je dio međunarodne obaveze naše zemlje, treba da usvojimo danas u ovom parlamentu.

Biću slobodan da podsetim još na par činjenica koje su bile mjera stvari koje smo mi, kao pripadnici i predstavnici bošnjačke nacionalne zajednice u Sandžaku i Republici Srbiji, mogli da učinimo, a tiće se ovog događaja.

Naime, mi smo na desetu godišnjicu genocida u Srebrenici, u okviru Bošnjačkog nacionalnog vijeća kao organa manjinske samouprave koji zastupa interes Bošnjaka u ovoj zemlji, donijeli odluku još 10. jula 2005. godine i proglašili 11. juli za Dan sjećanja koji je obaveza i pravo za pripadnike mog naroda koji živi u ovoj zemlji.

U obrazloženju tadašnje odluke, koja je bila prije donošenja ove rezolucije Evropskog parlamenta, mi smo zapravo podsjetili na dvije-tri važne stvari koje su Bošnjaci kao pripadnici jedne zajednice, odnosno manjine u ovoj zemlji doživljavali tokom zadnjih 100 godina, pa smo podsjetili da je zapravo Dan sjećanja 11. juli i dan sjećanja na 12 hiljada Bošnjaka koji su pokršteni u Plavu i Gusinju 1912. godine.

Tim danom generacije Bošnjaka se podsjećaju u ovoj zemlji na masakr u selu Starčeviću 11. jula 1922. godine, takođe na masakr u Šahoviću, 11. na 12. novembar 1924. godine. To je podsjećanje na genocid u toku Drugog svjetskog rata, kada su četnici Draže Mihailovića poklali, pobili 108 hiljada Bošnjaka na prostoru bivše Jugoslavije.

To je naravno i podsjećanje na aktuelne događaje iz 90-ih godina, na poznate otmice u Štrpcima 27. februara 1993. godine, na Sjeverin 22. oktobra 1992. godine. Nikada nikо za ove zločine nikada nije kažnjen u ovoj zemlji.

Zato tražim da ovaj visoki dom, kao mjeru svojih međunarodnih obaveza, usvoji tekst Resolucije Evropskog parlamenta, koji je zapravo prava mjera osude onoga što se desilo u Srebrenici.

Tražim da ovaj parlament odnosno ova država Srbija proglaši 11. juli kao dan sjećanja na žrtve genocida u Srebrenici, što je takođe dio obaveze koja proističe iz ove rezolucije koju sam pročitao.

Naravno, narodni poslanici Bošnjačke liste će sačekati kraj rasprave o ovoj za nas veoma bolnoj i emotivnoj temi i doneće odluku o samom činu glasanja. Zahvaljujem.

PREDSEDNIK: Zahvaljujem gospodinu Esadu Džudževiću.

Povredu Poslovnika reklamira narodni poslanik Aleksandar Martinović. Izvolite.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Dame i gospodo narodni poslanici, gospodin Džudžević je povredio član 104. Poslovnika Narodne skupštine.

Gospodine Džudževiću, odgovorno tvrdim kao poslanik SRS, kao neko ko poznaje srpsku istoriju, kao vernik SPC da SPC nikada nije nasilno pokrstila bilo koga, uključujući tu i muslimane posle Prvog balkanskog rata u Plavu i Gusinju.

Bilo bi dobro, gospodine Džudževiću, da navedete ime makar jednog sveštenika SPC koji je navodno učestvovao u tom nasilnom prekrštavanju.

Što se tiče vaših konstatacije o zločinima, kako vi kažete, četničkih formacija Draže Mihailovića u Drugom svetskom ratu, ne znam da li vam je poznata, gospodine Džudževiću, činjenica da su četničkom komandantu Crnoj Gori, odnosno na granici Crne Gore i Sandžaka, Pavlu Đurišiću, muslimanski prvaci iz Sandžaka poslali pečeno dete u tepsiji kao poklon srpskom narodu toga kraja.

Dakle, nemojte jednostrano da prikazujete događaje iz istorije vašeg naroda ili vaše verske grupacije. Iznosite činjenice koje su utemeljene u istoriji, a zaista bih vas najljubaznije zamolio, ako već pričamo...

PREDSEDNIK: Gospodine Martinoviću, u reklamiranju povrede Poslovnika ne možete se obraćati drugom poslaniku, vi imate i vaše vreme kada možete izneti svoj stav.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Mogu li vama da se obratim?

PREDSEDNIK: Meni možete, ako sam povredila Poslovnik i molim vas da date argumentaciju, eventualno za tako nešto.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Gospodo Đukić-Dejanović, molim vas, kao predsednika Narodne skupštine, da uzmete u zaštitu jednu tako važnu instituciju kao što je Srpska pravoslavna crkva od krajnje neosnovanih i neargumentovanih optužbi da su srpski sveštenici bilo gde, bilo koga nasilno prevodili u pravoslavlje, zato što je istorijska činjenica da je upravo srpski narod, da su sveštenici Srpske pravoslavne crkve bili velike žrtve...

PREDSEDNIK: Vaše sugestije i komentari i sada vas zaista molim, apsolutno nisu u skladu sa razlogom javljanja i prijavom da to činite zato što je povreden Poslovnik i molim vas da me ne dovodite u situaciju da reagujem na drugi način.

Molim vas, nema razloga za replike, upozorila sam, izneo je gospodin Martinović stav koji apsolutno nije u skladu sa javljanjem po povredi Poslovnika, reagovala sam.

Da li gospodin Ilić želi, kao predsednik poslaničke grupe?

Gospodin Tomislav Nikolić reklamira povredu Poslovnika.

Izvolite.

TOMISLAV NIKOLIC: Ne znam zašto ste me ignorisali, pa prvo želeti da date pravo na reč po redovnom postupku, kada sam ukazivao na povredu Poslovnika. Dakle, povređen je član 106. stav 1. skoro sve alineje. Mislim da smo se dogovorili da ton današnje sednice bude primeren ozbiljnosti teme o kojoj raspravljamo. Niste nijednog časa opomenuli gospodina Džudževića da je ovo bezmalo poziv na sukobe u okviru države Srbije, da je ovo bila promocija nekakvih srpskih zločina isključivo prema Muslimanima i da se ova deklaracija zbog toga donosi. Niste ga opomenuli kada je krenuo da govori od početka 20. veka o onome što smatra da je zločin Srba nad muslimanima.

O zločinima
nad Srbima

Gospodine Džudževiću, tako mi daleko nećemo da stignemo. Danas se uopšte nisam pripremao da na takav način govorim o vašem narodu, a vi ste se spremili na pogrdan način, iznoseći neistine, činjenice iz ugla vaše političke stranke o srpskom narodu da govorite, o jednom velikom narodu s kojim živite u zajednici.

Gospodo Dejanović, mislim da odluke tog kolegijuma treba da poštuju svi poslanici, posebno poslanice vladajuće većine. Ako niste vi osetili potrebu da reagujete, svako je u sali bio zgranut. Sada ispada da je Srebrenica nastala zato što Srbi u celom 20. veku proganjaju, ubijaju, pokrštavaju i šta sve ne rade sa muslimanima. Zaista nema smisla.

Ili ćemo da vodimo kulturno raspravu, ili ćemo da vodimo raspravu o sukobu. Onda da krenemo o činjenicama, pa i ja gospodinu Džudževiću da ukažem na neke činjenice tragične po njegov narod, ali valjda ovo danas nije ta tema da se sukobljavamo, nego da se mirimo, gospodine Džudževiću. Vaša diskusija ne može da nas pomiri, vaša diskusija otvara rovove između Srba i muslimana. Da li vam je to želja? Recite nam.

PREDSEDNIK: Vreme. Narodni poslanik Velimir Ilić, kao predsednik poslaničke grupe Nova Srbija.

VELIMIR ILIĆ: Poštovana predsednice, dame i gospodo narodni poslanici, već mesecima čekamo da se otvari rasprava o deklaraciji, a stranke su podnеле jedan izuzetno dobar predlog deklaracije, koja bi bila pomirujuća i koja bi zadovoljila sve na prostorima bivše Jugoslavije i koja bi spustila loptu i dala jednu političku stabilnost, izmirila narode i jednostavno stavila tačku na nešto što je bilo u prošlosti, da se okrenemo budućnosti, ekonomiji, proizvodnji, zapošljavanju i onome što su danas gorući problemi.

Međutim, ovo siledžijsvo vladajuće većine, koja pokušava svoju deklaraciju da progura i da iskopa ponovo ratne sekire, što je i pokazala diskusija gospodine Džudževića i da ponovo vrati sve ono što se nekada dogodilo, da inicira ponovo sukobe, probleme, ne vodi na dobro. Vas neko pritiska, vama neko, ko ne želi Srbiji dobro, vrši izuzetan pritisak da usvojite posebnu deklaraciju o Srebrenici, ne pominjući ostale zločine koji su bili na prostorima bivše Jugoslavije, uz neko prečutno obećanje da će se nekada usvojiti i neka druga deklaracija koja će obuhvatiti sve ovodruge.

O zločinima
nad Srbima

► Zašto je zločin odvojen? Nova Srbija osuđuje zločine u Srebrenici, mislim da i svaki normalan Srbin osuđuje zločine u Srebrenici, ali ništa manje nisu bili zločini i u drugim delovima. Nemojmo reći da su u Bratuncu, u Sarajevu, širom Srbije, u "Oluju", u "Bljesku", da su ti zločini bili blaži, možda brojčano manji itd, ali zločin je zločin i počinilac zločina mora biti kažnjen. Zločinci se moraju identifikovati i pokrenuti određene radnje, ali ne možemo nikako izvući jednu Srebrenicu i o njoj raspravljati, usvojiti je, a sve drugo staviti na drugi tas i tobože nekada o tome raspravljati. Da li će doći do te rasprave ili neće pitanje je, jer vi nikada oko toga nećete imati priliku da razgovarate sa ovom vašom vladajućom većinom.

O Republici Srpskoj

► Prema tome, gospodo predsednice, vi ste ponizili ovaj parlament, jer ste na silu ugrali jedan dnevni red, o kome većina građana Srbije ne želi da se na ovaj način raspravlja. Ponavljam, svaki normalan čovek osuđuje zločin. Vi nama stalno kalemite nešto. Gospodo iz vladajuće koalicije, vi ste 2001. godine, mislim, potpisali Sporazum sa Republikom Srpskom o paralelnim vezama, odnosno tadašnja Srbija i Crna Gora, posle nekoliko godina je on obnovljen sa Republikom Srpskom i Srbijom. Međutim, u tom sporazumu piše da se osniva jedno veće koje čini predsednik Srbije i predsednik Republike Srpske, predsednik Vlade Republike Srbije i predsednik Vlade Republike Srpske. Što se tiče dva parlamenta, predsednik srpskog parlamenta i predsednik parlamenta Republike Srpske, koji moraju o važnim i krupnim pitanjima, koja su od interesa i za jednu i za drugu državu, raspravljati, usaglašavati se i donositi zajednička rešenja. Sada postavljam pitanje - da li je ovo veće, koje je osnovano, na čijem čelu su predsednik Srbije Boris Tadić i predsednik Republike Srpske Kuzmanović, gde su dva premijera, Dodik i Cvetković, da li su raspravljali o ovoj deklaraciji, da li su se usaglasili? Da li ste vi, kao predsednik parlamenta, sa predsednikom

parlamenta Republike Srpske, raspravljali o ovoj deklaraciji, da li ste usaglasili svoja mišljenja i stavove i da li su radna tela, što piše u ovom sporazumu, Republike Srpske i radna tela našeg parlamenta, usaglasila svoje stavove po ovim pitanjima? Tako piše u Sporazumu koji je potpisani i koji je još uvek na snazi. Da li ste vi samim stavljanjem na dnevni red ove deklaracije, bez ovih prethodnih radnji usaglašavanja, odbacili Dejton, pustili niz vodu Republiku Srpsku, jer je Republika Srbija garant Dejtonskog sporazuma? Kako ste mogli da usaglasite mišljenje dva parlamenta, dva veća? Da li je o tome bilo razgovora u medijima? Nismo nigde čuli ni pročitali da su o tome razgovarali predsednik Srbije i predsednik Republike Srpske, da su se dve vlade usaglasile. Potpuno ste ovaj sporazum koji je potpisani, napisan, stavili van snage i poneseni ovde jednom grupom svojih pristalica koji podržavaju tu vladu, ušli u jednu avanturu da se posebno usvoji sporazum, odnosno deklaracija o Srebrenici, a sve drugo otom-potom.

Zašto je manje važan zločin koji se događao u "Oluji"? Da li ima većeg genocida nego proterati čitav narod iz jedne države i još kada je napuštao tu državu bombardovati kolonu, pobiti nejač, pobiti decu, rasturiti avionima tu kolonu i jednostavno to sve staviti ad acta i reći - dobro, o tome ćemo možda nekad raspravljati? Da li je onaj čuveni "Bljesak" za vas potpuno minoran? Žrtva je žrtva, bez obzira ko je počinio, zločinac je zločinac.

Nama stavlјate ovde, veoma sam pažljivo slušao poslanika manjina, koji je govorio o Mladiću. Njegov sunarodnik je glavni čovek već 10 godina za hvatanje Mladića. Vi ste, gospodo iz vladajuće većine, na vlasti već dve godine, rekli ste da neke prethodne vlade nisu htele, ali da ćete vi to odmah da rešite. To ste rekli na svim sastancima koje ste imali. Zašto ne rešite? Zašto vaše prijatelje ne pitate, zašto oni ne mogu da privedu pravdi Bin Ladenu? To je za nas izuzetno važno jer su i njegovi neki ljudi učestvovali u svemu ovome, u genocidu. Zašto vi sada nama pripisujete Mladića, zašto je za nešto što se dogodilo na teritoriji Republike Srpske odgovoran narod Srbije? Zašto te vaše najmoćnije prijateljske države ne reše pitanje jednog najvećeg teroriste na svetu, nego svi ćute? Uhapsite Mladića. Rekli ste da to hoćete da uradite odmah. Ko vam smeta? Je li vam smeta opozicija da to pitanje razrešite? Ne smeta vam nikko. Ovo što sada hoćete da progurate na mala vrata podriva u Srbiji jednu mržnju, podgreva jednu klimu, iritira porodice čije su žrtve stradale u mnogim zločinima koji su bili na teritoriji bivše Jugoslavije. Ne mogu da shvatim da vi to podržavate?

Šta je falilo da bude zajednička deklaracija, da se nabroji, da se kaže - i Srebrenica je tu, i svi ostali zločinci moraju odgovarati kao ovi za Srebrenicu, i oni se moraju privesti pravdi u Hagu? Zašto dvostruki aršini, zašto dvostruka politika, zašto želite generacijama koje dolaze u Srbiji da stavite žig koga se nikad možda neće oslobođiti? Ko vas tera na to? Da bi se opravdalo bombardovanje, da bi se opravdalo osiromašeni uranijum, da bi se opravdalo što sada i Albanci masovno umiru od karcinoma, leukemije, i mnogih bolesti koje haraju i Srbijom.

Ko je to naložio i da li je i to zločin, baciti kasetne bombe na nedužno stanovništvo? Da li je to zločin ili nije? Treba o tome raspravljati. Vi to želite danas u jednoj blic raspravi da sednete i raspravljate i da se dogovorite, da ispunite formu, da telefonirate i javite - evo, usvojili smo to, ispunili smo neku obavezu. Ko vam je dao tu obavezu, ko vam je dao ovaj tekst? Otkud se pojavljuje ovaj tekst i zašto nije došao ranije kod poslanika i pozicije i opozicije? Zašto o njemu nije moglo da se raspravlja na drugačiji način, da se nađu neka rešenja? Ponavljam, ne pada nam na pamet da branimo bilo kog zločinca i bilo kakav zločin učinjen na području bivše Jugoslavije, ali za sve zločine treba odgovarati. Da li se sećate kada je neko udario vojnika od 18-19 godina u onom tenku, nenaoružanog? Da li je odgovarao? Gde je taj čovek danas? Da li su neka majka, otac ostali bez svog sina i ne smeju danas ni da pomenu da je to bio zločin? Da li je ono bio zločin u Dobrovoljačkoj ulici kada je pušten da izade konvoj vojske mirno, nenaoružani i da napusti Sarajevo? Da li je trebalo sve to pobiti, dići u vazduh i zbog toga ne odgovarati? Mnogi danas to skrivaju, pokrivaju, daju kaucije, skupljaju novac itd.

O zločinima nad Srbima

O Ratku Mladiću

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

O zločinima nad Srbima

Zar majkama ili očevima koji su tamo izgubili svoju decu to nije bio važan zločin u odnosu na Srebrenicu? Isto važan, i te kako.

Ponavljamo, osuđujemo i jedan i drugi i ne odvajamo i jedne i druge, i ne želimo da odvojimo počinioce ni jedne ni druge. I jedni i drugi moraju doći u Hag i odgovarati za to što su počinili i učinili.

Samo se vi ovako ponašajte. Dovesćete nas u veoma nezgodnu situaciju. Nemojte misliti, evo sada, jedna ista grupacija kojima su puna usta napada na srpski narod o zločinima, o genocidu, o svemu, razgovaraju i pričaju, a to rade svaki dan, posebno rade na određenim teritorijama nekih država. Moramo svi zajednički stati u borbu protiv toga, ako želimo mir, bezbednost, da ne dođe do neke nesreće, kao što je bila ta u Srebrenici, Sarajevu, Bratuncu i u mnogim drugim mestima. Da se Kosovo nikad ne ponovi, da može mirnim putem da se razgovara i raspravlja, da ne može nikome da se nasilno oduzme deo teritorije i da o tome raspravljamo veoma ozbiljno u parlamentu, a ne ovako. Raspravljaćemo na brzinu, usvajaćemo kako usvajamo, imamo kvorum, nemamo kvorum, jedan tamo, jedan ovamo.

Ovo mora da bude stav jednoglasan srpskog parlamenta i mora da se napravi deklaracija koja će jednoglasno biti usvojena i iza koje će stati svaki građanin Srbije, ako mislimo da zaštитimo ove prostore.

Ovako, kad pojedinačno radimo i na ovaj način završavamo odredene poslove i ispunjavamo naloge nekih naredbodavaca, ne rešavamo problem, samo ga podgrevamo, iritiramo i doći ćemo svakim danom u sve goru i goru situaciju.

O Republici Srpskoj

► U Republici Srpskoj, u BiH, već je stvar počela da leže. Ljudi su našli sebe. Razum po beduje polako, ali neko želi ponovo da to podgreje i vrati nazad i kroz ovu deklaraciju samo o Srebrenici da se ovo ponovo vrati u igru. Imaćemo ovakvih diskusija kao što je gospodin Džudžević počeo, gde ćemo pljunuti jedni na druge ponovo, a za to nema razloga.

Mi nemamo pravo više da se igramo budućnošću ove države, sa omladinom koja želi u njoj da živi normalno i mirno, koja želi da bude deo Evrope i sveta, koja ne želi da ratuje, koja ne želi da ubija, koja želi da sarađuje itd.

Ali, mnogi ne žele taj mir. Mnogi podgrevaju ovakvo stanje i umesto da se bavimo nečim što je život za ovu državu, ekonomijom, da sarađujemo na nekim drugim planovima, da jednostavno okrenemo mlade od nasilja, od svega ovoga što je vodilo ka zločinima, ponovo vraćamo u igru jednu staru priču koja je, po meni, trebalo odavno da bude ispričana i tačka stavljena.

Stalno, kada stavimo tačku, neko se pojavi i podgreje i obeća nekome, da ćemo to mi doneti, a ko je u ime nas ovde, poslanika mogao da da to obećanje i kome?

O Republici Srpskoj

► Ponavljamo, ponovo sada pravimo raskol i razdor između Srbije i Republike Srpske. Kada je sama Srebrenica na svojoj sednici Skupštine opštine osudila zločin, bilo je 18% Bošnjaka i 10% Srba, odnos snaga je bio 18 - 10 u korist Bošnjaka i osudila je, ali nije rekla da je to bio genocid, već je osudila zločine kao pojedinačan zločin pojedinca koji treba da odgovara.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

► Ne može narod stati i prevesti ovo na neku komandnu odgovornost i kolektivnu neku odgovornost, kako vi to želite da prikažete i neko želi da prikaže. Ovo nije kolektivna odgovornost, ovo je odgovornost pojedinca, kao što se nadam, gospodo, da i ono u Dobrovoljačkoj ulici nije bio stav BiH i njenog vrha, već nekih pojedinaca koji treba za to da odgovaraju. Raduje me ako je to tako. Onda ima nade za ovu državu, ima nade za ovu mladost, ima nade za sve nas da izademo iz ovog blata u koje smo upali i da krenemo put razvoja i da probleme prevaziđemo.

Ali, neko stalno želi probleme na ovim prostorima. Ko je taj ko želi stalno probleme? Stalno rešavamo probleme, a novi se javljaju. Novi se javljaju.

Ne mogu da verujem, da vi koji ste obećavali čuda, da pojedini ministri koji sada vode vojsku, vojnu bezbednost, obećali su da će ovi problemi sa haškim optuženicima biti odmah rešeni, da su oni tu na pragu, da je istraga za petama počiniocima. Što ne reše? Šta

je problem? Kome su to obećali i gde su to obećali? Zašto se sve to obećava i radi van parlamenta? Zašto nikada nemamo ovde raspravu o tim važnim temama?

Sve se događa van parlamenta. Kako je moguće, gospodo iz vladajuće koalicije, da je niz problema nastalo, evo sada odlazi vam guverner, napušta brod koji tone i vi ga puštate da ode, a da nije podneo izveštaj ovde u parlamentu o svom radu. Deset godina ne znamo šta se događalo sa Srbijom, kakva je situacija, gde su devizne rezerve, u kojim bankama i na koji način su se trošile?

Prema tome, sve je problem za problemom i vi, gospodo, nemate više vladajuću većinu. Danas se dobro videlo da ste vi jedna manjina koja se krpi s koca i s konopca, koja diluje satima, pravi pauze, da biste ubedili neke da glasaju. Stidite se da izadete i pogledate istini u oči i da kažete ono što mislite i što treba da kažete.

Ono što ova država zasljužuje da se kaže jeste, da smo mi za mir, da smo da se brani dostojanstvo ovog naroda, da smo mi za to da se na Srbiju ne lepe neke etikete koje ona ne zasljužuje i da se odgovornost pojedinaca ne prenosi na čitav narod, a vi podnesite i tražite odgovornost tih pojedinaca. Vi ste vlast i vi ste na potezu.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

Prema tome, povucite ovu sramnu deklaraciju i ne dozvolite da delite Srbiju.

PREDSEDNIK: Vreme, gospodine Iliću.

Gospodo poslanici, pošto bi gospodin Jovanović sada bio na redu, ali da se dogovorimo da napravimo pauzu od 60 minuta sada i da vas obavestim da ćemo danas raditi i nakon 18.00 časova, u skladu sa članom 85, do završetka tačke dnevnog reda.

Prenos ćemo imati do 20.00 časova, direktni, a posle košarke će biti produženi prenos.

(Posle pauze - 15.05)

PREDSEDNIK: Reč ima narodni poslanik Čedomir Jovanović.

Molim vas, prijavite se.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Gospodo predsednici, poštovano predsedništvo, dame i gospodo narodni poslanici, mislim da je jasno da danas mnogo više govorimo o sebi nego o drugima. Zbog toga je valjda tako teško priznati istinu koja može biti samo jedna. Petnaest godina posle Srebrenice mi i dalje imamo tako puno ličnih problema, kao narod i društvo, ne samo u prihvatanju onoga što se u Srebrenici desilo, nego i svega onog što je Srebrenici prethodilo i što iz tih događaja proizlazi. Zbog toga je ova rasprava tako teška. Zbog toga je sve ono što smo radili u prethodnih 15 godina tako mnogo podsećalo na greške ovog društva u prošlosti i voleo bih da grešim kada kažem da danas pokazujemo tako puno mana i slabosti koje i našu budućnost ugrožavaju, ukazujući na greške koje ćemo nastaviti da činimo.

Kada govorimo o ulozi svog naroda onda smo unapred osuđeni na neuspeh ukoliko to radimo samo kao političari. Ne može o Srebrenici govoriti parlament, a čutati crkva. Ne može o presudi Međunarodnog suda pravde govoriti ova deklaracija, a čutati recimo naš univerzitet ili naša akademija. Ne može Srbija sa sebe skinuti odgovornost kada Srbija tu odgovornost nikada nije ni preuzela. Predsednik ove zemlje je pre pet godina otišao u Srebrenicu i to je valjda za nas jednako simbolično kao i odlazak Vilija Branta u Varšavu i varšavski geto. Efekti nisu isti.

Šta je onda što mi još možemo da uradimo da bi ostvarili one ciljeve koji valjda nisu sporni i koji su za nas prihvatljivi u formi u kojoj je predstavnik predlagачa inicijative ovde u Skupštini saopštilo? Mi smo želeli drugačiju rezoluciju o Srebrenici, potpunu, ali ona očigledno nije moguća. Ne zbog toga što se naš narod njoj suprotstavlja nego što nema unutrašnjih snaga u našem društvu koje bi tu istinu koja nam je svima dobro poznata učinili javnom. Zbog toga je današnja rezolucija gest vladajuće većine, iznad njenih maksimuma i unutrašnjih i spoljašnjih. Jasno je da vladajuća većina nije napravljena na toj vrsti konzenzusa nego na nekoj drugoj. Ali, kada se napravi prvi korak, onda se više ništa ne može zaustaviti. Mi ćemo još dugo razgovarati i o onome što je Srebrenici prethodilo i o samoj

Srebrenici i o svemu onome što Srbija mora da uradi kako bi ne stavila tačku na Srebrenicu, nego samu sebe promenila, i na takav način budućnost svojih građana i svih u okruženju činila drugačijom od te tragične prošlosti.

Mi se ubijamo vekovima i zbog toga smo tako puno apelovali tražeći razum u ovoj raspravi. Nadam se da će ga do kraja zasedanja biti. Nigde nećemo stići ukoliko kao parlament budemo pokazali tu želju da za svako oko nađemo neko drugo, ali moramo kao ljudi koji su odgovorni prvo za sebe, a potom i za ovo društvo koje je talac naših nesposobnosti i nemoći imati hrabrosti da ovom društvu ponudimo istinu. Ako mi to danas ne uradimo, ko će to učiniti?

Amandmane koje smo predložili nismo predložili sa ambicijom da tu većinu koja je sastavljena oko teksta rezolucije optužimo za licemernstvo i tačno je da je u ovoj prilici naizgled naša pozicija lagodnija, vi ste vlast, a mi smo opozicija. Mi smo te amandmane predložili sa željom da na takav način definišemo osnove na kojima ćemo morati dalje da radimo.

O Kosovu

Ne možemo citirati presudu, ne možemo pominjati presudu Međunarodnog suda pravde, a ne pomenuti je u celosti. Ako želimo pravdu pred tim sudom u postupku koji vodimo, tražeći rešenje za Kosovo, onda nema razloga da ćutimo o onome što je taj sud rekao. Niko u svetu nije optužio srpski narod za genocid i nikо u svetu nije rekao da je Srbija za genocid odgovorna. Međunarodni sud pravde je bio neumoljivo jasan. U svojoj presudi, po tužbi BiH, Međunarodni sud pravde je sa 13:2 presudio da Srbija nije odgovorna za genocid koji je počinjen na teritoriji opštine Srebrenica, a da naša odgovornost proizilazi iz činjenice da nismo poštivali u potpunosti Konvenciju za sprečavanje i kažnjavanje genocida jer dugo nismo ništa učinili kako bi oni koji su genocid izvršili odgovarali.

Druga odgovornost koja je utvrđena proizilazi iz činjenice da nismo poštivali privremene mere tog suda iz aprila i septembra 93. godine. Zbog toga ne treba da ćutimo o toj presudi. Mi treba vrlo jasno da kažemo da je Međunarodni sud pravde utvrđio odgovornost Srbije od koje i kada bi hteli da pobegnemo nećemo uspeti da pobegnemo. Od nas se traže hitne mere, to je bilo još 2007. godine. Tri godine posle toga mi počinjemo da razgovaramo o Srebrenici i dugo ćemo razgovarati jer jedan gest ne može ništa promeniti.

O žrtvama

U tim razgovorima moramo voditi računa o onima koje vredamo svojim odnosom prema Srebrenici. Valjda naš narod to može da razume. Mi smo narod koji je istorijska žrtva i sve one kosti koje nam se iz generacije u generaciju vraćaju u lice nas obavezuju da kažemo da se Srebrenica izdvaja u odnos na sve druge monstruoze zločine iz ratova devedesetih. Izdvaja se po broju žrtava, izdvaja se po stradanju.

O međunarodnim sudovima i presudama međunarodnih sudova

Međunarodni sud pravde i Haški tribunal su utvrdili da je na prostoru Srebrenice izvršen genocid i mi o tome ne treba da ćutimo. U svojoj presudi generalu Krstiću sud je neumoljivo jasan. Sve činjenice su utvrđene, okolnosti i sankcije. Ni u jednom od tih slučajeva se ne pominje naš narod kao odgovoran niti naša država, što naravno ne znači da imamo pravo na licemerno ponašanje koje je tako izraženo bilo u prethodnih 15 godina kroz odnos Srbije prema srpskom narodu i u Bosni i u Hrvatskoj. Ova zemlja ih je gurnula u rat, a onda kada je odlučila da uradi ono što tako dobro oduvek radi, da pobegne od sopstvene odgovornosti, taj narod je žrtvovala.

O Republici Srpskoj

Zbog toga smo u amandmanima tražili da se pomene Republika Srpska i iskaže naša spremnost, ne samo na poštovanje integriteta i celovitosti Bosne i Hercegovine, nego i spremnost na očuvanje dejtonske Bosne sve dok narodi u Bosni žele da žive u tim okvirima i na tim osnovama.

O Ratku Mladiću

Previše smo ćutali o Ratku Mladiću. Krili smo ga godinama, potom ga godinama neuspješno tražili, a danas nemamo snage da kažemo zašto je optužen. Koga štitimo time? Mislim nikoga. Taj ustupak i tišina koju pravimo jedni drugima je velika greška. Treba reći istinu, da je taj čovek kao komandant vojske Republike Srpske preuzeo od snaga Ujedinjenih nacija enklavu Srebrenica, zaštićenu zonu prethodnim sporazumima i odlukom Saveta bez-

bednosti Ujedinjenih nacija. Garantovao je poštovanje Ženevske konvencije i mir, a potom je razdvojio muškarce od žena i sedam dana sistematski ubijao muškarce, dečake, sahranio ih u primarne grobnice, pa smo onda saznali da pored primarne grobnice postoji i sekundarna grobnica, prekopavao, vezivao, mešao kosti i sve to učinio na takav način da mi njemu danas ništa ne dugujemo, da svoje dugove ne možemo da vratimo porodicama ubijenih, a da tako puno dugujemo svom narodu. Moramo napraviti jasnu razliku između nas i njega.

Zašto nam je tako teško u tom poslu? Zato što on u tome nije bio sam. Ne može se Srbija ratosiljati tog tereta tako što će generali odlaziti u svoju poslednju prekomandu u Haški tribunal. Neko je te generale odveo u rat, neko ih je blagoslovio, neko je pravdao to što su oni činili. Svi oni su danas prepreka na našem putu do normalnog života.

Ako smo se kandidovali za članstvo u EU, onda smo se valjda obavezali na poštovanje nekih novih vrednosti. Te vrednosti se naziru u tekstu ove rezolucije, ali nisu dovoljno jasne. Mislim da retko koji narod u ovom trenutku može poštovati i voleti život kao naš, zbog toga što smo tako puno stradali. Ali, kako možemo voleti svoj život, a biti bezobzirni prema nekom drugom? Onda smo neiskreni. Zbog toga treba da poštujemo 11. jul.

Ova zemlja je formirala pre 10 godina, voljom svog predsednika, Komisiju za istinu i pomirenje, koja nije učinila ništa. Prošle nedelje smo na trenutak stali obeležavajući godišnjicu bombardovanja iz 99. godine. Ni danas ne znamo koliko je naših građana poginulo u tom ratu. Mi se ne sećamo svojih žrtava. Mi ne učimo na svom stradanju. Mi ne izvlačimo pametne zaključke iz grešaka i zbog toga valjda sve ovo o čemu danas govorimo treba da predstavlja prekretnicu. Da li je ona dovoljno uvedljiva? Nije. Da li iz nje proizilazi neka šteta? Nadam se da smo je minimalizovali. Ne bi bilo dobro da na ovim temama ponovo delimo Srbiju. Moramo razumeti svoje građane Bošnjake, oni su danas posebno osetljivi, one ljudi koji su u zbegovima živeli u svojoj zemlji. Sjeverin, Štrpc, sve ono što su godinama slušali i čemu su bili izloženi je sramota za nas kao većinu Srbije. Zato valjda treba očekivati drugačiji odnosi prema njima od onog koji je obeležio čak i rad na ovoj rezoluciji.

Ne možemo mi kao parlament sami u tome biti uspešni. Koliko znam, zbog istine je Isus razapet. Zašto naše vladike čute o Srebrenici? Zašto nešto o tome ne kažu? Istorija je vrlo komplikovana, ali je najgore kada je političari tumače. To je tema za, recimo, našu Akademiju. Nije valjda da će ostati upamćena samo po Memorandumu? Šta god da su hteli njim da postignu, proizveli su štetu.

Kada smo tako sami u tom poslu, onda smo unapred osuđeni na neuspeh. To je iskustvo predsednika Republike. Otišao je u Srebrenicu a Srbija se nije promenila. Uhapsio je sa socijalistima Karadžića, Srbija se nije promenila. Danas ćemo i usvojiti rezoluciju, a ona će minimalno uticati na život u Srbiji. Sva pitanja koja smo nasledili ostaće otvorena. Zato treba uspostaviti drugačije odnose.

Ovo je prvi korak. Bilo bi dobro da je on hrabriji i konkretniji, ali to nije realno i neće biti realno sve dok naš narod ne čuje punu istinu. Ta istina je naša obaveza. Ako drugi čute, mi ne smemo. Zbog toga treba biti vrlo jasan. Presuda Međunarodnog suda pravde nas obavezuje da je u potpunosti, ne samo prihvativimo, nego i primenimo. Da je prvo saopštimo građanima Srbije i potom kažemo kakve su naše obaveze.

Mi puno dugujemo Bosni i Bošnjacima. Taj dug se ne vraća samo konstatacijom onog što je ostalo za nama, nego valjda i nekom perspektivom koju treba da stvorimo, tako što ćemo otvoriti mogućnost normalnog života. Bojim se da ovo nije dobar put za nešto tako. To što oni danas čute jer im je Turska zatvorila usta zbog toga što su nam se poklopili interesu, pa i njima i nama ne odgovara genocid, njima nad Jermenima, a nama u Srebrenici, ne znači da je to pitanje zauvek rešeno. Usta će se otvoriti u nekom vremenu pred nama.

Kada govorimo o Srebrenici i o rezoluciji, pre svega mislimo na našu evropsku budućnost. Pola milijarde Evropljana je reklo što je imalo da kaže o događajima u Srebrenici. Kako mi mislimo da dođemo do njihovog razumevanja ako i u ovom slučaju imamo neku svoju interpretaciju? Kako mislimo da budemo deo EU koji će u svom kalendaru precrtati

◆ O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

◆ O Evropskoj uniji

11. jul ili čemo ga otaljavati onako kako smo to i do sada činili u nekim drugim prilikama? To je naše zajedničko prokletstvo. Mi smo 2001. godine u martu pomislili da pojedinci mogu da preuzmu na sebe odgovornost u ime čitavog naroda.

Posle 2000. smo poverovali da je moguće neka teška pitanja ostaviti tamo gde su ona i postavljena u prošlosti za nama, pa su nam se vratila vrlo brzo u lice. Danas, kada gledamo decu koja uzvikuju - nož, žica Srebrenica, treba da shvatimo da su oni proizvod naše nesposobnosti, nemoći, odsustva hrabrosti. Rođeni su posle rata, u Bosni nikad nisu bili, ali znaju šta je ono što treba da kažu, kako bi dokazali da su pravi Srbi. Beograd je rušen pre dve godine, jer je neko pomislio da se na takav način može dokazivati ljubav prema Kosovu. Nisu oni odgovorni nego mi, koji ih nismo vaspitali kako je bilo potrebno.

Predložili smo amandmane, ali je jasno da za te amandmane nema potrebne većine. Hteo bih još jedanput da ih ponovim, ne zbog medija, nego zbog ljudi koji nas valjda slušaju. Moramo uvažiti u potpunosti presudu Međunarodnog suda pravde i jasno je saopštiti, kroz konstataciju da je u Srebrenici izvršen genocid, jer je tamo sistematski ubijeno 8.000 ljudi, i kroz isticanje naše spremnosti da prihvatanjem rezolucije Evropskog parlamenta, koji je 11. juli definisao kao dan sećanja na Srebrenicu, pokažemo iskreno kajanje zbog onoga što su pripadnici našeg naroda učinili.

O žrtvama ► Da li to vredna srpske žrtve? To je najbezobzirnija manipulacija i laž. Ne mogu se srpske žrtve braniti tako što će se izjednačiti sa srpskim dželatima. Mi smo predložili da se u tekstu rezolucije obavezno izrazi poštovanje i iskreno žaljenje za sve žrtve u ratovima na prostoru bivše Jugoslavije. Smatram da je to svakako bilo neophodno.

U rezoluciji, o kojoj čemo razgovarati u četvrtak, samo čemo ponavljati greške iz ovog današnjeg dana. Možemo puno vremena da provedemo u ovim diskusijama.

(Predsednik: Vreme gospodine Jovanoviću.)

Meni je drago što je ipak ova tema otvorena i što čemo napraviti da budemo čuvari vrednosti koje čemo u vremenu pred nama sigurno podeliti makar sa delom današnje većine, koja nema dovoljno snage u ovom trenutku za to.

PREDSEDNIK: Reč ima narodni poslanik Branko Ružić.

(Negodovanje u sali.)

BRANKO RUŽIĆ: Poštovana predsednice, poštovano predsedništvo, ...

(predsednik: zvono), dame i gospodo narodni poslanici, danas je pred nama naravno deklaracija koja je bespotrebno izazivala niz kontraverzi u javnosti. Smatram ovaj sadržaj teksta ove deklaracije pravom merom u odnosu na sve sentimente onih koji bi se možda našli uvredeni. Kada o tome govorim, govorim o svima onima koji su pretrpeli velike porodične nesreće u vremenu ratova na prostoru bivše SFRJ. Smatram da ova deklaracija odiše jednom ujednačenošću, odiše svim onim što jeste naša obaveza, kao politički odgovornih ljudi, odiše time da je možda baš danas momenat, da ovo bude vododelnica ... (žagor u sali) i većina predstavnika građana koji su nosioci suvereniteta ove zemlje možda po prvi put ne pokuša ili po prvi put imamo mogućnost da imamo tu većinu, koja se neće baviti negacijom zločina.

O žrtvama ► Zločini koji su se dešavali i u Srebrenici, ali i na prostoru bivše SFRJ, jesu zločini koji su se desili. Kada govorimo i licitiramo o broju žrtava, mislim da grešimo. Svaka žrtva je veliki gubitak. Svako ljudsko pravo je univerzalno, kao što je i zločin univerzalan.

Oni koji pokušavaju da predstave ovu deklaraciju takvom - da je ona nihilička, da se Srbija nije promenila, takođe smatram da greše. Srbija se umnogome promenila zbog podizanja nivoa svesti o tome što se dešavalo na prostorima bivše SFRJ, za šta naravno snosimo i mi odgovornost, ali i svi oni koji su tada učestvovali u tome na prostoru bivše nam zajedničke države.

Takođe smatram da oni koji govore o presudi Međunarodnog suda pravde, pored toga što to naravno jeste najviša pravna institucija UN, to jeste institucija pred kojom očekujemo savetodavno mišljenje o protivzakonitom samoproglašenju nezavisnosti KiM,

O međunarodnim sudovima i presudama međunarodnih sudova

dakle, pored toga što govore, naravno, i o toj činjenici moramo imati u vidu da je taj Međunarodni sud pravde doneo jednu presudu. Međunarodni sud pravde je u stvari meritorna i referentna institucija koja može da donosi presudu i da utvrđuje nivo zločina koji se dogodio na određenom prostoru.

Smatram da je zato veoma važan i zahtev poslaničke grupe SPS - JS da se ne bavimo pravnim definicijama nivoa zločina, već da smognemo snage da dosegnemo što širi konsenzus u sveobuhvatnoj političkoj osudi zločina koji se desio i u Srebrenici, a naravno i protiv pripadnika srpskog naroda na prostorima bivše SFRJ, što će naravno uslediti, kao što je danas i najavljenovo ovde, praktično biti inicirano na Kolegijumu u četvrtak, a siguran sam vrlo brzo i biti usvojeno u ovom domu.

Žrtve ne možemo deliti, prema zločinima se moramo odnositi na jedan istovetan način. Samo tako pokazujemo visok nivo odgovornosti prema ljudskim pravima, koja, ponavljajući, jesu univerzalna. Mi na taj način štitimo i dignitet i moralni autoritet naše države i naših građana.

Legitimna inicijativa predsednika Republike gospodina Tadića naravno da je naišla i na kontroverzne stavove, ali siguran sam i na većinsku podršku kada je pokrenuo ovu inicijativu. Mi u regionu moramo i treba da budemo lideri i inicijatori ovakvih aktivnosti i ovakvih tendencija, iz prostog razloga što jesmo najveći i smatram da moramo time da poštujuamo da iniciramo, praktično da porodimo i kod onih drugih, dakle kod naših partnera, jedan istovetan odnos prema zločinima koji su se dešavali.

Niko ovom deklaracijom nije želeo da utiče na negativan način na sentiment srpskog naroda, jer naša poslanička grupa za takvu ili takav sadržaj deklaracije nikada ne bi glasala. Niko dakle neće zaboraviti ni Kravicu, ni Skelane, ni Sarajevo, ni Tuzlu, ni "Bljesak", ni "Oluju", ali ako se budemo konstantno osvratali u prošlost - mi nećemo imati svetliju budućnost, nećemo imati mogućnost uspešnije regionalne saradnje, nećemo doći do nivoa poverenja i pomirenja, koje je preko potrebno. Zato smatram da ova deklaracija predstavlja zaista pravu meru za one koji su kritičari zbog jednog ekstremnog stava, kao i za one koji su kritičari zbog drugog ekstremnog stava.

Mi ovde ne možemo praktikovati neki nacionalizam koji nam nije preko potreban. Smatram da je mnogo važnije da stvari nazovemo pravim imenom i da osudimo ono što se zaista dogodilo - bilo u Srebrenici, bilo na svim ovim stratištima srpskog naroda koje sam pomenuo.

Smatram da ovo jeste praktično civilizacijski iskorak i nas kao države i naših građana, a ono što je prethodilo i presudi Međunarodnog suda pravde, koja je usledila 2007. godine, 26. februara, jeste i nalaz Komisije o počinjenim zločinima i broju žrtava upravo u Srebrenici, koji je praktično tada u to vreme potpisao tadašnji aktuelni predsednik Republike Srpske, gospodin Čavić. Tako da ni sentimenti naših sunarodnika preko Drine, kako ih je neko nazvao ovde danas, prosto ne mogu biti ugroženi ovom činjenicom, jer je ovo bilo mnogo ranije. To je bilo nešto što je prethodilo ovakvoj presudi na osnovu tog nalaza koji je i Vlada Republike Srpske, kojom je tada predsedavao gospodin Mikerević, ako se ne varam, usvojila 28. februara 2004. godine. Sada je pomalo paradoksalno da neke stranke koje su u to vreme, za vreme predsednikovanja gospodina Čavića, imali vrlo korektne odnose upravo s njim i s njegovom strankom, on napominjem sada predvodi Demokratsku stranku u Republici Srpskoj koja je opoziciona, sada govore nešto sasvim suprotno.

U svakom slučaju smatram da jedan ovakav čin predstavlja hrabar čin, jedan težak čin, ali mislim preko potreban čin da svi ovde zajedno pokažemo da li smo za osudu zločina ili smo za to da i dalje zločine kompariramo i dajemo im neki nacionalni prefiks.

Smatram da to nije potrebno. Smatram da ovakva deklaracija ne može da bude rezultat pritisaka međunarodne zajednice. Kada bi to tako bilo, onda bi mi bili politički infantilni i politički neodgovorni, tako da spočitavanje da je međunarodna zajednica uzročnik jedne ovakve deklaracije prosto nije utemeljeno u činjenicama.

O zločinima
nad Srbima

O žrtvama

O zločinima
nad Srbima

O Republici Srpskoj

O Evropskoj uniji

Možda su neki drugi bili zastrašeni ili navikli da ih neko sa strane pritisca. To se nama, barem iz Socijalističke partije Srbije, ne može spočitavati.

O zločinima nad Srbima ► Ono što u svakom slučaju treba da bude proizvod ove deklaracije i donošenja ove deklaracije jeste jedna jasna poruka. Smatram da i oni koji žele da na blagonaklon i dobronameran način pročitaju sadržaj same deklaracije mogu da vide da se tu osuđuju i zločini protiv srpskog naroda, da se очekuje jedan identičan tretman od strane parlamenta u regionu, ali takođe najvažnija poruka je poruka pomirenja, ali naravno da se svi zločini od strane svih aktera na prostoru bivše Jugoslavije osude.

Kada budemo dostigli taj nivo, a mi smo praktično narodski rečeno povukli nogu, mislim da će biti moguće pomirenje i jedna blagovorna regionalna saradnja.

Mislim da je veoma važno da smo mi ti koji smo povukli nogu, a mislim da će istorija pokazati da sam bio u pravu.

PREDSEDNIK: Reč ima narodni poslanik Suzana Grubješić.

SUZANA GRUBJEŠIĆ: Dame i gospodo poštovani narodni poslanici, donela sam ovde jedno kapitalno delo. To je Enciklopedija srpskog naroda. Izdavač je "Zavod za udžbenike". Glavni i odgovorni urednik je naš poznati istoričar i zamalo akademik Radoš Ljušić, 2008. godina. Otvorite stranu 1064, dodete do odrednice pod slovom "S" i pročitajte šta se kaže u Enciklopediji o Srebrenici.

"Gradsko naselje i centar opštine, 293 kilometara kvadratnih u Republici Srpskoj. Locirana je na dolinskim stranama Crvene reke, s obe strane regionalnog puta prema Bratuncu. Prostire se u visinskom pojasu od 420 do 480 metara nadmorske visine. Objedinjuje više urbanih celina - centar, grad, Crvenu rijeku, Bratovo, Karanfil, Skender, Petriću i druge. Od davnina je poznata po razvijenom rudarstvu, proizvodnja srebra, po kojem dobija ime, i olova. Prvi put se pominje 1376. godine."

U Srebrenici je do početka devedesetih godina 20. veka živilo pretežno muslimansko (64%) i srpsko (29%) stanovništvo, kao i na teritoriji istoimene opštine, gde je 1991. godine živilo 37.211 stanovnika.

O žrtvama ► Tokom ratnih događaja od 1991. do 1995. godine došlo je do velikog pomeranja stanovništva. Reklo bi se da je u tih nekoliko julskih dana 1995. godine pomereno 8.000 Bošnjaka muslimana i to pomereno dva metra ispod zemlje i da se tada desio najveći zločin u Evropi posle Drugog svetskog rata.

O relativizaciji genocida ► Ko je htEO da zna za Srebrenicu, taj je znao još 1995. godine šta se tamo dogodilo, a ko nije htEO da zna taj i danas obezvređuje i relativizuje ovaj događaj ne samo na način kako je to urađeno u Enciklopediji srpskog naroda, već i kroz gomilu pamfleta od kojih smo neke i danas dobili kvazinaučnih radova, skupova, tribina nacionalističke desnice na kojima se dokazuje i pokazuje šta se to zaista desilo u Srebrenici.

Narodna skupština Republike Srbije 15 godina nakon Srebrenice mora da doneše ovu deklaraciju i da osudi zločin u Srebrenici upravo zbog sebe i zbog svojih građana i onih koji znaju i onih koji ne znaju, a naročito onih koji znaju, a negiraju, i za koje je Srebrenica samo varoš u istočnoj Bosni u kojoj se dogodio navodni zločin.

O Evropskoj uniji ► Donošenje ove deklaracije mora da bude apsolutno iskreno. Ona ne treba da ima ikakve veze ni sa EU, ni sa tranzicijom, ni sa politikom uopšte. Ona treba da ima veze sa onim da li možemo da odgovorimo na pitanje da li smo uopšte ljudi.

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti ► Nisu samo Srbi i nisu svi Srbi činili ratne zločine, ali oni Srbi koji to jesu činili moraju da budu jasno i nedvosmisleno osuđeni kako krivica za to ne bi pala na generacije koje dolaze posle nas.

O zločinima nad Srbima ► Samo ako smo spremni na katarzično suočavanje sa razmerama i monstruoznosću srebreničkog masakra, mi kao građani Srbije i kao Srbi možemo da zahtevamo i od drugih naroda iz bivše zajedničke nam države da osude zločine počinjene nad Srbima tokom kravavog raspada bivše nam Jugoslavije. Za one Srbe koji su vernici, neka pročitaju šta kaže vladika Nikolaj Velimirović: "Ne žuri se da govorиш o tuđem grehu dok se ne setiš svoga".

Mi ne možemo da utičemo na to da li će i kada Hrvati i Bošnjaci osuditi ubistva Srba u "Oluj", "Bljesku", Kravicom, Bratuncu, Skelanim i mnogim drugim srpskim stratištima, ali ono što možemo i što moramo jeste da se na najiskreniji i jedini mogući način izvinimo porodicama, prijateljima pobijenih Bošnjaka u Srebrenici, jer Srebrenica jeste mera naše čovečnosti i našeg mirnog sna, ali i mera odnosa zvanične Srbije prema simbolu stradanja u ratovima devedesetih godina.

Prepoznatljivi ideolozi ratne i nacionalističke politike s kraja osamdesetih i tokom devedesetih godina donošenjem deklaracije gube bitku sa normalnom, humanom, tolerantnom i ljudskom Srbijom, onom Srbijom koja se toliko puta povlačila pred teškom nacionalističkom artiljerijskom paljbom i onom Srbijom koja i danas čuti kada se u prvim borbenim redovima pojavljuju praktično svi oni koji su nas unesrećivali svih ovih prethodnih godina, ne samo nas već i naše okruženje, one koji su negiranjem Srebrenice opravdavali svoje postojanje.

Među njima su i otac nacije, najbogatiji levičar i urednik jednog upečatljivog časopisa, nekakvi samozvani evroamerički antiglobalistički intelektualci kojima je Srbija prilika da izđu iz anonimnosti i svi oni koji na našim stadionima i u našim halama uzvikuju onaj jezivi poklič "nož, žica, Srebrenica". Danas pred tom družinom nema uzmicanja i nema pravdanja za one koji su u naše ime pobili Bošnjake iz Srebrenice i koji su činili najekstremniji deo fatalne sprege nacionalističke politike etničkog čišćenja, laži i mržnje.

Postoji jasna većina u Narodnoj skupštini koja će glasati za ovu deklaraciju. Nema konsenzusa, ali i ne treba da ga bude sa onima koji svakog 12. marta prelepljuju Bulevar dr Zorana Đindjića, prvog ubijenog srpskog premijera, bulevaram jednog dželata iz Srebrenice, a izgleda da neće biti ni konsenzusa sa onima koji su to pre dve godine prestali da rade, ali ne znam da li danas imaju hrabrosti da potvrde u praksi svoje samoproklamovano evropejstvo.

Glasajući za ovu deklaraciju, mi osuđujemo fabriku smrti u Srebrenici i mi odavde možemo da poručimo svima da se nikada nikome ne ponovi Srebrenica.

PREDSEDNIK:

Na osnovu člana 37. stav 3. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije, obaveštavam da će ovlašćeni predstavnik poslaničke grupe ZES, po tački dnevnog reda, biti gospodin Dragoljub Mićunović.

Reč ima narodni poslanik Tomislav Nikolić.

TOMISLAV NIKOLIĆ: U ime SNS nojaštriye osuđujem sve zločine počinjene u ◀ O žrtvama građanskog rata na teritoriji bivše Jugoslavije, kako zločine prema srpskom narodu, tako i zločine koje su pripadnici srpskog naroda počinili nad pripadnicima drugih naroda, a posebno zločin koji je izvršen nad muslimanima Srebrenice u julu 1995. godine i naveden u presudi Međunarodnog suda pravde. U ime SNS izražavam saučešće porodicama žrtava u Srebrenici, imajući u vidu da je Međunarodni sud pravde utvrdio da su tadašnja vlast i međunarodna zajednica boljom saradnjom mogle da učine da se posledice ove tragedije izbegnu ili znatno umanje.

Negde početkom ove godine saznali smo od predsednika Republike Srbije da će Na-◀ O Evropskoj uniji rodna skupština da doneše deklaraciju o osudi zločina u Srebrenici. Prepostavljam da je to nekakav ultimatum, pošto smo ovde već čuli, kada smo već istakli kandidaturu za članstvo u EU, onda moramo da istaknemo i kandidaturu za pakao i da sve što nam ovde predstavite kao vaš ultimatum Srbiji, u stvari je uslov bez koga mi ne možemo da uđemo u EU.

Mi smo saznali za tekst deklaracije, koji je vama predložen, vama poslanicima vladajuće većine koji će da glasate za ovo, neki ste iz Beograda, neki s KiM, neki iz Republike Srpske, i pokušali smo da postignemo dogovor da dođemo do nekog zajedničkog teksta. Vi ćete taj tekst videti. Mi smo danas, kada se ustanovilo da više ništa ne može sa vama da se dogovori, da izuzev prihvatanja da na zahtev SPS iz teksta izđe osuda bivšeg režima, da izuzev toga više ništa ne može da bude promenjeno, ni tačka, ni zapeta, podneli Narodnoj

skupštini predlog teksta deklaracije, kakav bismo bili spremni da prihvatimo i za njega da glasamo.

Molim sekretara Narodne skupštine, kad može tako promptno da vaše akte dostavlja u roku od 15 minuta, da upozna poslanike i sa tekstom koji je predložila SNS. Mislim da je to tekst koji ne bi odbio ni jedan poslanik ovde i za koga bi glasala Narodna skupština Republike Srbije.

Ali, vi niste hteli tekst Narodne skupštine Republike Srbije, vi ste hteli svoj tekst, tekst koji ste svi vi dobili u gotovom obliku, tekst na čijem izvorniku je bio datum 2009. godina, tekst koji treba da predstavite ovde kao katarzu, kako reče ovde jedan od poslanika, kao nešto što je normalno, da svi mi ustanemo i da osudimo zločin. Da, svi mi stojimo mirno, osuđujemo zločin i izražavamo saučešće. Ali, i mi smo narod.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

▶ Znači, želeti biste da sami sebe proglašimo isključivim krivcima za sve što se desilo i da svoj narod osudimo kao jedini narod koji je počinio zločin. Narodi ne čine zločine, čine ih pojedinci. Nemojte da se narod izvinjava za zločine pojedinaca. Onda na teritoriji bivše Jugoslavije ne bi bilo nijednog naroda koji nije zločinački ni zlikovački, jer su pojedinci svih naroda činili zločine. U svetu ne biste imali nevin narod, jer nema pripadnika svetskog naroda koji nije počinio zločin. Da vam ne govorim o državnim politikama zločina koje su postojale u svetu, pa nigde ne pročitah da su se ti narodi javno izvinjavali za ono što je čak njihova državna politika učinila. Mnogo toga smeta u ovom tekstu deklaracije, mnogo toga što je moglo da bude popravljeno, kada biste imali hrabrosti da nabrojite tude i svoje žrtve, da nabrojite svoje i tude zločine. Mislim da za to nije potrebna nikakva hrabrost. Veća hrabrost je potrebna da nabrojite samo svoje žrtve, a graniči se sa bezumljem da apostrofirate samo zločine koje su počinili pripadnici vašeg naroda, jer ovde se i danas rađaju deca u čije se vi sad ime, kažete, izvinjavate. Nemojte ni u moje ime da se izvinjavate, nemojte u ime bilo koga ko nije počinio ni jedan zločin, nemojte da se izvinjavate. Ko ste vi da se izvinjavate u ime nevinih? Niste valjda nenormalni pa da se izvinjavate u ime krivih? Krive pred sud, krive da kaznimo i da osudimo, a nevine da pustimo na miru, slučajno rođeni u srpskoj kolevci, slučajno u pravoslavnoj kolevci.

O međunarodnim
sudovima i presudama
međunarodnih sudova

▶ Mi smo danas ovde sa svih strana napadani što smo pravoslavni, što naši sveštenici nisu osudili zločin. Ne kažnjavaju sveštenici, ne osuđuju sveštenici. Mi smo ovde saznali da to moramo zbog neke presude Međunarodnog suda pravde, a kroz svetsku istoriju se provlači mnogo presuda koje je kasnije razvoj čovečanstva oborio. Zar mi ne rehabilitujemo sada ljude koje su komunisti proglašili ratnim zločincima? Šta ćemo sa žrtvama inkvizicije? Da li su to bili nevini ljudi, oni koji su spaljeni? Da li postoji nešto univerzalno za sva vremena? Gde nas ovo odvodi, u iščekivanje da nam predložite i drugu deklaraciju po kojoj ćete valjda da ustanovite da smo i mi Srbi pretrpeli nekakva stradanja? Što razdvajate narode?

Što prvo da govorimo o tome šta se desilo u Srebrenici, a potom ćete da nas pitate - hajde da se dogovorimo koje srpsko stratište da navedemo? Što navodimo stratišta uopšte? Zar nije zločin sam po sebi težak? Zar nisu tamo plakale muslimanske majke? Zar nisu ovamo srpske, zar nisu tamo hrvatske?

Niste bili sposobni da ubedite parlamente drugih država da donesu ovakve deklaracije o svojim narodima. Niste bili sposobni da naše žrtve podignite na taj nivo na kome su tude žrtve. Koga ste u svetu ubedili da Evropski parlament treba da donese i jednu deklaraciju o osudi srpskih žrtava? Vi biste samo da poslušamo Evropski parlament. Ko je tamo bio da zastupa naše interes? Ko je uložio neki prigovor? Ko je uložio amandman?

Zašto se vezujete u toj svojoj preambuli isključivo za Pakt o građanskim i političkim pravima, Evropsku konvenciju itd, što se vezujete za Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju genocida ako nije bilo genocida u Srebrenici?

Da li znate da muslimanski svet ne priznaje ove izvore, već Kairsku deklaraciju iz 90. godine, po kojoj je Šerijatsko pravo važnije od svih drugih međunarodnih obaveza? Nismo li mi u Srbiji sastavljeni od više vera i nacija? Ima nacija koje ne priznaju ono što mi prizna-

jemo. Ima nacija koje se po drugačijoj bogomolji mole svom bogu, i na njih treba da mislite i njihovo pravo da ovde spomenite.

Šta bismo mogli da vam promenimo u ovome što ste napisali, a da bude prihvatljivo ◀ O Kosovu za sve građane? Šta kad svaka tobože opšta mesta vode isključivo na Srbiju kao na krivca? Šta kad kažete da se garantuje integritet i suverenitet svih država članica UN, a onda dodajete uključujući i BiH. Kakav je to presedan? Garantuje se svima ili će možda jednog dana da piše - garantuje se svima, ali se ne garantuje Srbiji, jer kad napravite izuzetak u jednom pravcu, možete napraviti i u drugom i tu mislim na KiM. Što izdvajate BiH, kada je to već garantovan? Zato što će neko nama da izdvoji KiM, pošto nam to izgleda nije garantovano. Ako poštujemo presudu Međunarodnog suda pravde, ako tamo bude utvrđeno da je došlo do nezakonitog otcepljenja KiM, hoće li to da bude razlog da druge države koje su priznale nezavisnost odustanu od priznavanja nezavisnosti? Neće, sada vam kažem. Mi smo mala država, veliki su narodi u ovoj državi.

Veliku istoriju imaju, mada vi u ovom udžbeniku za sedmi razred, kada već pomisljete udžbenike, jeste li gledali da vaša deca više nemaju predmet istorija, zove se - mozaik prošlosti. Hoćemo da obeležavamo neke događaje iz mozaika prošlosti srpskog naroda, hrvatskog. Tako vi nama polako menjate svest. Mislite li da to ne vidimo? Mislite da to mora. Ne mora, i u toj velikoj zajednici evropskih naroda ne mora da se prihvati sve, inače bi se utopile države, utopili bi se narodi, jezici.

Zašto donosite deklaraciju koja nije odraz volje većine? Što se brojite do 126? Šta kada bude nekih drugih 126 da vam ponište ovu deklaraciju, kao što ste poništavali deklaracije Narodne skupštine do 2000. godine, rezolucije, zakone, sudske odluke? Šta ako doživite istu sudbinu koju je doživeo prethodni režim kada ste vi došli na vlast? Hoćemo li nešto za sva vremena da donešemo, da stanemo svi iza toga.

Kakav smo dogovor danas imali kod predsednika Narodne skupštine: da bude mirni i tolerantni ton? Da li je to dogovor o tekstu deklaracije? Da li ste svi saglasni sa ovim tekstrom? Niste, dobili ste ga, morate da dignete ruku, prebrojaće vas. Što i da ne podignite ruku?

Vi iz PUPS-a dobili ste direktora "Srbijašuma". Da li se vi borite za javna preduzeća ili za prava penzionera? Koji je taj penzioner što je postao direktor "Srbijašuma"? Vi ostali se borite za prodaju "Telekoma", G17 600 miliona evra da podeli svojim aktivistima da formiraju stranku regionalnu, 600 miliona evra dobijate od prodaje "Telekoma". Mene bi bilo sramota, oborio bih glavu.

Vi, gospodine Ivanji, što ste rekli da sam učestvovao u prodaji kada je Milošević prodao "Poštu", kako vas nije sramota? Bili smo u opoziciji kada je prodata i bolje je prodao nego vi.

PREDSEDNIK: Molim vas, nemojte se obraćati poslanicima takvim tonom.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Izvinite, ali gospodin je slagao na državnoj televiziji, na kojoj nemam pristup, da sam učestvovao u prodaji kada je vaš Milošević prodao "Poštu". Moram da mu kažem da nisam učestvovao u tome, bio sam u opoziciji.

Izvinite, molim vas, što branim ono što ste vi radili kao glavnu srpsku ideologiju.

Idemo dalje, upućujemo reči izvinjenja. Tu treba biti obazriv. Dovedite onoga ko je počinio zločine, pre kazne neka se izvini. Zašto bismo se mi ovde izvinjavali? Kako da se izvinim za nešto što nisam učinio? Da se izvinjavam u tuđe ime, to je cinično.

Otklonite posledice zločina, a ne da se izvinjavate. Od izvinjenja se ništa ne dobija.

Kada ćemo neki reciprocitet da ostvarimo u odnosima sa drugim državama i drugim narodima, kada ćemo reći - hajde da svi jednog dana donešemo zajedno odluku o tome da se samo opominjuće sećamo na ono što smo radili pre 10, 15 godina, hajde da izbrišemo iz sećanja zločine koje smo jedni drugima počinili, a da nam ostane opomena da to više ne činimo?

Kada će Slovenija da doneše ovaku deklaraciju, kada će Hrvatska, kada će entiteti u BiH, kada će BiH, kada će Albanija da nam se izvini za ono što nam je učinila? Dokle ćemo mi, neko reče ovde da povlačimo nogu. Kakvu smo to nogu povukli? Ko je to sad u koloni

◀ O zločinima
nad Srbima

za nama ko će da se izvini nama? Težak je korak priznati da je neko počinio zločin, priznati - Srbin je počinio zločin. Meni je to teško, evo priznajem Srbi su počinili zločin, ali je još teži korak kad niko neće da kaže - počinio sam zločin nad Srbima i nema nikakvu sankciju. Danas imate zločin genocida u Hrvatskoj. Danas niko ne može da ode tamu, da se vrati da živi na svojoj imovini, danas će da bude proteran, kao što je proteran u "Bljesku" i "Oluj". Jeste li nekad pitali Hrvatsku zašto to radi, da li ste nekad bilo kakav uslov postavili za dalju saradnju, da bar to prestane? Niste.

Lepo ste izgledali u Opatiji, i jedni i drugi. I ono što najviše боли, ovo je posao za Vlada Srbije. Dugo se bavim politikom, ali me nije toliko pojela da ne razmišljam kao čovek. Ne znam šta se to vama desilo, niko od vas nije stariji u politici od mene, osim gospodina Mićunovića. Gde ste to izgubili tu nit? Sutra morate na ulicu da izadete. U kojoj državi - u Srbiji, koju ćete da ubedjujete da ćete da je odbranite, da će da bude ravnopravna sa svima.

Svedok sam ovde da su se razni predsednici zaklanjali iza parlamenta. Sporazum Ahtisari - Černomirdin doneo je jedan parlament, parlament u kome su glasali SPS, SPO, JUL. Nije pripisan Miloševiću. Uopšte nije potpisao ništa u vezi toga.

Ovo naše posipanje ne tiče se ni Tadića, ni onog direktora Agencije za privatizaciju, nego parlamenta.

Ko vodi unutrašnju i spoljnu politiku u Srbiji? Vlada Republike Srbije. Ko je kontrolisce? Parlament. Šta je trebalo da uradi Vlada? Ako joj nije bilo dovoljno ono što je uradio Savet ministara, kada je uputio saučešće i osudio zločin u Srebrenici, a ne pričate o tome da nam je ovo već drugi put, onda je bar mogla Vlada da donese svoju odluku, ovakav tekst, a mi ovde da diskutujemo da li to prihvatom ili ne. Jer, ko smo mi, zakonodavna vlast, da mi osuđujemo zločin?

Hoćete li možda i sudske vlasti da kažete donese ovaku deklaraciju, onaj Visoki savet sudstva u kome sede puleni ovih vaših advokata iz poslaničkih klupa? Što predsednik Republike ne da ovakvu izjavu pred zastavama i s rukom na Ustavu Srbije? Ne, najbolje na poslanike.

O Evropskoj uniji

► Kada kažem da smo mi Skupština narod, vi kažete mi nismo narod. Danas kažete - ovo mi radimo kao narod Srbije. Mi smo narod Srbije. Počastovani da nas ima 250. Odgovorni što nas ima samo ovoliko i dobro razmislite u čije ime vi ovo danas govorite - u ime političkih stranaka, u ime svojih komšija, prijatelja, u ime svoje dece, u ime svojih bližnjih, u ime nepoznatih koji žive u ovoj zemlji, kojima danas kažete - dok ne uradite ovo, ne možete u EU, dok ne uradite ono, ne možete u EU. Što mi vama ne možemo da kažemo, dok ne počnu fabrike da rade, ne možemo u EU? Dok seljak ne počne da ostvaruje profit na svojoj njivi, ne možemo u EU? Što nas zamajavate da nam je ovo uslov za EU? Dok kradi državni činovnici, dok Vlada troši naš novac neograničeno i nekontrolisano, ne možemo u EU? Dok imate ljudе koji imaju po četiri preko okeanska broda kojima švercuju narkotike, ne možete u EU, jer su imali zaštitu ovde, ne u ovom parlamentu, nego od ljudi koji vode vaše stranke, jer su sa njima sedeli i terevenčili, jeli i pilili.

PREDSEDNIK: Vreme. Privedite kraju, molim vas.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Završio sam, toliko je i Čedomir govorio.

PREDSEDNIK: Gospoda Nada Kolundžija.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

NADA KOLUNDŽIJA: Kada kažemo da ovom deklaracijom osuđujemo zločine i osuđujemo zločince, onda zaista ne postoji veština iz koje može da se izvuče zaključak da time preuzimamo krivicu u ime naroda.

O Evropskoj uniji

Ali, kada neko ko misli da je Srbija sigurna kuća za Ratka Mladića, istovremeno želi da se pokaže kao neko ko razume šta su vrednosti EU, u kojoj je neprikosnovenost života osnovna vrednost, u kojoj je čovek svaki pojedinac temelj svake politike, a ne sredstvo bilo koje politike, onda naravno nije teško razumeti zašto je potrebno ovoliko mnogo reći da bi se zapravo pokušao izbeći odgovoran odnos prema onome što očekuje Srbiju u budućnosti.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

Ako neko kaže da je traženje odgovornosti za zločince prihvatanje krivice, onda taj želi da kaže - lakše će biti zločincima, ako je ceo narod kriv. Onda zapravo neko hoće da zaštitи

zločince, podmećući ceo narod kao krivca. Ono što mi ovom deklaracijom želimo da uradimo jeste, ne zato što imamo bilo kakav nalog bilo koga, već imamo jasnu potrebu i odgovornost da kažemo - zločin se desio. Zločin su počinili pojedinci, time što utvrđujemo odgovornost pojedinaca, zapravo želimo da sklonimo svaku sumnju sa celog naroda i svaku sumnju sa države. Ako ovu deklaraciju ne donesemo danas, onda će ovo pitanje opterećivati i našu decu. Ako danas kažemo - neko je počinio zločin i spremni smo da te zločince izvedemo pred lice pravde, onda ćemo oslobođiti buduće generacije ovog tereta koji im je nametnut.

Očigledno je teško sa malo reći pronaći prostor da se, tobož, podrži civilizacijski princip i da je ljudski život neprikosnoven, i da se ne sme deliti po nacionalnom, verskom ili bilo kojem drugom predznaku, onda treba mnogo reći, očigledno, da se izbegne osuda zločina i zločinca. Možda pre svega zbog toga što nije jasno onima kojima bi to trebalo da urade da li su na strani žrtve ili su na strani onog ko je zločin počinio.

Zato je možda jednostavnije reći - ne, mi ne želimo da srpski narod oslobođimo pozicije u koju je talac pojedinaca. Mi želimo da delimo sudbinu ne naroda, već želimo da deli narod, sudbinu onih koji su počinili zločin.

Ako želimo da Srbiju gradimo na vrednostima evropskog društva, onda moramo da znamo, pre svega, šta jesu elementarne vrednosti tog društva. Ljudski život jeste elementarna vrednost tog sistema. Ono što je takođe elementarna vrednost, jeste da se taj ljudski život ne deli prema nacionalnoj, verskoj ili bilo kojoj drugoj pripadnosti, da on nema veću ili manju vrednost u zavisnosti od tog kakav predznak nosi.

Ovde smo optuženi da hoćemo da menjamo svest i tu jedino mogu da se složim. Da, hoćemo da menjamo svest u kojoj je normalno bilo da se u ime nekih nejasnih, mračnih ciljeva atakuje na ljudski život. Hoćemo da menjamo svest u kojoj je neko smatrao da je opravdano negirati zločin. Hoćemo da menjamo svest u kojoj je neko tvrdio ako osudimo zločin i zločinca, onda smo prihvatali krivicu za ceo narod. Da, hoćemo da menjamo tu svest i hoćemo da Srbija bude ono što ona po potencijalu sopstvenog naroda jeste i ono što se menjalo u svesti tog naroda jeste vrlo često odgovornost neodgovornih političara, koji su falsifikujući činjenice, pokušavali da zatruju svest sopstvenog naroda.

PREDSEDNIK: Reč ima gospodin Slobodan Samardžić.

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Poštovani narodni poslanici, poštovani predsedavajući ....

PREDSEDNIK: Izvinite, molim vas. Pretpostavljam, replika Tomislavu Nikoliću? Gospodin Senić, replika gospodinu Nikoliću.

VLAJKO SENIĆ: Poštovani predsedavajući, poštovani poslanici, sigurno da danas dan nije za repliku i uopšte nemam namjeru da na ovo što je gospodin Nikolić govorio odgovaram u smislu replike. Hoću samo da kažem, gospodine Nikoliću, da mi danas imamo kao ljudi moralnu obavezu da kažemo šta mislimo o masakru koji se desio u julu 95. godine u Srebrenici, koju je Medunarodni sud pravde, najviši organ pravde UN, okvalifikovao kao genocid.

Nemojte u današnju raspravu da unosite stranačke bilo kakve odnose. Nemojte pogotovo, gospodine Nikoliću, da unosite stranačke odnose zbog vaših ličnih problema. Rekao sam vam još pre godinu dana da put od bine sa koje gledate kako gori američka ambasada do prijema u američku ambasadu nije tako lak i nije tako jednostavan. Danas vam kažem da put od negiranja EU do ulaska u EU takođe nije tako lak i jednostavan.

Razumem da je vama danas teško i da šaljete poruku stranim ambasadorima kako vi hoćete da osudite zločin u Srebrenici, ali fokus grupe nalaže drugačije. Fokus grupe nalaže da govorite upravo ono što govorite danas, da bi rejting vaše stranke bio veći za dva ili tri procentna poena od DS ili bilo koje druge stranke vladajuće koalicije.

Ali, gospodine Nikoliću, hajde da današnji dan posvetimo istini, hajde da današnji dan bude prilika za sve nas da kažemo šta mislimo o tom masakru u Srebrenici. Hajde da danas odamo dužnu poštu žrtvama i porodicama žrtava zbog tog masakra, a da već sutra ovde imate i ministra iz G 17 ili bilo koje druge političke stranke, pa ih optužite za Telekom

O Evropskoj uniji

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

O Evropskoj uniji

O žrtvama

i za bilo šta što je legitimna politička borba. Ali, nemojte nas sve, nemojte građane Srbije da uvlačite u vaš lični problem jer ne možete, prvi put otkad ste prešli na evropski put, da budete i nacionalista i Evropejac. Došla je tačka kada morate da se odredite i vi ste napravili svoj izbor, nas ostavite na miru da odradimo ovo što je na dnevnom redu i da makar malo povratimo dostojanstvo Srbiji, pre svega vodeći računa o narušenom dostojanstvu, a vi ste bili jedan od glavnih ideologa takve politike. Imate našu podršku za evropski put, ali je taj put, gospodine Nikoliću, jako težak, velike su prepreke. Nije dovoljno samo da promenite ime stranke i da govorite drugačije. Morate svima nama zajedno da pomognete da izlečimo sve te bolesti koje su nas tokom devedesetih godina napale, zbog kojih smo danas (Predsednik: Vreme. Priveditate kraju, molim vas.) tu gde jesmo, da 15 godina nakon masakra u Srebrenici razgovaramo o tome i ne možemo napred.

PREDSEDNIK: Reč ima gospodin Tomislav Nikolić.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Možda ste se vi od mog delovanja i razboleli, ali ja vam nisam preneo klicu lopovluka. To ste negde drugde zaradili.

PREDSEDNIK: Molim vas, obraćajte se poslanicima sa poštovanjem.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Poštovani gospodine Seniću, tu vam klicu nisam preneo. To ste vi negde zaradili u svom novom okruženju.

Dakle, jeste težak put kojim idemo svi mi naprednjaci, ali pogledajte kako mi polako idemo i kako je taj napredak evidentan. Znam da smetamo svima u ovoj sali i lepo se udržujete u lokalnim samoupravama svi protiv nas, kako vam gde i kad odgovara. Ali, vi ovo ne možete da zaustavite. Ovo je želja građana Srbije. Pogledajte kako vi to tumačite politiku. Kažete - radimo ono što mi kažu istraživanja o tome što narod želi. Što bih radio ono što narod ne želi? Što bih bio G 17 plus? Želim da stranka pobedi onako kako narod želi, da vladam kako narod želi.

O Evropskoj uniji ➤ Nemam nameru vas da vredam, niti da vam pomažem, niti vi meni treba nešto da pomažete. Izbori će da opredele sve. Nego vi imate podršku da ne bude izbora. Ovo je jedinstveni slučaj da deo opozicije ne želi izbore. Nadite normalnu demokratsku zemlju u svetu u kojoj opozicija ne želi izbore i ja ču da se povučem i da ne tražimo izbore još dve godine. Nije stvar u tome. Ovo je bila zamka za SNS, zamka Borisa Tadića i vi ste je danas otkrili. Znači, kao tamni vilajet, ako uzmeš pokajačeš se, ako ne uzmeš pokajačeš se. Ako pokažeš da prihvataš ovu deklaraciju, svrstavaš se uz nas koji ne mislimo na svoj narod, ali neće da glasa narod za tebe. Ako budeš uz svoj narod, ne svrstavaš se uz one koji žele u EU, pa te neće EU. Sve čemo mi to polako da savladamo.

Pričali ste mi o američkoj ambasadi. Vi znate da sam stigao i do te američke ambasade. Niti sam ušao puzeći, niti sam izašao puzeći. Pričali ste o EU, pa i tamo sam stigao. Pomenite mi destinaciju gde neću stići kao predstavnik SNS. Jedina destinacija u koju neću da stignem to je ona u koju će neki od vaših, a to su ovi KP domovi i zatvori.

PREDSEDNIK: Gospodin Vlajko Senić ima reč.

VLAJKO SENIĆ: Nema potrebe.

PREDSEDNIK: Zahvalujem. Imali ste pravo na repliku, koju ne koristite. Zahvalujem na tome.

Gospođa Nada Kolundžija ima reč.

NADA KOLUNDŽIJA: Želim, kao ovlašćeni predstavnik predлагаča, da kažem da te manje veličine u kojoj neko misli da se nešto radi zbog toga da bi mi znali s kim imamo posla zaista pokazuju problem nerazumevanja sopstvene pozicije.

Mi ovo radimo zbog građana Srbije, radimo zbog budućnosti, a to što vi niste spremni da preuzmete odgovornost, kao što ste i u prošlosti pokazivali da niste spremni da preuzmete odgovornost, govori o vama, a ne o nama koji jesmo spremni da preuzmemos odgovornost.

I kao i predsednik Republike, i ova poslanička većina preduzima korake koji nisu često popularni i mi ponekada radimo ono što građani nisu sigurni da bi podržali, ali mi

znamo da to jeste interes i znamo da je ponekad neki potez bolan i težak, ali preuzimamo odgovornost zato što znamo da je to u interesu budućnosti ove zemlje.

PREDSEDNIK: Gospodine Samardžiću, molim vas da se ponovo prijavite.

Gospodin Nikolić želi repliku, izvolite.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Zahvaljujem se gospodri Kolundžiji što se setila još što bi mogla da kaže, pošto nisam izazvao repliku. Mogao bi gospodin Senić da kaže da sam njemu nešto uputio, ali što da ne, može i vama, gospodo Kolundžija.

Narod bi bio oduševljen kada biste vi nešto uradili za njega. Građani Srbije bi sigurno bili zadovoljni kada ne bi morali da leže na pruzi da čekaju da ih zgazi voz, pošto ste njihove fabrike poklonili kriminalcima, prijateljima ljudi koji sede u ovim klupama, poklanjali ljudi koji sede ili u ovim klupama ili onde ispred gospode Đukić-Dejanović.

Narod bi zaista bio zadovoljan kada bi osetio da nešto činite za njega. Šta vi to činite za narod? Koja je to grana privrede u kojoj ste nešto učinili za narod? Koji su to međunarodni odnosi u kojima ste nešto učinili za narod? Recite mi. Iskreno bih voleo da mogu da vas podržim u bilo čemu dobrom što uradite, ali vi ste se toliko osili da više i računate na bilo čiju podršku. Vi brojite do 126 i dok ima tamo onog jednog krila, koje kritikujete kada meni upućujete kritike, jer kada meni kažete da sam ideolog, da sam kriv, tu gospoda Grubješić misli na one što sede desno od vas kojima sada delite taj kolač od prodaje "Telekoma". Recite slobodno i otvoreno, recite tim socijalistima kakvi su bili. Što moram ja da im pričam? Tamo i ljudi koji će da se opamete kad-tad. Za sada ste vi kao neka kompaktna celina, preganjate se, dogovarate, pa na kraju oni popuste. Ali, ovo ne može dugo da se trpi.

Ovo građani Srbije ne mogu da trpe. Ovo ni SNS neće moći još dugo da trpi. Doći ću izgleda u sukob sa svojim stavom o tome kako treba promeniti vlast, ali kada treba nešto učiniti za građane Srbije, samo mogu da pogazim svoj stav, a vi samo gledajte šta se razvija iz dana u dan.

Samo vas molim, vas koji ste se predstavili kao ideolozi ovog novog poretku u Srbiji, prošetajte malo ulicom, razgovarajte na pijaci, idite u selo, razgovarajte sa seljacima, da vidite šta vam ljudi misle. Blag sam prema vama, čuvam vas i štitim. Raščupali bi vas ljudi.

Idite iz grada u grad, pokažite mi koliko fabrika radi od vaših privatizovanih. Recite mi, pošto se neki od vas razumeju u poljoprivrednu, šta će ove godine da se isplati seljaku da ostvari neki profit? Kako se zove taj proizvod? Hajde da svi to radimo.

Dakle, ovo je replika, nije tema. Zaista imam previše živaca, hoću da vam pomognem. Nije lako voditi državu u ovo vreme, ali vi je vodite u ambis. Prodaj, zaduži se, potroši. Prodaj, potroši, zaduži se. Imate li još jednu reč u svojoj ekonomskoj logici?

PREDSEDNIK: Vreme. Gospoda Nada Kolundžija ima reč.

NADA KOLUNDŽIJA: Osim što kršite Poslovnik i ne držite se teme, pokazujete žalosno odsustvo razumevanja za važnost teme. To o čemu vi pričate tema je buduće sednice i o tome ćete imati prilike da pričate tada.

Ako nemate argumenata kojim biste mogli da opravdate svoju poziciju pred onima koji od vas traže da glasate za ovu deklaraciju, kako biste dokazali da jeste ono što im pričate u ambasadama, onda je možda bolje da ne govorite.

PREDSEDNIK: Gospodine Samardžiću, moraćete ponovo da se prijavite.

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Poštovani narodni poslanici, mi danas raspravljamo o jednom Predlogu deklaracije koji je jednostran, nepravičan, lažan i nametnut. Jednom rečju, reč je o deklaraciji koja je sramna za ovu skupštinu i za ovu zemlju.

Ova deklaracija u mnogo čemu, i po postupku i po sadržaju, imitira rezoluciju Evropskog parlamenta od januara 2009. godine, ali Evropski parlament nije morao da se osvrće na ono na što mi moramo. Evropski parlament mogao je da postupi po željama jedne poslaničke grupe. Inicijator ove rezolucije u Evropskom parlamentu bio je jedan mali junak jednog malog prljavog rata s kojim je sve započelo u bivšoj Jugoslaviji, juna 1991. godine. Sad je upisao puni krug sa tom deklaracijom i sa ovom našom koja će se doneti, ako ne

◀ O Evropskoj uniji

bude pameti, onako kako je to zamislio ovaj mali igrač. Ne smete da zaboravite na nekoliko činjenica koje su bile prisutne januara 2009. godine u Evropskom parlamentu. Taj predlog rezolucije nije prošao ni kroz jedan odbor Evropskog parlamenta. Rasprava je trajala pola sata. U raspravi su učestvovali samo predstavnici grupe ovog malog junaka malog prljavog rata u Sloveniji 91. godine. Tu je postojao neki poseban interes koji je iznet na Evropski parlament, a onda je on silom nametnut našoj zemlji i našem parlamentu da ovde donesemo deklaraciju, koja će negde po sadržaju biti slična onoj rezoluciji, pa bogami i po postupku donošenja.

O zločinima nad Srbima

▶ Zašto je to bilo potrebno Srbiji i Narodnoj skupštini Srbije? Zar nije Narodna skupština Srbije mogla da doneše jednu deklaraciju u kojoj će osuditi sve ratne zločine od Slovenije pa do Srebrenice jula 1995. godine? Zar se nije moglo tako postupiti? Zar nije Narodna skupština mogla da osnuje komisiju koja će utvrditi činjenice o tom ratu i posebno činjenice o Srebrenici? Zašto da ne? Mogla je i to da učini, ako je Srebrenica u pitanju. Osim toga, Srebrenica ima jedan širi pojam. Nije Srebrenica samo ono što se dogodilo jula 95. godine, Srebrenica je ono što se tamo permanentno događalo od maja 92. godine. Poštovani poslanici, mi smo dobili sví, čini mi se, jedan dopis opštinske organizacije porodica zarobljenih i poginulih boraca i nestalih civila Srebrenice. Ne znam da li ste to čitali? Ko je čitao, pitam ga kako se osećao dok je čitao ove činjenice koje su ovde istaknute? To je Srebrenica, takode.

Ali, istaći Srebrenicu kao jedno mesto ratnih zločina u građanskom ratu koji je trajao gotovo četiri godine, od Slovenije pa sve do Srebrenice, istaći samo žrtvu jednog naroda u jednom mestu, dakle, Bošnjaka u Srebrnici, znači zapravo relativizaciju zločina u bivšoj Jugoslaviji. To je rezultat, to je efekat. O tome morate voditi računa. To je manjkavost ove posebne deklaracije koja ima poseban interes i taj interes nije lociran u ovoj zemlji, on je unet, on je dat kao nalog da bi Srbija donela ovakvu deklaraciju i da bi potpisala sebi samopriznanje za krivicu. Dakle, reč je o tome.

▶ Zašto Skupština nije postupila onako kako je mogla? Zašto nije osnovala anketni odbor ili komisiju koja bi trajnije radila na tome? Zato što smo mi negde prihvatali isledničku pravdu i zato što smo prihvatali isledničku istinu. Znate kako izgleda islednička istina? Kada vas islednik dovede i kaže - sve znamo, istina je poznata, a vi treba da govorite, tj. treba da priznate. Dakle, to je priča sa Srebrenicom jula 95. godine. Navodno su sve činjenice poznate, a posle toga, zadnjih desetak godina kako je krenulo ozbiljnije istraživanje, video se da te činjenice nisu one prave. Mi se danas možemo pozivati koliko god hoćemo na odluke određenih međunarodnih tribunala, ali ova skupština nije sud, ne mora ona da se povodi tim odlukama zato što je ovo političko telo, političko predstavništvo građana. Pogledajte kako se ovo klupko odvija. Mi usvajamo deklaraciju koja je gotovo istovetna rezoluciji Evropskog parlamenta. Evropski parlament se poziva na presudu Međunarodnog suda pravde o genocidu, a Međunarodni sud pravde se poziva na presudu Haškog tribunalu o krivici generala Krstića za Srebrenicu.

Ako pogledate tu prvu presudu, presudu generalu Krstiću, videćete da tu nešto fali. Sama presuda polazi od pretpostavke da će se u 15 grobnica, za koje se smatra da postoje, kada se bude kopalo otkriti dovoljan broj žrtava da se može opravdati onaj broj sa kojim se startovalo, više od 7.000 žrtava. Posle 2001. godine kopalo se i dalje ali se ti dokazi nisu našli. Presuda je ostala. Tu presudu je prepisao Međunarodni sud pravde u slučaju Bosne protiv Srbije. Tu presudu je prepisao Evropski parlament i mi sada prepisujemo od Evropskog parlamenta tu presudu. Kao ono - povuci, potegni, iščupati ne možemo.

Dakle, to je nešto što se mora staviti na predmet ispitivanja i mi to kao parlament možemo, možemo kao komisija, možemo kao neka institucija koja će tragati za činjenicama građanskog rata od 1991. do 1995. godine. Zašto se tako ponašamo da moramo prihvati nešto što je zaista rezultat i posledica nekih političkih prilika i političkih odnosa snaga i moći u to vreme? Tada su i sudovi moralni da prihvate te kvazičinjenice i od tada i odatle sve potiče.

O međunarodnim sudovima i presudama međunarodnih sudova

Znači, ne moramo isledničkom istinom, možemo tražiti našu istinu i zato je trebalo ili da donesemo istinoljubivu deklaraciju ili da osnujemo komisiju ili anketni odbor, ili da ozbiljno kao država osnujemo instituciju koja će se baviti time. To je bio naš zadatak, a ne da ovako smandrljavamo stvar, kao što je to učinio Evropski parlament.

O Evropskoj uniji

Srbija izgleda nije u prilici da traga za činjenicama i za istinom svoje bliske prošlosti i bliske prošlosti one velike države u kojoj smo živeli. Srbija je danas u prilici da prima i prihvata ultimatume kako ih ko doneše. Srbija je danas izložena takvim ultimatumima, iako je podložna takvim ultimatumima, Srbija ima jedan put bez alternative i Srbija je spustila cenu svog samopoštovanja do najniže moguće mere.

O Kosovu

Dakle, može se od Srbije tražiti da se odrekne dela svoje teritorije, može se tražiti da prizna granice nelegalno proglašene države Kosovo, može se od Srbije tražiti da utiče na rukovodstvo Republike Srpske oko ustavnih promena, da doneše deklaraciju koja ne odgovara interesima, koja konačno ne odgovara činjenicama i istini, što je najbitnije. Nije bitna politika, bitno je da utvrđimo šta se dogodilo i da zaista kao narod koji je istinoljubiv i koji hoće da otvorí stranice istorije donesemo jednu deklaraciju koja će biti u saglasnosti sa tim činjenicama.

O Evropskoj uniji

Srbija je jako izložena država i jako podložna država i njen rukovodstvo zapravo ne zna šta radi. U ovim neprilikama oko kandidature mi možemo da učinimo šta god ko želi, možemo ako treba da donesemo i ovakvu deklaraciju. To je sasvim jasno.

Danas kada se u Briselu odlučuje da li će se ratifikovati Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, kada se odlučuje da li će se dati zeleno svetlo komisiji koja treba da doneše onaj famozni upitnik, danas se Srbiji mogu ispostavljati i razni drugi računi. U tim računima dugova imaju i velike zemlje koje su učestvovale u ratu u BiH. To je sasvim jasno. One zapravo vode igru.

Relativizacija genocida

Ako pogledate taj Unprofkor koji je тамо delovao od 92. godine, koji je trebalo da obezbedi tzv. zaštićenu zonu i demilitarizaciju, i ako pogledate taj holandski bataljon, koji je trebalo da svoj posao тамо odradi, vi ćete videti da to nije urađeno kako treba.

Po izjavama njihovih komandanata, koje danas možete čitati gde god hoćete, koje danas možete čitati i u onom izveštaju holandskog instituta, u Srebrenici je u vreme te demilitarizacije i statusa zaštićene zone bila formirana muslimanska vojska od preko 5.000 naoružanih ljudi. Odakle je to oružje stiglo? Ko ga je doneo? Ko je stavio povez preko očiju da ga ne primeti?

Vidite, u tome i jeste razlog traženja istine. Za to vreme, oko tri i po hiljada Srba je pobijено u tom području, dakle, od maja 92. godine do poteća 95. godine. Posle toga je pobijen jedan broj muslimana - 2.000, prema nalazima forenzičara, možda i više.

O Republici Srpskoj

Neko je rekao 8.000 i svi trčimo za time. Ne licitiram ja brojkama. Neko ko je rekao 8.000, on je počeo da licitira. Zašto bismo pali na kolena pred tom izmišljenom cifrom? Zašto to ne istražujemo? Zašto ne pogledamo? Zar ćemo pred islednicima da tražimo istinu? To je zaista neverovatno i nemoguće.

Znači, gospodo, ovde se namiruju računi velikih sila i velikih zemalja, pa i nekih manjih koje snose krivicu za ono što se dogodilo, a račun se danas ispostavlja Srbiji, i ne samo Srbiji nego i Republici Srpskoj. Ako hoćete, poslednjih nedelja i meseci o tome se zapravo i radi. Republika Srpska ne стоји добро u apetitima i planovima velikih zapadnih sila. Bosna i Hercegovina je pred ustavnim promenama, to je svima poznato.

Naše rukovodstvo Srbije, na čelu sa predsednikom Republike, imalo je da kaže prošle jeseni, kada je silom trebalo Ustav da se promeni, samo sledeće - mi ćemo se složiti sa svakim sporazumom do koga dođu predstavnici tri naroda. Je l' tako? Izvinite, molim vas, sporazum u Bosni i Hercegovini postoji od jeseni 95. godine. To je sporazum tri naroda.

Najpre je jednim sporazumom dva naroda napravljena Federacija Bosne i Hercegovine. Napravljena je i jednim sporazumom jednog naroda Republika Srpska. One su unete u onu praznu ljuštu međunarodno priznate Bosne i Hercegovine 95. godine u Dejtonu i

to ne treba dovoditi u pitanje. To je sporazum. Zašto sada izmišljati neke nove sporazume? Ali, u čemu je problem?

Problem je u tome što je ta tvorevina iz Vašingtona 94. godine jedno mrtvorodenče i što ta tvorevina ne funkcioniše. Treba sve prebaciti na žrtvu Republike Srpske, nju proglašiti genocidnom tvorevinom, doneti jedan niz deklaracija, pa onda naterati i Srbiju da to učini. To mi danas činimo. Prema tome, moramo voditi računa o posledicama ovih naših činova.

Gospodo poslanici, mi dakle raspravljamo o jednoj deklaraciji 2010. godine, dobrih pet ili šest godina pošto se u celom svetu na više mesta istražuje ono što se događalo i na teritoriji cele bivše Jugoslavije, i na teritoriji Bosne i Hercegovine, konačno i u samoj Srebrenici. Mi danas imamo dosta izveštaja iz kojih možemo dakle doneti nekakav sud. Ovo što sam govorio ne tvrdim da je poslednja reč. Ovo govorim iz literature koju sam imao prilikе da pročitam. Dakle, iz šire literature.

Samo kažem da mi ovde radimo pogrešan posao. Mi ovde zapravo svedočimo o ispravnosti isledničkog postupka i mi zapravo treba da kažemo - dobro, u redu, priznajem, u takvoj sam situaciji, nateran sam da priznam takozvanu istinu.

Da li mi to moramo da uradimo? Po mom čvrstom ubedjenju - ne moramo. Postoji prostor da se jedan narod i jedna država izbori za istinu. Postoji takav prostor, mi smo ga imali i možemo ga imati, ukoliko želimo. U krajnjoj liniji, ovo što se danas događa jeste nešto što je u toku i što ne mora da znači da će se završiti ovako kako vi zamišljate.

Na kraju, rekao bih još nekoliko rečenica da time zaključim ovo moje izlaganje. Dakle, imajući sve ovo što sam rekao u vidu, ova deklaracija je zaista sramna deklaracija. Rukovodstvo države Srbije je dovelo ovu državu do jedne poslednje granice samopoštovanja.

Ono zajedno sa sobom hoće u taj bezdan nacionalnog bešača da ubaci i ovaj parlament, hoće da ubaci ceo srpski narod. Mi to danas ne smemo dopustiti. Poslednji je čas da se razgovara o ovome, iako je povod za ovaj razgovor zaista nametnut i veštački, ali svaku priliku treba iskoristiti. U krajnjoj liniji, mi ovo zaista ne možemo prihvati.

Neophodno je reći jedno jasno ne nepravdi i laži, jedno ne neistini. Mora se na kraju reći ne i ovoj deklaraciji. Nju ova skupština ne bi smela da prihvati, a to bi bio jedini način da mi kao država nastavimo da se bavimo ovim izuzetno važnim pitanjima.

PREDSEDNIK: Gospoda Nada Kolundžija.

Izvinjavam se, po Poslovniku, gospodin Jovanović.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Gospodo predsednici, profesor Samardžić je povredio član 104. stav 2. Poslovnika - dostojanstvo Skupštine. Zapanjen sam. Ne postoji druga reč osim te koju mogu da upotrebim opisujući ovo što je izgovorio kao predstavnik jedne parlamentarne grupe u ovakvoj raspravi.

Toliko brutalnih laži, profesore Samardžiću, ne pamtim da sam čuo za svojih deset godina parlamentarnog iskustva. Da vi sebi, kao profesor Beogradskog univerziteta, dozvolite tako licemerno i lažno krivotvorene Rezolucije Evropskog parlamenta. U prvoj rečenici Rezolucije Evropskog parlamenta kaže se - izražava se poštovanje svim žrtvama nasilja tokom ratova na prostorima bivše Jugoslavije, saučešće i solidarnost porodicama žrtava, od kojih mnoge još uvek nisu dobile konačnu potvrdu o sudbini svojih rođaka. Priznaje se da je taj kontinuirani bol sve veći zbog neuspeha da se odgovorni za počinjeno privedu pravdi. Kako vas nije sramota da vi ovakve rečenice izgovorate?

PREDSEDNIK: Molim vas, nemojte se obraćati poslaniku.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Mi smo vas zamolili danas na konsultacijama da omogućite elementarno poštovanje dostojanstva ovde u Skupštini. Mi možemo da se razlikujemo i strašno se razlikujemo, ali su meni tri rečenice Tomislava Nikolića, one prve tri koje je izgovorio, dovoljna kompenzacija za sva druga neslaganja. Ali, ovakvo laganje u raspravi, to je skandal.

Naš narod je i nesrećan zbog toga što je zatrovani lažima. Ovo o čemu mi danas ovde govorimo je nacionalno bešaće. A čast je ubiti 8.000 vezanih ljudi pa ih prekopavati

buldožerima? Kakve to veze ima sa srpskim narodom? Koga mi to ovde danas branimo na takav način?

Mi u raspravi možemo da iznosimo političke stavove, ali ne možemo da pristanemo na raspravu u kojoj je apsolutno sve dopušteno i u kojoj ne postoji nijedan kriterijum. Ovaj parlament obavezuje Ustav ove zemlje, a on se ne poštuje ovakvim raspravama.

Kakva zavera velikih sila? Pa, svet može bez Srbije. Ko je to tražio od Srbije da doneše ovaku deklaraciju? To je naša lična potreba. Jedino na takav način možemo da napravimo razliku između nas i ubica i zločinaca, onih koji su bili poslednja rupa na svirali ovakvoj politici pre deset godina, pa smo danas mi u život blatu od pre deset godina. Nemojte to više da tolerišete.

PREDSEDNIK: Vreme.

Gospodin Slobodan Samardžić ima reč.

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Kako stvari stoje, nama će se ovde zabraniti da slobođeno mislimo i govorimo. To je upravo najbolji dokaz onog mog govora. Govorio sam o toj isledničkoj istini sa kojom smo mi sad suočeni. Sada pojedini poslanici pokušavaju da nam zapuše usta. Ne mogu da raspravljaju argumentovano i činjenicama, nego raspravljaju pretnjama i uvredama. Dakle, laž i licemerje - to je bilo rečeno.

Ja sam izneo nekoliko činjenica. Znate, ako neko kaže da je bilo 8.000 vezanih ljudi, onda on ništa ne zna o Srebrenici. Tačno se zna koji je broj iskopanih leševa bio vezan. Ta cifra postoji. Ja vam je neću reći, gospodine Jovanoviću, jer treba da čitate malo tu literaturu.

Vi polazite od predrasuda i gotove istine koju je neko napisao, izvikao tu cifru i sada mi moramo da padamo ničice nad time, da budemo neslobodni ljudi, da zaboravimo da mislimo, da zaboravimo da govorimo, da se samo optužimo.

Naravno, ta rezolucija Evropskog parlamenta počinje sa rečenicama, ali ja nisam rekao da ona ne počinje sa tom rečenicom. Reagovao sam samo na ono što je njoj slično sa ovom našom. Dakle, govoriti se o genocidu nad jednim narodom i o genocidu na jednom mestu, na osnovu presude Međunarodnog suda pravde. Protiv toga sam govorio. Koliko sam mogao za 15 minuta, izneo sam ovlaš nekoliko dokaza. Nemoguće je o tome govoriti u 15 minuta. Zato sam se i založio za ono što imamo pravo kao slobodni ljudi u slobodnoj državi. Ne može niko da nam zabrani to. Kome god ko da puni uši i usta, ne može to da nam zabrani.

Srbija je na stubu srama. Na stubu srama će biti još više posle ove deklaracije, a najviše zbog nekih koji dogmatskom svešću i dogmatskom pameću nemaju elementarnih uslova da polože račun pred истинom, ne smeju da se suoče sa istinom, boje se istine zato što na osnovu te neistine žive i rade, dobijaju pare, funkcionišu i tako dalje.

Takvih je u ovoj zemlji jako puno. To je jedna interesna grupa, jedna koterija u ovoj državi koja ne dozvoljava da se dode do reči u javnom mnjenju o celom ratu, o ratu u Bosni i Hercegovini i o Srebrenici. Ova skupština je prilika da se to pitanje otvoriti. Hvala na pažnji.

PREDSEDNIK: Gospodine Jovanoviću, imate reč.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Profesor Samardžić je samo tragična posledica jedne politike, za koju smo delom i mi odgovorni zbog toga što smo joj dopustili da dođe na vlast, politike Vojislava Koštunice, koji je branio interes srpskog naroda na isti način na koji to danas ovde čini njegov epigon profesor Samardžić, nikad ne postavljajući pitanje rezultata i odgovornosti koja iz toga proizilazi.

Gospodine Samardžiću, naša je ljudska potreba da govorimo istinu. Istina postoji i ona je dobro poznata i vama. I ne može se istina zatrpati tim praznim frazama, na kojima vi tako insistirate.

Zašto ste u panici? Zato što ste deset godina bili vlast i opet niste uspeli tu istinu da savladate.

Pre deset godina ste napravili Komisiju za istinu i pomirenje čija je jedina uloga bila da dalje truje srpski narod, da ga deli i svađa sa svetom, jer jedino takvim narodom vi možete da vladate.

Neću spuštati ovu raspravu na onaj nivo na kom bi ona morala da bude, da bih vam odgovorio adekvatno, na sve ono što ste za sobom ostavili.

Prošle nedelje smo ovde raspravljeni o reviziji budžeta za 2008. godinu i mogli smo se tada suočiti sa činjenicama koje opisuju lukrativno vaš patriotizam, ali dragi mi je što je ovaj narod zdraviji nego što je to vaša politika i što je ipak uspeo da stvari postavi na svoje mesto, a vas u zadnje redove ovog parlamenta.

O Ratku Mladiću ► Napominjem još jedanput, sramota me je neistina koje ste izgovorili. Sramota me je činjenice da ste ovaj narod osudili na život u izolaciji zbog toga što ste bili nesposobni da

O žrtvama ► podnesete istinu. Paketi o kojima govore vaši mitski junaci Mladić, Krstić, Beara su ljudi koji su vezani ubijani, toliko ubijani da je njihovim ubicama pozlilo, pa su tražili predah. Prebrojte vi Srebrenicu, pa mi recite koliko je tamo ljudi. Te kosti se još uvek traže.

PREDSEDNIK: Gospodin Velimir Ilić reklamira povredu Poslovnika.

VELIMIR ILIĆ: Gospodo predsednice, poštovani narodni poslanici, jako mi je žao što u ovom parlamentu mogu da čujem ovakve povrede Poslovnika (koje vi, kao predsednik parlamenta, tolerišete), da neko zabranjuje poslanicima, šefovima poslaničkih grupa, ovlašćenim licima, poslaničkim grupama da zastupaju svoju politiku, ono za šta se bore, što se ovde pojavljuju ljudi koji javno u ovom parlamentu govore - mi smo krivi jer smo nekoga doveli na vlast.

Ne znam ko su ti koji dovode na vlast. Ovde narod bira. Narod bira i uspostavlja vlast. Narod može i da pogreši. I pogrešio je. Zadnji put je pogrešio. Ali, narod će tu svoju grešku da ispravi. I pre toga je jednom pogrešio, pa su neki ljudi posle sklonjeni, pa evo sada trebaju čete obezbeđenja da bi prošli negde kroz narod itd.

Prema tome, kako je uvredljivo kad mi ne možemo da iznesemo svoje mišljenje, svoj stav, mišljenje svojih birača, svojih građana, mišljenje svoga naroda, već moramo da se ponizimo, stavimo glavu u pesak i da slušamo sve što nam se naloži i da se pravimo ludi. Da radimo u interesu - koga? Ko ovde radi u interesu naroda, građani to dobro osećaju.

Gospodo moja draga, vi mnogo ovde danas aplaudirate. Ovde nema aplauza. Ovo je težak dan za Srbiju, kada vi priznajete nešto, i nije u redu da svoje žrtve, koje su padale širom Srbije... (isključen mikrofon)

PREDSEDNIK: Vreme.

Reč imala gospoda Nada Kolundžija.

O žrtvama ► NADA KOLUNDŽIJA: Zaista sam očekivala i nadala se da će ova današnja rasprava voditi računa o tome da ne povredi ni živog ni mrtvog, ni naše ni, kako neko drugi voli da kaže, one druge. Verovala sam da ćemo danas ovde govoriti o potrebi da se svaka žrtva izjednači i da se svaki zločin procesuiru. Mislim da nije primereno licitirati sa brojem žrtava umanjujući je makar za jedan. I taj jedan jedini broj vreda sve žrtve. Možda tako neko umanjuje i broj naših žrtava za jednu i tako vreda svaku žrtvu. Ovde se zaista postavlja pitanje koji je broj dovoljno strašan. Mi u ovoj deklaraciji nismo pominjali brojeve. Nismo se bavili brojem žrtava. Nismo hteli da polemišemo sa žrtvama i sa brojem žrtava. Koji je broj dovoljno strašan? Ako nije 8.000, kao što kažete, da li je 4.000 dovoljno strašno, ili 3.000? Zamislite da samo minutom čutanja odamo poštu svakoj toj žrtvi. Izračunajte koliko dana bismo morali čutati.

(Slobodan Samardžić, sa mesta: Replika.)

PREDSEDNIK: Gospodine Samardžiću, nema osnova za repliku.

(Slobodan Samardžić, sa mesta: Tražio sam repliku odmah posle govora Čedomira Jovanovića.)

Tražili ste repliku, ali nisam ocenila da ima osnova. Molim vas, vi ste se uzajamno razjasnili.

Reč imala narodni poslanik Miloš Aligrudić, koji reklamira Poslovnika.

MILOŠ ALIGRUDIĆ: Povreda člana 104, koju je počinio upravo gospodin Jovanović. Kako se to nije moglo dalje razjasniti, ja moram da razjasnim o čemu se radi.

Gospodin Jovanović je krenuo u besomučnu polemiku sa profesorom Samardžićem, hvatajući se za nešto što nikakve veze sa činjenicama nema. Ovde se radi o ličnim impresijama. Način na koji je ovde krenulo licitiranje sa brojem, što je gospođa Kolundžija potpuno pogrešno razumela, jer se ovde uopšte nije radilo o refleksu na deklaraciju koja je pred nama, nego na govor jednog od prethodnika koji sedi s moje leve strane.

Ta licitacija nije krenula od profesora Samardžića, nego je krenula od Čedomira Jovanovića, koji uzima zdravo za gotovo određene činjenice i plasira nam ih, što bi se isto izvelo u nekom logičkom smislu kao ovo, jer samo na ovaj plastičan način to gospodinu Jovanoviću, odnosno svima vama, mogu da objasnim. To je, izgleda, jedini način koji on razume, iako nikada nisam tome pribegavao u ovoj skupštini, bar ne prema gospodinu Čedomiru Jovanoviću lično.

To bi bilo isto kao kada saberete da su dva i dva četiri, jednom prostom osnovnoškolskom logikom. Vi imate džip, vi imate stan, vi imate bogatu kuhinju, o vama su pisale novine, sve se to da proveriti, imate love i imovine za čiji izvor nikada niste objasnili odakle vam, a ja mogu, sabirajući dva i dva, da dodem do vrlo prostog zaključka...

(Predsednik: Molim vas, ne možete se tako obraćati ni jednom poslaniku.)

... da ste vi električni zec ovih sa desne strane za usvajanje deklaracije, koji treba da pokaže kako tu postoji nešto gore od onoga što će oni da naprave. A pare ste dobili, pretpostavljam, kroz dva i dva jesu četiri, verovatno od onih od kojih su i oni dobili nalog da ovo danas rade.

PREDSEDNIK: Gospodin Ivan Andrić ili Čedomir Jovanović. Opredelite se ko će govoriti. Gospodin Čedomir Jovanović. Izvolite.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Shvatio sam da me je u najvećoj meri poslanik Aligrudić poohvalio. Ne znam šta je u svemu tome loše. Što se tiče načina na koji sam stekao to što vi opisujete, delom je to tačno. Mislim da sam ja i na poligrafu toj vašoj isfrustriranoj politici dao adekvatne odgovore.

Bilo bi dobro da ipak ovu raspravu vratimo na temu, a ona je toliko kompromitujuća za vašu stranku da vi jedino ovakvim besmislicama možete da nas sve uvučete u brlog iz koga mi pokušavamo da izađemo posle 15 godina. Žao mi je, gospodine Aligrudiću, ali mi nismo isti. Ja poštujem poredak i svet u kome živim. U tom svetu postoje institucije. Nikada nisam pregovarao sa Ratkom Mladićem, on za mene nije heroj. Haški tribunal je za mene institucija koja me podseća na svu nesredenost društva kome pripadam i obavezu da ga dovedem u red. Ja na Trebeviću nisam sedeo za topom, a na Kosovu sa puškom, da bih sve to ostavio za sobom zaboravljajući odgovornost koja takve postupke prati.

Još jedanput vas podsećam da ste bili stranka koja je ovu zemlju vodila osam godina i da ste tako malo učinili, imajući u vidu obavezu prema zemlji koju ste vodili. Tu, pre svega, mislim na obavezu saopštavanja istine. Činjenica da danas od nje bežite vas kompromituje u jednakoj meri kao i one koji su tu istinu učinili strašnom. Za mene nema razlike između onih koji su stvorili Srebrenicu i onih koji danas brane lažnu sliku o njoj. Čak mi se čini da ste vi gori od onih koji 1995. godine zapravo i nisu znali šta rade.

PREDSEDNIK: Javio se gospodin Slobodan Samardžić, povreda Poslovnika.

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Član 104. Poslovnika. Gospođo predsedavajuća, vi ste povredili Poslovnika. Niste mi dopustili da govorim posle govora kolege Čedomira Jovanovića, koji je u svom govoru najmanje sedam puta pomenuo moje ime. To nije pitanje replike, to je pitanje prava poslanika na reč kada ga neko sedam puta u minut i po prozove. Ako vi to niste čuli, onda ste povredili dostojanstvo ove skupštine.

Nisam govorio o Čedomiru Jovanoviću, niti bi mi to ikada palo na pamet. Govorio sam o predmetu ove deklaracije i o predmetu ove naše rasprave, a on je nasrnuo na mene i na moju ličnost, pominjući me bar 15 puta u dva izlaganja. Naime, sve je to posledica znanja i neznanja, bolje reći neznanja. Dakle, danas se može pročitati u mnogo knjiga, u mnogo tekstova, u mnogo izjava ono što sam ja govorio, a samo se u jednoj vrsti tekstova

◀ O Ratku Mladiću

može pročitati ono što je on govorio. Ovde se, zapravo, borimo za to da li smemo govoriti ili ne smemo govoriti, da li ćemo dopustiti da nas neko liši naše slobode govora ili nećemo to dopustiti.

Kada je reč o Komisiji za istinu i pomirenje, to je upravo dokaz onoga o čemu sam govorio. Ta komisija je osnovana 2001. godine u vrlo šarolikom sastavu kada je reč o ljudima koji su je sačinjavali. Odmah su iz nje izašli ljudi koji su hteli da govore o već postuliranoj istini, koji su doživeli tu komisiju samo kao način da se Srbija katarzično izvuče iz te istine i ništa više.

(Predsednik: Vreme. Molim vas privедите kraju.)

Ona je prekinula sa radom januara 2003. godine...

PREDSEDNIK: Reč ima gospodin Andrić. Izvolite.

IVAN ANDRIĆ: Hvala, gospodo predsednice. Kada ste rekli da odaberemo ko će govoriti, Čedomir ili ja, mislio sam da ste time rešili da prekinete ovu raspravu. Ali, s obzirom da je posle toga još bilo govora, moram da kažem ono što sam mislio malopre da kažem.

Što se tiče džipova i tih stvari, moram da podsetim Narodnu skupštinu da je stranka koja sedi pored nas u parlamentu bila na vlasti i imala sva ministarstva sile pet godina i da nikada nije našla nijedan dokaz, iako se svojski trudila da ga nađe, niti bilo kakvu insinuaciju o toj laži koju ponavljaju preko svojih mafijaških medija od 2002. godine - o nekakvim džipovima, o Šilerovoj, o svemu.

Što se tiče toga da li neko ima pravo da govori ili ne, žrtvom se proglašavaju oni za vreme čije vladavine su prostorije LDP dva puta nedeljno palačene. Uništeno nam je 80 prostorija po Srbiji, a nijedan počinilac nije pronađen. To su te "patriote" za čije vreme je privatizovan "C market", za čije vreme je privatizovana Luka Beograd, za čije vreme su došli Šarići i dobili državljanstvo, dok su oni "sirili patriotizam" i svakome ko drugaćije misli palili ili dopuštali da mu bez ikakve kazne budu zaplenjene prostorije i bude proganjani kao zver. Sada se oni osećaju uvredeno zato što neko njihovu očiglednu laž nazove onako kako ona zapravo jeste.

Da, u Deklaraciji Evropskog parlamenta se osuđuju sve žrtve. I naše. Da, izražava se saučešće i našim porodicama. To nije rezolucija protiv Srbije, iako tako želite da je predstavite, i to jeste laž.

PREDSEDNIK: Gospodine Aligrudiću, izvolite.

MILOŠ ALIGRUDIĆ: Ovo je replika, naravno, ako mi dozvolite. Ja nemam ni džipove, ni skupe stanove, niti me prati obezbedenje. Šef sam poslaničke grupe jedne parlamentarne političke stranke koja je bila u vlasti tada kada je bila, sada smo u opoziciji. Što se tiče takvih nekih opskurnih ekstravagantnih stvari, vi za mene ne možete ništa pronaći. Kada se tako nešto čuje i priča u javnosti za nekoga od nas koji sedimo u ovim klupama, za nekog ko vodi jednu političku stranku, nekad je bio deo vladajuće većine, nisam rekao da je to što se čuje i onaj argument koji sam izneo ovde validan argument.

Da ste pažljivo slušali šta sam govorio, bez obzira koliko sam jako o tome govorio, ili uzmite stenogram, videćete da sam time htelo da uporedim da su vaša dva i dva, koja su četiri u vašoj argumentaciji za sve što ste izrekli u komunikaciji sa gospodinom Samardžićem, jednako vredni kao ova argumentacija koju sam izneo za gospodina Jovanovića. Ne vidim zbog čega se sad vi palite na to. Dakle, da ste pažljivo slušali šta sam vam rekao, ne biste ovako reagovali. Nemate potrebe da se branite.

Što se tiče mene, kada je već reč o onome što je gospodin Jovanović izrekao, niti mislim da su pojedini generali koji su ovde navedeni ratni heroji, niti sam pregovarao s bilo kim, niti sam na bilo koji način objasnjavao ovde i licitirao, niti je to gospodin Samardžić radio, sa brojevima. Nešto drugo je rečeno, ali kada neko nema mirnu savest, očigledno, vrlo lako se popali na pola rečenice koju je čuo, protumači je kako on želi, pa fura dalje.

Ja sam samo jednu stvar vama rekao i stoјim i dalje iza toga - da mi se čini, to je moje političko uverenje na osnovu onih stvari koje mogu da uočim u ovom parlamentu, da ste

vi električni zec, to je jasan pojam, za one koji su očigledno pritisnuti da donesu jednu deklaraciju protiv interesa Srbije, Republike Srpske i naših građana.

Kako vi retorički to branite i koliko želite da budete ubedljivi, to je vaša stvar i ne mogu u to da vam se mešam, ali ovo je ono što se meni čini, i kada se rasprava ovako dalje odvija, to ima tu funkciju, ništa drugo. To je ono što vi pokušavate da uradite sve vreme i neko mora da ima pravo da podigne glas u ovom parlamentu i da vas razobliči. Ne vas, nego njih, s vama nemamo nikakav problem.

PREDSEDNIK: Gospodin Čedomir Jovanović.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Gospodo predsednici, odgovoriću gospodinu Aligrudiću zbog ljudi koji sve ovo prate.

Mi imamo pravo na različito mišljenje, imamo čak i apsolutno pravo da se ne složimo po ovoj tački dnevnog reda, ali mislim da nemamo pravo da budemo tako okrutni prema svom narodu. Srbija je ovu raspravu čekala 15 godina i mislim da se tako nešto ne sme gurati u stranu i marginalizovati na način na koji je to učinio DSS.

Izneli smo jasne argumente, pozivajući se na stavove institucije i pri tom jasno naglašili da ni jedna od tih institucija tesvoje stavove nije formulisala optužujući srpsku državu ili srpski narod. U Hagu je 19 pojedinaca optuženo za genocid. Nijedna institucija Republike Srbije, ne srpski narod, ne srpska država. Međunarodni sud pravde je konstatovao, i mi želimo to da stavimo u ovu rezoluciju, da Srbija nije odgovorna za genocid. Odgovorna je zbog toga što nije poštovala prethodne odluke suda iz 1993. godine, koje su nalagale mnogo pažljiviji odnos prema ratu u Bosni i zbog toga što nije uhapsila one koji su taj genocid počinili. To je odgovornost Republike Srbije. Naša obaveza je da ovom narodu posle 15 godina kažemo istinu. To je naša obaveza, a ne da mu opet bacamo prašinu u oči.

Svako ima pravo da u ovom parlamentu brani svoju politiku, ali mislim da ne možemo da ostanemo nemi pred politikom koja sebe pretpostavlja interesima čitavog naroda, koji je po ko zna koji put i danas prevaren ovim što je radio DSS.

PREDSEDNIK: Zaista bih vas zamolila, mislim da ste se razjasnili.

(Milos Aligrudić, s mesta: Minut, replika.)

Gospodine Aligrudiću, danas imamo jednu više nego ozbiljnu temu... Repliku? I to je kraj.

MILOŠ ALIGRUDIĆ: Ako je istina to što kažete, gospodine Jovanoviću, i ako branite tu tezu da su namere Evropskog parlamenta bile najpoštenije kroz njihovu deklaraciju da se osuđuju zločini itd., i ako taj zaključak izvodite iz jedne rečenice na početku, previđajući ton, tj. intonaciju cele deklaracije, čitav smer kretanja, čitavu struju kuda ona vodi i kakvu posledicu na kraju ima, što je opet stvar polemike, onda ne vidim, ako ste iskreni u tome (hajde da poverujem na trenutak da jeste), zbog čega bi vam onda smetalo da jutros podržite kod predloga za dopunu dnevnog reda, koji je DSS - Nova Srbija uradio, naš predlog deklaracije o osudi svih zločina u ratu u nekadašnjoj Jugoslaviji koji sadrži sve to isto - eksplicitnu osudu zločina u Srebrenici, eksplicitnu osudu drugih zločina koji su se desili u nekadašnjoj Jugoslaviji.

Ne vidim šta je onda problem. Ne vidim šta je problem što zamerate danas u vašem govoru kobajagi vladajućoj većini što nisu isli do kraja, tvrdeći da jedna rečenica koja govori o Međunarodnom судu pravde, polazeći od te pretpostavke, koja se pominje u njihovoj deklaraciji, smeta zbog toga što nije do kraja otisla ona reč koja treba da ide u metu, a to je genocid, kada pominjanje same presude Međunarodnog suda pravde u toj istoj njihovoj deklaraciji znači upravo to, pozivanje na sadržinu te presude, koja zapravo znači genocid.

Ne vidim šta je onda vaš problem. Ne vidim u čemu se sastoji vaš problem sada ovde. Koga vi grdite, koga kudite, s čim se vi ne slažete? Koja je to politika DSS-a koja dovodi do bilo čega?

Ta politika DSS-a je sa tadašnjom vašom političkom strankom 2000. godine izvela promenu u državi. To što neki od vas nisu mislili da promene treba da se odvijaju na način

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

koji prepoznaće pravo, poredak, poštovanje sistema, nego ste mislili da možete da baratate pravnim pojmovima kako vam se sviđa, da napadate preduzeća, isterujete ljudе bez ikakvog pravnog osnova, što su vaši bliski koalicioni partneri predlagali vešanja po Terazijama itd., to je drugi problem.

To što ste mislili da u parlamentu možete da izbacite 46 poslanika tek tako, bez ikakvih posledica, smatrajući to velikim gestom, a na kraju ga pravdajući time što je takav bio zakon. Dura lex, sed lex - kažu Latini. Zakon strog, takav je, pa hajde mi to da obavimo. Radi se o tome što se sme, a što se ne sme u političko-moralnom smislu. A na kraju krajeva, i za pravo sam tu u pravu, nego nije ovo predmet rasprave.

PREDSEDNIK: Gospodin Aleksandar Martinović ima reč.

O kolektivnoj ► ALEKSANDAR MARTINOVIC: Dame i gospodo narodni poslanici, Predlog deklaracije koji je danas na dnevnom redu, da parafraziram jednog američkog autora, predstavlja još jednu investiciju u banku srpske kolektivne krivice.

O zločinima ► Sramota je za vladajuću koaliciju što je odbila predlog SRS-a da se u dnevni red Narodne skupštine uvrsti predlog deklaracije o osudi genocida nad jermenskim narodom koji je izvršila otomanska Turska, a naročito je velika sramota što je vlast odbila da u skupštinsku proceduru uvrsti predlog deklaracije o osudi genocida nad srpskim, jevrejskim i romskim narodom koji se desio u tzv. nezavisnoj državi Hrvatskoj, kada je u periodu 1941-1945. godine, po istraživanjima Simona Vizentalia i prema podacima Muzeja genocida "Jad Vašem", pobijeno najmanje pola miliona Srba.

U svom izlaganju ču se pozivati, pre svega, na zapadne izvore, kako nikо ne bi mogao da prigovori SRS-u kako smo navodno zločinačka, fašistička, antievropska, anticivilizacijska politička stranka u Srbiji.

O upotrebi ► Nešto o samom normativnom tekstu ove deklaracije. Prvo, svi oni koji kažu da neće reči *genocid* glasati za predloženu deklaraciju zato što se u njoj ne pominje reč genocid, ne moraju da strahuju. Pominje se genocid na dva mesta.

Pominje se u preambuli, kada se kaže da predлагаči deklaracije poštuju presudu Međunarodnog suda pravde, donete u sporu po tužbi BiH protiv Srbije i Crne Gore 26. februara 2007. godine, zato što se u toj presudi navodi da je u Srebrenici navodno izvršen genocid, i u ovom normativnom delu deklaracije, kada se kaže - Narodna skupština Republike Srbije najoštrije osuđuje zločin izvršen nad bošnjačkim stanovništvom u Srebrenici jula 1995. godine na način utvrđen presudom Međunarodnog suda pravde. Taj način u stvari znači da Narodna skupština Republike Srbije osuđuje genocid koji je navodno izvršen u Srebrenici 1995. godine.

Budući da su danas vodene pravničke rasprave o našim obavezama prema Međunarodnom sudu pravde, prema tome da moramo da poštujemo njegove odluke, da moramo da prihvatimo da je u Srebrenici izvršen genocid, zato što to tako stoji u presudi Međunarodnog suda pravde, odnosno u pojedinim presudama Međunarodnog krivičnog tribunalisa za bivšu Jugoslaviju, odnosno Haškog tribunalisa, dužan sam da predstavnicima predлагаča, predstavnicima vlasti na naučni način pokušam da objasnim što je to genocid.

Citiraču definiciju genocida iz udžbenika "Krivično pravo - posebni deo", čiji su autori profesor dr Obrad Perić, nažalost pokojni i profesor dr Zoran Stojanović.

Na strani 18 ovog udžbenika, kaže se sledeće - krivično delo genocida sastoji se u preduzimanju određenih radnji u cilju potpunog ili delimičnog uništenja neke nacionalne, etničke, rasne ili verske grupe. Radnja genocida određena je u članu 2. Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine. Inače, ovu konvenciju je tadašnja FNRJ ratifikovala 1950. godine. Između ostalog kaže se ovako - karakteristično je za ovo krivično delo, da se za njegovo postojanje zahteva i jedan subjektivni element, namera učinioца da potpuno ili delimično uništi neku nacionalnu, etničku, rasnu ili versku grupu. Drugim rečima, mora da bude dokazana genocidna namera.

Relativizacija ► Da je u Srebrenici zaista izvršen genocid, onda bi tamo morali da se nadu ne samo genocida

leševi, kako su danas rekli oni koji će glasati za ovu deklaraciju, muškaraca i dece, odnosno dečaka, tamo je moralo da bude ženskih leševa, leševa dece. Evo, pitam vas, koji će glasati za ovu deklaraciju - ako je izvršen genocid u Srebrenici, koliko je ženskih leševa iskopano na teritoriji opštine Srebrenica? Koliko je dečijih leševa iskopano na teritoriji opštine Srebrenica? Ako hoću da uništим jednu nacionalnu, versku, rasnu grupu, onda ubijam bez razlike da li su u pitanju muškarci, žene, deca, starci, bolesni, nemoćni, itd. Onda nema razlike. Zato što imam namjeru da uništим tu nacionalnu, versku ili rasnu grupu, da ona više ne postoji.

Kažite nam brojkama, dokažite koliko je tamo leševa žena, dece, staraca. Ako ih ima, koliko ih ima? To je način da dokažete da li je u Srebrenici izvršen genocid ili ne, a ne da se pozivate na presudu recimo Haškog tribunala protiv generala Radislava Krstića, koja je očigledno politički obojena i gde uopšte nije dokazano da je Radislav Krstić naredio da se bilo ko ubija, proteruje, siluje, da se bilo čija kuća pali, nego je čovek odgovarao po principu objektivne odgovornosti, koju svi teoretičari krivičnog prava odbacuju. Jedini ko je ne odbacuje jeste Haški tribunal.

Ono što je za SRS u ovoj deklaraciji takođe neprihvatljivo, nadam se da se neće nikoliko uvrediti zbog ovoga što ću da kažem, ali to je istorijska istina. To je ova formulacija - bošnjačko stanovništvo u Srebrenici. Ta formulacija je problematična iz dva razloga. Prvo, taj termin da je neko Bošnjak je veštački stvoren. Reč "Bošnjak" potiče...

PREDSEDAVAJUĆA (Gordana Čomić) : Narodni poslaniče, molim vas da sa oprezom i sa uvažavanjem kvalifikujete termine koji se odnose na nacionalne etničke ili verske grupe.

(Molim vas da ne dobacujete.)

Zabranjeno je, naravno, i odredbama našeg Poslovnika...

(Drugi put vas molim da ne dobacujete.)

Zabranjeno je omalovažavanje ili stavljanje u kontekst etničkog, verskog pripadništva bilo koga. Molim vas da pokušate svoju argumentaciju da izvedete bez negacije termina kojim jedna nacionalna zajednica, odnosno etnička grupa samu sebe naziva. Hvala vam.

ALEKSANDAR MARTINOVIĆ: Nadam se, gospodo Čomić, da ćete mi dozvoliti da govorim onoliko vremena koliko je iznosila vaša intervencija.

SRS, gospodo Čomić, ne osporava bilo kome da se izjašnjava kako on hoće, ali ja sam dužan da iznesem neke činjenice koje su zasnovane na istorijskim faktima. Dakle, termin "Bošnjak" prvi put je upotrebio austrougarski konzul u Sarajevu Benjamin Kalaj, da bi na taj način pokušao da uništi srpsku nacionalnu svest u BiH. To je bilo u drugoj polovini 19. veka, kada je svim stanovnicima BiH htelo da nametne neku veštačku nacionalnu svest, da se oni više ne izjašnjavaju kao Srbi, nego kao pripadnici nekog novog, od strane Austro-garske izmišljenog naroda, bošnjačkog naroda.

Reč Bošnjak potiče od reči Bosna, ne postoji nijedna druga reč. Po toj logici svako ko živi u Bosni, bez obzira da li je pravoslavne vere, da li je rimokatolik, da li je musliman, da li je Jevrejin, mora po definiciji da bude Bošnjak. Taj termin je stekao pravo građanstva tokom 90-ih godina. Njega je uveo u upotrebu Alija Izetbegović, odnosno fundamentalistički režim u Sarajevu. Ja ni na koji način ne osporavam pravo bilo kog građanina Srbije da kaže za sebe da je Bošnjak, ali to su istorijski fakti i ovo sam zarad istorijske istine morao da kažem.

Šta je ovde još problematično? Ako kažete "bošnjačko stanovništvo", to znači da mislite na celokupnu muslimansku populaciju. To znači stanovništvo - muškarci, žene, deca, starci. To su ljudi bez obzira na godine života, bez obzira na pol, bez obzira na socijalni status.

Rekao sam vam, pozivam vas, u tom vašem mahnitanju s brojem ubijenih - sedam, osam, deset, petnaest, ko zna koliko hiljada - navedite ime i prezime jedne žene ili jednog deteta koje je, po vama, ubijeno u tzv. genocidu koji je izvršila Vojska Republike Srbije u Srebrenici. To vam neće poći za rukom.

Dalje, vi kažete da izražavate saučešće i izvinjenje porodicama žrtava zbog toga što nije učinjeno sve da se spreči ova tragedija. Znači, vi smatrate da je država Srbija mogla, da

Relativizacija
genocida

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Gospođo Čomić, da li imam pravo da repliciram gospodi Nadi Kolundžiji ili četničkom vojvodi?

PREDSEDAVAJUĆA: Narodni poslaniče, dobili ste pravo na repliku jer ste prijavljeni u elektronskom sistemu pre nego što je narodni poslanik Tomislav Nikolić s pravom dao zamerku na deo izlaganja koji se čuo u ovoj skupštini, to i vi zname.

Dakle, imate pravo na repliku predstavnici predлагаča, narodnoj poslanici Nadi Kolundžiji.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Što se tiče izlaganja čoveka za koga je Ratko Mladić do pre dve godine bio srpski heroj, a Narodna skupština "sigurna kuća" ...

PREDSEDAVAJUĆA: Narodni poslaniče, narodna poslanica Nada Kolundžija ni jednim delom nije navodila svoje stavove o Ratku Mladiću.

(Molim vas da ne dobacujete.) Narodni poslanik Miloš Aligrudić krši Poslovnik i dobacuje, dok pokušavam da se, primenom člana 27, staram o redu u Skupštini.

Narodni poslaniče, Aleksandre Martinoviću, dobili ste pravo na repliku narodnoj poslanici Nadi Kolundžiji. Replika znači da odgovarate njoj. Nastavite.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Dame i gospodo narodni poslanici, gospodo Kolundžija, zaista nisam imao bilo kakvu nameru da vas lično vredam ili da vas prozivam, ali vi ste sad došli u jednu nemoguću situaciju. Vi kažete - nas ne zanimaju konkretnе presude Haškog tribunala, a pozivate se u deklaraciji na te vrednosti, koje navodno promoviše Haški tribunal. Vi biste da vodite neku apstraktну raspravu o Haškom tribunalu, o zločinima, ali nemojte slučajno da spominjete neko konkretno ime, cifru, podatak itd.

Rekao sam na početku moje rasprave, nažalost, 20 minuta je suviše malo da bi o temi Srebrenica moglo da se kaže sve. Navešću vam opet izjavu jednog čoveka sa Zapada. U pitanju je visoki komesar UN za ljudska prava, Henri Vilan, koji je 27. jula 1995. godine za londonski "Dejli telegraf" izjavio - nismo pronašli nikoga ko je svojim očima video zločine. Čovek je intervjuisao preko 20.000 muslimana iz Srebrenice koji su se našli u izbegličkom kampu u Tuzli i nijedan od 20.000 muslimana nije rekao - svojim očima sam video kako vojnici Ratka Mladića ubijaju muslimanske civile ili muslimanske zarobljenike u Srebrenici.

Gospođo Kolundžija, razumem da biste vi hteli da banalizujete ovu raspravu, da je maksimalno pojednostavite, da na Srebrenicu gleda crno-belim očima, ali moram da vas podsetim na jednu sjajnu rečenicu britanskog istoričara i političkog filozofa, Roberta Džordža Kolingvuda - jedna činjenica odvojena od svih drugih činjenica jeste nešto čudovišno, ništa stvarno.

Vi jedan dogadaj izvlačite iz njegovog istorijskog konteksta, samo njega osuđujete, a sve ono što se desilo pre toga, za vreme toga i posle toga vas ne zanima. Ali to nije istorijski pristup problemu, to je dnevnopolitički pristup problemu koji će, na žalost, ako ovo bude usvojeno, opteretiti mnoge i mnoge generacije građana Srbije.

PREDSEDAVAJUĆA: Narodna poslanica Nada Kolundžija.

NADA KOLUNDŽIJA: Za razliku od vas koji gledate očima kojima ste gledali i 90-ih godina, ja ne gledam crno-belim očima. Nažalost, gledam žalosnim očima, zato što mi ovde danas govorimo o izgubljenim životima, zato što govorimo o nedužnim ljudima koji su svojim životima platili politiku koju ste vi vodili. Na žalost, i danas od vas slušamo istu tu politiku ali, na sreću, više nikada nećete biti u prilici da ići u životom platite tu svoju politiku.

PREDSEDAVAJUĆA: Narodni poslanik Bajram Omeragić želi da govori o povredi Poslovnika. Izvolite.

BAJRAM OMERAGIĆ: Poštovani narodni poslanici, poštovani predsedavajući, nedavno smo čuli od mladog pravnika, ali pripravnika u političkom smislu, kandidata za budućeg predsednika stranke koja se sada po celoj Srbiji bori sa cenzusom zbog te politike koju vodi, danas smo mislili da vodimo jednu raspravu o tome kuda ide Srbija posle svega onoga što se događalo i zašto smo se danas skupili ovde da malo prozborimo o jednoj tražićnoj činjenici. Mi danas govorimo o tome da je bošnjački narod nešto kalaisan.

O međunarodnim sudovima i presudama međunarodnih sudova

O Ratku Mladiću

Relativizacija genocida

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

O žrtvama

(Uzvici u sali: koji je to član Poslovnika?) Ja sam se ujedno prijavio za kršenje Ustava, ne Poslovnika. (Žagor u sali.)

Kada bih počeo da citiram sve konvencije koje je ovde, u toj diskusiji, prekršio ovaj čovek, zaista bi ova diskusija krenula daleko. Ja tamo ne želim da idem. Govorim samo zbog jedne činjenice. Ustav ove zemlje, Deklaracija o ljudskim pravima UN, da ne citiram sve ostale međunarodne dokumente, garantuju slobodu, o kojoj nam je danas govorio jedan moj profesor, sa mog bivšeg fakulteta, da smo slobodni da izražavamo svoju volju, pa čak i da se nacionalno opredeljujemo.

Podsećam vas, po popisu stanovništva u ovoj zemlji milion stanovnika ne pripada većinskom narodu. Slobodno su se na popisu izrazili da pripadaju nekoj drugoj etničkoj zajednici ili narodu. Danas smo ovde doživeli tešku uvredu - da se u najvišem zakonodavnom telu jedne zemlje negira pripadnost jednoj zajednici.

PREDSEDAVAJUĆA: Narodni poslaniče, ja vas molim da u poslednjih pet sekundi navedete koji član Poslovnika je povređen.

BAJRAM OMERAGIĆ: Ovde je prekršen član Poslovnika o narušavanju dostojanstva ovog parlamenta. Želim da kažem samo još jednu stvar. Molim vas da u ovu raspravu ne unosimo budućnost. Negiranje jednog naroda je budućnost, a nemojte plašiti svojom retorikom bošnjački narod u Sandžaku i sve Bošnjake u Srbiji, jer za to nema nikakvog razloga.

PREDSEDAVAJUĆA: Zahvaljujem, dva minuta.

Narodni poslaniče, da li želite da govorite o povredi Poslovnika, jer nemate pravo na repliku?

(Narodni poslaniče Preliću, molim vas da ne dobacujete i da ne komunicirate sa mnom, kao predsedavajućom, nepristojnim gestovima.)

Narodni poslaniče Bajrame Omeragiću, istakli ste povredu Poslovnika koja je uočena tokom izlaganja. Narodni poslanik je nakon toga diskusiju sasvim samerio sa odredbama Poslovnika, tako da je moguće da ste popustili moju intervenciju i ono što je narodni poslanik Aleksandar Martinović kasnije ispravio u istorijskoj argumentaciji koju je spominjao.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Hvala, gospodo Čomić. Povređen je, nažalost, član 104. Poslovnika Narodne skupštine.

Gospodine Omeragiću, zaista nisam imao nameru da vama kao građaninu Republike Srbije ili pripadnicima nacionalne ili verske zajednice kojoj vi pripadate osporavam, na bilo koji način, pravo da se izjašnjavate onako kako vi to hoćete. Ako vi sebe smatrate Bošnjakom, ja to poštujem, i SRS to poštuje, ali sam dužan, zbog istorijske istine, da vam kažem ko je prvi smislio termin "Bošnjak" - da je to bio austrougarski konzul u Sarajevu Benjamin Kalaj i da je to bilo u drugoj polovini 19. veka.

Dužan sam da vas podsetim na istorijsku činjenicu da se 1971. godine Alija Izetbegović deklarisao ne kao Bošnjak, nego kao Srbin muslimanske veroispovesti. Muslimani mi zaista ne smetaju. Imamo u našim redovima narodnog poslanika muslimanske veroispovesti Sulejmana Spaha. Kad bih vam uputio bilo kakvu ružnu reč zbog toga što ste vi musliman, ja bih uvredio mog prijatelja, mog stranačkog kolegu Sulejmana Spaha. Dakle, vi uopšte nemate problem sa SRS kada je u pitanju vaše pravo da se izjašnjavate kako vi to želite.

Ipak, zbog dnevnopolitičkih razloga, ne mogu da sakrivam istorijske činjenice. Danas su mnogi ovde govorili o tome da nam je potrebna istina. Hajde onda da ne sakrivamo tu istinu. Znate, ja imam utisak da bi vlast htela da je istina samo ono što njima odgovara, a kada se kaže nešto što im ne odgovara, onda se pozivamo na povredu Poslovnika.

Poštujem vaše pravo da ste Bošnjak, ali poštujte vi moje pravo, ne samo kao Srbin, kao nekog intelektualca koga vi verovatno ne doživljavate ozbiljno jer sam, kako vi kažete, "pripravnik", ali koji sticajem okolnosti zna nešto o istoriji i vašeg i mog naroda. (Aplauz radikalima.)

PREDSEDAVAJUĆA: Nemate pravo na repliku i molim vas da... Dva puta sam vas upozorila. Mogu poimence da ponovim koji je od poslanika poslaničke grupe SRS dva puta upozoren da ne dobacuje, da ne remeti red na Skupštini i da ne ugrožava ugled

ove institucije. Nemojte da mi ne ostavljate bilo šta drugo osim rešenja iz Poslovnika koja podrazumevaju meni mnogo neprijatnije odluke nego vama. Nemate pravo na repliku.

Narodni poslanik Dragoljub Mićunović ima reč. Izvolite.

DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ: Gospođo predsedavajuća, pažljivo sam slušao ovu ◀ O Ratku Mladiću debatu i imao sam namjeru da govorim o svemu ovome iz drugog ugla, ali ču se malo našaliti za početak. Nedavno sam, upravo neposredno, čuo da se otprilike u Srebrenici nije dogodilo ništa i da Ratko Mladić nije kriv. Onda se meni postavlja pitanje, to mnogo olakšava situaciju - ne vidim zašto se gospodin Ratko Mladić ne bi predao, budući da je potpuno nevin. Dakle, to je jedan način na koji možemo govoriti. Međutim, ono što sam htio da kažem je nešto drugo. Mi smo danas ovde imali jednu debatu i mislim da je dobro što smo je imali. Iz prostog razloga što mnogi ljudi tokom života imaju određene vrednosti i stvore jednu emotivnu koru kroz koju teško prolaze argumenti.

Sećam se jednog eseja, koji je napisao filozof Ljubomir Tadić negde krajem 80-ih godina, pod naslovom "Da li je nacionalizam naša sudbina". Mislio sam da on preteruje u tom pesimističkom zaključku i dugo sam verovao da mi nećemo ponovo skliznuti u varvarstvo posle Drugog svetskog rata, kada su ubijani ljudi, nekadašnje komšije, ubijana deca itd. iz verskih, političkih i bilo kojih drugih razloga.

Naravno, čovečanstvo je natopljeno zločinima. Neko je ovde rekao, i mislim da je u pravu, da nema te nacije koja nije vršila zločine. I svuda se mogu naći ljudi koji su zločinci. Međutim, čovečanstvo uopšte ne bi napredovalo da nije bilo drugih ljudi, koji su govorili da je zločin nedopustiv, počev od starih stoika, koji su govorili da je čovek čoveku sveta stvar - "Homo sacra res homini". Dakle, to je bilo važno da prestanu ubijanja.

Možemo naći mnogo dokaza koji će o tome govoriti. Jedan od najlepših stihova, koji je citiran i u naslovima nekih romana, pesma Džona Dona, koja kaže - kad čuješ da zvone zvona, ne pitaj za kim zvone, zvone za tobom, ti si deo čovečanstva.

Ma šta mi pričali, rekao bih jednu stvar koja može delovati i banalno, ali je za nas strašno ako se ne podsetimo da smo svi, kao ljudi, braća. Bilo da verujemo da nas je stvorio Bog, pa smo potomci Adama, bilo da smo od nekog primata, a u svakom slučaju ne možeš poreći da imamo zajedničkog pretka.

Dakle, humanizam je ona druga strana zverstva, sa kojom se ljudska agresivnost pojavi ljuje u raznim oblicima. Ona se ne pojavljuje divlje. Vremenom je ona institucionalizovana.

Postoje različiti oblici identiteta. Postoji, naravno, identitet porodični nekada, pa onda malo šire, postoji nacionalni identitet, pa postoji verski identitet, rasni identiteti. U ime tog identiteta, u koji se čovek utapa u tu apstrakciju da ne postoji, vrše se svi zločini koji su do sada zabeleženi. Liberalna misao govorи drukčije, da je čovek, a to ga uči i prosvetiteljstvo, sam odgovoran za svoja dela, da on ima svoj identitet i svi moderni ustavi govore da je narodni suverenitet tu tek kada ga građanin poseduje kao građanin, kao pojedinac. On mora imati taj identitet i tek onda stiče odgovornost. Dokle god se on krije iza nacije, crkve, rase itd, on kukavički skriva svoj identitet i u stvari ima alibi za svoje zločine.

Naravno, mučilo me je to pitanje kako smo to skliznuli u to varvarstvo, kako se razbuktao taj nacionalizam o kome je reč.

Ima ovde puno učenih ljudi, čuli smo mnoge lekcije o nastanku nacije itd. Imali smo na ovim prostorima u 19. veku raspravu kako da se formiraju narodi ili nacije. Vuk Karadžić je želeo da se to uradi na način kako je to bilo u Evropi, kako je Herder predlagao, na osnovu jezika, pa svi ljudi koji govore istim jezikom, oni su jedan narod. Ali onda je pod uticajem Austrougarske, koja je želela da bude predstavnik Svetog Rimskog carstva i pod katoličkim uticajem, rečeno je ne, nego oni koji govore, koji su od Rimskog zakona oni su Hrvati, katolici, a ovi koji su grčkog zakona su pravoslavci, Srbi.

Vuk ih je podsetio da postoji da ima i treća vera. Ona se pojavila kasnije. Tu treba biti oprezan da smo mi vrlo nevini kao deca, kao nacije, dozvolili da se na verskom, a ne na jezičkom principu formiraju nacije.

◀ O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

O žrtvama ► Ljudi iz Srebrenice koji su ubijeni su naša braća u još bukvalnijem smislu. Imamo isto poreklo, govorimo istim jezikom, bili smo državljanji iste države. To nije tako svejedno, ali ako se zakloni bilo ko u nacionalni identitet, pa počne da se oseća, kiteći taj svoj nacion, superiornim, onda nikو ti nije brat, nego naprotiv prema njemu se možeš odnositi kao prema zečevima, tako su se i odnosili, tukуći ih po planinama gde su se razbežali.

Ovdje nema smisla da mi posle 15 godina izigravamo eksperte i analiziramo šta se dogodilo u Srebrenici. Toliki sudovi su se time bavili. Naravno da se mi razlikujemo. Razlikovali smo se i 1991. i 2001. godine, razlikujemo se i danas, jer su vrlo ti oklopi, predrasude, sa kojima smo suočeni, teški da bi tako lako argumenti prodrli u njih. Međutim, moramo neke stvari uvažavati.

Lepo je misliti o samom sebi najlepše i o svojoj naciji takođe. Problem našeg nacionalizma je u tome što je on mitološki, nekritički i sve što se u Srbiji radilo, sve je bilo veličanstveno, sve je bilo veliko. Velike nacije vrlo kritično govore o sebi i to je ono što njima daje snagu i što ih čini snažnim.

Ovdje imamo problem sa zločinom i s tim da li možemo, da li imamo snage kao ljudi da utičemo na društvo, da malo počnemo da razmišljamo da treba da živimo zajedno, da su počinjene užasne stvari i da tražimo načine da to prevaziđemo, i da možemo normalno da živimo sa ostalim svetom, bez paranoje da nas svi mrze, bez toga da smo najbolji, najveličanstveniji itd.

Naravno, nema sumnje da su u ovom ratu svi bili nacionalisti u svim ovim sukobima koji su se odvijali. Sigurno je da mnogi ne žele da priznaju svoju krivicu i da žele da krivica bude nečija druga. Znam, pokušavali smo, sada govorim o DS, 1991. godine da sprečimo rat u Bosni. Držali smo dve konferencije, u Sarajevu i na Ilidži, gde su bili prisutni svi predstavnici svih parlamentara, sve poslaničke grupe. Pokušavali smo i, što je najgore i što je najžalosnije, imali smo čak rezultate, ali ondašnji vlastodršci bivše Jugoslavije, moćni predsednici to nisu žeeli, bili su moćniji i gurnuli su nas u rat.

Bio sam svedok na sudu u Hagu povodom optužbe koju je BiH protiv Srbije, odnosno SR Jugoslavije podnela za genocid. Tada sam svedočio da u srpskom i u jugoslovenskom parlamentu ne postoji nijedan dokument diskriminacije koji bi govorio o namerama srpskoga naroda ili parlamenta, ili Vlade da izvrši genocid u BiH.

Isto tako, govorio sam i o tome kako je izgledala cela situacija, kakvi su odnosi bili i ko je za sve to mogao biti kriv.

Presuda tog suda vam je jasna. Ona ovde govorи samo o sledećem: da Srbija nije organizovala, nije izvršila genocid i da nije kriva za genocid. To je bila jedna dobra pobeda koju smo izvojevali. Nisu svi njome bili zadovoljni, ni oni koji su tužili, a ni mnogi drugi. Možda još uvek neko pokušava da relativizuje tu presudu, ali to nije važno, time ne treba da se bavimo.

Ono što je važno je tada rečeno, a to je da li smo dovoljno učinili da se spreči taj masakr, taj genocid, kako su ga kasnije kvalifikovali. Očigledno ne zaboravljamo na tesne veze koje su bile. Niko nije krio da smo pomagali oružane snage u BiH odnosno u Republici Srpskoj.

Ono što je sada za nas važno, hoćemo li se mi okrenuti budućnosti, da živimo, radimo, školujemo se zajedno, takmičimo sa narodima oko nas, s kojima smo se u nekoliko ratova poklali, na čudenje jednog dela sveta zašto mi to stalno ponavljamo, ili nećemo?

Postoji jedna strategija ili taktika svakog nacionalizma, ne samo našeg, srpskog, nego svakog. Počinje tako što će reći ne, to nije istina. To zločin, to nam je neprijatelj izmislio, to je potpuni falsifikat, toga nije bilo. Ali, kada se pojave posle neki dokazi i neki leševi, onda se kaže - dobro, ali nije bilo toliko, bilo je deset puta manje. Pa kada opet pritisnu događaji itd, argumenti, onda se kaže dobro, jeste, mi smo ubijali, ali su ubijali i nas. To je najopasnija tačka. Znači, zločin je nešto potpuno normalno, niko se toga ne stidi, to je jedna uobičajena stvar, zašto bi od toga pravili problem.

Mi ne treba da se sada ponovo ušančavamo u određene podele, u način da se otkrivaju krivice itd. Sud je rekao što je rekao. Biće istoričara koji će to temeljno istražiti i o tome reći što imaju da kažu.

O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji

Ono što je ružno i što ne treba da prihvatimo, u šta ne treba da uđemo to je politizacija ovog problema. Moje zalaganje ide za tim da se to potpuno odvoji, da doživimo to kao jednu tragediju ljudsku i onih ubijenih i onih koji su to činili i onih ostalih koji su to mogli da gledaju ili da to kasnije saznaju, da se odnosimo prema njemu kao humana bića. To je onaj problem, ako želimo da napredujemo, moramo da napredujemo kao humana ljudska bića, a ne samo kao predstavnici određenih nacija, određenih vera, određenih država itd.

Sigurno je da je ovde problem oko reči genocid, a to pokazuje samo kakva je uloga određenih simbola. Genocid ima jednu simboličnu funkciju. Videli ste da Turci neće da priznaju genocid koji je izvršen nad milion ljudi pre sto godina zato što se to politizuje i onda se smatra da će to pogoditi ceo naš identitet, sve nas će to pogoditi. Međutim, ne radi se o tome. Ne treba nikо da se boji što ćemo se mi složiti da je tamo bio zločin, da se mi izvinjavamo u tom smislu kao ljudska bića koja su svedoci tog vremena kada su se zločini dogadali sa jednom jedinom svrhom - da se to više nikada ne ponovi. Ako smognemo snage da tako pridemo celom problemu, sve ove naše trenutne ili trajne, kako god hoćete, podele korišćene u razne naše stranačke svrhe, ne odgovara nameni ove deklaracije i čitave ove današnje rasprave. Ali, doći će generacije, uveravam vas, koje će biti opterećene, koje neće svoj identitet tražiti isključivo u nekoj instituciji i koje će pokušati da ovome pridu na jedan humani i normalan način.

PREDSEDAVAJUĆA: Narodni poslanik Aleksandar Martinović ističe pravo na repliku. Nemate pravo na repliku. Ništa u izlaganju narodnog poslanika Dragoljuba Mićunovića ne bi predstavljalo osnov za repliku.

S obzirom da su svи predsednici, odnosno predstavnici poslaničkih grupa iskoristili svoje pravo da se u ovom delu sednice obrate, a u okviru vremena koje im je na raspolaganju, 10 minuta sada, 10 minuta nakon okončanja rasprave u načelu, obaveštavam vas da su, saglasno članu 93. stav 4. Poslovnika Narodne skupštine, do otvaranja jedinstvenog pretresa prijave za reč, u pisanom obliku, sa redosledom narodnih poslanika, podnеле sve poslaničke grupe, osim PUPS, tako da u raspravi po prijavama za reč učestvuju predstavnici...

U pravu je narodni poslanik Momo Čolaković. Bez ikakve namere, s obzirom da čitam red poslaničkih grupa, izvinjavam se pripadnicima poslaničke grupe PUPS, nema nikakve ni poslovničke ni bilo kakve potrebe da se pročita ko nije, nego ko jeste. Moje lično izvinjenje samo zato što sam čitala spisak, nikakve namere nema.

Dakle, predstavnici Poslaničke grupe manjina, predstavnici poslaničke grupe Nova Srbija, predstavnici poslaničke grupe LDP, predstavnici poslaničke grupe SPS-JS, predstavnici poslaničke grupe Napred Srbijo, predstavnici poslaničke grupe DSS, predstavnici poslaničke grupe G 17 plus, predstavnici poslaničke grupe SRS i predstavnici poslaničke grupe ZES. Još jednom izvinjenje članovima poslaničke grupe PUPS.

Prvi prijavljeni za reč, a po redosledu narodnih poslanika, po prijavama za reč u jedinstvenom pretresu je narodni poslanik Balint Pastor, posle njega narodna poslanica Aleksandra Janković.

BALINT PASTOR: Gospodo predsedavajuća, dame i gospodo narodni poslanici, veliki mislilac iz 17. veka Džon Lok se bavio, pored političke filozofije, pitanjima jezika i on je na jednom mestu napisao da skoro svi problemi potiču od toga što reči ne probuduju uvek one ideje u slušaocu na koje je govornik mislio. On je rekao da iste reči koristimo za različite pojmove, a jedan pojam se označava sa više reči. Znači, jezik je nesavršen.

Značenje pojma genocid možemo svi naći u članu 370. Krivičnog zakonika Republike Srbije. Tu piše: "Ko u nameri da potpuno ili delimično uništi neku nacionalnu, etničku, rasnu ili versku grupu, kao takvu, naredi da se vrše ubistva ili teške povrede tela ili teško narušavanje fizičkog ili duševnog zdravlja članova grupe ili da se grupa stavi u takve životne uslove koji dovode do potpunog ili delimičnog istrebljenja grupe, kazniće se" itd.

Presudom Međunarodnog suda pravde od 26. februara 2007. godine se kazuje da se na području Srebrenice desio teritorijalno ograničen genocid. Rezolucijom Evropskog

O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji

O međunarodnim
sudovima i presudama
međunarodnih sudova

O upotrebi reči *genocid* parlamenta od 15. januara 2009. godine se na isti način spominje termin genocid. Danas u Narodnoj skupštini imamo na dnevnom redu Predlog deklaracije o osudi zločina u Srebrenici. Ovaj tekst Predloga se može tumačiti na više načina, zbog toga što sadrži jednu formulaciju prema kojoj "Narodna skupština najoštrije osuđuje zločin izvršen nad bošnjačkim stanovništvom u Srebrenici jula 1995. godine, na način utvrđen presudom Međunarodnog suda pravde". Ko želi da vidi u ovom tekstu, u ovom predlogu termin "genocid", taj će videti termin genocid. Ko želi da u ovom predlogu vidi termin "zločin", taj će sa punim pravom videti termin zločin.

O zločinima nad Srbima Ne slažemo se, kao narodni poslanici Saveza vojvođanskih Mađara, sa svim formulacijama iz ovog predloga deklaracije. Mi bismo želeli da ovaj tekst bude određeniji, ali nemamo pravo da ne podržimo ovaj predlog i zbog toga ćemo glasati za ovaj predlog deklaracije, kao što ćemo glasati za nekoliko dana i za drugi predlog deklaracije o osudi zločina nad srpskim narodom devedesetih godina u gradanskom ratu na području SFRJ.

Cenimo namenu i nastojanje za zatvaranjem tog poglavlja prošlosti i usvajanje ove deklaracije koja je danas na dnevnom redu, vidimokao način suočavanja sa prošlošću i kao civilizacijsko pitanje. Ovo uopšte nije mađarsko-srpsko pitanje, ovo je civilizacijsko pitanje i mi ćemo podržati ovaj predlog.

Ovakve tekstove, ovakve deklaracije je trebalo doneti i u odnosu na druge zločine, da upotrebim termin iz ovog predloga, "iz prošlosti" ove države. Kao što znate, 1944. i 1945. godine su se na teritoriji čitave države desili zločini. Ne bih licitirao brojkama, ali znamo da je pogubljeno, bez ikakvih sudskih presuda, jako veliki broj pripadnika mađarskog naroda, nemačkog naroda, kao i pripadnici srpsko-hrvatskog i ostalih naroda koji su bili okarakterisani tadašnjim režimom kao saradnici fašističke vlasti.

Samo u Čurugu, Žablji i Mošorinu su proterani svi Mađari, većina njih je završila u koncentracionom logoru u Bačkom Jarku, gde je ubijeno, prema podacima iz matičnih knjiga umrlih, 6.429 lica, od toga 955 dece. U mađarskoj zajednici je prisutno živo sećanje na nevine žrtve iz tog vremena. U skoro svakom selu su se desili zločini i mi, pripadnici mađarske nacije, na Dan mrtvih obeležavamo sećanje na njih, između ostalog i u Čurugu, gde se svake godine ruši krst, nažalost.

Nevinih žrtava je, naravno, bilo i 1941. i 1942. godine. Mislim prvenstveno na raciju u Novom Sadu i нико не želi da negira postojanje tog tragičnog zločina.

Ali je mađarska strana još tokom Drugog svetskog rata ispoljila značajne gestove priznavanja krivice. Petnaestorica glavnih krivaca iz redova mađarskih vojnih i žandarmerijskih snaga su još tokom 1943. godine osuđeni delom na smrtnе kazne, a delom na kazne zatvora, a od strane mađarskog premijera Mikloša Kalaija je još 1942. godine novosadska racija okarakterisana ratnim zločinom.

Skupština AP Vojvodine je 2003. godine donela Rezoluciju o nepriznavanju kolektivne krivice, kojom Rezolucijom se zalaže za punu rehabilitaciju svih prognanih, nevino optuženih i nevino stradalih tokom i neposredno nakon Drugog svetskog rata, ne dovodeći u pitanje individualno utvrđenu odgovornost. Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine je 2004. godine doneo Deklaraciju, ali Narodna skupština Republike Srbije i Vlada Srbije i dalje čute.

Postignut je sporazum 2009. godine između predsednika Srbije i Mađarske o formiranju mešovite komisije istoričara akademija nauka, koja treba da istraži ta dešavanja iz 1944. i 1945. godine. Očekujemo da ta komisija počne sa radom, a nakon utvrđivanja činjenica da se donese rezolucija i o tim tragičnim dešavanjima i da konačno dođe do pomirenja između srpskog i mađarskog naroda, u tom smislu da dođe do međusobnog priznavanja krivice i potpisivanja zajedničkih izjava o istorijskom pomirenju. To očekujemo, a danas ćemo glasati za predloženu deklaraciju.

PREDSEDNIK: Zahvaljujem, gospodine Pastor.

Reč ima Aleksandra Janković. Izvolite.

ALEKSANDRA JANKOVIĆ: Nije neophodno da se čovek bavi analitičkom tematikom, logikom ili numerologijom da bi zaključio ono što je 80% građana Srbije već shvatilo. Semafor koalicije bira datume sa takvim simboličkim značajem da bi joj samo NATO, koji je bombardovao po crvenom slovu, možda mogao parirati.

NATO agresija na našu zemlju započela je 24. marta 1999. Mene ne čudi što se žuto i zeleno svetlo na ovom političkom semaforu ne pale više na termin NATO agresija, pa čak izbegavaju da koriste i termin NATO bombardovanje. Čude mi oni crveni, koji su nosili bedževe sa metama, a sada milosrdno puštaju da ih zahвати i nosi žuto-zeleni talas.

Dakle, NATO je za početak svog Milosrdnog anđela izabrao dan kada se čita pokajnik Kanon svetog Andrije Kritskog, kada čak i bezbožnici sa poštovanjem gledaju pripadnike crkve, koji su na kolenima, svesni svojih strasti, loših misli i dela, spremni na pokajanje.

Ako se izuzme namera NATO planera da malo poguraju Srbiju u pokajanje, očigledno da je reč o gotovo boguhulnom i demonski ciničnom poduhvatu koji je trebalo da Srbiju baci na kolena. Reći ćete - to je prošlost. Tačno.

Sadašnjost je da se osoba u ulozi predsednika Srbije, upravo 24. marta 2010. godine, sreće sa hrvatskim predsednikom, obećavajući mu osudu svih zločina i zločinaca, osim, naravno, zločina nad Srbima.

Zar je moguće da evropski časopis "Svet Evrope", povodom svetskog dana sećanja na žrtve holokausta objavi kako je ustaški logor Jasenovac u nacističkoj, marionetskoj Nezavisnoj državi Hrvatskoj, bio treći najveći, verovatno najsvirepiji, logor za istrebljenje Srba u Drugom svetskom ratu, a da to predsednik države Srbije i ne spomene? Zar je moguće da mu, barem nevoljno, onako ljudski zaigra mišić na licu, kada govorи o osobi svih zločina, a da ne pomisli na kolone sa traktorima koje voze deca, bežeći pred naslednicima iste te genocidne antisrpske politike? Da je barem poneo sliku Milice Rakić ili nekih od srpskih Milica koje su nestale u akciji "Oluja", u Bratuncu, u Milićima, Skelanima, na Kosovu i Metohiji, da se barem udostojio da posle izraza saučešća u Srebrenici ode i do Bratunca, možda bismo i pomislili kako je datum susreta Josipovog političkog naslednika i Josipovića slučajno izabran. No, ovde je svaka slučajnost vrlo namerna. I sa prethodnim predsednikom Hrvatske Mesićem, osoba u ulozi predsednika Srbije pravila je gafove. Mesić je ciničnim gestom pomilovaо ubicu dvanaestogodišnje srpske devojčice iz Zagreba, Aleksandre Zec, da bi Tadić u funkciji promocije svoje Srebreničke rezolucije rekao - samo takvom politikom možemo braniti i žrtve porodice Zec iz Zagreba. Politika uvažavanja tude patnje i odavanja poštovanja tudim žrtvama omogućиće nam da efikasno zastupamo svoje.

Posle svih poniženja koje smo kao narod i kao država doživeli u poslednjih 20 godina, danas usred stradalne sedmice istog časnog i velikog posta, kada se svi pravoslavni hrišćani dostoјno pripremaju za vaskrsenje, Srbima se sprema završno i najstrašnije poniženje, sa-moponiženje.

Tačno je da je cilj posta i ne samo posta pokajanje koje podrazumeva svest o učinjenim grehovima, nameru da se život ispravi i iskreno kajanje za sve što je donelo bol, patnju, pa i najmanju suzu drugom božnjem stvorenju. Hrišćanska žrtva jeste osnov svake vrline, a posebno ljubavi, no svakako je treba razlikovati od mazohističke, instrumentalizovane žrtve, koja zarad ostvarivanja skrivenih političkih interesa na stub srama razapinje sve koje stigne.

Ovakva pozicija ostvarivanja individualnih interesa opstanka na vlasti ne podrazume-va samo da se kleći pred Bajdenom, Kacinom, a sve u očekivanju Fejta. Ona nalaže i mnogo više, a to je da se sopstveni narod od žrtve učini dželatom.

Uostalom, ko je taj i kakvi su njegovi motivi, interesi njegovih nalogodavaca, da na ceo jedan narod stavi žig odgovornosti, apostrofirajući da su baš Srbi ti u čije ime je počinjen ovako strašan zločin?

Pitanje usvajanja deklaracije o osudi zločina u Srebrenici je više od igre, ostrašenih političara koji moral smatraju tranzitornom kategorijom. Nemoralna je i nečovečna politika koja put u Evropu utire preko razdvajanja mrtvih i omalovažavanja nevinih srpskih

O zločinima
nad Srbima

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

O Evropskoj uniji

žrtava. Za ime boga, ako smo mi kao ljudi različite boje kože, nacije, verske, političke, socijalne, intelektualne, pa i seksualne orientacije jednaki samo u jednom, pred jednom činjenicom, pred činjenicom smrti, koja je podjednako infektivna za sva božja stvorenja, zar je tu potrebno napraviti razlike, zar su samim tim što su srpske naše žrtve manje važne?

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

► Svaki zločin ima počinioca sa imenom i prezimenom, koji mora biti priveden pravdi, kao i svaka nevina žrtva ima svoje ime i prezime koje se ne sme zaboraviti. Da se ne bi ponovili, ni jedan zločin se ne sme ni pravdati ni prikrivati, ni ostavljati nekažnjeni. Počinioци ratnih zločina su pojedinci i kao pojedinci moraju odgovarati za počinjene zločine. Zločin je zajednička nesreća, a pojedinačna odgovornost. To stoji u deklaraciji o osudi svih ratnih zločina na prostoru nekadašnje Jugoslavije, koju su podnеле DSS i Nova Srbija 1. februara ove godine, mada osnovni tekst te deklaracije datira još iz 2005. godine.

O zločinima
nad Srbima

► Šta je to što vas je, gospodo iz ovog semafora, spremilo da usvojite jedinstvenu deklaraciju, koja bi bez diskriminacije žrtava osudila svaki zločin, ne praveći razliku po mestu zločina na osnovu vere i nacionalnosti nevinih žrtava. Takva jedinstvena deklaracija bi izrazila našu nedvosmisленu osudu zločina počinjenog u Srebrenici, ali i masovnih ratnih zločina počinjenih u "Bljesku", "Oluji", Sarajevu, Tuzli, na KiM? Da ne govorimo o tome kako bi Narodna skupština Srbije moralna da otkrije još ne otkrivene masovne grobnice Drugog svetskog rata na stratištima nekadašnje Jugoslavije. Samo otkrivanje svih zločina i suočavanje sa ukupnom prošlošću može nas dovesti do konačnog ozdravljenja koje je preduslov svakog napretka.

O žrtvama

► Srbija ima poseban životni i istorijski interes da se rasvetle i osude svi ratni zločini počinjeni u novijoj istoriji, u Jugoslavije, u kojima je srpski narod bio najveća žrtva. Prva po žrtvama, Srbija mora biti prva u osudi svih zločina, piše dalje u deklaraciji DSS i Nove Srbije. Koji vam je tačno deo nejasan i neprihvatljiv, o jednakosti žrtava, o traženju istine? Zar išta sem istine i samo istine o svim zločinima i svim žrtvama može biti pretpostavka stvarnog pomirenja i trajnog mira u regionu? Koji je to Kolegijum parlamentarikum mogao napisati ovako licemernu deklaraciju na ivici omalovažanja muslimanskih, kao i srpskih žrtava, bezdušno prebrojavajući žrtve? Zar su vam stvarno potrebeni mrtvi glasaci? U kome god od vas, mislim na vas gospodo iz semafor koalicije, posebno ove crvene, postoji bar zrno čovečnosti i lične hrabrosti koje prevazilazi stranačku disciplinu, neka se sada odvazi da misli svojom glavom i čistim srcem. Recite ne, ne mogu da prihvatom ovakav tekst, u svoje ime, u ime svojih predaka, u ime svoje dece.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

► Srpska pravoslavna crkva osuđuje svaki zločin i podseća da se nijedan zločin ne može opravdati nesrećama koje nam drugi nanose. Zločini koji su počinjeni u Bosni i Hercegovini, kao i na drugim prostorima bivše Jugoslavije, delo su onih neodgovornih ljudi koji su bezumno uzeli u svoje ruke pravo da presuduju drugima. To nisu dela iza kojih stoje čitavi narodi, veroispovesti. Stoga je i obaveza naroda u ime kojih su činjeni zločini da se jasno i nedvosmisleno distanciraju od zločinaca i pokažu ljudsku solidarnost sa žrtvama rata, bez obzira na njihovu etničku ili versku pripadnost.

Svi moramo da osetimo makar za trenutak, sav taj bol rastanka, svu neopisivu tugu, sve ono što стоји за jecaje porodice, iza dečijih suza, iza jauka i zanemelosti. Svako od nas mora da svojom voljom, u ime čoštva i čoveštva, oseti i tugu, i bol, i kajanje i saučešće i sapatnju, ali pre svega i iznad svega, molbu upućenu ljudima i molitvu upućenu spasitelju, da se to više nikada i ni zbog čega ne ponovi.

Molbu i molitvu da se ove dve narodne tuge u budućnosti više ne razdvajaju, ni u dva različita dana, ni na dve različite strane. Da se ne odvajaju tako ostrašeno smrti i stradanja jedne i druge strane.

Ovo je tekst saopštenja povodom komemoracija posvećenih žrtvama ratnog sukoba u srebreničkom kraju, od 1992. do 1995. godine, koji je povodom desetogodišnjice od tragedije u ime SPC uputio sada blaženopočivši Patrijarh srpski gospodin Pavle. Ne verujem da stavovi crkve o ovakvo suštinskim pitanjima zastarevaju, kao što nikada neće zastariti

činjenica da je Hristos rođen, raspet i vaskrsao. Jasno da bi danas posle punih pet godina od ovog saopštenja i od prve deklaracije i DSS i Nove Srbije bilo potrebno usvojiti samo jednu deklaraciju o osudi svih zločina na teritoriji bivše Jugoslavije.

PREDSEDNIK: Vreme. Molim vas, privедите kraju.

Narodni poslanik Kenan Hajdarević ima reč. Izvolite.

KENAN HAJDAREVIĆ: Poštovana predsednica, dame i gospodo narodni poslanici, znam da rizikujem da šta god da kažem to bude malo i siromašno o genocidu u Srebrenici, ali kako vreme bude odmicalo, tako će u našem društvu doći do približavanja stavova o tom strašnom zločinu i, nakon godina i decenija, od toga svega ostaće samo jedna mera, a ta mera, u odnosu na taj zločin, na genocid u Srebrenici, biće mera humanosti.

Zato danas, mi poslanici Skupštine Republike Srbije, treba da demonstriramo sopstvenu humanost. Zato je Liberalno demokratska partija podnela amandmane na Predlog teksta deklaracije o Srebrenici, ne da bismo se inatili, nego da bismo pomogli, jer mislimo da neki nisu imali hrabrosti da ovome društvu kažu istinu. Zato ćemo insistirati da se ovi naši amandmani usvoje, kako bi ova deklaracija bila prihvatljiva ne samo za nas u Skupštini Srbije, već da bi bila prihvatljiva i za naše društvo, i za društvo u kome danas živimo, i za društvo u kome ćemo živeti, jer LDP kaže da nas na pošten tekstu deklaracije i na pošten odnos prema zločinu u Srebrenici obavezuje ne samo sadašnjost, nego i budućnost.

Kao Bošnjak i državljanin Republike Srbije, očekujem i očekivao sam da moja skupština, Skupština Republike Srbije, usvoji takav tekst deklaracije koji treba društvu da kaže istinu, takav tekst deklaracije da to bude deklaracija pomirenja, a ne deklaracija stvaranja novih podela, i to podela među sopstvenim građanima, građanima Republike Srbije, između Srba i Bošnjaka.

Zato je, mnogo važnije od međustranačkog dogovora o tekstu ove deklaracije, bilo potrebno napraviti međunarodni dogovor, prvo, kod vas u vladajućoj koaliciji, pa onda ovde u Skupštini Srbije, pa i u društvu u kome živimo.

Ova deklaracija, kao što sam rekao, treba da bude deklaracija pomirenja dva naroda, ali i deklaracija osude i odricanja od one politike koja je omogućila zlo, one politike koja je stvorila, stvorila, podržavala, pravila, opravdavala, negirala Srebrenicu. One politike koja nije 2000. godine poražena, iako je pobedena. One politike koja je 2000. godine pronašla novog izvođača, kada se odrekla jednog izvođača. One politike koja i danas pokušava da zaustavi Srbiju na putu ka EU.

Da bi se Skupština Srbije jasno distancirala od genocida, da bi tu, taj genocid individualizovala, neophodno je da javno navedemo i kažemo, ko je osuđen za Srebrenicu - general Krstić, Pandurović. Kome se sudi? Radovanu Karadžiću. Ko se traži zbog Srebrenice? Ratko Mladić.

Oni koji se boje od pominjanja pravog imena zločina u Srebrenici i imena zločinaca, pokušavaju da nametnu i svom i drugom narodu i narodima kolektivnu odgovornost. Zato moramo reći, da Krstiću, Panduroviću, Karadžiću, Mladiću i drugima, niti se sudi, niti su osuđeni, niti su u bekstvu zato što su Srbi, već zato što su zločinci.

Na kraju, moram da izrazim zadovoljstvo, ako je moguće danas da u ovakvoj raspravi imati osećaj zadovoljstva, što pripadam stranci i poslaničkoj grupi koja ne kalkuliše i ne obraća se ni Srbima, ni Bošnjacima kao glasačima, nego kao ljudima - 220.000 građana je glasalo za nas, za našu stranku zato što su građani Republike Srbije i zato što su tražili i traže da ih država, Republika Srbija, poštuje.

Žao mi je ako danas LDP bude jedina stranka koja će taj princip i tu vrednost zaštiti. Hvala vam.

PREDSEDNIK: Gospodin Tomislav Nikolić ima reč.

Samo se, molim vas, prijavite.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Danas ću biti jedini poslanik SNS koji će da govori o ovoj temi, ne zato što drugi ne bi mogli i ne bi umeli, nego zbog ozbiljnosti ove teme želimo da

◀ O Evropskoj uniji

◀ O Ratku Mladiću

◀ O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

preuzmem odgovornost i pred jednima i pred drugima. Onima koji me optužuju da smo sve dalje od Evrope, a drugima, koji me optužuju da zbog našeg uspeha, moraće da rade sve ono što smo mi radili u poslednjih godinu i po dana.

O Republici Srpskoj

Ukazao bih na nekoliko aspekata ove deklaracije koju ste nam predložili. Najpre, politički aspekt. Kako se meni čini, cilj je napad na integritet Republike Srpske. Mislim da niste smeli da se u ovo upuštate, a da se bar ne konsultujete sa Republikom Srpskom, zato što mi se čini da je ovo ustvari svojevrsna osuda građana Republike Srpske i da veoma dovodimo u pitanje državu koju su stvorili, boreći se da ostanu živi, zato što bi moglo da se kaže da je ta država, priznata iz Beograda, stvorena om, na način presuđen u Međunarodnom sudu pravde.

O Kosovu

Mislim da je poslednji cilj vezivanje ruku Srbiji, kao garantu Dejtonskog sporazuma, u pogledu reagovanja na dalje urušavanje statusa Republike Srpske, ali i otežavanja međunarodnog položaja Srbije, kako pred međunarodnim sudovima, a čini mi se i u vezi pitanja statusa KiM.

Ovdje poslanici koji pripadaju drugim narodima, a ne srpskom, podsećaju na zločine koji su pojedini Srbи činili protiv njih. Molio sam da se ne upuštamo u to, kada je ko od nas koga povredio, uvredio, jer bi nas to zauvek razdvojilo. Ako ste nekome oprostili, nemojte ga više da ga podsećate na nešto što ste mu oprostili. Ako ste mu zaboravili, zašto ga podsećate? Ko je to vas podsetio na ono što ste zaboravili?

O zločinima
nad Srbima

Ako srpski narod smogne hrabrosti da zaboravi zločin nad njim, mora da zaboravi zločine koje je počinio. Da mu stoji u pameti kao opomena, da unapred prepozna čoveka koji bi to ponovo mogao da učini, pa da taj čovek ne dobije priliku. Ali, vi znate da su nam pakovana zverstva i zločini kada god je trebalo da budemo kažnjeni i da su Markale bile razlog za napad na srpski položaj u BiH, da je Račak bio "kazus beli" za agresiju na SRJ. Kasnije se ispostavilo da je Voker slagao. Da li se iko izvinio građanima Srbije koji su uglavnom pretrpeli to bombardovanje? Ili smo možda doživeli to da svu našu decu nazovu kolateralnom štetom? Zato se danas borim da nikо ne vreda tuđu decu. Znam kako je bilo roditeljima Milice Rakić, i dan danas ne shvataju zašto jedno dete u jednom kupatilu na tuti ili noši, kako kaže ko od naših građana, dobilo šrapnel od bombe u naselju u kome u krugu od tri kilometra nema ni jednog industrijskog, a ne vojnog objekta. Dakle, ove deklaracije su pričika za sve nas i bilo bi lepo da se danas održavaju sednice u svim parlamentima u državama bivše Jugoslavije sa sličnim tekstrom, da ne kažem sa istim. Koliko je desetina srpskih žrtava od ruke Nasera Orića? Da li se iko izvinio? Da li je iko izrazio saučešće? Zar nije predsednik Srbije Boris Tadić učinio u ime Srbije veliki gest kad se izvinio svima za sve zločine učinjene u ime Srba? Kakva je bila reakcija? Jeste li pročitali negde da se njegov kolega iz neke od bivših jugoslovenskih republika izvinio Srbima? Zašto smo obazrivi kad sami mi jednostrano donosimo ovakve deklaracije? Zato što nikad ta naša akcija nije doživela reakciju. Nikada se ta opruga nije vratila, pa da neko nešto kaže pozitivno i za naš narod. Zato smo insistirali. Zato vas molimo da malo razmislite, da povucete na neki dan ovo, da ubacite slobodno, valjda, da imate saučešće i prema srpskim žrtvama, da imate osudu i prema onima koji su počinili zločine nad srpskim narodom. Ništa više i ne tražimo od vas. Mi iz SNS ne tražimo od vas da čutite o zločinu u Srebrenici. Nas nije sramota što je tamo neko počinio zločin, nješta neka bude sramota. Ali vas opominjem da bi moglo da vas bude sramota što ne pominjete srpske žrtve, da je tu nešto sumnljivo i čudno, da baš toliko utapanje u tuđu patnju i tuđi bol ne može da bude previše iskreno ako ne osećate svoju patnju i svoj bol. Nismo se mi valjda oprali time što ćemo samo tuđe žrtve i tuđ bol da priznamo ili možda vaše komšije nisu ništa loše doživele u poslednjih već 20 godina, a posebno u prvih pet godina rata, a posebno za vreme bombardovanja? Nije valjda da niste sreli ni jednog građanina Srbije koga nisu bombardovali, kome nekoga nisu ubili. Nije valjda da niste videli ni jedan grad, ni jedan most, ni jedan železničku kompoziciju, ni jedan autobus koji su gađali i bombardovali. Nije valjda da vas ne boli patnja svoga roda. Mora da vas boli.

Neka nas боли све што други паде због неког Србина, али мора да нас боли када Срби паде. Морамо да будемо једнаки према свима. Не покazuјете ми да сте бољи људи time што не поминјете свој народ. То само показује да испунjavate нешто, иначе бисте имали kuraži да каžete - хаде да све то raščistimo одједном и наше злочинце i туде i наš бол i туди бол. Али, ја у тај морални аспект, о коме бих још нешто да каžem, уопште не верујем, jer vi kažete - имаћемо користи од тога што израžавамо saučešće i izvinjenje. Ко још израžava saučešće i izvinjava se да би имао неку корист? Валда то радиš као своју unutrašnju potrebu, да пokažeš како се osećas i шта би могао да učiniš да то отклониш, а не - lakše ћemo u EU ако се izjasnimo o Srebrenici. Оnda ћemo lakše da spavamo ако nosimo тaj teret na duši. Nemojte da posumnjam u то да uopšte има морала у подношењу предлога ове декларације, već да само има користи. Nemojte да у то posumnjuju porodice žrtava iz Srebrenice, da uopšte niste искрени, negо да очекujete неки benefit, pogодио сам ту ваšu reč, неку корист. Nije nama данас баš лако да вам о ovome говоримо.

Neozbiljni политичари оптуžују нас да smo издajnici. Mi smo искључени из једне политичке странке zato што smo рекли да ta странка може да буде u EU, ali само sa KiM u svom сastavu. Danas to isto govore i ti isti političari, valjda pritisnuti rezultatima naše politike. Ovi drugi prevezani političari kažu da se uzalud borimo i da mi nikada nećemo da uvedemo Srbiju u EU, пошто tu već постоје први evropejci koji znaju како treba Srbija da ude. Šta ћете vi naprednjaci? Do pre dve godine niste ni znali где je Evropa. Vi имате као неко autorstvo на EU, на демократију, тако да i jedni i drugi zazirete од тога шта ћemo mi da kažemo. Bilo bi dobro да pažljivo слушате наше реци i da pažljivo razmišljate о tome шта mi говоримо. Naravno da razlog за наше izbacivanje из te партије nije bilo што smo bili za EU, ali danas bismo je i sami napustili, od kad je ta партија rekla da je Ratko Mladić heroj, a da Borislav Pelević nije heroj, same zato што je Borislav Pelević živi srpski heroj i dostupan vlastima.

Danas su ti борци за srpstvo podneli krivičnu prijavu Specijalnom tužilaštvu za ratne zločine, produženoj рuci Haškog tribunala. Danas ta ekipa patriota sarađuje sa Haškim tribunalom. Kažu da тамо nema pravičnog суђења, a hoće da пошаљу Borislava Pelevića. Čime se to Borislav Pelević zamerio jednoj političkoj stranci koja vrlo dobro zna kako je boriti se protiv Haškog tribunala? Time што припада SNS. Tako бисте se obračunавали i sa ljudima iz drugih странака i sa ljudima iz другог народа jer vi niste krenuli dalje. Vi стojite i čekate. Čekate da se врати време у коме ћете i туду decu moći да оптуžujete da nisu deca jer pripadaju народу који је чини злочине.

Znam da se комунистиčка власт ogrešila најпре о Srbe, а потом i o Madare i o Muslimane, Albance i sve, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948. године. Где су пасја гробља u Kragujevcu? Тамо нema Madara које су комунисти ubili. Где су u Čačku? Побили су Srbe. To je jedan režim који je tada ubijao. Da se izvinimo mi sada ljudima које су побили комунисти, хаде, i то je lepo, ali onda nas terate da se подсећамо kada su drugi људи ubijali Srbe, jedni druge da подсећамо, dok ne поћнемо da pucamo jedni na druge, jer tu има i očeva i dedova.

Bolje bi било да smo мирни ову седницу dočekali i da mirni i pomirenі sa ove седnice izademo, a ne podeljeni. Da ли видите da smo на 50%, за i protiv, односно за i oni остали? Kako je to држава u којој je sve podeljeno на 50%? Koliko joj treba do sukoba? Vi само znate da imate 126, aplaudirate kada има 126. Meni bi srce zeblo da predstavljam неку vladajuću коалицију коју подрžava polovina plus jedan narodni посланик. Čime li kupujete da вас има 126, te ozbiljne i normalne ljudе који znaju da je ovo propast, da se bliži kraj ove vladavine?

Vidim, пензионери побегли u шуму, они су navikli na то, ilegalci. "Srbijašume" je баš добро склониšte за PUPS, одлично. Svaka vam čast, pokazali ste пензионери да за вас гласају да бисте vi били u javnim preduzećima. Od пензија se umire koliko су visoke, али за вас има. To je морални prag. Isto tako i vi što sedite ispod njih, sve optužbe на vaš račun. Vaš председник je pokojni, ne može da se odbrani. Sedite sa njima, tu pored vas, sve на vaš račun. Hajde ovi žuti, они имају свою политику, баš njih briga што se vi kopkate između себе. Они вас помире u четвртак, posle шест sati rasprave, svadaćete se ponovo, jer se sad držite,

O zločinima
nad Srbima
O Evropskoj uniji

ne smete na izbore, ni vi koji ste jaki, ni vi kojih uopšte nema u narodu. Ima vas samo u parlamentu.

Pogledajte koliko stranaka ovde ima kojih ima u parlamentu, a nema ih u narodu. Kažu da su jaki. Gde su jaki? Kad stanu pred ogledalom? Dete da stoji preko puta njih ne bi smeli da kažu da su jaki, ali kad sam stoji preko puta sebe on je jak. Ovo bi bila dobra prilika za pomirenje, a posvađaćete nas još više. Dobra prilika da osudimo zločine, da pomenemo svoj narod, da pomislimo na narod u Republici Srpskoj. Šta mu činimo ovim? Hoće da se izbori.

Pogledajte to naše divno i lepo Sarajevo. Koliko procenat Hrvata i Srba još živi u Sarajevu? Svelo se na enklave. O tome niko neće da govori. Šta god da uradi neko drugi, mi se stidimo, nas je sramota, šta god da nam urade. Zbog toga vas molim, razmislite još jedanput, ako postoji bilo kakav način da vas ubedimo u to da treba zajednički da radimo na ovome. I oni koji će glasati protiv i oni koji će biti uzdržani, sigurno da postoji neki tekst na kome bismo se našli.

O Evropskoj uniji

Danas niko nije negirao zločin u Srebrenici. Zar to nije bila osnova da napravimo dobru deklaraciju? Popustili bi ovi što bi da piše genocid, popustili bi oni što bi da ne piše ništa, našli bismo neki zadovoljavajući tekst. Onaj ko je pisao ovaj tekst, on je mislio isključivo na zapadne sile. Čuo sam izjavu vašeg predsednika od pre neki dan ponovo da Evropa nema alternativu. Pomislite malo i na narod. Kazniće vas za ovo ozbiljnije nego što može EU. Ako još možete vi da razmislite o tome kako sebi činite zlo, a ne drugima.

Što se nas tiče, nama je savest potpuno mirna. Bio sam u zatvoru kada se to dešavalo. Pazite čoveka kome je mirna savest što je bio u zatvoru. Kako li će da bude nekima koji će da budu u zatvoru, mogu samo da prepostavim. Mi nismo učestvovali u zločinima, mi ih ne opravdavamo, mi ih ne podržavamo, mi ih osuđujemo, ali nismo bezdušni i nismo licemerni. Ne mogu da kažem da razumem tuđi bol, a da ne razumem svoj. Neću da učestvujem u tome. Dajte nam priliku da osećamo i tuđi i svoj bol, da osudimo i tuđi i svoj zločin i glasaćemo za deklaraciju. Ako nam tu priliku ne date, niste dali priliku našoj deci da žive normalno.

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

Jednog dana bićemo kažnjavani zato što je Srbija odlučila da prihvata zločin u kome nije učestvovala. Ko je počinio zločin, neka za njega odgovara. Ko nije, može mirno i posnosno da ide podignute glave. Da li je vlast ili opozicija, kakve to veze ima?

Uz svu sramotu koju vam ministri koji troše bezobzirno državni budžet donose, hoćete i ovo da natovarite na sebe. Pozvao bih tu predsednika Vlade, pa bih rekao - hajde ti predloži ovde. Što nas 114 da to predlaže? Ne možete vi da se otrgnete tome, a mandat se, Boga mi, primakao polovini. Pogledajte kako to brzo ide, kako brzo trči. Šta god da uradite od danas do izbora, vi ne možete da zaustavite snagu SNS. Vi sebe više nemate čime da podignite. Da prodate Đerdap, da prodate Telekom, šta još imate da prodate? Hajde sve to za dve godine i šta posle? Ima li još vremena, šta posle? Hoće li nešto da ostane deci?

Njive otišle po Vojvodini u ruke bandita, kriminalaca, građana iz drugih država koji vam kupe jednu fabričicu i sa njom 10 hiljada hektara zemlje. Fabrike otišle na vетar, ni stakla nemaju više. Šta je ostalo u Srbiji? Da se ovako peremo i izvinjavamo, računajući da ćemo dobiti milostinju. Besplatan sir ima samo u mišolovci.

O Evropskoj uniji

Ako mi ovo ne zaradimo, ako svojim ponašanjem ne zaslužimo da uđemo u EU, ako ovo ne bude uređena zemlja, ako ovde ne bude bezbednost važnija od svega, pravo i pravda, možemo mi da pišemo deklaraciju za deklaraciju. Deklaracijama se ne ulazi u EU, nego radom, mukom, trudom, odricanjem, poštenjem i čestitošću. U EU možda se i pokvarimo, ali ne možemo da se pokvarimo pre nego što uđemo tamo. Hajde da zapamtimo onda smo ušli čestiti, pa neka se tamo i pokvarili.

Zbog toga apelujem na vašu savest. Poznaju vas komšije, ljudi, prijatelji, pitaće vas. Poznaju vas ljudi koji su se iselili, izbegli, među vama ima njihovih potomaka, pa pitaće vas - što naše žrtve zaboravi? Niko neće da vas osudi što pominjete Srebrenicu, ali će da vas osudi što samo nju pominjete. Ko ne ceni sebe, ni drugi neće da ga cene.

Imali ste prethodnu vlast koja nije cenila sebe i videli ste kako je to izgledalo. Mora da se ceni, mora da se ide kroz život uspravno. Uvreda, poniženje, udarac i ideš dalje. Imate na koga da se ugledate, možda se i oporavite. Što se nas tiče, mi nismo za ovu deklaraciju i nismo protiv osude zločina, a učestvovaćemo u glasanju.

PREDSEDNIK: Replika, gospodin Martinović.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Dame i gospodo narodni poslanici, zaista moram da se osvrnem na izlaganje gospodina Nikolića. Dakle, da ne bi bilo nikakve zabune, tekst deklaracije koji je podneo gospodin Tomislav Nikolić suštinski se ne razlikuje od teksta deklaracije DS.

Zaista me čudi da gospodinu Nikoliću toliko smeta Haški tribunal, a pogledajte šta stoji u preambuli teksta deklaracije koji je on podneo: "Imajući u vidu presudu Međunarodnog suda pravde, glavnog pravosudnog organa UN, donetu u sporu po tužbi BiH protiv Srbije i Crne Gore, 26. februara 2007. godine, prema kojoj je Srbija dužna da preduzme delotvorne korake radi obezbedenja punog poštovanja svojih međunarodnih obaveza, uključujući i punu saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju". U članu 1. te predložene deklaracije stoji: "Narodna skupština Republike Srbije, između ostalog, najoštije osuđuje zločin, odnosno posebno osuđuje zločin koji je izvršen nad bošnjačkim stanovništvom Srebrenice u julu 1995. godine i naveden u presudi Međunarodnog suda pravde".

Dakle, gospodine Nikoliću, vi ne morate da glasate za deklaraciju DS, vaša deklaracija je suštinski istovetna kao njihova, nikakve suštinske razlike nema, sem u stilu pisanja deklaracije. Zaista je onda smešno da vi nekome kažete da je produžena ruka Haškog tribunala.

Šta je htela SRS? Ako je neko zaista, ako makar postoji sumnja da je neko učestvovao u ubistvima civila u BiH, neka se protiv njega vodi krivični postupak, protiv Pelevića, protiv mene, protiv bilo koga, ali nemojmo da tovarimo krivicu na leđa srpskog naroda. Tu krivicu tovare svojom deklaracijom i DS i gospodin Tomislav Nikolić. U tome između ove dve partije nikakve suštinske razlike nema. Uzmite ispred sebe tekst deklaracije čiji je predlač gospođa Nada Kolundžija, uzmите tekst deklaracije gospodina Tomislava Nikolića i nadite mi jednu suštinsku razliku između ova dva teksta. Ta razlika jednostavno ne postoji.

Dakle, i jedni i drugi hoće da krivicu za ono što se dešavalo u BiH natovare Srbiji i srpskom narodu, a SRS hoće upravo suprotno, da se protiv pojedinaca vodi krivični postupak, pa ako su krivi neka odgovaraju, a ako nisu krivi, neka žive kao slobodni građani.

PREDSEDNIK: Gospodin Momo Čolaković ima reč.

MOMO ČOLAKOVIĆ: Poštovana predsednica, poštovano predsedništvo, poštovano narodni poslanici, pre svega, želim da u ime poslaničke grupe PUPS izrazim žaljenje i saučešće svim porodicama nastradalih nevinih žrtava u Srebrenici. Isto tako, izražavam saučešće i žaljenje u ime penzionera i poslaničke grupe za sve žrtve na prostorima bivše Jugoslavije i posebno srpske žrtve.

Tražili smo da se Rezolucija, odnosno Deklaracija razmotri u Parlamentu i dali smo svoju saglasnost. Tražili smo i tražimo da se i druga Deklaracija nađe na dnevnom redu Parlamenta i ona će se uskoro naći. Mi ćemo glasati i za jednu i za drugu deklaraciju.

Ono što želim da kažem ovde prethodnom govorniku je to, da je već danas drugi put zloupotrebio govornicu da govori o penzionerima i da govori o nečemu sa čim mi nemamo nikakve veze. Hoću da kažem da marketing koji se ovde koristi u Parlamentu tog govornika neće, siguran sam u to, pokolebiti penzionere da daju glas onim svojim partijama, koje štite materijalni i socijalni položaj i stecena prava. Preduzeće o kojem je bilo ovde reči nema nikakve veze sa nama, niti mi imamo bilo kakvog predstavnika ili direktora u toj firmi. To stvarno u ovom trenutku, u ovako ozbilnjom trenutku, kada Parlament raspravlja o ovako osetljivom pitanju, da se to pitanje pominje, ja lično mislim, da to nema nikakve veze i da to nije ni korektno ni pošteno. Zbog toga ja molim da se o ovoj temi razgovara ozbiljno da se ne šamaraju, ušput, pojedine poslaničke grupe i pojedini poslanici, nego da se vratimo na

O međunarodnim sudovima i presudama međunarodnih sudova

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

O žrtvama

temu. Molim gospodina koji je o tome govorio da nas ostavi na miru i da mi radimo svoj posao. Zahvalujem na pažnji.

PREDSEDNIK: Zahvalujem. Gospoda Nada Kolundžija.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

NADA KOLUNDŽIJA: Želim samo da kažem da, ako mi ovom deklaracijom kažemo da su zločin počinili pojedinci i da tražimo i dajemo punu podršku državnim organima da oni budu procesuirani, onda zaista mislim da, u najmanju ruku, nije pošteno prema sopstvenim građanima Srbije obmanjivati ih time da se tvrdi - da na taj način srpski narod postaje krivac. Naprotiv, onaj ko hoće da iza srpskog naroda sakrije počinioce tih zločina, zapravo, direktno tovari na srpski narod odgovornost za ono što se desilo.

Mi možemo da razumemo zašto to neki rade. Zato što na taj način pravdaju svoju politiku koju su vodili i koja je odgovorna za ono što se dešavalo tih godina. Dakle, ako bi kriv bio srpski narod, ako bismo izostavili Ratka Mladića, onda nisu odgovorni ni oni koji su vodili politiku i koji su izagovarali sukobe, sejali mržnju i netrpeljivost među narode na prostorima bivše Jugoslavije.

O Evropskoj uniji

Muslim da zaista, ako već nema druge argumentacije, onda argumentacija da je insistiranje na tome da je zločin individualan i da narod nije kriv, ne može da bude argument protiv ove deklaracije. (Predsednik: Zvono.) Istovremeno, ja zaista razumem da je neophodno strašno puno reći, u kojima ima svih mogućih tema, kako bi se izbegao odgovor na jedno jednostavno pitanje. Da li razumete šta znači evropska vrednost, u kojoj je ljudski život neprikosnoven i u kom nema pitanja da li je on manje ili više vredan, u zavisnosti od toga koji nacionalni ili verski predznak nosi? Dakle, nije dovoljno staviti evropski bedž i tvrditi da razumete šta je Evropa i preporučivati se da u Evropu vodite Srbiju, koju obmanjujete, jer ne razumete šta je suština onih vrednosti za koje se morate zalagati, kako biste zaista gradili društvo koje jeste evropsko. Hiljadu izgovora ste pronašli, između ostalog, optužujući sve nas da nemamo saosećanja za žrtve sopstvenog naroda.

O žrtvama

Dakle, osim što je netačno, osim što je krajnje licemerno mislim da je to krajnje nepristojno. Govorite ovde ljudima, čije porodice su takođe imali žrtve u ovim ratovima, koje znaju šta se dešavalo na prostorima bivše Jugoslavije, koji imaju u svojim porodicama gubitke i ni na koji način ne žele da se te žrtve zaborave. Naprotiv, upravo pokazujući spremnost da osudimo žrtve drugih, mi tražim pravo - da ti počinioci zločina prema nama takođe odgovaraju.

O Republici Srpskoj

Iz svega što je ovde rečeno u ovoj poslednjoj diskusiji, potpuno jasno proizilazi jedna jedina računica. Nas optužuju da preduzimamo korake, mi znamo da taj korak nije popularan i znamo da on možda nosi rizik popularnosti kod građana, ali je licemerno tvrditi kako mi to radimo iz koristi, a oni koji to rade samo prebrojavajući potencijalne glasove, tobože to rade iz ljubavi prema sopstvenom narodu. Ono što je opasno i nedopustivo jeste podmetanje teze - da je usvajanjem ove deklaracije se zapravo vrši atak na Republiku Srpsku. Širenje te vrste straha i nesigurnosti pokazuje samo krajnju neodgovornost. Samo snažna Srbija, međunarodno priznata, Srbija koja uživa ugled, Srbija koja ima kredibilitet kao istinski demokratska zemlja koja je izgradila evropske vrednosti unutar sopstvenog društva može da brani interes Srba ma gde oni živeli i može da brani interes Republike Srpske. Ponižena Srbija, obespravljenja Srbija, Srbija koja se skriva ili koja je spremna da podmećući kukavičje jaje tuđeg zločina u krilo srpskog naroda, takva Srbija ne može braniti ni svoje interes, ni interes Republike Srpske, niti građana Srbije. (Aplauz poslanika DS).

PREDSEDNIK: Tomislav Nikolić, replika.

Izvinite molim vas, Poslovnik pre vas.

Gospodin Zoran Nikolić reklamira Poslovnik.

ZORAN NIKOLIĆ: Ja bih zaista apelovao na vas, pozivam se na član 104, da ne dozvolimo narodnim poslanicima, naročito nekome ko je ovlašćeni predstavnik da u lice obmanjuje, odnosno gledajući u lice svoje kolege poslanike obmanjuje njih i celokupnu javnost Srbije.

Vi u više navrata, a i sada ste ponovili - da ovu deklaraciju treba usvojiti, kako narod kolektivno ne bi bili odgovorni i kako odgovornost leži u pojedincima koji su te zločine počinili. Gde to piše u vašoj deklaraciji? Gde to piše - prozivam vas da to pročitate i da vidimo da li obmanjujete poslanike i javnost ili ne? Može se ipak desiti da ste pomešali deklaracije - to piše u Deklaracije koju je predložila DSS, u kojoj kaže: da su počinioći ratnih zločina pojedinci i da kao pojedinci moraju odgovorati za počinjene zločine i da je zločin zajednička nesreća, a pojedinačna odgovornost.

Objasnite o čemu ste ceo dan obmanjivali ovu Skupštinu, ovaj Parlament i srpsku javnost. (Aplauz DSS.)

PREDSEDNIK: Nemojte se obraćati poslaniku i nemojte podizati ton.

Gospodine Nikoliću morate ponovo da se prijavite.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Mislim da smem potpuno da vam izrazim zadovoljstvo, što već počinjete da tumačite ono što radimo u Skupštini. Žao mi je što to nije adekvatno i kompetentno tumačenje i zato što je tendenciozno pogrešno, ali opet će vrlo lako srpska javnost da se uveri da ne optužujete lažno i da Predlog deklaracije koji je podneta SNS samo može da liči na Predlog deklaracije o kome se danas raspravlja. Pokušali smo, koristeći isti kostur da bismo videli šta to mi želimo da promenimo, da vam podnesemo jedan novi tekst deklaracije.

Radi se o tome da naša deklaracija osuđuje sve zločine počinjene u građanskom ratu na teritoriji bivše Jugoslavije, kako zločine prema srpskom narodu tako i zločine koje su počinili pripadnici srpskog naroda nad pripadnicima drugih naroda, a posebno zločin koji je izvršen nad bošnjačkim stanovništvom u Srebrenici u julu 1995. godine i naveden u presudu Međunarodnog suda pravde. To je sud kojem smo se obratili da nam odbrani Kosovo i Metohiju.

Ako kažete da postoji sumnja protiv gospodina Pelevića, dragi moji patrioti, pa ga prijavite Haškom tribunalu, pa se ispusti da je to lažna prijava i da je čovek potpuno čestit i nevin i veoma pošten i, za razliku od vas, izgubio rame u ratu, zašto onda ne prijavite Ratka Mladića, i za njega postoji sumnja da je izvršio ratni zločin? Zašto ne prijavite svakog za koga ste čuli da postoji sumnja? Zašto ste se okomili na Borislava Pelevića? Kako izdvajate jednog čoveka za koga postoji sumnja da je počinio ratni zločin? Sumnja čija? Sumnja vaše stranke? Sumnja lika u Srbiji da je Borislav Pelević počinio ratni zločin? Sumnja lika u Hrvatskoj, u BiH?

Šta vam je rekao specijalni tužilac, da li ima osnova za tu sumnju? Nema. Samo ste se obrukali. Prijavili, ocinkarili Srbina da je počinio ratni zločin jer vam nije po volji. Pelević je heroj, to morate da prihvivate. Borislav Pelević je heroj.

Gospodo Kolundžija, to za evropski bedž, to recite socijalistima. Zašto to pričate meni? Socijalisti nose evropski bedž. Pa, prvo njima recite da vas foliraju, da vas lažu, da su to oni isti što su organizovali Srebrenicu, tako im recite, pa onda tek meni recite da sam za ove dve godine stavio nekakav evropski bedž. Ja nisam stavio evropski bedž, imam isti bedž srpski koji sam nosio do danas. Imam istu priču koju šest godina govorim, da Srbija treba da bude u EU, ali sa KiM i da Srbija treba da bude kuća sa dvoja vrata. Sve sam vas to naučio.

PREDSEDNIK: Vreme. Zahvaljujem.

Gospoda Kolundžija.

NADA KOLUNDŽIJA: Tačno je da ste pominjali EU i tvrdili kako Srbija treba da bude rupa na zlatnom evropskom tepihu. Tačno je.

Zaista ne želim da ovo bude bilo kakva lična rasprava. Ovde se ne radi o tome da sa bilo kim lično polemišem. Mislim da nije korektan način na koji vi mene kao ovlašćenog predstavnika napadate u argumentaciji koja je očigledna slaba, pa me zbog toga napadate na način koji je zaista neprimeren.

Ono što niko razuman ne može da ne razume jeste da ako priznate da se zločin desio i kažete - žao nam je žrtava tog zločina, ako kažete da su taj zločin počinili neki pojedinci i kažete pružićemo svu podršku državnim organima koji će procesuirati počinioce tih

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

O Kosovu

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

zločina, onda je valjda jasno da na taj način pokazujete nedvosmisleno da to nema veze ni sa državom, da odgovornost nema veze ni sa državom, a najmanje sa celim narodom. Samo ako zločince skrivamo iza celog naroda onda zapravo prebacujemo krivicu sa pojedinačnih zločinaca na ceo narod. Ono što ne želimo da se desi jeste da ceo narod i buduće generacije ovog naroda nose taj teški teret potencijalne krivice zbog nečega što su uradili neki pojedinci.

Možemo da se razlikujemo u tome da li uopšte treba nekome da se izvinjavamo ili ne. Dakle, postoje ljudi koji smatraju da reč "izvini" ne postoji. Postoje ljudi koji ne osećaju patnju drugoga. Postoje oni koji nisu spremni da priznaju da im je žao zbog toga što im se desilo nešto strašno. Takvi ljudi postoje. Mi sa njima ne možemo da polemišemo, ali narod, građani ove Srbije nisu takvi. Dakle, narod ove zemlje je uvek pokazivao da je spreman da kaže "žao mi je", da je spreman da se izvini, da je spreman da pruži ruku čak i neprijatelju i da mu pruži podršku i zato je pitanje odgovornosti predstavnika tog naroda da tu osobinu naroda ne pogaze time što će negirati da taj narod jeste takav, bez obzira što su neki godinama pokušavali da ga obmanjuju, da mu iskrivljuju sliku stvarnosti, da sakrivaju ono što se desilo, tvrdeći da se nije desilo ili ako se desilo da se desilo zato što se nešto prethodno drugo desilo.

Dakle, ako vi ovde predstavljate, a ja to ne verujem, one građane koji su neosetljivi na tuđu patnju, imate pravo da zastupate takav stav, a ako vi ovde predstavljate one koji misle da jedan zločin ne treba osuditi bez obzira što su žrtve neki pripadnici drugih naroda, to je vaše pravo. Mi oko toga ne možemo ni da polemišemo. Ali, ne možete optuživati one koji smatraju da je odgovornost pojedinaca skidanje odgovornosti sa čitavog naroda.

PREDSEDNIK: Gospodin Martinović reklamira Poslovnik.

ALEKSANDAR MARTINOVIĆ: Gospodo Đukić-Dejanović, javio sam se za poosnovu replike, pa ako biste bili ljubazni da mi date reč.

PREDSEDNIK: Ima osnova za repliku, ali ćete onda sačekati.

Gospodin Željko Tomić, reklamira Poslovnik.

ŽELJKO TOMIĆ: Reklamiram član 104.

Gospodo predsednice, morali ste reagovati na izlaganje gospođe Kolundžije zato što je ona otvoreno, pred celom javnosti Srbije pokušala, govoreći u trećem licu jednine - vi, vi, vi, da podmetne nekome da nešto loše misli.

Da li smo to mi iz DSS ili iz neke druge stranke, ona je ostala dužna to da kaže. Moram gospodi Kolundžiji i celoj vladajućoj većini nešto ....

PREDSEDNIK: Ne možete.

ŽELJKO TOMIĆ: Na ovo izlaganje mora. Zašto ste dozvolili ovo?

PREDSEDNIK: Molim vas, koji je član Poslovnika povreden?

ŽELJKO TOMIĆ: Član 104. Dostojanstvo je ugroženo izlaganjem gospođe Kolundžije.

PREDSEDNIK: Možete ukazati samo da ja nisam vodila računa o dostojanstvu, ne možete se obraćati poslaniku.

ŽELJKO TOMIĆ: U redu, vama se obraćam.

Šta znači, citiram, ne pada mi napamet da se izvinjavam bilo kome zbog zločina koji su izvršili drugi. Uostalom, šta je izvinjenje? Mene zanima utvrđivanje personalne krivične odgovornosti, ali i to mora biti dvosmerno. Šta je sa nedelima koje su počinili Muslimani, Albanci i Hrvati?

Šta kažete na ovo? Nije ovo rekao Vojislav Šešelj, nije rekao ni Tomislav Nikolić, pa i Čedomir Jovanović, ovo je izgovorio Zoran Đindić 11. maja 2002. godine. Lako možete da proverite. Gde je kraj vašem beščašću, vašoj bestidnosti i vašem nemoralu, samo vas to pitam? Hvala vam puno.

PREDSEDNIK: Gospodin Zoran Nikolić reklamira povredu Poslovnika.

ZORAN NIKOLIĆ: Pozivam se na član 104. i gospođa Nada Kolundžija je ceo dan obmanjivala narodne poslanike i srpsku javnost. Dajem vam žuti flomaster pa podvucite...

PREDSEDNIK: Ne možete dva puta govoriti o istoj povredi.

ZORAN NIKOLIĆ: Član 27. (Isključen mikrofon.)

PREDSEDNIK: Nemate reč.

Nemojte dozvoliti da izrekнем sankciju. Nemate reč, iz vaše poslaničke grupe je bilo već tih primedbi.

Narodni poslanik Tomislav Nikolić ima reč, replika.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Samo da upozorim da je povređeno dostojanstvo Narodne skupštine zato što je gospoda Kolundžija obmanula građane Srbije i nas svesno pogrešno interpretirala, jednu moju izjavu o EU, po nalogu tima koji priprema ovakve laži i insinuacije.

Naime, u televizijskoj emisiji, to možete da proverite, rekao sam da Evropa neće dozvoliti da Srbija bude rupa na zlatnom tepihu i da će učiniti sve što je u njenoj moći da tu rupu zakrpi, a gospoda Tadić i gospoda Kolundžija su to preokrenuli u to "mi ćemo biti rupa na zlatnom tepihu". Sada zamislite nekoga da kaže "želim da budem rupa".

PREDSEDNIK: Predstavnik predlagачa gospoda Kolundžija.

NADA KOLUNDŽIJA: Onda ćete morati da se žalite svim televizijama, koje su očigledno izbacile deo iz onoga što ste govorili, tako su svi mogli da vide da ste rekli ono što sam ja rekla.

Želela bih samo da pročitam tačku 2) Deklaracije Narodne skupštine u kojoj kaže: ◀ O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti
"Narodna skupština Republike Srbije pruža punu podršku radu državnih organa zaduženih za procesuiranje ratnih zločina i za uspešno okončanje saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju u čemu naročitu važnost imala je otkrivanje i hapšenje Ratka Mladića, radi suđenja pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju." Ako to nije individualizacija zločina, onda ne znam šta je.

PREDSEDNIK: Do 20,45 časova ćemo večeras biti u direktnom prenosu, trudimo se da to bude i duže, ali će odloženog prenosa naravno biti.

Rečima, replika gospodin Martinović.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Hvala, gospođo predsednice.

Moram da odgovorim na ovo pitanje zašto nismo podneli krivičnu prijavu protiv generala Ratka Mladića. Zato što SRS smatra i danas, kao što je smatrala i pre dve i pre pet godina, da je Ratko Mladić heroj srpskog naroda.

Krivičnu prijavu protiv Borislava Pelevića podneli smo zato što su određeni svedoci koji su po nalogu tužilaštva Haškog tribunala dovedeni da svedoče protiv Vojislava Šešelja rekli - ne, nismo videli ni jednog pripadnika SRS ili čuli da je učestvovao u bilo kakvim zločinima nad civilima, ali smo čuli i videli da su u tome učestvovali pojedini pripadnici Srpske dobrotoljačke garde. Inače, taj veliki Srbin Pelević je vezivao te iste Srbe u Erdutu za bandere, terao ih da laju kao psi, švercovao naftu iz Đeletovaca...

PREDSEDNIK: Molim vas, ne možete tako govoriti o kolegi narodnom poslaniku.

Gospodine Martinoviću, ne možete.

Gospodin Tomislav Nikolić, replika.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Sad se konačno otkrilo to što odavno vlada u Srbiji. Ko je ◀ O Ratku Mladiću izdajnik? Onaj za koga kaže SRS? Ko je heroj? Onaj za koga kaže SRS. Ko je pošten? Onaj za koga kaže SRS. Dakle, reći za Borislava Pelevića da je švercovao, to vam je kao kada bi ste rekli za Vojislava Šešelja, i za njega se govorilo da švercuje naftu. Reći da je Ratko Mladić heroj, ali su samo neki svedoci bili protiv njega. Pa, maločas ste rekli da svako za koga postoji neka prijava treba da se podvrgne procesu pred Tribunalom za ratni zločin, odnosno pred Haškim tribunalom. Svako. Osim, kažete Ratka Mladića, pošto on po vama je heroj - nije izdajnik. Nema tu po vama, po meni, po bilo kome. Imate princip ili nemate. Svako o kome se priča da je kriminalac, sad po ovome što ste rekli za Pelevića, on je kriminalac. Svako za koga se priča da je ratni zločinac, po vama on je ratni zločinac, ako to vama odgovara. Govori se i za Vojislava Šešelja da je ratni zločinac. Hoćete li reći da je ratni zločinac? Govori se za Radovana Karadžića da je ratni zločinac. Hoćete li reći da je ratni zločinac?

Ili su svi ili nije niko. Kažite - nije niko, čak ni oni koje osude nisu. Vi ste odlučili ko će u Srbiji da bude ratni zločinac. Vi, šaka jada.

PREDSEDNIK: Ne možete se tako odnositi prema poslaniku, tim tonom i sadržajem.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Izvinjavam se.

PREDSEDNIK: Gospodine Martinoviću, reklamirali ste povredu Poslovnika. Izvolite.

O Ratku Mladiću

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Dame i gospodo narodni poslanici, povređen je član 104. Poslovnika Narodne skupštine. Dakle, gospodin Tomislav Nikolić kaže da je za nas Ratko Mladić heroj. Do pre dve godine bio je, koliko se sećam, i za njega i za gospodina Aleksandra Vučića. Nisam ja za govornicom Narodne skupštine podigao tablu na kojoj piše "Bulevar Ratka Mladića", nego zamenik gospodina...

PREDSEDNIK: Molim vas, reklamirali ste Poslovnika i hoćete reći da sam negde prekršila Poslovnika. Pokušajte o da argumentujete.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Gospodo Đukić-Dejanović, upravo pokušam da obrazložim u čemu se sastoji povreda Poslovnika. Dakle, gospodin Tomislav Nikolić je rekao da se bavi politikom 20 godina, a kaže "poslednjih šest godina pričam isto". Gospodine Nikoliću, šta ste pričali prethodnih 14 godina? Kada vi pričate istinu, u onih prvih 14 godina ili u poslednjih šest godina? Kažite - prvih 14 godina sam pričao neistinu, lagao sam, obmanjivao sam, nisam verovatno u ideologiju srpskog nacionalizma, poslednjih šest godina govorim istinu, častan sam, pošten, imam časna politička uverenja.

PREDSEDNIK: Povredu Poslanika reklamira Tomislav Nikolić.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Ovde je povređeno dostojanstvo Narodne skupštine, zato što vi mislite da nemam pravo na repliku kad bude uvredjen ili povređen. Sada ću to da vam obrazložim. Četrnaest godina sam, kao i vi danas, slušao Vojislava Šešelja, a šest godina sam vodio politiku kako mislim da treba da se vodi. U tome je razlika. Da ste me slušali, sada bi to bila velika stranka. Ovako, samo vi nastavite da slušate i da čekate.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Meho Omerović. Izvolite.

MEHO OMEROVIĆ: Zahvaljujem, gospodo predsednici. Uvažene dame i gospodo narodni poslanici, poštovani građani Srbije, danas kada raspravljamo o deklaraciji o osudi zločina izvršenih nad Bošnjacima u Srebrenici, moramo biti svesni činjenice da deklaracije i rezolucije, ma kakve one bile, neće preko noći rešiti sve probleme koje imamo u odnosima između Srbije i BiH, ali moramo biti svesni činjenice da smo danas u prilici da Srbija pokazuje jasan signal i odlučnost da je svesna zločina koji su počinjeni u Srebrenici i da je spremna da odlučnije otpočne nego ranije da se suočava sa prošlošću i da tu priliku mi ne smemo propustiti. To je, u stvari, poštovane dame i gospodo narodni poslanici, i proces pomirenja.

Mi iz SDP imali smo predlog koji je mogao odgovoriti potrebi našeg društva da se suoči sa onim što se dešavalo u Srebrenici. Međutim, smatrali smo da nije umesno da mašemo sa tim predlogom kako bismo dizali medijsku prašinu ili ubirali jeftine političke poene. Smatramo da je reč o veoma osetljivom problemu. Zbog toga smo se potrudili da pripremimo tekst koji smatramo mnogo boljim i u političkom i u stručnom smislu od ovoga koji je danas pred nama. Mislimo da u razgovorima, bez politizacije koja je skoro dva meseca pratila ovu temu, možemo doći i do najoptimalnijeg teksta u ovom trenutku.

Na našu veliku žalost, mnogi su na ovoj temi želeli da se igraju patriotizma, a to je nemoralno, jer je ovo isuviše osetljivo pitanje da bi bilo predmet bilo kakve manipulacije. Bilo je čak i pokušaja i potpunog negiranja i relativizacije ne samo zločina, nego i same deklaracije, kao i pokušaja stvaranja atmosfere nekažnjivosti i zaborava u odnosu na ovaj stravičan zločin. Sve to je i moralno i politički, dame i gospodo, nedopustivo.

Zato podržavamo nameru da se jedan ovakav akt izvinjenja usvoji u Skupštini Republike Srbije. To će za Srbiju biti veoma važno, jer će joj dati i morali kredibilitet da isti principijelni stav ima i kada su u pitanju zločini koji su počinjeni nad Srbima. Želeli bismo da učestvujemo i u izradi i pisanju i te deklaracije. Time će se učvrstiti pozicija države Srbije, ne samo u regionu nego i u EU.

Najvažnije, napraviće se otklon od svega što se dešavalo u prošlosti.

Sa druge strane, ocenjujemo da nismo u potpunosti iskoristili ovu šansu. Stali smo nekako na pola puta. Na žalost, tako će se dodatno otvoriti i nepotrebna polemika i to na dva nivoa, na unutrašnjem planu će biti osporavana ova deklaracija sa obe strane, za jedne će biti preblaga, a za druge će biti preoštara.

Na međunarodnom planu, posebno u BiH, biće dočekana sa nekim polovičnim efektom.

Reći će nešto i o samom tekstu deklaracije koji je danas pred nama. Ne smatram umesnim to što se u preambuli ni jednom jedinom rečju ne pominje zločin u Srebrenici, tako da onaj ko prvi put čita ovaj tekst ne zna o čemu se radi dok ne dođe do naziva same deklaracije. Zbog toga sam predložio promenu u preambuli u preposlednjoj alineji, da novi tekst glasi, citiram amandman koji sam podneo: "Polazeći od činjenice da su u julu 1995. godine izvršeni teški zločini nad Bošnjacima u Srebrenici u BiH, koji su obuhvatili masovna ubistva muškaraca, proterivanja žena, dece i starih i koji su prema presudama Međunarodnog suda pravde i Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju okvalifikovani kao zločin". Naravno, da Skupština Republike Srbije nije sud. To što se dogodilo u Srebrenici je presudena stvar, to je učinjeno od strane najvišeg pravosudnog organa UN koji mi kao država priznajemo. Mi ne donosimo presude, ne dajemo nikakve pravne kvalifikacije. Sa ovakvom formulacijom u preambuli, deklaracija bi, po meni, dobila na težini, a na taj način bi se osporile i sve kritike koje će u suprotnom, siguran sam, biti.

O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji

Drugo, zašto se predlagači u preambuli pozivaju na Ustav, Međunarodni krivični sud? Nema nikakve potrebe. Da li je svima jasno zbog čega se ovakva deklaracija donosi? Uopšte ne formulacije koje imamo u preambuli i koje su sadržane u alinejama gde se govori, citiram: "Izražavajući privrženost duhu i normama univerzalne deklaracije, rukovodeći se ciljevima stalnog mira i stabilnosti, težeći da sećanje na surove oružane sukobe itd" stiče se utisak kao da je cilj bio samo da se napravi neki tekst, a ne zašto se jedna ovakva deklaracija donosi.

Predlagači, što bi rekao narod, kruže kao kiša oko Kragujevca, beže od problema, od teme. Oprostite, dame i gospodo, uvaženi poslanici koji ste predlagači ove deklaracije, čini mi se da vam je nedostajalo hrabrosti. Uz svo uvažavanje političke realnosti, moralo se jasno reći o čemu se radi u ovoj deklaraciji.

Ovo je deklaracija zbog jednog stravičnog zločina.

Poslednja alineja u preambuli je posebno zanimljiva. Citiram: "Imajući u vidu da je navedenom presudom Medunarodnog suda pravde Srbija dužna da preduzme delotvorne korake radi obezbeđenja punog poštovanja svojih međunarodnih obaveza".

Valjda, dame i gospodo uvaženi poslanici, ovu deklaraciju donosimo zbog nas, zbog naših građana, zbog suočavanja sa stravičnim zločinom, zbog istine, zbog budućnosti.

Odnos prema zločinu u Srebrenici pokazaće koliko smo kao država i društvo spremni da se udaljimo od politike koja je dovela do ovog zločina. Ova deklaracija je naša obaveza, ne samo zbog međunarodnih obaveza, nego zbog dosadašnjeg čutanja o tome. Tog tereta se moramo oslobođiti, zbog nas samih.

Opšte formulacije iz preambule su na žalost zadržane i u samom tekstu deklaracije. Koriste se eufemizmi, npr. - zbog toga što nije učinjeno sve da se spreči tragedija, kao da je reč o nekoj poplavi ili elementarnoj nepogodi, a ne o najvećem i jedinstvenom zločinu koji se desio na teritoriji Evrope posle Drugog svetskog rata.

Uprkos svemu, svesni smo činjenice i osetljivosti ovog pitanja. Kakav god tekst deklaracije na kraju usvoji, dame i gospodo narodni poslanici, realnost je da izgleda u ovom trenutku, kao Narodna skupština, kao društvo, kao država više i ne možemo. To je činjenica sa kojom smo danas svi suočeni. Pogledajmo zato istini u oči, opet će jedni relativizirati, a drugi dolivati ulje na vatru. I jedno i drugo je pogrešno.

Namere predlagača su iskrene, plemenite, korisne za državu Srbiju. Svesni smo i ograničenja predlagača da se dođe do što je moguće većeg broja narodnih poslanika koji bi trebalo da podrže ovu deklaraciju, jer je ovo veoma značajno pitanje i zasluguje našu punu podršku.

Bez obzira na sve, uvažavamo činjenicu da i u ovakvom obliku ova deklaracija predstavlja mali korak ka menjanju našeg odnosa prema ovom zločinu. Deklaracija bi trebala da bude i bitna pretpostavka u uspostavljanju poverenja među narodima i državama bivše Jugoslavije.

O upotrebi reči *genocid* u deklaraciji ► Veoma je značajno što ova deklaracija ipak sadrži poštovanje presude Međunarodnog suda pravde, koji je zločin u Srebrenici okvalifikovao kao zločin genocida. Deklaracija sadrži i osudu tog zločina, sadrži i spremnost da se, ukoliko je u Srbiji, najodgovorni za ovaj zločin, Ratko Mladić, uhapsi i privede Haškom tribunalu.

O Ratku Mladiću ► Na samom kraju, dame i gospodo narodni poslanici, hoću da kažem da još uvek postoji prostor da se i neke od naših primedbi ugrade u predloženi tekst deklaracije. Zahvaljujem se na pažnji.

PREDSEDNIK: Zahvaljujem.

Narodni poslanik Miloš Aligrudić ima reč. Izvolite.

O zločinima nad Srbima ► MILOŠ ALIGRUDIĆ: Gospodo predsednice, dame i gospodo narodni poslanici, vladajuća većina je propustila priliku danas kod usvajanja dnevnog reda Druge sednice da se uvrsti u dnevni red Predlog deklaracije kojim bi se osudili svi zločini na prostoru bivše Jugoslavije učinjenih tokom rata, u kojoj bi se eksplicitno navela osuda zločina u Srebrenici, navela bi se i neka druga stratišta i neki drugi zločini koji po svom obimu i načinu izvođenja ni najmanje ne zaostaju za pomenutim, nego čak možda i trče korak ispred, koji su počinjeni nad srpskim narodom, da bi se ne uspostavio balans, nego da bi se, morala radi, ova Skupština izjasnila o žrtvama, puna saosećanja prema njima, u pravom smislu te reči, da se ne bi osetilo da nekima ovde neko stoji i duva za vratom, terajući ih da nešto učine, što liči na neku vrstu istorijskog kompromisa, ali ne u smislu prihvatanja činjenice da su se zločini desili ili kakvog saosećanja ili pokajanja nego istorijskog kompromisa sa onima koji pokušavaju da nam daju mrvice sa stola, koje rado prihvatomo kao gladni, a da pri tom zapravo ni te mrvice na kraju nećemo dobiti. To je bukvalno sramota. U Kragujevcu je ubijeno više hiljada ljudi, u Kraljevu takođe 1941. godine, stotine hiljada ljudi je stradalo u Jasenovcu. U Kragujevcu i Kraljevu je jasno da su bili Srbi, u Jasenovcu se zna da su bili većinom Srbi. Ta stratišta nikada nisu ni od jedne međunarodne institucije, ni jednog suda posle rata, pogotovo u bivšoj SFRJ, ikada proglašeni genocidom protiv srpskog naroda, nikada. Formalni akt o tome ne postoji.

O upotrebi reči *genocid* u deklaraciji ► Danas imamo prilike da vidimo u vašoj deklaraciji pozivanje na presudu Međunarodnog suda pravde i u pravu je Čeda Jovanović kada vam kaže - bojite se da izvučete liniju do kraja, da je povučete i da pored navođenja Međunarodnog suda pravde kažete i šta taj Međunarodni sud pravde kaže o konkretnom događaju o kojem danas posebno raspravlja-te, ovom deklaracijom, u kome lepo стоји да ga oni kvalifikuju kao genocid.

Taj isti Međunarodni sud pravde oslobođa od odgovornosti državu Srbiju za taj događaj, a vi se u istoj deklaraciji izvinjavate. U čije ime i zašto? Ako je nešto kvalifikованo tamo kao genocid, to je učinjeno u jednoj međunarodnoj presudi i to je podložno raspravi, jer smo mi političari, a ovo je parlament i mi po drugim pravilima igre igramo. Nismo ni niža sudska instanca koja treba da sluša zahteve više i da sprovodi njene odluke. Mi smo parlament jedne države.

Šta je sporno u toj kvalifikaciji? U toj kvalifikaciji je sporno što nikada u svetu ni u jednom sudu niti u pravosudnom sistemu, ni u međunarodnim sudovima se zločin genocida nije kvalifikovao na taj način, polazeći od činjenica koje postoje na terenu, kao delimičan, kao lokalizovan. To je sve potpuno suprotno suštinskom pojmu genocida u međunarodnom pravu. Kako možete reći da se sudijska ne poriče, onda isto tako možemo reći, ako je forma važnija od sadržaja za sve vas, da su onda i neke ranije presude koje istorija poznaje, takođe važnije i sa aspekta njihovih posledica i sa aspekta onih koji su osuđeni. Onda je po vama Đordano Bruno zločinac, jer ga je jedan relevantan sud, vrlo legalan u to vreme, osudio, sud inkvizicije na smrt spaljivanjem na lomači, jer je tvrdio da je zemlja

okrugla. Toliko o potrebi da se poštuju odluke međunarodnih sudova, bez obzira da li su one deo sistema UN ili kada je reč o kvalifikaciji.

Zašto je bitna priča o kvalifikaciji? Zbog dosežnosti posledica koje se ovde vode. Ako mi kažemo da je to tako kao što tamo piše, izveli tu reč do kraja, kao što je to ovde, pa je traži ili ne, kao što vi mislite da ste se spasli, idemo na sledeću stvar, donosite ovu deklaraciju kao posebnu deklaraciju o osudi jednog zločina na teritoriji bivše Jugoslavije kojim hoćete da kažete ono što od vas traže. To vi potvrđujete sada, da taj zločin je simbol svih zločina na prostoru bivše Jugoslavije. Hteli vi to ili ne, kakve god verbalne vragolije ovde izvodili da dokažete da ste hteli nešto drugo, kao što ovde predstavnik predлагаča Nada Kolundžija čini ceo dan, u tome ne možete uspeti, jer će vas akt koji danas budete ovde doneli, u periodima koji dolaze, demantovati. Kakvu god deklaraciju doneli u četvrtak ili petak o osudi zločina nad srpskim narodom, sve će to biti malo manje važno u odnosu na ovo što je danas učinjeno. Sve to više nema veze. Sve to onda ostaje kao interna naša stvar.

Ono što se danas doneće, to je ono što se donosi po porudžbini. To nije samo naša stvar, to je ona stvar koja će da ide u istorijske čitanke, na osnovu kojih će se formirati svest građana Srbije o svemu ovome, a da ne pričam o drugim državama, gde im napamet ne pada da uprkos vašem divnom pozivu da učine ono što vi od njih tražite, da priznaju zločine i osude zločine nad srpskim narodom, to oni neće uraditi nikada. O tome možete da sanjate.

Dok Vuk Jeremić, vaš ministar spoljnih poslova se trudi da priča o rešavanju pitanja izbeglica sa predstavnicima drugih država u regionu, dok predsednik Boris Tadić odluci da se vidi sa Ivom Josipovićem i dogovara povlačenje tužbe i kontratužbe. Zamislite, to je još poseban kuriozitet. Vi ste u kontratužbu stavili Jasenovac i 700.000 stradalih u Jasenovcu, da bi Boris Tadić mogao u ovom trenutku da se potkusuju sa tim žrtvama i dogovara sa Ivom Josipovićem o tome da povuče kontratužbu za Jasenovac, čime svaki pravnik zna da se povlačenjem tužbe donekle priznaje da onaj ko je tužbu podneo nije u pravu. I druga strana koja povuče tužbu, priznaje da nije u pravu i da time definitivno na tu priču stavi tačku i da kaže da Jasenovca nije ni bilo.

Vidite šta vi radite. To radite isto i sa ovom deklaracijom. Sve vreme je to poenta. Kada ona kao posebna bude usvojena u Narodnoj skupštini, od tog trenutka, hteli vi ili ne, donosili deklaraciju ili ne donosili o osudi zločina nad srpskim narodom, ostaće krivica na Srbiji, ničim prozvana, čak ni presudom Međunarodnog suda pravde u Hagu, ostaće ljaga u imenu srpskog naroda, jer će morati po raznim istorijskim čitankama i udžbenicima deca da čitaju kako je srpski narod genocidan, a genocidan je zbog toga što je neko u ime srpskog naroda učinio neki genocid, a da nije u ime srpskog naroda učinio genocid kako vi smatrate, ne bi se izvinjavali.

U moje ime nema potrebe da se izvinjavate. Nikada nikakav zločin nisam počinio. Politička stranka kojoj pripadam nikada nije nikakav zločin zagovarala. Većina građana Srbije u vreme izvršenja ovog zločina, da ste ih anketirali, što vi vrlo dobro znate, ne bi stala iza izvršenja takvog zločina nikada, niti bi na njega pristala, niti bi mu aplaudirala.

Ta ista većina naroda je smenila Miloševića 2000. godine, onu stranku za koju je Nada Kolundžija pobrkala, pa poziva neke druge, a zaboravlja da sa njima sedi kao koaličioni partner u Vladi koja je zapravo nosila tu neku priču zagovaranja neke ratne opcije, mržnje i ne znam čega.

O tome danas mi ovde govorimo. Vi ste ovim likvidirali mogućnost da Srbija stane na svoje noge kao normalna država. Vi ste je bacili na kolena, a na srpski narod ste bacili ljagu onakvu kakva je bačena na nacističku Nemačku sa pravom posle Drugog svetskog rata, a gde ovde ima tog poređenja? Šta se ovde ikada desilo u ovoj celoj priči, da bi mi morali taj pečat i taj krst da nosimo na sebi? Da, priznaćemo zločine koji su se desili. Da, govorićemo o žrtvama koje imaju ime i prezime, jer mi ih je iskreno žao. Da, i treba osuditi sve zločine, uključujući i taj, pa neka bude u prvom redu taj, ali ne posebno. Ovo što ste vi ovde napra-

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

Relativizacija
genocida

Ovde se radi o tome, dame i gospodo, da ste vi ishitreno, zato što su vas neprijatelji srpskog naroda na to nagovorili, zato što ste podlegli muslimanskoj propagandi, ishitreli ste ovu odluku a da ne znate pravo činjenično stanje. Evo u rezoluciji koju je neko od vas pominjao, koja je na temu Srebrenice doneta u Evropskom parlamentu u januaru 2009. godine, u paragrafu E stoji da uprkos ogromnim naporima sadašnje istrage ne dozvoljavaju potpunu rekonstrukciju događaja u i oko Srebrenice.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

Dakle, ako to stoji i u tom rezoluciji Evropskog parlamenta koja vas muka tera da vi trčite da prihvate da ponizite srpski narod, da srpski narod oglasite zločinačkim narodom? Ta vaša priča, da se to odnosi samo na određene izvršioce zločina itd, jednostavno nije tačno. Pa, znamo šta ovde piše. Ako hoćete da svako pojedinačno odgovarate, to hoćemo i mi, onda izvolite, pravosudni organi, ime i prezime, izvršilac, zločin, utvrđuju se, utvrde se okolnosti, taj neko odgovara, dobija odgovarajuću kaznu. Niko normalan nikada vam se ne bi zamerio da tako nešto uradite, ali vi i dame i gospodo, ponavljam vam, pravite istorijsku grešku i sasvim sigurno imaćete problem da se opravdate pred istorijom, ubedena sam, zato što sam ubedena da će istina o Srebrenici ipak da se sazna.

PREDSEDNIK: Gospodin Martinović, replika.

ALEKSANDAR MARTINOVIĆ: Hvala vam, gospodo Đukić-Dejanović. Biću veoma kratak.

Gospodine Mićunoviću, razlika između vas iz Demokratske stranke i nas iz SRS jeste u tome što vi o Srebrenici govorite jezikom fraza, a mi govorimo jezikom činjenica.

Vi sad podsmehljivo meni prebacujete kao tobože Muslimani su se sami poubijali.

Ovo je, gospodine Mićunoviću, knjiga sina Sefera Halilovića, Semira Halilovića "Državna tajna-strogo poverljivo". Dakle, nisam je napisao ja.

Na strani 289. ove knjige stoje sledeće rečenice. "Vojna bezbednost, kao i služba državne bezbednosti pokrenuli su više operativnih akcija koje su imale za cilj da pokažu kako je Naser Orić i njegova grupa od dvadesetak ljudi unutar enklave radila stravične stvari svome narodu, kao što su ubistva Salihović Hameda i Rizmanović Nurifa, te pokušaj ubistva kao što je slučaj sa Hakijom Meholićem, Ibranom Mustafićem, Hamedom Mustafićem i drugim osobama. Osim toga, u službi državne bezbednosti i vojne bezbednosti tvrdili su da je Naser Orić, čije je kodno ime bilo Vezir, sarađivaо sa četnicima, švercovao robu, sopstvenom narodu prodavaо namernice za zlato i novac, odvodio devojke i žene i vršio teror unutar opsednute enklave. Tako se u cilju dokazivanja što se zapravo dogodilo u Srebrenici pokrenute akcije "Guber", "Herkul", "Istina" i "910". To su šifre tih akcija koje su vođene, neke kombinovano sa vojnom bezbednosti, a neke su radene samostalno unutar službe državne bezbednosti.

Gospodine Mićunoviću, ovo su činjenice, ako imate nešto protiv njih, tim gore po vas.

PREDSEDNIK: Reč ima narodni poslanik Marina Raguš, povreda Poslovnika.

MARINA RAGUŠ: Gospodo Đukić-Dejanović, ukoliko mi u ovom demokratskom Parlamentu dozvolite, pozivam se na član 104. stav 2. zaista se trudimo da se sa uvažavanjem obraćamo jedni drugima.

Ukoliko vi, gospodo Kolundžija, imate utisak da mi vas svojim izlaganjem vraćamo u devedesete, mislim da time vredate dostojanstvo cele poslaničke grupe i da sejemo strah.

Sa druge strane, to bi bilo podjednako kao kad bismo vas podsetili na sve afere koje niste razresili od 2000. godine, a bili ste deo vlasti. Bilo bi podjednako kao kada bismo vas podsetili na prave gazde u Srbiji, recimo, Miškovića, Beka, a biće podjednako kada vas budemo podsećali na zločine koje su činili u okviru organizovanog kriminala Šarići, da vidimo dokle ćete u tom slučaju ići. To su zločini u odnosu na ovaj opljačkani narod, a kada već govorimo o zaštiti dostojanstva ove poslaničke grupe, prva ću vas demantovati - mi ovde ne prebrojavamo žrtve, pokušavamo da govorimo jezikom činjenica. Hajde da govorimo logički. Zašto dve rezolucije? Zašto ne jedna rezolucija koja će osuditi sve zločine?

Mi osuđujemo svaki pojedinačni zločin. Da se ne tereti ovaj narod predsednik ove stranke je u Hagu dobrovoljno otišao. Još jedna činjenica, na osnovu naših operativnih saznanja kroz predmet dr Vojislava Šešelja, dokumentovano je, profesore Mićunoviću. Mi smo tužilaštву ovde podneli zahtev da se ispita zločin nad 20 nevinih muslimanskih žrtava u Zvorniku. Evo prilike za to. Mi sada vama oduzimamo argument za ono što ste rekli malo pre. Mi samo pokušavamo ...

PREDSEDNIK: Vreme. Zahvalujem.

Gospodin Mićunović, replika.

DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ: Očigledno je da se ne razumemo. Govorim o jednom masovnom zločinu, a vi meni kažete da je bilo nekih koje su ubili i Muslimani, ubili jedni druge. To ne osporava ni na koji način postojanje zločina.

O relativizaciji genocida

Argumente koje navodite, pažljivo pratim suđenje gospodinu Šešelju, ali gospodin Šešelj vrlo često sam priznaje sve zločine koji su odigrali tim što kaže da su i radili ili predstavnici dobrovoljačke garde Arkanove ili da se ne zna ko su, ali oni koji su bili dobrovoljci unutar Jugoslovenske armije itd.

Ne može se više o zločinu tako nagadati jesu ili nisu. Pronađu se tela, zna se, ljudi su živi i sve se to vidi i zna. Ono što je naš zadatak ovde jeste ne da pokušamo na bilo koji način da falsifikujemo istoriju, nego da se moralno raspitamo ili ovo ima smisla samo da se ne bi ponovio zločin. U Dahu stoji velika afiša koja kaže - oni koji hoće da zaborave spremni su da ponove. To je misao velikog filozofa Santajane. Ova rasprava postoji zato da ne zaboravimo, da se ne bi nikad ponovio zločin, makar bio mnogo manji od onoga kako se on kvalifikuje. Apelujem da imamo saosećanja da o tome govorimo, a ne da izvlačimo zaključke šta će to biti za istoriju.

Ovde čujem neprakidno da smo pred zidom istorije, pa će istorija ... neće se istorija osvrnati na to. Ta iluzija da će tu ljudi stajati pred istorijom, ona izmeriti cene, pa će neke prezreti, to je sve mitološka istorija. Te će činjenice pokupiti neki istoričar i reći to je bilo to i to time je završena tačka. Naš zadatak nije da gradimo dostojanstvo istorije, nego da utvrđujemo neke činjenice i da se zgražavamo zločina i da bežimo od zločina, da nam se više nikad ne ponovi. To je smisao ove rasprave. Sve drugo nas vodi u stare rasprave koje smo već ovde imali 20 godina.

PREDSEDNIK: Reč ima gospoda Raguš.

Molim vas da završimo sa replikama.

MARINA RAGUŠ: Gospodo Đukić-Dejanović, hvala na prilici. Profesore Mićunoviću, ne znam šta je sporno. Ko normalan, a okrenut humanističkim principima nije u situaciji da se zgražava nad svakim zločinom? Zaista moram da podsetim sve, nije vama ova država dedovina, pa da je potkusuravate svaki put kada neko ko je dovoljno glasan da prekraja političku scenu, od vas to traži. Nije ova nacija vaša dedovina, niti vaša, niti moja. Mi imamo odgovornost da sada gradimo budućnost naše istorije i sadašnjost dece koja dolaze. Kako? Tako što ćete navući pokolenjima, dati im u nasleđe da je ovo genocidna nacija i da Srbi jesu počinili genocid.

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

Mi imamo faks iz Srebrenice, gospodine Mićunoviću, a to ću iskoristiti u mom vremenu i priči za Srebrenicu i onda ćete videti potpuni besmisao da srpski parlament priča o onome što se desilo u Srebrenici. Da, mi hoćemo da pričamo. U Srebrenici se, da, desio zločin, ali da vidimo ko ga je počinoci i u ime koga. To jeste sada prilika. Onda ćemo doći do vrlo neprijatnih detalja koja se direktno odnose na strane obaveštajne službe. Za nas, ne samo za nas, vi dobro znate, za intelektualnu zapadnu javnost Srebrenica je isto što i Markale, isto što i Račak. Kriju se ovde zločinci protiv mira, koji su nas sve doveli u ovu situaciju, a ne SRS. To je jedina istina.

Relativizacija genocida

PREDSEDNIK: Gospodin Petar Petrović ima reč. Izvolite.

PETAR PETROVIĆ: Dame i gospode poslanici, uvaženo predsedništvo, mogao bih jedno 20 minuta i pola sata da pričam i o žrtvama i o nekim drugim stvarima, ali ono što

► moram na početku da kažem, možemo mi još ovoliko da pričamo o žrtvama na bilo kojoj strani. Na žalost njihovih porodica, ni jednog nećemo vratiti među živim.

► O upotrebi reči *genocid* Za poslanike JS i poslanički klub SPS-JS, ovakva deklaracija, koju danas imamo pred sobom, prihvatljiva je iz dva razloga. Prvo, što u deklaraciji nema reči genocid. Mi tvrdimo i ostajemo pri ranije izrečenim tvrdnjama da se u Srebrenici nije desio genocid, već zločin nad nedužnim stanovništвом. Drugi razlog zbog koga je ova deklaracija za nas prihvatljiva jeste što očekujemo da će već u četvrtak početi konsultacije poslaničkih grupa da se doneše još jedna deklaracija kojom će biti osuđeni svi zločini koji su učinjeni nad srpskim narodom i ostalim pripadnicima drugih etničkih grupa i manjina na prostoru bivše SFRJ, u građanskom ratu koji je besneo od 1991. godine pa nadalje.

► O zločinima nad Srbima Međutim, ono što moram da kažem, a da ne mogu da prećutim, jeste da mi danas govorimo o posledicama koje su se zbole u Srebrenici. Danas ne možemo da govorimo o uzrocima, a uzroka ima više. Nije se iz čista mira desio zločin u Srebrenici, koga mi danas osudujemo. Moramo ozbiljno, temeljno da razmotrimo šta je dovelo do toga da se desi to što se desilo u Srebrenici. Istovremeno, ne smemo da zaboravimo ni Skelane, ni Kravicu, ni Bratunac, ne smemo da zaboravimo ni Sarajevo, ni Mostar i druge gradove u kojima su živeli mnogi Srbi, a danas ih nema. Istovremeno, ne smemo da zaboravimo i da predemo preko onoga što je radila međunarodna zajednica, jer u mnogo čemu za događaje koji su se zbili, za zločin koji se desio u Srebrenici, odgovornost snosi međunarodna zajednica i snage koje su obezbedivale Srebrenicu. Gde je njihova odgovornost? Da li neko pominje holandske trupe koje su trebale da obezbede Srebrenicu i srebenički narod? Zašto ih niko ne pominje?

► Relativizacija genocida Mnogi su se ovde pozivali na presude Međunarodnog suda u Hagu i na neke druge presude. Nisam uspeo ni u jednoj presudi da vidim da smo mi kao srpski narod okriviljeni da smo učinili genocid. Mnogi su ovde citirali definiciju genocida. Svako onaj ko je iole pravnički pismen može iz raznih konvencija i krivičnih zakona da pročita šta je to genocid, koja je definicija genocida i uveriti se, pa čak i brucos na pravnom fakultetu, bilo kom u ovoj zemlji, da genocida u Srebrenici nije bilo. Mi iz poslaničkog kluba SPS-JS nećemo nikada prihvati da se u Srebrenici desio genocid. Desio se zločin i osuđujemo ga. To je činjenica i to stoji. Istovremeno tražimo i sigurno ćemo glasati za to da se osude i drugi zločini.

► O međunarodnim sudovima i presudama međunarodnih sudova Ono što takođe moram da kažem, kada se govorи o Međunarodnom sudu u Hagу i drugim sudovima, da li je moguće, dame i gospodo, poštovani građani Srbije, da se u ovim sudovima sudi 80% Srbima, a samo 20% Hrvatima i Muslimanima? Zar je moguće da u međunarodnom ratu koji se vodio na prostorima bivše Jugoslavije, samo Srbi odgovaraju sa 80 i nešto procenata, a da među drugima nema krivice? Dakle, mi to pitanje moramo kao zemlja da postavimo, kada osuđujemo ove zločine, da tražimo da se osude i drugi zločini koje su činili pripadnici drugih naroda i etničkih grupa.

► O žrtvama Mi iz JS smo uvek osuđivali, osuđivaćemo i dalje svaki zločin, bez obzira od koga došao i prema kome je učinjen, jer ništa manji nije plać majke za sinom ili deteta za ocem, da li je Musliman, Srbin, Hrvat ili neko drugi. Istovremeno boli i teške su to boli kada se izgubi član porodice. Prema tome, daj bože da se nikada više na prostorima bivše Jugoslavije ne dogodi ono što se događalo pre 15-20 godina.

Malo me čudi, verujte, dugo sam u politici, već iz onih ranijih vremena, ja se svoje prošlosti ne stidim, za razliku od mnogih koji žele da zaborave da su bili i članovi Saveza komunista i raznih pokreta, SSRN itd, ja se toga ne stidim, ali od 90-tih godina sam u politici, neki su iz nekih partija 90-tih godina pozivali na obraćune sa pripadnicima drugih naroda, nacionalnih manjina i etničkih grupa, a danas pokušavaju, zato što su promenili dres ili promenili ideologiju, da to zaborave. Mi koji imamo malo više godina dosta dugo pamtimo to i ne možemo da zaboravimo.

► O zločinima nad Srbima Da zaključim, ukoliko ne dođe do promene ove deklaracije, za nas je ona prihvatljiva ovakva kakva je, pod jednim uslovom, da će za nekoliko dana ili u skorije vreme biti doneta i druga kojom će biti osuđeni i drugi zločini. Hvala.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Zoran Nikolić ima reč.

ZORAN NIKOLIĆ: Poštovani građani Srbije, uvažene kolege narodni poslanici, imam prvo i osnovno pitanje na koje očekujem da dobijem odgovor ili od gospodina Mićunovića, kao ovlašćenog predstavnika ili od gospode Nade Kolundžije kao predлагаča ove deklaracije. Da li se zna ko je idejni tvorac i pisac ove deklaracije? Ako se zna, a mislim da je osnovni red i da bi trebalo da se zna, onda recite ime i prezime.

Ono što mi na ovom stolu ispred nas imamo, jeste 114 potpisnika ove deklaracije. Gospodo narodni poslanici, vas 114, šta ste potpisali? Da li ste vi, zapravo, žrtve moralnog genocida idejnog tvorca ovakve deklaracije? Jeste. Zapravo, posle ove diskusije će se ispostaviti da vi koji podržavate ovu deklaraciju ste u stvari najveće žrtve jedne velike zablude u kojoj smo živeli proteklih godina.

O čemu se ovde radi? Radi se o tome da ste imali više predloga deklaracija, radi se o tome da su kolege iz SPS-JS podržale deklaraciju koju je predložila DSS 2005. godine, u kojoj se osuđuju svi zločini, bez obzira na versku i nacionalnu pripadnost. U tome je suština problema onoga što želite da nametnete građanima Srbije. Suština problema je što ne možemo i ne smemo deliti žrtve po naciji i veri, a to je ono što vi činite ovakvom deklaracijom.

Ako vam je savest čista, glasajte za ovakvu deklaraciju. Ne postoji parlament i ne postoje poslanici u parlamentu jedne države koji bi glasali za ovakvu deklaraciju gde se s pravom osuđuje zločin u Srebrenici, ali se prečutkuju u istom trenu i u istoj deklaraciji sopstvene žrtve, žrtve sopstvenog naroda.

Ako to služi vama na čast i ako vam je na osnovu toga savest mirna, vas 114 ili 127 ili 128, nebitno, glasajte za ovakvu deklaraciju.

Koje su ključne reči kada govorimo o dešavanjima u bivšoj Jugoslaviji? Bol, ona je zajednička svima, bez obzira da li se radi o muslimanskoj majci ili o srpskoj. Ono što bi deklaracija trebala da donese, to je pomirenje. Da li se na ovaj način mirimo u regionu? Ne mirimo se, samo vi sebi dozvoljavate pravo da u ime naroda ponižavate sopstvene građane, sopstvenu državu i sopstveni narod. To nek vam služi na čast, biće upisano krupnim slovima šta su srpski poslanici u stanju da urade i kakva je politička elita koja navodno ovde govori u ime srpskom naroda.

Čitav dan danas slušamo gospodu Nadu Kolundžiju koja nam govoriti kako je odgovornost individualna, ne kolektivna i kako ovom deklaracijom želite da skinete ljagu sa naroda, a pri tom, dokazao sam vam da nemate ni reda u sopstvenoj deklaraciji, ali imate u deklaraciji koju je podnela DSS još 2005. godine i ponovo u februaru 2010. godine.

Da vam postavim još jedno pitanje - šta je sporno u ovoj deklaraciji? Gospodo socijalisti, šta je sporno u ovoj deklaraciji koju ste bili spremni da podržite 2005, ali sada niste? Znate šta je sporno? Sporno je što i ova deklaracija je žrtva idejnog ujedinjenja SPS i DS sa druge strane. Odrekli ste se Slobodana Miloševića, svakog delića njegove politike koju je vodio tokom 90-ih godina, a vi ste se odrekli Zorana Đindića, kojeg ču sada citirati. Rekao je sledeće, kada su mu postavili pitanje vezano za žrtve, da mu ne pada na pamet da se izvinjava bilo kome zbog zločina koji su počinili drugi, uostalom, šta je izvinjenje? Zanima me utvrđivanje personalne krivične odgovornosti, ali i to mora biti dvosmerno. Šta je sa nedelima koja su počinili Muslimani, Albanci i Hrvati?

Ni slova ne možemo dodati ovoj izjavi Zorana Đindića, ništa mu ne možemo ni oduzeti sa ovim što je rekao, ali ste mu vi sve oduzeli sa ovakvim predlogom deklaracije i to neka vam služi na čast. Deklaracija DSS ne pravi razlike u žrtvama između Muslimana i Srba. Ona je dokument koji smo predložili, bio dobra osnova i dobar temelj da se narod na ovim prostorima miri.

Gle čuda, gospodine Mićunoviću, možda niste znali, jedna takva rezolucija, sličnog sadržaja je već usvojena. Da li znate gde? U SO Srebrenica, 27 odbornika, od toga 17 Muslimana, 10 Srba, je 29. juna 2005. godine usvojila Rezoluciju u kojoj se kaže - SO Srebrenica apeluje na svoje gradane da osude sve zločine iz perioda od 1992. do 1995. godine

O zločinima
nad Srbima

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

i da istraju u svom zahtevu da svi zločini budu sankcionisani radi sadašnje i buduće generacije Srebraničkog kraja, zajednički izgrađivali uslove za svoju bolju budućnost sa jasnom porukom da se srebrenička tragedija nikad više ne ponovi. Da li je moguće da odbornici, da Skupština Srebrenice ima više pameti, morala i humanosti nego većina u ovom srpskom parlamentu? Neka vam i to, gospodo poslanici, služi na čast. Ovakvom deklaracijom uzmate budućnost ovoj zemlji, ne mirite, već šaljete jednu jasnu poruku javnosti da ste zarad opstanka na vlasti u stanju da učinite sve kako bi unizili dostojanstvo sopstvenog naroda i to neka vam služi na čast.

PREDSEDNIK: Nada Kolundžija.

NADA KOLUNDŽIJA: Moram da priznam da zastrašujuće zvuči ova diskusija, zbog toga što poziva na mržnju, na netrpeljivost, upire prstom u one koji misle drugačije.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

▶ Ovde sam ovlašćeni predstavnik predlagачa i već sam vas jednom molila. Nisam neko ko treba da bude predmet vaše netrpeljivosti ili predmet vaše mržnje ili predmet vaše neterminacije. Ovde pokušavam da argumentujem razloga zbog kojih duboko verujem, kao i 114 narodnih poslanika, odnosno i više, onih koji će glasati za ovu deklaraciju, da je interes građana Srbije da ova deklaracija bude usvojena, da građani Srbije time dobijaju, zbog toga što se zauvek skida taj tamni veo koji je pao na narod Srbije zbog toga što su ga neki, skrivajući se iza njegovog imena, na izvestan način opteretili zločinom koji su oni sami učinili.

O žrtvama

▶ Ako je od samog početka ideja bila da se donesu dve deklaracije i da se donese, ne-posredno posle ove deklaracije, deklaracija o osudi zločina počinjenih nad pripadnicima srpskog naroda, onda ne vidim gde je taj prostor u kojem možete da nas optužite da smo ravnodušni na svoje žrtve, da nemamo nikakvo osećanje za pripadnike sopstvenog naroda i da ovo što radimo, radimo bezosećajni za žrtve koje su pretrpeli pripadnici našeg naroda.

U čemu se ovde razlikujemo? Razlikujemo se u nekoliko suštinskih stvari, prvo, u tome što zaista duboko verujem da ako pokazuјete saosećanje prema tuđim žrtvama, time se izdižete i postajete bolji. Ako osudite žrtve koje je neko počinio drugome, odnosno osudite zločince koji su počinili zločin nekom drugom, time pokazujete da imate viši nivo svesti i razumevanja za ono što je ljudsko, ali i za ono što je civilizacijska vrednost.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

▶ Ovde govorim o onim ljudima koji duboko veruju da Srbija pokazivanjem prstom na one koji su odgovorni za ovaj zločin skida sumnju sa srpskog naroda i sa svih građana Srbije. Zašto neki još uvek među građanima Srbije ne vide oni koji su se distancirali od zločina? Ne vide zbog toga što ima onih koji taj zločin negiraju i dalje. Ima i onih koji relativizuju, ima onih koji ga pravduju i kažu - ali, to je reakcija na ono što je nama učinjeno.

Zato duboko verujemo da je neophodno ovakvim aktom otkloniti svaku i poslednju trušnici krvice sa srpskog naroda. Zaista verujemo u to i mislimo da će građani Srbije biti oslobođeni jednog teškog tereta koji je na njih pao, a za koji nisu krivi. Zaista verujemo da će Republika Srbija time dobiti na kredibilitetu, ne samo među sopstvenim građanima, nego među građanima u regionu i u celom svetu, da će taj kredibilitet pomoći i omogućiti Srbiji da se bori za ostvarivanje svojih interesa i interesa građana Srbije.

Možete da se ne slažete samom, ali ono što nemate pravo da radite jeste da optužujete one koji u ovom veruju. Mislim da će vreme najbolje pokazati da smo bili u pravu, a ne vi.

Ne možete one koji u ovo veruju i koji su spremni da učine ovaj korak koji sasvim sigurno nije popularan i mnogo je jednostavnije povlačiti popularne poteze. Mnogo je jednostavnije prebrojati one građane koji bi voleli da čuju jednu drugu istinu i uraditi ono što bi oni voleli da čuju, ali smo uvereni, da je za Srbiju od presudnog interesa da povuče potez koji možda nije popularan, ali koji će dugoročno doneti korist, ne samo državi Srbiji, nego i građanima Srbije.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

▶ Zato vas još jednom molim, ovde nisam ni jednom jedinom rečju želela da polemišem o tome, koliko je žrtava, kako su one nastale, da li su one rezultat objašnjenja koje su se ovde čula ili ne. Ovde govorimo da se tamo desio strašan zločin. Kažemo - građani Srbije nisu odgovorni za taj zločin. Građani Srbije to pokazuju na najbolji način, tako što

će njihovi predstavnici u parlamentu reći - za taj zločin odgovorni su pojedinci i mi ćemo osuditi svakoga ko je taj zločin počinio.

Kada govorimo o žrtvama, zaista duboko verujem da je ljudski bol podjednak i da zaista, ◀ O žrtvama nacionalni, verski ili bilo koji drugi predznak ne može da ublaži tu patnju. Onu patnju koju su doživeli ljudi u proteklim ratovima, ni na koji način ne razdvajamo. Dakle, ni na jedan jedini način ne umanjujemo i ne vredamo ni jednu jedinu žrtvu. Zato i nećemo da merimo i da odmeravamo broj. Nećemo da tražimo opravdanja. Zato nećemo da kažemo, da li se nešto desilo nakon nečeg drugog što se desilo. Mi samo hoćemo da kažemo - svaka žrtva zaslužuje da joj se izrazi poštovanje. Svaki član porodice zaslužuje da mu se upute reči saučešća. Ako to nismo u stanju da uradimo prema žrtvama drugih, niko nam neće verovati da su nam žrtve jednake. Verujemo, da ako pokažemo tu vrstu saosećanja za žrtve drugih, da ćemo tada steći puno moralno pravo da tada zatražimo isto takav odnos prema žrtvama počinjenim našem narodu.

PREDSEDNIK: Sve vreme ćemo biti u prenosu.

Gospodin Zoran Nikolić, replika.

ZORAN NIKOLIĆ: Većinu stvari koju ste vi sada ovde rekli ... Meni je gospođa predsednica dala reč i o tome odlučuje gospoda predsednica. Možete se žaliti.

Većinu stvari koju ste ovde izgovorili, takođe, smatram da su ispravne i sa vama te vrednosti koje ste izneli, delim. Još jednom vam ukazujem na nedoslednost u onome što govorite i što javno proklamujete srpskoj javnosti sa onim što u deklaraciji piše.

Da napravim i da vam kažem da, ako ste eventualno, u mom govoru prepoznali netoleranciju ili govor mržnje kao što ste rekli, izvinjavam se, ako ste tu netoleranciju i govor mržnje prepoznali u citatu Zorana Đindića. Onda vi nemate problem sa mnom, a ja sam ovde i tvrdio da ste se vi i ovom deklaracijom, upravo Zorana Đindića odrekli.

Ako je ovo nacionalna stvar ili dokument od nacionalne važnosti, šta rade pametni narodi, a valjda su ovi narodni predstavnici predstavnici tog naroda - dogovore se i naprave nacionalni konsenzus.

Vi ste ovde rekli jednu stvar, da ćete nam dokazati, da će vreme dokazati, da ste vi u pravu, a da mi nismo u pravu. Gospodo Kolundžija, nemojte da se nadgornjavamo oko opštег državnog najznačajnijeg, jednog od najznačajnijih državnih i nacionalnih pitanja.

Nebitno je da li ćete kroz 10 godina vi biti u pravu ili mi biti u pravu, ali, i da s tim završim, vi ne poštujete žrtve sopstvenog naroda ovom deklaracijom. U tome je taj moralni procep u kome se nalazite. Ne postoje merdevine, ne postoje nokti koji se iz tog procepa, iz te moralne provalije, vi možete bilo kakvom retorikom i bilo kakvom pričom isčupati.

PREDSEDNIK: Profesor Mićunović. A za sve one koji nisu možda informisani ili nisu bili tu, na početku sednice, mi upravo radimo i tekst druge deklaracije u kojoj osuđujemo zločine nad Srbima na teritoriji prethodne Jugoslavije.

To što na različit način mislimo da treba osuditi sve zločine, gospodine Nikoliću, ne daje vam za pravo da grdite bilo koga.

Profesor Mićunović ima reč.

DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ: Postoji jedan deo koji se tiče verovatno nerazumeavanja, ali jedan deo ima i zle namere, pa bih htio obe stvari ovde da objasnim.

Prvo, za vas je istorija strašni sud pred kojim stojimo. Za mene je istorija učiteljica života, napor da se iz nje nešto nauči. Tu je neka, rekao bih, metafizička razlika u razumeavanju ovoga o čemu mi govorimo. Niko vam nije dao pravo i mandat da vi tumačite buduću istoriju i da držite moralne lekcije, da li će se neko moralno srozati, podići, naslušali smo se toga 20 godina. To vam нико ne daje za pravo.

Dvadeset godina o tome govorim ovde, da ne treba ratovati, da se treba toga kloniti, da treba žrtve odbiti itd. Išao sam da svedočim da Srbija nije počinila nikakav, niti pripremala genocid. Dobili smo tu presudu te vrste. Sada vi uporno hoćete da kažete, da upravo mi hoćemo da pokažemo kako je navodno bilo genocida, mada sa srpske strane, mada se to nigde ovde ne govorи. To je podvala, osnovna sa kojom vi idete.

◀ O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji

Ovde se radi o sledećem. Nemojte tako zarađivati ili verujete da zarađujete neke određene poene. U ovoj rezoluciji, deklaraciji govori se samo o sledećem - da se u Srebrenici dogodio strašan zločin, da se mi izvinjavamo i zbog toga. To ne znači i nigde ne stoji da mi smatramo da drugih zločina nema, zato što smo rekli da u Srebrenici postoji zločin.

Srebrenica se ovde pominje iz dva razloga, zbog toga što ona jeste jedan međunarodni problem koji je kao takav i u evropskom parlamentu suda i žigosan. Drugo, on jeste jedan od najvećih zločina koji se dogodio. Da ne bismo imali problema sa tim, moralno, treba da se prema njemu opredelimo.

Isto tako, ne treba niko da sumnja u to i da iz toga izvlači zaključak, da mi manje cenimo sopstvene žrtve, zato što ćemo o njima govoriti u četvrtak, nego iz prostog razloga, da znamo o čemu govorimo.

Ostavite se te moralne pridike i pozivanje na sud istorije. Mi savršeno znamo šta radimo. Vrlo smo odgovorni i branili smo dostojanstvo ove zemlje. Mnogi koji su se pozivali na istoriju, jer i znamo do čega su nas doveli i šta je to upravo značilo. Istorija jeste jedan rezultat zbog čega smo mi ovde i predstavnici naroda, da budemo u najboljim odnosima sa drugim narodima, da omogućimo napredak ovom društvu, da iz ovih teškoća u kojima se nalazimo izademo u najboljim odnosima sa svojim susedima i sa drugim narodima.

Za vas postoji samo istorija, za mene postoje samo ljudi. Tu je centralna razlika, da se đzabe ne sporimo.

PREDSEDNIK: Vreme.

Gospođa Nada Kolundžija.

NADA KOLUNDŽIJA: Znate, mislim da je vrlo ružno pozivati se na Zorana Đindjića i optuživati nas da smo se mi odrekli Zorana Đindjića, zato što je teško zamisliti kako bi Zoran Đindjić danas o ovome razgovarao, ali mi smo sigurni da bi nas on u ovom potezu predvodio. Ono što je Zoran Đindjić tada radio jeste da je bez ikakve rezerve, uz vaš ogroman otpor, izručivao sve one koji su bili osumnjičeni za ratne zločine.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Bajram Omeragić ima reč. Izvolite.

BAJRAM OMERAGIĆ: Poštovano predsedništvo, poštovani narodni poslanici, u ime bošnjačke liste pozivam sve poslanike svih poslaničkih grupa da zajedno, u što većem broju, podržimo ovu deklaraciju. Kao građanin ove zemlje, smatram da treba da je podržimo u što većem broju, kako bi u četvrtak doneli jednu novu deklaraciju, gde će nas biti što više, da osudimo i zločine koji su počinjeni nad srpskim narodom.

Istorija se ne proučava zbog prošlosti. Ona se proučava zbog budućnosti. Ova deklaracija je bitna za bošnjački narod u Sandžaku, da to bude poruka da se ovaj zločin nikada nad Bošnjacima nigde neće ponoviti. Ova deklaracija treba da bude poruka pomirenja u regionu između Bošnjaka i Srba, jer u Bosni i Hercegovini danas, gospodo, nisam htio brojevima da govorim, 95% stanovništva Bosne i Hercegovine čine Bošnjaci i Srbi. Bošnjaci i Srbi treba da žive i posle Srebrenice i posle tih zločina koji su počinjeni, treba da žive u Bosni i Hercegovini svi zajedno, da nastave jedan evropski put i zato bošnjačka lista poziva da u što većem broju podržimo ovu deklaraciju, da dođe do pomirenja između svih i da jednostavno otvorimo jednu bolju budućnost za sve naše građane. Hvala.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Petar Jojić ima reč. Izvolite.

PETAR JOJIĆ: Dame i gospodo, ovo je najtužniji dan u Srbiji posle izvršene okupacije Republike Srbije i bombardovanja NATO pakta 19 najmoćnijih zemalja sveta koje su se obrušile na jednu malenu Srbiju. Gospodo demokrate, vi ćete biti krivi, ne samo pred istorijom nego i pred bogom.

Pozivate se na Međunarodni sud pravde u Hagu. Pozivate se na presudu Međunarodnog suda, a moram da vam predočim da je doneta presuda Međunarodnog suda pravde u Hagu po tužbi Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore a koja nema obavezu u izreci presude, a ja kao pravnik i advokat preko 30 godina sam u pravu, bavim se tom strukom,

O međunarodnim sudovima i presudama međunarodnih sudova

a među vama imaju dobri i ugledni pravnici koji mogu da vam protumače tu presudu na koju se vi pozivate.

Obaveza Srbije nije donošenje ovakvog jednog vašeg predizbornog pamfleta. Šta je doneo taj Međunarodni sud pravde u Hagu i šta je izrekao u svojoj presudi? Da Srbija nije odgovorna za genocid u smislu odredaba relevantne međunarodne konvencije. Drugo, Srbija nije bila uključena u projekat da se izvrši genocid niti je podstrekavala na njegovo izvršenje. Dalje, Srbija nije pomagala u izvršenju genocida.

O čemu gorovite, gospodo demokrate? Kažete - danas smo se sastali da utvrdimo činjenice. Je li ovlašćena Skupština Srbije da preuzme ulogu pravosudnog organa ili nekoga suda da utvrđuje činjenice? Gospodo demokrate, koji hoćete po svaku cenu da ponizite ceo srpski narod, morate da imate u vidu sledeće: mi Srbi i srpska država bi bili prvi narod u svetu koji je pljunuo sebi u lice. Lažni svedoci, lažni dokazi za genocid, kao u Haškom tribunalu, koji se vodi protiv prof. dr Vojislava Šešelja, putem lažnih svedoka i falsifikovanih dokumenata. Ali, kao što vam je poznato, imali ste priliku da vidite, vidim da neke demokrate pažljivo prate suđenje Vojislava Šešelja i mogu samo da konstatuju da je ta optužnica bila lažna, iskonstruisana samo iz političkih razloga.

Za srpski narod, dame i gospodo, postoji prezumpcija nevinosti. Kako optužiste srpski narod da je počinio genocid? Ovaj zločin prerasta u genocid jer se oslanja na ovu presudu na koju se vi pozivate. Ta presuda za Srbiju nema nikakve obaveze. U Srbiji se sprovodi medijska manipulacija od strane nekih sredstava informisanja koji se takmiče koji će mediji objaviti veći broj navodnih žrtava.

Dame i gospodo, popis ubijenih nije izvršen do današnjeg dana. Niko ne postavlja pitanje i ne predlaže donošenje rezolucije o ubistvu oko 10.000 Srba u samo Sarajevu. Srpske žrtve se prikazuju kao da su bili vojnici, a muslimanske žrtve prikazuju se isključivo kao žene, deca i civili, što apsolutno nije tačno.

Dame i gospodo i gospodo iz Demokratske stranke, postoji veliki broj prethodnih pitanja koja moraju biti utvrđena i rasvetljena da bi mogli da sudite srpskome narodu. Vas 114 narodnih poslanika koje je narod kao svoje predstavnike i oličenje poslao u ovaj parlament, vi ovaj parlament ne možete tako da zloupotrebljavate i da koristite za donošenje određenih pamfleata ili predizbornih koje-kakvih brošura. Ovo je neprimereno. Zato, građani Srbije, gledajte u Demokratsku stranku kuda vas vodi.

. Deklaracija o Srebrenici je usmerena na uništenje Republike Srpske, to mora da imate u vidu. U Podrinju je sekira sekla srpske glave a ne drveće i balvane. Navlačenje hipoteke na genocid nad jednim narodom, i to pre svega srpskim, mediji u Srbiji ne smeju da spomenu genocid nad srpskim narodom, kao da im je došlo naređenje iz centralnog komiteta da se o Srebrenici i genocidu nad Srbima ne progovori u Republici Srbiji.

Zašto je zaobiđen slučaj Žepe? U Srbiji nevladine organizacije sprečavaju da se otvoriti pitanje genocida nad Srbima u Bosni, a posebno oko Srebrenice u istočnoj Bosni.

Dame i gospodo, naša deca treba da uče ono na što se vi, gospodo demokrate, pozivate, na istoriju. Jeste istorija učiteljica života, ali ovo je najnegativnija stvar koja treba da bude zabeležena u srpskoj istoriji. Mi ne smemo dozvoliti da pljunemo na vekovnu srpsku istoriju i naš narod mora da zna što ovo znači i čemu to vodi.

Usvajanjem deklaracije o Srebrenici, Srbi bi priznali krivicu na najvišem državnom, zvaničnom nivou, bez ijednog dokaza i bez ijedne utvrđene činjenice. Šta ste napisali u ovoj deklaraciji? Gde su vam dokazi? Nemate nijedan dokaz, samo se pozivate na neku presudu Haškog tribunala, a ta presuda nije obavezala Republiku Srbiju da donosi ni zakone, ni rezolucije, ni bilo kakve deklaracije, niti bilo kome da se izvinjava. U tome je jedna velika podvala srpskom narodu.

Srpska deca su zakivana na bandere. To ste zaboravili. Silovana su deca i silovane su supruge u prisustvu dece i svojih supruga. To zaboravljate. To nemate u vidu i nećete uopšte da shvatite. U Srebrenici je bila raspisana nagrada, ko ubije jednog Srbina dobiće 25 kilograma brašna.

Relativizacija genocida

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

O Republici Srpskoj

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

O zločinima nad Srbima

Dame i gospodo, zbog vremena a i zbog ostalih kolega koji treba da govore, demokrate i ostali koji ste se priključili ovom nečasnom, sramnom poslu u ovom uglednom parlamentu, najvišem domu Republike Srbije, predlači deklaracije o Srebrenici, kako će sutra pogledati u oči Srbima i heroju Ratku Mladiću, pošto će Srebrenica biti isto što i Račak?

To je ono, dame i gospodo, što vi zaobilazite, a ovde pričate o moralu. Ovde pričate o nekim stvarima kako dostojanstvo treba da priznamo nekom drugom, a šta će biti ako nijedna republika iz bivše Savezne Republike Jugoslavije? Vi kažete - mi očekujemo da će se i oni izviniti. Izvinio se i u Bosni, u Srebrenici i u Zagrebu predsednik Republike Srbije, a što se ne izvinu oni u Zagrebu i oni u Sarajevu? To nećete doživeti. Vi ovim poturate samo kukavičje jaje Srbima i na ovaj način obmanjujete Srbiju i srpski narod. Srpski narod neka zna da je Srpska radikalna stranka staje iza svoga naroda i da će braniti interes srpskstva i interese Republike Srbije, bez obzira što vi mislili o tome. Hvala.

PREDSEDNIK: Reč ima narodni poslanik prof. Žarko Korać.

ŽARKO KORAĆ: Poštovana gospodo predsednice, poštovani narodni poslanici, ovo je sigurno teška rasprava zato što je težak i predmet o kome raspravljamo, to je ubistvo velikog broja ljudi, jedan strahovito težak zločin, i pokušaj ovoga parlamenta da izglosa jednu rezoluciju koja će biti politički stav, i ne samo politički, u odnosu na taj zločin.

Ovde su korišćeni argumenti najrazličitiji, ali rekao bih, ono što je meni žao, što se vidi u velikom broju izlaganja, da nema nikakvog pomeranja od onih stavova koji traju više od jedne decenije u Srbiji. Čovek bi očekivao u 2010. godini da je došlo do neke evolucije. Ovde sede konačno i neki drugi ljudi koji tada nisu bili u parlamentima, koji su tu politiku podržavali, čiji je ovaj zločin takođe jedna, makar indirektna, po mišljenju, i direktna posledica.

Ovde su isticani politički, državni, nacionalni i verski argumenti. Za mene lično ovo je moralno pitanje. Sad govorim samo o sebi. Meni savest traži da se glasa za jednu rezoluciju koja neće imati samo politički karakter, mi živimo u realnom svetu, nego će biti jedno iskreno priznanje da je učinjen strahovit zločin, da ga osuđujete i da želite zbog njega i izvinjavate se onima koji su direktno pogođeni tim zločinom.

Ovde su isticani najrazličitiji argumenti i vrlo često potpuni pseudo argumenti. Moram da priznam da nisam skoro prisustvovao jednoj raspravi u kojoj su zloupotrebljavane neke činjenice i to vrlo proizvoljno, a vezano za ovako tešku temu. Reći ću samo tri vrste argumenata koji se iznose da se ovo ne nazove genocidom i da Skupština ne doneše ovaku rezoluciju, deklaraciju.

Pre svega, često čujemo ovde da se ovde razdvajaju po nacionalnoj osnovi žrtve i pitanje je zašto se to radi? Nemojte se ljutiti, reći ću otvoreno, licemerno je ovako nešto tvrditi, jer te žrtve su u grobu, te žrtve su žrtve upravo zato što imaju neku naciju ili versko obeležje. Reći da mi razdvajamo je besmisleno, jer one su već u smrti razdvojene i one su, u ovom konkretnom slučaju, ubijene zato što su pripadale jednoj naciji, jednoj veri, kao i u drugim primerima, koji su navodeni, u drugim zločinima, pa i nad srpskim narodom, takođe, je to bio elemenat zbog koga su ti ljudi završili tako strašno kako su završili.

Drugi argument koji se ovde navodi je da treba doneti jednu deklaraciju koja osuđuje sve zločine. To je naravno moguće. Samo bih rekao da verovatno ne postoji parlament u svetu koji ne može svakog dana ili u bilo kom trenutku da doneše ovaku rezoluciju. Koji normalan čovek ne bi bio za osudu zločina? Da li parlament time treba da kaže da zločine treba vršiti? Ovo načelo moralnog univerzalizma ima jedan problem. Na to imate pravo ako ste u svim konkretnim zločinima koji su učinjeni vi izrekli svoju osudu pre toga.

Vrlo mi čudno izgleda da se za takvu deklaraciju zalažu oni koji nikada do sada nisu govorili o konkretnim zločinima ovde u ovom parlamentu ili negde u svom političkom javnom delovanju. Drugim rečima, koja prava su oni stekli da osude sve zločine, ako pre toga nisu osudili one zločine, posebno one koji su učinjeni u ime našeg naroda?

Konačno, ovde se vrlo često govorи da je ovakav akt parlamenta nešto što će osuditi srpski narod koji će čitave generacije nositi kao teret. Ovde se iznose argumenti da sudovi

menjaju mišljenja. Ovde smo čuli priču o Đordanu Brunu itd. Da budemo načisto, šta će biti jednoga dana, danas ne znamo. Postoji druga mogućnost, da će oni koji budu jednoga dana sedeli ovako u parlamentu mnogo oštiri biti od nas u osudi ovog zločina i ovog genocida, ali ono što je bitno, mi donosimo to za ovo vreme. Meni je jasno da ovakva deklaracija, ja se zalažem za oštiju i mnogo jasniju deklaraciju, otprilike ono što je ova koalicija, koja je danas na vlasti, maksimum koji je mogla imati kao konsenzus.

Postavio sam sledeća pitanja, biću mnogo konkretniji. Jasno je da se ne mogu pri-družiti tome i glasati za to oni koji su ovde rekli više puta sasvim jasno i otvoreno da je za njih Ratko Mladić heroj. Kao što znate, kamere su zabeležile, stotine miliona ljudi su videli Ratka Mladića u toj istoj Srebrenici posle njenog zauzimanja, on to zove oslobođanje, i njegov govor pred kamerama gde kaže da je od Turaka uzeo taj grad i враća ga srpskom narodu. Upravo Ratko Mladić kaže da je tu radio u ime čitavog jednog naroda i to imate dokumentovano. To sam sam video na stranim televizijama, mnogo puta je ponovljeno.

Ostaje sledeća činjenica. Ovaj zločin je veoma težak, on je sudski okvalifikovan kao genocid i on jeste postao, bez obzira da li se to nekome dopada ili ne, mogu da shvatim ljudi koji su protiv toga, ali činjenica je da je on postao simbol rata na prostoru bivše Jugoslavije. Mi ne možemo bežati od te istine da Srebrenica u toj rezoluciji, taj zločin u Srebrenici, Evropskog parlamента traži da zemlje taj dan ustanove kao dan sećanja na taj zločin, što mi inače nemamo u ovom predlogu rezolucije. To je jedan od razloga što ja za nju neću glasati. Samo bih rekao sledeće. Ako je to što je uradeno u Srebrenici bio herojski čin, zbog čega se onda buldožerima noću ti leševi prenose, pa iz tih primarnih grobnica u tzv. sekundarne, pa onda u tercijarne? Ako je to nešto na šta je neko ponosan, zašto se ne isprsi, stane pred kamere i kaže - to je bilo opravданo? Zašto se ti leševi skrivaju buldožerima, zašto se prenose iz ruke u ruku, ako neko smatra tako? Ne govorim o ljudima koji su u ovom parlamentu, nego oni koji su učestvovali u tome i to počinili.

Ako se glavni akter toga, Ratko Mladić, ponosi time što je uradio, zašto se krije? Konačno, mi ćemo morati nešto raščistiti. Šta je herojski čin? Otići u Hag dobrovoljno, pa tamo, kako navode oni koji podržavaju politiku Vojislava Šešelja, smatrati da je to politički bilo hrabro, da on sebe brani, kako oni kažu, srpski narod, ili je herojski čin skrivati se neprekidno od tog istog suda? Ne može se i jedno i drugo misliti. Šta je herojsko? Skrivati se ili otići u Hag i boriti se za neku svoju pravdu i istinu, kako ti u nju veruješ? Drugim rečima, mnogo je protivrečnosti kod onih koji napadaju ovo i kažu da ćemo mi jednog dana zbog ovoga ispaštati.

Samo još ovo da kažem za kraj. Ovde se koristi i Republika Srpska i Bosna i Hercegovina u celini kao argument da je ovo atak itd. Ovde je već bilo jedno izlaganje koje se poziva na jednu komisiju koju je formirala Vlada Republike Srpske. Odmah ću vam reći da je ta komisija formirana 2004. godine 11. jula. Imam ovde nešto što je neverovatno, imam prigovor jedne boračke organizacije iz tog regionala, koja predlaže Okružnom javnom tužilaštvu u Banja Luci da podigne optužnicu protiv onih koji su tu komisiju formirali. To je tadašnje političko rukovodstvo Republike Srpske. Oni u tome kažu sledeće: "Kada su u pitanju neistiniti podaci u izveštaju, ukazujemo na to da je Komisija selektivno, ta komisija Vlade Republike Srpske, koristila podatke iz predmeta Krstić itd". Evo pasusa iz te tužbe jedne boračke organizacije: "Međutim, u izveštaju Komisije Republike Srpske operiše se sa oko 8.000 lica, što je skoro duplo više od onoga što je utvrđio... itd". Dakle, u izveštaju jedne komisije Vlade Republike Srpske se tom cifrom barata i govori se, inače, taj je izveštaj usvojen, o tome što se dogodilo u Srebrenici. Prema tome, kada se citira nešto što je rečeno u samoj Srebrenici, kada se citira koje ćete sve imati posledice, onda bi bilo dobro da se citira i cela istina. Znači, nije tačno da nije postojala komisija Vlade Republike Srpske i nije tačno da ta komisija nije vrlo jasno rekla što se desilo. Za one koji govore da je citirano, nije tačno da je nevažan broj žrtava. Izvinite, to je suprotno zdravom razumu. U tom izveštaju se navodi cifra od 8.000. Cifra zbog koje ta boračka organizacija i podnosi prijavu tužilaštву u Banja Luci, misleći da će biti osudeni oni koji su pisali taj izveštaj.

◀ O Ratku Mladiću

◀ O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji

◀ O Ratku Mladiću

◀ O Kosovu

O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji

▶ Još jedanput, veoma težak zločin je u pitanju i on jeste kvalifikovan kao zločin genocida. Nije tačno da je usput spomenut samo u presudi generalu Krstiću za Drinski korpus. Međunarodni sud pravde u Hagu, dozvolite iako nisam pravnik pažljivo sam čitao, vrlo jasno obrazlaže zašto misli da je to genocid. Imate izdvojeno mišljenje jednog sudske koji smatra da je Srbija odgovorna za genocid a to nije prihvaćeno, ali on daje svoje obrazloženo mišljenje. Vrlo jasno je to označeno kao genocid i vrlo jasno je rečeno da je potrebno učiniti sve da oni koji su odgovorni za njega i krivi, pre svega krivi, suočeni sa pravdom. Vrlo jasno je tamo rečeno da Srbija mora da učini mnogo više da se ta istina o tome na neki način prihvati. Završavam sledećim.

Ovo je jedna rasprava u kojoj nažlost političke pozicije su kod mnogih ustuknule u odnosu na jednu moralnu obavezu da se jedan zločin, koji je počinjen u naše ime, osudi. Bilo je ovde i hrišćanskih, odnosno ja se nikada ne pozivam na hrišćanstvo, zato što je ovo politička rasprava i sekularna država. Ko hoće, naravno, slobodno je da to radi, ali je strašno da one koji pozivaju na hrišćanske norme... (Predsednik: Vreme...) završavam, ne vide da je pozivanjem na hrišćanske norme imaju veliku obavezu da onda osude onaj zločin koji je urađen u naše ime.

PREDSEDNIK: Zahvaljujem. Replika?

(Aleksandar Martinović upadica s mesta: Pomenut je Vojislav Šešelj.)

Nije bilo, nije zaista. Gospodine Martinoviću, zaista ništa nije bilo usmereno, to je bio komentar, zaista iznošenje sopstvenih stavova.

(Aleksandar Martinović upadica s mesta: Vojislav Šešelj je predsednik SRS.)

Nije ničeg uvredljivog, ničeg nejasnog i zaista nema osnova za repliku. Zaista nema osnova za repliku. To je uopšte iznošenje stava o jednoj politici, pa u parlamentu smo. Molim vas da razvijamo dijalog, da sučeljavamo različite stavove. To činite i vi - nema, nema osnova.

Ima reč gospodin Zoran Šami.

ZORAN ŠAMI: Zahvaljujem gospođo predsednici, dame i gospodo poslanici, moram stvarno priznati da se danas u parlamentu veoma loše osećam i to ne kao poslanik i ne kao političar, nego kao čovek. Osećam se loše, jer po mom dubokom uverenju danas mi donosimo jednu pogrešnu deklaraciju.

Da li se zločin u Srebrenici desio - jeste, nije sporno i to je, hajde da kažem, strašan zločin. Da li je to jedini zločin koji se desio na prostoru bivše Jugoslavije, od onog početnog rata u Sloveniji do bombardovanja NATO pakta - nije. Da li su predstavnici svih naroda činili zločine prema predstavnicima svih naroda - očigledno. Upravo poštujuci onaj princip, koji ja duboko podržavam, koji je kolega Mićunović pomenuo, taj humanistički princip, ja bi da ga ispoštujem do kraja.

Ako hoćemo ipak taj humanistički princip da ispoštujemo, onda je ovo pogrešna deklaracija. Humanistički princip bi zahtevao, i njegova dosledna primena, da se doneše rezolucija koja će da osudi sve zločine. Da odem malo dalje. Da li treba osuditi zločine koji su predstavnici hrvatskog naroda činili prema Muslimanima - ja mislim da. Ili obrnuto koje su činili muslimanskog naroda prema Hrvatima, dakle nisu Srbi upetljani - ja mislim. Zločin ima svoje ime i prezime, kao što ga i dželat ili zločinac, nazovite ga kako hoćete, ima svoje ime i prezime. Bez obzira sa čime se ubica pokriva on mora biti odgovoran i nije sporno - da oni koji su počinili zločine treba da odgovaraju.

Da idemo malo dalje. Da li je Srebrenica jedini zločin koji su učinili predstavnici našeg naroda - nije. Sudeći to prema važećim presudama naših sudova - nije, eto samo to da uzmemo u obzir. Je l' te zločine ne treba da osudimo - ja tvrdim da treba.

Znate, završišu na jedan, moram da priznam ponovo ono što sam rekao na početku "loše se osećam". Neka DS i vladajuća koalicija rade svoj posao, ma kako se taj posao zvao. Neka i LDP radi svoj posao. Ja vas uveravam da će i DSS da radi svoj posao. Ovde na zemlji će o tome suditi narod na izborima, a na nebu Bog, ma kako se on zvao, jer kao što kažu moji prijatelji Muslimani "Bog je jedan". Hvala. (Aplauz poslanika DSS.)

PREDSEDNIK: Ima reč narodni poslanik Đorđe Milićević.

ĐORĐE MILIĆEVĆ: Uvažena gospodo predsedavajuća, poštovano predsedništvo, dame i gospodo narodni poslanici, ono što na samom početku želim da kažem jeste da u potpunosti razume atmosferu i tenzije koje danas postoje u republičkom parlamentu, odnosno tokom današnje rasprave, reč je o jednom izuzetno osetljivom pitanju koje se tiče prošlosti, ali naravno i sadašnjosti i budućnosti.

Naravno izuzetno je važno da imamo konsenzus svih relevantnih političkih stranaka i političkih činilaca na političkoj sceni Srbije oko političke osude zločina u Srebrenici, ali i svih zločina na prostoru SFRJ. Dakle, važno je da Deklaracija o Srebrenici dobije najveću moguću podršku u republičkom parlamentu.

Kada je reč konkretno o Deklaraciji rekao bih da postoje četiri pitanja koja su od izuzetne važnosti. Prvo pitanje - šta je cilj ove deklaracije? Drugo pitanje - šta je potrebno još učiniti nakon usvajanja Deklaracije o Srebrenici? Treće pitanje - šta očekujemo od drugih naroda koji su živeli na prostoru SFRJ? Četvrto pitanje je, koje se tiče istorijske istine.

Donošenjem Deklaracije o Srebrenici Srbija izvršava i moralnu i međunarodnu obaveznu - dakle, osuđuje zločin u Srebrenici, izražava saučešće porodicama žrtava i smatra da time doprinosi obnovi poverenja na prostoru bivše Jugoslavije. Srbija naime pokazuje odlučnost da se ovakvi i drugi zločini koji su se dešavali na svim stranama u sukobu nikada više ne ponove, jer naš glavni cilj, odnosno glavni cilj Srbije i celog okruženja jesu mir i stabilnost u regionu. Srbija želi da vodi politiku mira, dobrosusedskih odnosa, stabilnosti i bezbednosti u regionu.

Ova deklaracija, kao što je između ostalog i rečeno, insistira na tome da su zločini pojedinačni, a ne nacionalni i utvrđuje rešenost - da oni koji su zločine počinili treba da odgovaraju i da nije kriv narod, nego pojedinci. Posebno želimo da istaknemo - da smatramo da je potrebno sa istom odlučnošću i jasnoćom osuditi i veoma brojne i masovne zločine učinjene prema srpskom narodu i u Bosni, i "Oluju" i na prostoru KiM.

Kažem, SPS očekuje da će jedna takva rezolucija veoma brzo biti pred poslanicima i da će veoma brzo biti doneta u republičkom parlamentu, jer samo tako - osudom svih zločina mogu da se stvore realne osnove za obnovu poverenja. Sa moralnog i sa političkog i sa nacionalnog i sa državnog stanovišta to je, po našem mišljenju, veoma važno.

Očekujemo da i predstavnici naroda zemalja nastalih na prostoru SFRJ osude sve zločine počinjene prema srpskom narodu, usvajanjem ovakvih rezolucija u svojim parlamentima.

Istina o jugoslovenskoj krizi, rekao bih, nije ni crna ni bela. Više je otvorenih pitanja koja traže i prave i istorijske odgovore i kada je reč o uzrocima razvijanja SFRJ i o posledicama, jer jedino takva realna istorijska istina može biti putokaz jednog realnog odnosa šta se dešavalo na prostoru bivše Jugoslavije.

Ovu rezoluciju ne posmatramo kao izolovan politički dokument već kao komplementaran dokument sa rezolucijom koja će osuditi sve zločine.

Nije bitno koje ćemo dokument usvojiti prvi, da li prvi ili drugi, ili drugi ili prvi, dakle, nije bitan redosled. Ova dva dokumenta predstavljaju doprinos ka stvaranju međunarodne tolerancije poverenja i jačanju mira i stabilnosti u regionu, ali o činjenicama još uvek postoje kontraverze i tek će prava vremenska distanca, rekao bih, dati odgovor šta se zapravo dešavalo i to nije u sferi političkih ocena. Zahvaljujem.

PREDSEDNIK: Zahvaljujem.

Narodni poslanik Boris Aleksić ima reč.

BORIS ALEKSIĆ: Hvala gospodo predsednici.

Dame i gospodo narodni poslanici, poštovani građani Republike Srbije, mi danas prisustvujemo jednoj tragičnoj situaciji. To se pre svega vidi na osnovu ponašanja predstavnika vladajuće koalicije, a pre svega demokratske stranke.

Ni jedan pravnik, bilo da je na čelu Odbora za pravosuđe i upravu, bilo Zakonodav-

◀ O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti
O zločinima
nad Srbima

pitanje je da li uopšte znaju šta je međunarodno krivično pravo i šta su krivična dela po međunarodnom pravu. Upravo se ova Deklaracija, koju podnosite danas, koju predlažete, odnosi na to.

Gospođo Kolundžija, najteži zločin, po međunarodnom pravu, je zločin protiv mira. Taj zločin je teži od zločina na genocid. Ako želite već da pričate o krivičnim delima po Međunarodnom pravu, onda morate da poštujete hijerarhiju tih zločina.

Za zločin protiv mira je sudio Tribunal u Ninbergu, kao i Tokijski tribunal. Takođe, taj zločin je bliže određen Deklaracijom UN tj. Generalne skupštine iz 1974. godine. Iz zločina protiv mira proizilaze svi drugi zločini u ratu, dakle, i zločin genocida.

Ako ste žeeli da osudite zločin morali ste prvo da podlete od tog najtežeg zločina. Međutim, vas ne interesuje ko je započeo rat, ko je izvršio taj najteži zločin. Zašto? Taj zločin namerno nije stavljen u nadležnost Tribunalu u Hagu zato što se zna da su ga izvršile pre svega posade Nemačka, SAD i Vatikan razbijanjem SFRJ, a kako navodi čuveni francuski geopolitičar, general Pjer Mari Galoa. To su žeeli da sakriju oni koji su osnivali Tribunal u Hagu.

Ovdje ste takve gluposti izgovorili da je to zaista zastrašujuće. To je pokazalo ujedno da ne znate ni kako glasi presuda stalnog Međunarodnog suda pravde u postupku Bosna protiv SCG, ali i da ne znate definiciju genocida.

Vi se u ovoj deklaraciji, kao i naprednjaci, pozivate na genocid, iako ga ne pominjete, jer stavljate upućujući normu u samom tekstu deklaracije i pozivate se na presudu Međunarodnog suda pravde. Međunarodni sud pravde nije utvrdio da li je bilo genocida u Srebrenici ili nije. Za to postoje konkretni dokazi. To je presuda Međunarodnog suda pravde u postupku na koji ste se pozvali. Pozivam vas da pogledate pažljivo paragafe od 231 do 376. Međunaslov - Masakr u Srebrenici. Šta mislite, zašto su ga tako nazvali? Šta kaže ovaj sud? Pozivaju se na predmete pred Tribunalom u Hagu protiv generala Krstića i Blagojevića. Oni ne utvrđuju dulos specijalis. Dolus specijalis je, po konvenciji, na koji se pozivate u vašoj deklaraciji, a što očigledno ne znate, genocidna namera bitni element zločina genocida bez kojeg ovaj zločin ne postoji. To je tzv. genocidna namera. Oni samo konstatuju da nemaju razloga da sumnjaju da je Tribunal u Hagu dokazio genocidnu nameru. To je njihova priča.

▶ Pošli ste od jedne pogrešne prepostavke. Pozvali ste se na presudu Tribunalu u Hagu, koji je, primera radi, 2001. godine izmislio novo krivično delo koje po stručnjacima sa Univerziteta "Harvard", kao što je profesor Deršoic, stručnjacima sa Univerziteta "Stenford", kao što je Dženi Martinez, stručnjacima ruske akademije nauka, kao što je dr Aleksandar Mežajev, čak i prema mišljenju famoznog Vilijama Šabasa koji podržava Tribunal u Hagu, a koji je profesor u Njujorku i u Dablinu, taj sud je izmislio krivično delo koje je bilo predviđeno statuom Tribunalu, tzv. udruženi zločinački poduhvat i uveo kolektivnu krivičnu odgovornost koja je zabranjena u Međunarodnom pravu.

Tribunal u Hagu, pozivate se na njegove presude, oslobođio je od odgovornosti mnoge zločince, između ostalog, Nasera Orića. U vreme sudjenja Ramušu Haradinaju uništen je DNK materijal kidnapovanih Srba sa KiM. To se desilo tokom 2006. godine.

Najveća izložba o genocidu nad Srbima autora Bojana Isaković je uništena 2003. godine, pošto se Milošević pred Tribunalom u Hagu pozvao na materijale sa te izložbe. Šta mislite ko je uništo?

Pozivate se na rezolucije Evropskog parlamenta. Evropski parlament je 23. avgusta 2009. godine doneo rezoluciju kojom izjednačuje nacizam i komunizam, direktni udarac Ruskoj Federaciji. Da li hoćete i to da izglasate? Zašto ste zvali Medvedeva da dođe ovde, predsednika Ruske Federacije, povodom 65 godina oslobođenja Beograda, koji je oslobođila crvena armija? To je vaš Evropski parlament doneo.

Parlamentarna skupština OEBS je takođe donela sličan dokument u julu 2009. godine. Izjednačili su nacizam i komunizam. Kada ćete tu deklaraciju da usvajate?

▶ Čak kongres SAD, njihovi stručnjaci iznose vrlo precizne podatke da nikakvog genocida u Srebrenici nije bilo. Filip Orvin, najviši predstavnik UN u vreme kada se desio zločin

u Srebrenici tvrdi da genocida nije bilo. Iznosi još jednu tvrdnju, da su muslimanske vlasti, zbog toga što je izjavio, pokušale da ga ubiju dok je išao preko Igmana. Isto govori stručnjak za bezbednost Gregori Kopli koji optužuje Donalda Hejsa, američkog funkcionera u BiH i zamenika visokog predstavnika UN u BiH da nameće termin genocid. Džozef Bodanski, čovek koji je rukovodio posebnim timom kongresa SAD za borbu protiv terorizma i za pitanje bezbednosti kaže da je informacija od sedam hiljada pobijenih muslimana da je dezinformacija i da je tamo ubijeno, da je stradalo na stotine ljudi. Šta vi zaboravljate, gospodo Kolundžija?

U centru Zagreba je 1991. godine ubijena Aleksandra Zec, 12-togodišnja srpska devojčica. To nećete da pomenete. Slobodan Stojanović, 11-togodišnji srpski dečak iz BiH ubijen je 1992. godine, muslimani su mu izvadili srce. Milica Radić, trogodišnja, 1999. godine je ubijena u agresiji NATO pakta. Spomenik na Tašmajdanu stoji oskrnavljen, spomenik deci pobijenih u NATO agresiji. Nekoliko godina stoji oskrnavljen. Niste hteli da ga obnovite, a ovde nama pričate o zločinima. Na kraju, zapamtite broj 3.827, koliko je srpskih žena, dece i muškaraca ubijeno u Srebrenici i okolini, dok Srbi ni jednu ženu, ni jedno dete nisu ubili u Srebrenici. Zapamtite to. Hvala.

O zločinima
nad Srbima

PREDSEDNIK: Reč ima narodni poslanik Željko Ivanji. Izvolite.

ŽELJKO IVANJI: Uvažena predsednice, dame i gospodo narodni poslanici, kada govorimo o genocidu u formalno-pravnom smislu, za genocid države ne mogu odgovarati i to je potpuno jasno. Za genocid može da odgovara pojedinac koji se ponašao ili po nalogu države ili po nalogu vlasti koja je tada bila aktuelna u toj državi. U presudi Medunarodnog suda stoji jasna definicija - da je počinjen genocid, ali na jednom ograničenom delu teritorije. To vrlo jasno стоји u presudi. Ukoliko ste zlonamerni, vi tu presudu možete zloupotrebiti i doći do jednog potpuno bolesnog zaključka, da je Republika Srpska Krajina genocidna tvorevina, što svakako nije slučaj. Tu tezu smo čuli od odlazećeg predsednika Republike Hrvatske i ta teza je na neki način pokrenula ono što zovem avete prošlosti, gde ubrajam, između ostalih i tog čoveka koga sam malo pre spomenuo.

O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji

Međutim, to dovoljno govori o tome zašto je potrebno doneti rezoluciju o Srebrenici. Taj čovek je takođe rekao da je ubicu porodice Zec pomilovao, jer je on pokazao gde su oni koje je on ubio zakopani. Mi smo danas okruženi grobovima, a ubice su na slobodi. Srećom, u Srbiji nisu pomilovani, mada je i to mogao biti ishod naše nesrećne istorije sa kraja 20. veka. Zašto se i danas aveti prošlosti vuku po ulicama naših gradova, sladostrasno prelepljući table sa nazivima ulica? Zato što nismo raščistili i danas ne znamo šta je crno, a šta je belo. Onda se postavlja pitanje zašto nam se sve ovo događa? Zato što je najveći zločinac u istoriji srpskog naroda, pre nego što je odvojio decu, stare, nemoćne i žene, poslavši ih na stratište, izgovorio da je to osveta za ono što su Turci učinili na našim prostorima. Takođe je izgovorio da je ovo nastavak bune na dahije. Jedino što je bio u pravu je to da je on dahija koji nas godinama drži u zatočeništvu, kao i oni koji su inspirisali taj zločin.

O Ratku Mladiću

Nama, za razliku od Mesića, hvala bogu nije potrebno pokazati grob. Mi znamo gde se grobovi nalaze i nećemo pomilovati zveri, već ćemo ih poslati tamo gde im je mesto, a žrtvama Srebrenice omogućiti mir nakon 15 godina nespokoja. Da li Srbija treba nešto da očekuje za uzvrat? Ništa osim mira. Ne postoji veći nacionalni interes za nas od mira na ovim prostorima. Nije srpska zemљa tamo gde se nalaze srpski grobovi, već tamo gde se drugi klanjuju u znak poštovanja prema žrtvi koju su Srbi položili, bez obzira na državnu granicu ili na entitetsku podelu. Žrtve koje smo mi pretrpeli su i oni koji su branili svoju kuću, svoju porodicu, decu, svoje roditelje. Žrtve koje smo mi pretrpeli su i Bošnjaci iz Srebrenice. Naše žrtve su i oni koji žive osuđeni na život sa sećanjem na stradale, ljudi koji su takođe živeli sa idealom, na način na koji mi sebe prečesto idealizujemo kao nebeski narod.

O žrtvama

Vraćam se na početak mog govora, sa pitanjem da li stvari treba sagledavati kao crne i kao bele? Da, bar smo mi na to dužni, zato što danas u Srbiji postoje oni koji zburuju javnost. Juče sa tablom "Ratko Mladić" u rukama su sladostrasno prelepljivali Bulevar Zorana Đindića, juče je za njih Ratko Mladić bio heroj, a ne zločinac, a EU je bila tamni

vilajet. Kada tako relativizijete stvari, neko može da pomisli - baš me briga. E pa, ima da te je briga. Zato pitam - da li je Srebrenica belo ili crno i da li je onaj ko je pozivao na osvetu Turcima ratni heroj ili ludak? Da li je srpski vojnik ili bilo ko, ko se poziva na srpstvo, ikada podržavao princip "oko za oko, Zub za Zub"? Da li naše majke kunu majke onih zločinaca, želeteći istu sudbinu za njihovu decu, kao onu sudbinu koju su pretrpela njihova deca? Takvu majku ne poznajem. Psovali smo Drinu, psovali smo boga, često psujemo sunce, ali nikada nismo selektivno odvajali starce i decu da bi ih pobili u ime srpstva. Da li na Srebrenicu treba da budemo ponosni i treba da čutimo na natpise "nož-žica-Srebrenica"? Srebrenica je crno, da crne ne može biti i u tom crnom tumaranju nestaju oni koji su žrtve ruke zločinaca, onih koji su neupokojeni i koji su sami.

O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji

Kliko samo dugo u nama traje ovaj bol? Nemamo pravo da Srbiju zavijemo u sivo, koje je između crnog i belog. Nemamo pravo da ostavimo nedoumicu koju ćemo da preispitujemo godinama ili, na primer, da budemo uzdržani po ovom pitanju. Zato u Srebrenici na ograničenom delu teritorije je izvršen genocid, koji je presuđen od strane Međunarodnog suda pravde, suda pred kojim branimo naše Kosovo, sudom u koji se uzdamo i u koji imamo poverenja. Pominjanje samog genocida je u rezoluciji postalo nevažno pitanje. Mislim da smo devalvirali ovaj pojam, bar u formalno-pravnom smislu, ali je mnogo važnije da svi budemo svesni da je taj genocid koji se pominje u toj presudi, izvršen od strane zločinca koji nas je uvukao u sramnu priču time što je verovatno da to radi u naše ime pre 15 godina, kada je Srbija čutala. Tada smo mi bili manjina, bili smo šaćica studenata, slučajnih prolaznika, a danas, hvala bogu, većina čiji se glas čuje i čuje se tamo gde treba da se čuje.

Srbija mora dalje i ona mora biti renomirana i odgovorna država. Za nas su sve žrtve naše, zato što su ginuli u istoriji za jedne i za druge, zato što su se prečesto ubijali između sebe i to nam je, takođe, padalo na pamet, ali nikada nam nije padalo na pamet da satremo druge. Nažalost, na kraju 20. veka to je nekome palo napamet. Mi danas hoćemo da živimo i nijedan nacionalni pokret ili spoznaj istorijske nepravde ili otpor zločinačkoj avijaciji, ne može me učiniti boljim ocem ili većim Srbinom od toga da ono što ne želim sebi ne poželim ni drugom.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Željko Tomić ima reč. Vašoj poslaničkoj grupi ostalo je 4,45 minuta.

O žrtvama

ŽELJKO TOMIĆ: Poštovano predsedništvo, poštovane dame i gospode narodni poslanici, DSS je u svom predlogu deklaracije o osudi ratnih zločina na prostoru nekadašnje Jugoslavije, kako se ta deklaracija zove, između ostalo jasno stavila do znanja da baš Srbija i baš srpski narod zato što je u novijoj istoriji te Jugoslavije trpela najveća stradanja i najveće žrtve, mora da bude prva u osudi svih zločina koji su se dogodili i 90-tih godina prošlog veka.

Nije bitno koje su vere, koje su nacije oni koji su žrtve, ali, svaki krvnik, svaki dželat mora poimence da bude izveden pred lice pravde, da bude procesuiran. To je jasno ko dan. Zato ne razumem potrebu nekih poslanika vladajuće koalicije da nam spočitavaju da se ne distanciramo od zločina, od sve i jednog zločina, bio on počinjen nad jednom osobom, nad jednim bračnim parom, nad jednom porodicom ili je bilo možda u pitanju masovno pogubljenje, bez obzira na kojoj strani, mi odlučno osuđujemo.

Ni opština Srebrenica nije podvajala žrtve, kao što vi danas činite. Bilo je reči o tome i moram da ponovim da ste vi večeras ispalili veći katolici od Pape, veći srebreničani od samih Srebreničana koji su 29. juna 2005. godine na sednici SO Srebrenica doneli Rezoluciju SO Srebrenica u kojoj se, između ostalog, kaže da se posebno osuđuju, između ostalog, zločini koji su se desili u periodu od 10. do 19. jula 1995. godine, ali istovremeno je ista SO ape-lovala na sve svoje građane da osude sve zločine iz perioda 1992. do 1995.

Zašto pisci ove današnje deklaracije, čija imena nikako ne možemo da saznamo, nisu konsultovali pisce ove rezolucije, pre nego što su prionuli na ovaj meni nečastan posao?

Morate biti svesni i šta god misli većina građana Srbije nije za donošenje ove i ovake deklaracije. Veoma sam srećan i veoma ponosan što danas nisam među vama, među

u Srebrenici u julu 1995. godine, ali su prekršili svoje obaveze da spreče genocid i kazne počinioce. Čija je to obaveza bila, gospodo, da to urade? Reći će vam - onoga ko je samo za par meseci kasnije potpisivao Djeđonski sporazum. To je bila obaveza Slobodana Miloševića, obaveza one iste vlade i one iste vlasti koja je Srbiju gurnula u хаос, u ужас, u sve ono o čemu danas treba da razgovaramo.

O zločinima nad Srbima ► Da li je bilo snage 2000. godine? Da je bilo snage da se prekine sa svim tim, da se zabrane ove stranke o kojima sam govorio, da se izvrši lustracija za koju je u Srbiji uvek prerano, dok ne bude prekasno, da je to učinjeno, danas bismo imali potpuno drugu situaciju i ne bismo morali uopšte da vodimo ovu strašnu diskusiju, ovo licemerje u kome se licitira broj žrtava, gde se postavlja pitanje - zašto se ne spomenu srpske žrtve? Reći će vam zašto da se ne spomenu u ovoj deklaraciji srpske žrtve, zbog toga što su Srbiji bili žrtve, a mi smo Skupština u kojoj sede mahom Srbi, pa neće valjda žrtve o sebi praviti deklaraciju? Šta ćemo, o sebi da pričamo kako su nam i šta su nam drugi radili?

O Ratku Mladiću ► Treba skinuti sramotu sa onoga što je rađeno u naše ime i u ime ove zemlje, pa i ove skupštine. Ne treba zaboraviti, neki kažu - kakve veze Srbija ima sa tim? Ima, recimo, to što je plaćala platu Ratku Mladiću za vreme Srebrenice.

O Republici Srpskoj ► Ima recimo veze sa tim, što je i posle tzv. demokratskih promena, za koje sumnjam da su bile demokratske, a sasvim sigurno nisu bile promene u smislu onih koji su to žeeli, posle tih demokratskih promena su još dve godine oficiri Republike Srpske dobijali platu iz Beograda. Kada sam to kao član predsedništva DOS pitao Košturnicu dr Vojislava, šta ima da mi kaže o 1.600 oficira plaćenih iz budžeta Savezne Republike Jugoslavije? Dobio sam odgovor - za vašu zlonamernost i ovo što znate je previše. To je bio odgovor u to vreme čoveka koji i danas vodi ovu grupu patriota, koji zaboravljuju jednu bitnu stvar.

O Ratku Mladiću ► Znate, gospodo, ovde se postavlja jedno pitanje - ko je Srbin, a ko nije? Ja sam Srbin, a Ratko Mladić je masovni ubica. Ja sam Srbin, a Radovan Karadžić je ratni zločinac. Ja sam Srbin, a Biljana Plavšić je prihvatala odgovornost i kajala se zbog genocida u kome je učestvovala i to genocida o kome je rekla sledeće - pa šta, neka šest miliona Srba izgine, opet će dosta ostati.

Moje pitanje glasi - za šta će to dosta ostati? Ko ima pravo da tako licitira milionima ljudskih života. Upravo oni kojih se danas stidim. Stidim se zbog toga što su sedeli u istoj ovoj Skupštini, neki od njih. Što dan danas u ovoj Skupštini sede neki kojima je mesto, najblaže rečeno, u zatvoru. Razlog je vrlo jednostavan - da nije, zašto ste se prepoznali gospodo? Zašto ste se prepoznali, polako, nisam još završio.

O zločinima nad Srbima ► Zato, zbog svega ovoga što sada gledamo, nam govori samo jedno, da ponovo gledamo pokušaj da se srpskim žrtvama zamaskira srpska sramota. Srebrenica je srpska sramota i nakon usvajanja ove rezolucije, istina o Srebrenici i ova osuda svega što se desilo, mora i to mora postati deo posebnog zakona, uči u udžbenik istorije i u nastavni program škola u Srbiji, da bi se izvršila denacifikacija i lustracija u Srbiji. Bez toga, Srbija nema budućnost. Hvala lepo.

PREDSEDNIK: Replika, narodni poslanik Aleksandar Martinović.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Dame i gospodo narodni poslanici, koliko je ozbiljna vladajuća koalicija koja nam je predložila ovaj dokument, sada je na najbolji način potvrđio gospodin Nenad Čanak. To je koalicija u kojoj jedna partija vladajuće koalicije, Liga socijaldemokrata Vojvodine, traži da se zabrani druga partija vladajuće koalicije - SPS.

O Ratku Mladiću ► Meni, gospodine Čanak, nije jasna jedna stvar - zašto se vi u deklaraciji za koju ćete glasati, zalažete za saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, ako je već sada, pre bilo kakve presude, za vas Ratko Mladić zločinac? Onda nam ne trebaju sudovi, onda nam ne treba saradnja sa Haškim tribunalom, onda nam ne trebaju pravosudne institucije ovde u Republici Srbiji, niti bilo gde u svetu. Onda ćemo da pitamo vas, Nenada Čanka, ko je po vama, gospodine Čanak, Srbin, a ko zločinac? Ko je velezločinac, a ko je patriota? Ko je izdajnik itd, pa kome vi stavite na čelo žig da je zločinac ili da nije zločinac, onda je to istorijska istina.

smišljeno, zato što postoji takva teza u određenim opskurnim, propagandnim krugovima na zapadu. Ona se unosi u ovu zemlju preko raznih grupacija koje primaju pare za to i povremeno truju ovo javno mnjenje i ovu javnost sa takvim stvarima.

To što neko prima pare da bi Srbiju proglašio nacističkom zemljom, to je zemlja koja nije izvršila još denacifikaciju, to je stvar, dakle, morala i časti tih ljudi. Oni nemaju ni moralna ni časti, oni samo imaju dubok džep koji treba napuniti da bi se tako izražavali. Međutim, ako takve reči padnu u ovom parlamentu, to su teške reči. Zaista morate reagovati jer je reč o jednoj nesvakidašnjoj stvari - da poslanik ovog parlamenta, koji ovde, razume se, kao i svi mi, uživa sva prava, i ne samo ovde nego i u čitavoj ovoj zemlji, blati i vređa ne samo ovaj narod i ovaj parlament nego i ovu državu. Krajnje je vreme da se stane na put takvim proizvoljnositima, besmislicama i lažima.

PREDSEDNIK: Vreme.

Molim sve poslanike da se obraćaju jedni drugima sa uvažavanjem i da zaista vode računa o sadržaju onoga što govore.

Gospodin Nenad Čanak.

NENAD ČANAK: Zahvalujem.

O Ratku Mladiću

► Ne, nisam ja taj ko će videti i odlučivati da li je neko zločinac. Za mene je Ratko Mladić zločinac zbog toga što zbog njega cela moja država Srbija sedi u zatvoru, na optuženičkoj klupi, jer ta kukavica neće da se preda. Zbog toga je zločinac što je umeo da puca u vezane ljude i da naređuje likvidacije, a ne ume da se sa tim suoči. To se kod nas u Novom Sadu zove kukavica. To su ljudi koji ne zaslužuju, ne poštovanje, ne zaštitu. Ko ga onda štiti? Štite ga saučesnici. Mislim da se time objašnjavaju i neke replike i primedbe koje smo čuli posle toga.

Što se tiče gospodina Ilića, nisam razumeo u kojoj od mojih reči se prepoznao - da li zločinac, da li nešto drugo, tako da ne mogu da mu odgovorim.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

► Gospodinu Samardžiću moram reći da ta denacifikacija o kojoj govorim - zar smo zaboravili kako je Srbija izgledala 90-ih? Da li smo zaboravili na što je ličio život prosečnog građanina u Srbiji 90-ih? Da li smo zaboravili da su recimo u Vojvodini ljudi zbog nacionalne pripadnosti proterivani iz svojih kuća bombama, a udarna pesnica su bile paravojne jedinice pod komandom istog tog Slobodana Miloševića i njegovih gaulajtera? Da li smo zaboravili da je iz Vojvodine proterano 40 hiljada građana hrvatske nacionalnosti samo zato što su Hrvati i proterani su pod izgovorom - eto, razmena dobara, razmena nekretnina. Takve i slične proizvoljnosti smo već slušali u ovoj skupštini.

Primećujete li koliko je sada odjednom dobacivanja i interesovanja za ono što govorim? Zato što za to ima u Vojvodini jedan izraz - šugavo prase najviše se česa.

PREDSEDNIK: Gospodin Samardžić, replika.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

► SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Poštovani narodni poslanici, ja sebe računam za poslednjeg čoveka u ovoj zemlji koji bi želeo i htio da brani režim 90-ih godina. Ovde ima mnogo pozvanijih za takvu misiju, ali oni sede u vladajućoj koaliciji. Prema tome, tu stvar biste morali da raspravite van ovih prostorija. Dakle, to je jedan problem koji se ne tiče ovog parlamenta. Ali, tim pre, on ne treba da se unosi u ovaj parlament.

Ma kako bilo 90-ih godina, o čemu sam javno govorio i nema zašto da se sada ograjujem, to nije bila nacistička zemlja. To je bila jedna situacija koju je delila svaka zemlja koja je naslednik nekadašnje Jugoslavije. Prvo Slovenija koja je izbrisala ljudе sa spiskova i dan-danas ih ne vraća, dakle, građana, državljana Slovenije, pa sve do preko Hrvatske, Bosne i Hercegovine, koja je bila u ratu, Srbije, Crne Gore, itd. Jedino se Makedonija može amnestirati od toga. To je bila opšta situacija. Srbija se ni tih godina nije ni po čemu razlikovala od ostalih. Reći za Srbiju da je bila nacistička je jedno najobičnije retoričko preterivanje i izvljavanje.

Reći da se Srbija do danas nije denacifikovala, znači, uspostaviti kontinuitet između 90-ih i ovih 2000-ih godina. Danas ste vi na vlasti, izvršite denacifikaciju. Ali, to se, čini mi se, može učiniti samo nacističkim metodama.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Aleksandar Martinović, replika. Velimir Ilić, replika, zatim gospodin Čanak. Nadam se da ćemo završiti krug replika.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Dame i gospode narodni poslanici, bez obzira na to što se mi iz Srpske radikalne stranke suštinski razlikujemo od stranke Nenada Čanka, ja gospodina Čanka neću da vredam, iako je on uvredio sve narodne poslanike nazvavši nas krajnje neprimerenim nazivom. Prosto, gospodine Čanak, ja sa vama hoću da govorim jezikom činjenica.

Ne znam da li ste vi čitali izveštaj Evropske komisije o stanju u Srbiji, odnosno o stanju u pojedinim oblastima društvenog života? Verujte mi, ja ni na jednom mestu nisam našao da u tom izveštaju piše da mi ne možemo u Evropsku uniju zato što Ratko Mladić nije u Hagu. U tim izveštajima piše nešto drugo - ne možemo u Evropsku uniju zato što ste korumpirani, zato što kradete, zato što vam unutrašnju i spoljnu politiku diktiraju tajkuni i mafijaši, zato što se zakoni u ovom parlamentu donose onako kako odgovara dvojici ili trojici ljudi koji su na sumnjiv način stekli svoje bogatstvo, zato što imate preglomaznu, neracionalnu, partijsku državnu upravu, zato što nam je država skupa, zato što ste potpuno uništili nezavisnost pravosudnih institucija, zato što ljudi ne mogu da se leče u Srbiji ako nemaju novca. Dakle, ja sam na to naišao u izveštajima Evropske komisije. Naravno, vama je uvek lako da kažete da je krv Ratko Mladić zato što Srbija ne može u Evropsku uniju. Verujte mi, gospodine Čanak - kamo lepe sreće da je to tako. To bi značilo da je u ovoj Srbiji, našoj zajedničkoj otadžbini sve sjajno, da smo rešili sve probleme, da nam ekonomija cveta, da ljudi ne moraju da skaču sa svojih balkona ne bi li rešili svoje socijalne probleme, da ne moraju da seku sebi prste i da jedini problem koji ova država ima jeste pitanje da li je Ratko Mladić u Hagu ili je na nekom drugom mestu. Nažalost, gospodine Čanak, stvarnost koju vi kreirate, zajedno sa vašim koalicionim partnerima u poslednjih 10 godina je sasvim drugačija od one stvarnosti u kojoj vi živate. Vama je lepo. Ne snosite odgovornost ni za šta. U Skupštinu dođete onda kada treba da glasate. Diskutujete tako da napadate svoje koalicione partnerne i mislite da ste time rešili problem. Nažalost, niste.

Srbija je nesrećna država, ne zbog Ratka Mladića, nego zbog vas, zato što ste nespobni, zato što ste korumpirani.

PREDSEDNIK: Gospoda Nada Kolundžija ima reč.

NADA KOLUNDŽIJA: Prvo, zaista bih pozvala da se vratimo na ono što jeste tema, a tema jeste Ratko Mladić. Istina je da je za Srbiju uslov svih uslova, kada su evropske integracije u pitanju, Ratko Mladić. Dakle, nije tačno da se Srbija ocenjuje negativno u borbi protiv korupcije, da se negativno ocenjuje u svojim evropskim integracijama i u transformaciji društva, naprotiv. Mi dobijamo priznanje da taj proces u Srbiji ide brže no što je išao u bilo kojoj drugoj zemlji. Odaju nam se priznanja za mnoge reforme koje sprovodimo u društvu i rezultate koje postižemo, ali ono što jeste, nažalost, kamen o vratu Srbije na putu ka ostvarenju njenog osnovnog cilja jesu upravo zločini koji su počinjeni i jeste upravo onaj koji je za taj zločin odgovoran.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Velimir Ilić.

VELIMIR ILIĆ: Gospodo predsednice, još jednom vas upozoravam da pojedinim poslanicima skrenete pažnju da ne vredaju poslanike, poslačike grupe, jer nemaju razloga. Iza njih ne postoji ništa. Ti su poslanici upropastili ovu Srbiju, upropastili Vojvodinu. Neki se predstavljaju kao spasioци Vojvodine. U Vojvodini se teško živi, teže nego ikad. U Vojvodini se ljudi bore da prežive.

Malo ima nešto Novi Sad koji je ovih dana, i on, u jednoj velikoj krizi. Vojvodina se toliko zadužuje, tolika su zaduženja u Vojvodini. Pitanje je ko će to da vrati i da plati? Kako i na koji način, ako ljudi koji nemaju nikakvog sluha vode makroekonomsku politiku Vojvodine, ako je vojvođansko rukovodstvo preko "Metals banke" radilo sa najvećim kriminalom u državi, ako je vojvođansko rukovodstvo uništilo sve fondove koji su prebačeni za sređivanje reka, za Pančevački most, za niz projekata koji su trebali da se rade, zaposlili svoje istomišljenike? Da nisu to uradili ne bi imali dva člana.

O Evropskoj uniji

O Ratku Mladiću

O Evropskoj uniji

Prema tome, Vojvodini se pišu teški dani. Ovo sve što se događa ovih dana je uzrok jedne negativne selekcije u Vojvodini, koja je Vojvodinu potpuno odvukla na stramputicu uz obećanja - dobićete statut, dobićete prednost, nadležnosti. Može li od toga da se živi? Može li nekom detetu izjutra da se da za doručak deo nadležnosti Vlade Republike Srbije? Ne može sigurno. U Vojvodini je isto jad, nesreća i beda i veliki problemi.

Gospodin bi trebao da se pokrije ušima. Počeo je i da piše o toj ravnici o koju on sistematski upropastičava i pravi od nje svoje privatno zabavište. Zabavlja se, dode odve u parlament kada je glasanje i to bi morao da prekine. Priča nam on o deklaraciji. Priča nam on o tome kako Srbija treba da se regionalizuje. Vodi neki odbor tamo za administrativne regije. To je bruka za Srbiju.

Prema tome, molim vas preduzmite nešto vi iz vladajuće koalicije. Ako je vaš ideolog Nenad Čanak, teško vama.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Nenad Čanak.

NENAD ČANAK: Zahvaljujem.

Gospodine Martinoviću, samo da se razjasnimo oko nečega. Ovde nije u pitanju rasprava o korupciji, o uništenju privrede, o svemu što ste rekli, nego o zločinu učinjenom u Srebrenici pre 15 godina, za koji je odgovoran general Mladić. Mislim da je vrlo važno da se držimo teme.

Znam da ste vi neskloni istini, ali upravo zbog toga što ste me prošli put kada ste uzeli moje ime u usta oklevetali da imam ne znam kakvu imovinu, mada je moja imovina dostupna na sajtovima koji su za to predviđeni, i rekli da sam sve to stekao bez jednog dana radnog staža, doneo sam vam fotokopiju moje radne knjižice, u kojoj imate 23 godine mog radnog staža. Onda ćete videti do koje mere vas poluistine kojima operišete dovode u situaciju da ne govorite istinu. Povedite računa o tome.

Što se tiče gospodina Samardžića i denacifikacije, podsetiće da je upravo Koštunica dr Vojislav bio taj koji je pružio utočište i Radetu Markoviću i Nebojši Pavkoviću i ostalim velikanima nacionalno socijalističkog vremena ove zemlje i dao im šansu da unište niz dokaza o svojim zlodelima i o zlodelima režima kojem su služili. Upravo zbog toga se svi nadate da do lustracije neće doći. Tu se jako varate. Zločini koje ste počinili nikada ne zastarevaju.

Što se tiče gospodina Ilića, zaista mislim da je njemu hitno potrebna pomoć. Hvala lepo.

PREDSEDNIK: Gospodo poslanici, zaista nema više uslova ni razloga za repliku. Jedni drugima ste rekli sve. Nema povrede Poslovnika. Možda sam učinila samo povredu Poslovnika zato što sam vam davala reč i zato što ste replikama preplavili sadržaj ove sednice.

Gospoda Raguš ima reč. Izvolite.

MARINA RAGUŠ: Gospodo Đukić-Dejanović, dame i gospodo, a iznad svega i iznad svih građani Srbije, dok vi ne odlučite kako jedinstveno i autentično tumačite Poslovnik, ono što je meni, gospodine Čanak, više nego interesantno, je sledeće. Vi ste ostvarili 23 godine radnog staža u nacional-socijalističkom periodu, preživeli ste nacional-socijaliste, radili i niste bili dana zatvora. To ćete jednog dana morati da objasnite. Kako ste onda uspeli da okarakterišete taj režim kao nacional-socijalistički?

Gospodo Kolundžija, mi smo malo odstupili od teme zato što je gospodin Čanak rekao i govorio o lustraciji, govorio da nas treba zabraniti. Stoga, mi živimo za dan, gospodine Čanak, da pokrenete postupak za zabranu Srpske radikalne stranke, kako bismo mi građanima Srbije konačno dali materijalni dokaz nacional-socijalističkog perioda DOS-ovske vladavine.

Zašto? Mi smo u ovom parlamentu i poslanička grupa SRS sedi dok govoriti, čak i na ovako osetljive teme, jer ste vi odlukom većine prekrojili ono što treba da liči na demokratiju, pa uveli stranku koja nije učestvovala na izborima. Dakle, to je najveća sramota za demokratiju u Srbiji s kraja 20. i početka 21. veka.

O Ratku Mladiću

Da, nije ovo tema o kriminalu i korupciji, ali nije prepreka Ratku Mladić za ulazak u Evropu, prepreka je američki zahtev i američko pokretanje akcije "Balkanski ratnik", a mi

vas čekamo na okončanju akcije "Balkanski ratnik", jer ako je sprovedete do kraja vi padate sa vlasti, zato što nema nikoga koga te prljave pare nisu kupile i nisu finansirale. O tom potom. Zato smo mi malo, ali samo malo skrenuli sa teme.

Logičko je pitanje, još nismo dobili odgovor zašto mi ovde u parlamentu Srbije go-◀ O Republici Srpskoj vorimo o nečemu što je parlament u Srebrenici pre nas osudio? To je tema za Republiku Srpsku, a ne za Srbiju.

Drugo je pitanje - zašto dve deklaracije? Ko to deli žrtve? SRS ili vi? Zašto ne jedna?◀ O žrtvama Evo odgovora, odgovor je vrlo jednostavan. Pre nekoliko meseci takođe sam vam rekla, mi smo bili na mestu gde ste vi i mi znamo kako izgleda u oči "Milosrdnog anđela", mi znamo šta su zahtevi bili za Rambuje. Vi ste dobili zamenu. Ta zamena se zove Napredna stranka. Da niste prihvatali ovaj uslov, vi biste pali sa vlasti. Da to nije tako, dajte dokaz.

Mi nismo prihvatali Rambuje, pali smo sa vlasti, dobili lustraciju 2000. godine. Možda vi to, gospodine Čanak, ne priznajete, ali tada i od tog momenta ceo tadašnji srpski politički vrh je završio na čudne načine i najveći broj njih pred Haškim tribunalom. Oni koji nisu prihvatali, a tu su prisutni, pa da čujem hoće li to reći, da Kosovo bude nezavisno, u maju su krenuli na izbore, pali su sa vlasti. Vi prihvivate da se govori o ovoj deklaraciji, da se javno izvine i prizna da je Srbija, odnosno da je počinjen genocid u Srebrenici. To je cela istina.

Gradani Srbije treba ovo da pamte. Ovo je poslednja preuskršnja nedelja. S namerom se oni koji su se udružili u zločinu protiv mira dogovaraju da za srpski narod biraju najosetljivije periode i najosetljivije datume.

Da ste pokrenuli ovu priču na drugaćiji način, osudili sve zločine počinjene na teritoriji bivše Jugoslavije, dame i gospodo, imali biste konsenzus. Zašto je vrlo važno bilo da se istakne Srebrenica? Zato što je Srebrenica isto što i Markale, isto što i Račak i nekima opravданje za najgnusnije zločine počinjene u 20. i 21. veku.◀ O zločinima nad Srbima

Vi možete da polemišete sa mojim političkim stavom. Vi ste svoj politički stav izneli. Dakle, ono što treba da se pamti, a jeste ono što ovog dana mi ostavljamo kao svoju zaostavštinu. Vrlo brzo će, dakle, vreme pokazati - ko stoji iza dodagaja u Srebrenici, šta su bili zahtevi da se o ovome govori u srpskom parlamentu i to će biti zaostavština za budućnost ovog saziva.

Mene ne čudi gospodin Čanak. On je svojevremeno političke neistomišljenike hteo da veša na Terazijama. On hoće takođe da zabranjuje rad političkim strankama. To je deo vladajuće koalicije. Dakle, takođe me ne čudi da ni o ovome danasgovorimo.

Dame i gospodo, ipak ono što je nama SRS vrlo značajno, makar vi nas doveli na nivo pokreta, i tada ćemo govoriti isto, jeste, kao preci svojih potomaka ostavimo nekih trag - suprostavljanja ovoj zapadnoj okupaciji. Ako je to cena ostanka na vlasti, onda čini mi se da smo platili previšoku cenu. (Aplauz poslanika SRS.)

PREDSEDNIK: Povredu Poslovnika je reklamirao narodni poslanik Miloš Aligrudić.

MILOŠ ALIGRUDIĆ: Hvala. Dakle, reklamiram povredu koju ste vi učinili neposredno pre govora prethodnog govornika. Vi ste naime rekli da procenjujete, na osnovu toga što je neki narodni poslanik pre toga zatražio povredu Poslovnika, "da niste učinili nikakvu povredu Poslovnika", te mu stoga ne dajete reč. Dok lepo u članu 100. stav 3. stoji - predsednik Narodne skupštine, odnosno predsedavajući daje reč narodnom poslaniku koji ukazuje na povrodu, iz stava 1. se misli na povrodu Poslovnika, odmah po izlaganju prethodnog govornika, s tim što predsednici poslaničke grupe imaju prednost.

Dakle, za razliku od vašeg suviše restriktivnog tumačenja člana 101. kada ne dajete replike, mada moram ruku na srce da stavim, da ste u toku ove rasprave najmanje koristili te arbitarnosti. Dosta je to bilo korektno, sa nekim izuzecima. Ne možete imati ipak nikakvu arbitarnost u tumačenju stava 3. člana 100. Dakle, kada neko zatraži reč po povredi Poslovnika - vi mu je dajete. Tu nema diskusije. Ne možete vi procenjivati, na osnovu toga što je neko podigao - Poslovnik, zatražio reč po Poslovniku "da li ste vi prekršili Poslovnik?" Pustite čoveka ili gospodu ili gospodina narodnog poslanika da nam kažu šta misle.

Ako nije u pravu, ako mislite da je to zloupotrebio vi čete mu to reći. To je vaše pravo iz Poslovnika i time će se stvar završiti. Možete mu čak i oduzeti reč i sprečiti ga da obrazloži ova tri minuta što ih ima, ukoliko je očigledno da to ne vodi tom cilju. Iako mislim da je neka druga predsedavajuća, koja nije tu sada na predsedavajućem mestu i to pravo predsedavajućeg zloupotrebljava nebrojeno puta, tako što čoveka ne pusti da završi jednu prvu početnu rečenicu. To vi doduše niste radili i vi to ne radite. Zato što smo ipak umorni, što vreme prolazi, što se rasprava odužila, što ima puno replika, na čemu vam se zahvalujem, jer je to bit debate, rasprave, ne daje vam za pravo da u jednom trenutku izgubite živce i da kažete - da prosto ne dajete reč po Poslovniku.

PREDSEDNIK: Vreme.

Očito je da ima poslanika koji gube živce i malo je verovatno da sam ja ta. Dru-go, htela sam da vam kažem da su se poslanici javili za replike.

Treći krug replika je završen i ocenila sam da su se razjasnili.

Samo ste vi podigli - Poslovnik i odmah ste dobili reč, kada je gospoda Raguš završila.

Prema tome, kako vodim računa, nema povrede Poslovnika.

(Miloš Aligrudić upadica s mesta: To nije tačno.)

Ako niste zadovoljni, hoćete li da se izjasnimo u danu za glasanje.

Da li želite da se u danu za glasanje izjasni Skupština?

Zahvaljujem.

Gospođa Nada Kolundžija ima reč po Poslovniku, Meho Omerović.

MEHO OMEROVIĆ: Gospodo predsednice, reklamiram povredu Poslovnika člana 104.

Koleginica Marina Raguš je maločas govorila. Prosto je fascinantno koleginica Raguš sa kojom mirnoćom vi izgovarate nešto monstruozno. Vi izjednačavate Markale, Račak i Srebrenicu. Za vas je to izmišljotina. Za vas su izgleda Bošnjaci sami sebe ubijali i to prikazivali kao nekakve zločine.

Draga moja i uvažene koleginice da li vas je makar malo stid?

PREDSEDNIK: Predstavnik predlagачa gospoda Kolundžija.

Po Poslovniku ko želi molim vas? (Marina Raguš upadica s mesta: Pomenuta sam i želim repliku.) Nema osnova za repliku.

Ima reč gospođa Nada Kolundžija.

(Uzvici u sali: Po Poslovniku!)

O kolektivnoj ► NADA KOLUNDŽIJA: Ovde je dovedena u pitanje potreba da Srbija uopšte raspisuje ovoj temi. Dakle, ovde je postavljeno pitanje - zašto su zločini i zločin u Srebrenici tema za Srbiju. Ja mislim da biste možda mogli da pitate svog šefa, koji je u Hagu braneći sebe i stalno tvrdi da je za neke zločine odgovorna Vojska SRJ. Morate znate da i svet to misli. Ako se mi ne ogradijemo od toga i ako mi kažemo - ne, niko nije, država nije odgovorna, između ostalog Srbija nije odgovorna i tako što će reći "za zločin su odgovorni pojedinci, a ne institucije države", tako ćemo skinuti odgovornost sa Srbije. Dok vi imate ozbiljan problem da objasnite - kako to ovo nije tema za Srbiju, svom šefu. (Aplauz posla-nika DS.)

PREDSEDNIK: Gospodo poslanici, ja vas zaista molim da se vratimo temi.

Povredu Poslovnika reklamira najpre gospođa Raguš, pa gospodin Aligrudić, pa onda gospodin Martinović.

Molim vas, izričaću sankcije za slučaj da reklamirate povredu Poslovnika, zloupotrebljavajući ovaj institut.

Ima reč gospođa Raguš.

MARINA RAGUŠ: Naravno, povređen je član 104, s obzirom da sam se pozvala na povredu Poslovnika. Istini za volju mislim da sam imala pravo na repliku jer sam direktno u pogrešnom kontekstu pomenuta, ali nema veze.

Stav 2, ovo što je kolega Omerović rekao zaista ne стоји. Prvo, ne možete da pripisuјete, pogotovo meni, a ni posla-ničkoj grupi SRS "da sa nakaznom mirnoćom može da priča o

O relativizaciji
genocida

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

Relativizacija
genocida

stravičnim zločinima”, dakle, na prvom mestu to nije u redu. Ono što je moja bila namera jeste - da se priča o svim zločinima počinjenim na teritoriji bivše Jugoslavije.

Dopustite molim vas, moj je politički stav - da se u Srebrenici jeste desio zločin, ali hajde da govorimo šta je dovelo i ko stoji iza tog zločina? Niste me, onda, slušali dobro danas. Sasvim je sigurno, to je moj takođe politički stav, i ne vidim potrebu da polemišete sa mojim političkim stavom na takav način - da to jeste Markale i Račak. Nekome je Srebrenica trebala, verujte - a srpskom narodu sasvim sigurno “ne”, jer bi mi do sada znali tačno ime i prezime, videli satelitske snimke, imali tačan broj i znali koja je obaveštajna služba napravila sva tri incidenta.

Meni je zaista žao svih civilnih žrtava, ali sam vam ja taj argument izvukla ispod nogu, jer je SRS, tim odbrane dr Šešelja ovom tužilaštvu tražilo, podnelo zahtev - da se ispita zločin nad 20 muslimanskih civila u Zvorniku. Dakle, vi nemate osnovu da govorite na takav način uvaženi kolega. Svaka žrtva zasluzuje svoj pomen, ali i svaki zločin ima svoj potpis. Ovaj potpis koji mi danas ostavljamo... (Predsednik: Vreme.) (Aplauz poslanika SRS.)

O žrtvama

PREDSEDNIK: Ima reč narodni poslanik Miloš Aligrudić.

MILOŠ ALIGRUDIĆ: Vi ste povredili član 104. i vrlo ću kratko obrazložiti. Član 104. kaže da se narodni poslanici jedni drugima moraju obraćati sa uvažavanjem.

Možda sam ja napravio neku grešku u prethodnom izlaganju kada sam govorio o izgubljenim živcima, priznajem, kasno je, ali to vama ne daje pravo pogotovo sa mesta predsedavajućeg da vičete na narodnog poslanika, tim pre što se uvidom u stenogram može vrlo lako dokazati da sam bio u pravu u onome što sam tvrdio prethodni put, a to je da je bilo prijave za Poslovnik i da ste vi odbili prijavu za Poslovnik onog trenutka kada ste vi procenili da ne treba da date reč. Eto, to je sve.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Aleksandar Martinović.

ALEKSANDAR MARTINović: Dame i gospodo narodni poslanici, povređen je član 27.

Gospodo Đukić-Dejanović, pitam vas da li je suština ove sednice da predstavnici vladajuće koalicije mogu slobodno, bez bilo kakvih ograničenja, da iznose najneverovatnije neistine, uvrede i klevete na račun dr Vojislava Šešelja i SRS a da vi jednostavno ne želite da intervenišete?

Gospodin Meho Omerović, koga gospodica Marina Raguš uopšte nije uzela u usta, vreda, na očigled vas, moju koleginicu bez ikakvog razloga i vi uopšte ne intervenišete.

Mogao bih sad da, recimo, kažem gospodinu Omeroviću - možda je mene, gospodine Omeroviću, kao Srbina zbolela ona čitulja koju je potpisao predsednik vaše stranke a koja je objavljena u “Sarajevskom oslobođenju” kada je umro Alija Izetbegović “mome dragom predsedniku”, jer je taj dragi predsednik odgovoran za činjenicu da je nekoliko hiljada sarajevskih Srba ubijeno, a to nisam rekao.

Ispada da u ovoj Narodnoj skupštini kad treba da se brani Srbija i srpski narod onda nemojte da govorite, a kad treba da se napadaju ljudi koji su sedam godina u Haškom tribunalu onda je sve dozvoljeno.

Pa, pitam vas, gospodo iz vladajuće koalicije, ako je Vojislav Šešelj zaista kriv, ako je najveći zločinac na kugli zemaljskoj, kako je moguće da za sedam godina tužilaštvo to ne uspeva da dokaže? Ako je sve jasno, ako postoje činjenice, ako nema nikakve sumnje da je Vojislav Šešelj odgovoran za raspad bivše Jugoslavije, da mi Srbi 50 godina ništa drugo nismo radili nego sanjali o tome kako da počinimo genocid nad Hrvatima, Muslimanima, Albancima itd, pa pitam vas zašto Vojislav Šešelj nije osuđen?

PREDSEDNIK: Vreme.

Narodni poslanik Nenad Čanak.

NENAD ČANAK: Pošto sam upitan kako sam to imao radni staž za vreme nacionallnog socijalizma, pa eto, radio sam. Hapšen sam više puta nego bilo što mogu da se setim, a to kako sam preživeo takav period, pa znate možete pitati neke moje prijatelje, recimo, Slavka Ćuruviju, Ivana Stambolića, moje prijatelje iz SPO koji su ubijeni na Ibarskoj

magistrali, njih možete pitati kako je izgledalo preživeti u nacionalnom socijalizmu, a to što sam htio da vešam po Terazijama, to je bio kondicional, a vaš predsednik je vrlo jasno govorio o klanju zardalim kašikama, tražio da se retorijom proteruju građani Srbije hrvatske nacionalnosti, pretio svemu i svakom, vadio pištolj na ljude itd. To se ne sećate? Vaša selektivna pamet je vrlo opasna.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Simo Vuković.

SIMO VUKOVIĆ: Uvažena predsednica, dame i gospodo narodni poslanici, moram da izrazim jedno osećanje obeshrabrenosti nakon današnje debate koja je svakako odslikala ono što jeste sve ono što se govorilo u prethodnih 15 godina u Srbiji o događajima na prostorima bivše Jugoslavije.

Moramo da postavimo sebi otvoreno pitanje zašto je mojoj generaciji i ljudima mlađima od mene večeras važnija utakmica Partizan - Makabi od onoga što ovde govorimo i zašto ovo nema onu težinu kakvu bi trebalo da ima.

Ovo je svakako jedna od najmučnijih i jedna od najtežih tema koja muči naše društvo i ovu državu i ovaj Parlament, ali prosti moramo da se suočimo sa onim što je iza nas.

Međutim, problem koji je stajao na početku današnje rasprave, kako objasniti značaj ove teme i zašto se mi kroz ovu deklaraciju osvrćemo na ono što se desilo pre 15 godina, svemu ovome najviše doprinositi zaglušujuća buka koja se sistematski stvara u poslednjih 15 godina. To je i danas činjeno kroz različite kvazi-forenzičke, kvazi-istorijske stavove i debate, a pri tome pred nama je zadatak da donešemo mudar, distancirani, u krajnjem, politički racionalan i ljudski moralni sud i stav o onome što nam s vremena na vreme u obliku nekog skeleta ispadne iz našeg ormara.

Zašto je srebrenička tragedija tako važna da jednostavno moramo da se odredimo prema njoj? Srebrenica jeste paradigma nečega što jedan narod, jedna država sebi ne smeju da dozvole, a pogotovo jedno društvo, a pogotovo da na to gleda sa odobravanjem ili sa ravnodušnošću.

Desivši se u predvečerje dejtonskih pregovora i kraja krvavog bratoubilačkog rata, srebrenička tragedija i danas, posle 15 godina, za nas i za ceo region je ostala crna rupa, jedna nevidljiva ruka koja nam ne dozvoljava da okrenemo glavu ka budućnosti i to nećemo moći ako se istinski ne odredimo prema njoj.

Isprobaní recept, čije smo refleksije i danas videli, zaborava, nipoštovanja, relativizacije, očigledno ne daje rezultate. Danas se od nas očekuje kao narodnih predstavnika razboritost i hrabrost u sagledavanju ovog problema.

Danas ne donosimo istorijski sud, ne donosimo ni sudsku presudu. Moje lično viđenje je da donosimo jedan vrednosni sud i ocenu prema jednom ljudskom nedelu i neljudima koji su to delo počinili pozivajući se u naše ime i u ime naših nacionalnih interesa.

Ovog puta treba da izbegnemo opasnost od ponovnog skretanja na kolosek istorijskih bespuća, falsifikata i jalovih nadvikivanja koji danas prate istorijski nerasvetljene događaje, a pogotovo poslednjih 50 godina.

Ako napravimo otklon, a to danas očigledno jedan deo nas i nije uspeo, od dnevno političkih sitnih interesa i potrebe za pranjem lične nekada i krvave biografije, a između ostalog i pokušaji u kojima prebrojavamo i prevrćemo mrtve, predstavljaju vrhunski ciničizam i pokušaj amnestije zločine, pre svega ono ljudsko u nama, pa tek onda naša dvovekovna državotvorna slobodarska, pravdoljubiva tradicija, naš iskreno ukorenjeni antifašizam nas obavezuju pre svega na saučešće porodicama nastradalih, njihovim sugrađanima i sunarodnicima. To je za mene kao narodnog poslanika duh ovog teksta.

Ono što je podkontekst ove deklaracije i što je više puta istaknuto ovde, to je individualizacije krivice i krivaca koji su uporno, i to danas pokušavaju da nas sve gurnu u jedan kolektivni glib i ispaštanje.

Drugi kontekst koji treba da posmatramo kroz ovu deklaraciju jeste normalizacija i uspostavljanje odnosa sa Bošnjacima koji čine i dobar deo građana Srbije, a i sa nama

susednom zemljom BiH. Tek uspostavljanjem takvih normalnih odnosa možemo da kreнемo u realizaciju naše neskrivene ambicije da bude pravi lideri u regionu.

Prihvatanje deklaracije znači i smanjivanje raskoraka i tinjajućeg konflikta sa međunarodnom zajednicom i uopšte sa svetom, jer naša je lična sramota što su mnoge zemlje i organizacije u kojima sedimo, pre svega organizacija UN, Evropski parlament u kome želimo da sedimo i Parlamentarna skupština Saveta Evrope donele svoje stavove već odavno.

Naša generacija političkih predstavnika koji danas sede u ovom domu nema pravo na odgovornost i to sebi ne sme da dozvoli. Što se tiče stava G17 plus prema ovoj deklaraciji, pored ovog prethodno iznetog, mi ne glasanje za ovu deklaraciju ne gledamo kao nuždu, iznudu, moranje i ako bi to tako bilo, mi se onda ne bi izjašnjavali o ovoj deklaraciji. Mnogo je važnije ono što ćemo posmatrati u narednom periodu i ono što treba da budu refleksije usvajanja deklaracije o Srebrenici. Da li će ona uticati na državnu politiku, na političko delovanje pojedinaca i stranaka, na obrazovni sistem i sve one segmente društva koji moraju da budu uklapljeni u jedan vrednosni okvir, na kojem treba da sazrevaju buduće generacije. Ukoliko to ne budemo na takav način sagledali, a večeras dobar deo nas to i ne sagledava tako, onaj skelet sa početka priče, kostur će stalno ispadati iz ormara, a mi nemamo odgovor na pitanje odakle on tu. Zahvaljujem.

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Zoran Krasić. Izvolite.

ZORAN KRASIĆ: Koliko imamo vremena kao poslanička grupa?

PREDSEDNIK: Trideset i dva minuta.

ZORAN KRASIĆ: Radi javnosti koja nadam se da prati ovaj prenos, jer ovo je ipak važna tema, u osnovi ove današnje debate je reč genocid. Neko pokušava to da prikrije, ali javnost zna da vladajuća koalicija već mesecima se dogovara, pregovara kako da izgleda ova deklaracija. I danas se pokušava na razne načine da se izbegne ta reč. Vrlo je opasno kada se neki termin, koji u pravu ima precizno značenje, koristi na pogrešnom mestu. Nemam namere niti da bilo koga prozivam, niti da pravim neumesne paralele, ali verovatno svaka gospođa kojoj znate ime i prezime, ako bi je oslovili rečima "prokleta Jerina", imala bi najmanje dva razloga da se ljuti. Prvo što je nepristojno ako znate čoveka da mu ne kažete ime i prezime. Drugo, prokleta Jerima je sinonim za nešto loše. Slično bi se desilo i sa muškarcem sa punim imenom i prezimenom i kažete mu - dobar dan Adolfe Hitleru. Zašto ovo pričam? Opasno je koristiti neke termine da bi se prikazalo nešto što ne odgovara po svom nazivu, pa čak ni sinonimski. Tema da li je u Srebrenici bilo genocida ili nije, toliko je velika, ogromna, prevazilazi ne samo Narodnu skupštinu Republike Srbije, nego prevazilazi značaj svih parlamenata, a čak imaju velikih problema i ljudi u oba suda koja se nalaze u Hagu.

Ne morate vi meni da verujete, jer mi vi nikada niste ni verovali, čak i kad iznosim one činjenice na koje se vi pozivate, ali i Tibor Varadi i Radoslav Stojanović i Saša Obradović, kada su zastupali Srbiju i Crnu Goru pred Međunarodnim sudom pravde, po tužbi BiH, izneli su niz argumenata koji su tiču aktivnog i pasivnog prava. Kako je moguće da neko napiše tužbu 1993. godine i da tada stavi "genocid", a onda se desi, navodno, tek u 1995. godini? Neverovatne stvari se dešavaju. To se pokriva udruženim zločinačkim poduhvatom, pa general Krstić dobija 46 godina zatvora, jer je pomagao, a ne zna se kome, jer je bio pomagač, a ne zna se ko je taj kome je pomagao, a Vidoje Blagojević, uz sve probleme koje je imao sa advokatom Karnavasom, koga je dve godine izbacivao iz predmeta, dobio je 18 godina za saučesništvo u zaveri, a Međunarodni sud pravde je zaključio da ne postoji genocidna namera, preuzeo nešto iz nekih presuda, a nije, recimo, preuzeo iz presude Dušku Tadiću.

Da vas sada ne mučim sa tim činjenicama. Pravni zastupnik Srbije i Crne Gore pred Međunarodnim sudom pravde Radoslav Stojanović, onog momenta kada je pročitana presuda, kao pravni zastupnik je dao izvinjenje u ime države. Mogu o tom čoveku da imam vrlo loše mišljenje, ali je bio lisac i dao je vrlo prihvatljivu formulaciju tog izvinjenja, nije upao u zamku. Ovde je sad neko stisnuo sa strane da Narodna skupština treba da donese jednu ovaku deklaraciju.

O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji

O međunarodnim
sudovima i presudama
međunarodnih sudova

Relativizacija
genocida

Samo da vas podsetim, Savet bezbednosti UN, kada je donosio neke rezolucije, to je činio na bazi nekih izveštaja. Svi ti izveštaji su bili predmet rada Haškog tribunala. Ništa nije dokazano iz tih izveštaja, apsolutno ništa. Samo da vas podsetim, pre dve godine veliki spor pred Savetom bezbednosti, svađa između Čurkina i Kondolize Rajs, gde u jednom trenutku predstavnici Rusije kažu - kažite koji je to minimalni broj za genocid, jer toliko preširoko idete. Po vašim kriterijumima i ona dva aviona koja su udarila u Svetski trgovinski centar, vi ste mogli da upotrebite termin genocid. Naum Čolski kaže - za ono što se desilo u Srebrenici, ako se upotrebi termin genocid, onda za pravi genocid treba da izmislimo neki novi genocid. Šta je sa vrednosnim kriterijuma? Amerikanci još nisu osudili genocid nad Jermenima u Turskoj, a 15 država EU je to uradila. I mi smo predložili, niste prihvatili. Turska je svuda prekidala diplomatske odnose. Ta Turska je pre nekoliko godina išla u Srebrenicu da moli opštinsko rukovodstvo da se ne izdvaja Srebrenica iz Republike Srpske, jer se ništi Dejtonski sporazum.

Ko gura ovo? Onaj ko je izvršio agresiju, onaj ko je rasturio bivšu Jugoslaviju, da bi prikrio svoje zločine i svoje tragove i našao je vlast koja je, pritisnuta sa svih strana, u mogućnosti da ovako nešto izgura i da se koriste različite argumentacije ovde, ono što jeste, ono što nije itd.

Naravno da je Evropski parlament imao potrebu da doneše jednu takvu rezoluciju. Zašto? Oni su priznali republike, 6. aprila su priznali BiH, a 22. maja 1992. godine i UN. Šta je rekao Bil Klinton na desetogodišnjici u Potočarima? "Ovo mi je bilo potrebno da bombardujem Republiku Srpsku, da bi ih naterao da dodu u Dejton". Gde vam je kriterijum za "Oluju", za "Bljesak"? Gde vam je kriterijum, recimo, za Ruandu? Ono što je nesporno kao genocid, to je ono što se desilo nad Jermenima, to je ono što se desilo u Ruandi, to je ono što se desilo tokom Drugog svetskog rata. Šta se desilo u Ruandi 1994. godine? U prisustvu UN jedno pleme je pobilo milion i 70.000 pripadnika drugog plemena.

Molim vas, priča se nešto o Srebrenici. Nešto što je krivično delo i što je događaj o kome se priča, nije se ni desilo na teritoriji opštine Srebrenica. Pročitajte malo dokumentaciju, pogledajte. Upozoravamo vas da je prerano za bilo kakvu deklaraciju ili rezoluciju. Nedavno je bio veliki naučni skup u Moskvi, 30 i nešto vodećih naučnika iz ove oblasti rekli su - stanite, ne zna se još prava istina.

Pogledajte šta su rekli predstavnici UN u julu mesecu 1995. godine, šta se dešavalo. Sada vam je jasno zašto Naser Orić nije osuden, da bi se sačuvala slika o Srebrenici, kao sredstvu pritiška prema kompletном srpskom narodu. Kada je ova priča krenula - septembra, oktobra, novembra prošle godine? Kako? Turska se predstavila da je dobila ekskluzivno pravo od SAD da razgovara sa BiH i Republikom Srbijom. Poslednji razgovor koji je Vuk Jeremić imao pre meseca dana, umesto 20 minuta sa Hariosom Silajdžićem trajao je sat vremena. Završio se tako što je Vuk Jeremić postavio pitanje - šta vi hoćete od nas? Kaže - hoćemo diplomatske odnose da se uspostave i hoćemo da donešete rezoluciju o tome. Mali mu je rekao - završena stvar.

O čemu mi pričamo? O čemu mi pričamo? Za nekoliko meseci treba da se izdiktiraju presude nekoj grupi ljudi koja je optužena za nešto u Srebrenici. Pa, ako se doneše ovakva rezolucija, deklaracija ovde, oni će vrlo rado da je pročitaju tamo.

Otvara se i suđenje Radovanu Karadžiću. On ima nekoliko genocida. Ne želim da vas opterećujem sa pojmom genocida. Moji prethodnici su opisali - nema tog uništenja, nema tog nivoa i kriterijuma koji bi zaslužio tu reč. Mi pričamo o toj reči - genocidu. Niko ovde nije osporio da su se desila krivična dela i neki drugi zločini, ali naziv za te zločine nije genocid, a kakvi ste ljudi, isprobali smo vas sa Predlogom rezolucije, da osudimo genocid koji je otomanska Turska izvršila od 1915. do 1923. Milion i po ljudi je nestalo, ako se uzme od 1870. godine, do 1929. godine, to je dva i po miliona. Jermenii su 12 oblasti izgubili. Vi čutite, vas ne interesuje.

O Evropskoj uniji

Gazda je rekao - morate ovo da donešete, zato ste dobili beli šengen da ne padnete sa vlasti.

Koju cenu treba platimo sa vama? Naravno da nećemo da glasamo. Povucite ovu deklaraciju i prepustite, neka se račiste neke stvari da bi se dala konačna ocena šta je, ako treba da se izjasnimo, ali ne srljajte. Milion puta ste nas svojeglavo uveli u neprijatnosti i probleme. Zato vas kritikujemo.

PREDSEDAVAJUĆA (Gordana Čomić): Reč ima narodna poslanica Jelena Trivan, posle nje narodni poslanik Dušan Marić.

JELENA TRIVAN: Moram da priznam da sam se jutros prijavljivajući se za današnju diskusiju osećala vrlo ponošno što živim u Srbiji koja će konačno doneti jednu ovakvu deklaraciju i što su neke stvari u Srbiji politički sazrela i što izgledaju drugačije nego u vreme kada su se zločini događali.

Međutim, današnja debata pojedinih poslanika poslala je jednu razočaravajuću sliku Srbije i pokazala je da nekim ljudima, kod nekih ljudi, kod nekih političkih stranaka nema nikakve tranziciji i nema nikakve evolucije, političke, niti moralne.

Očekivala sam barem lažnu empatiju, lažnu skušenost kada se govor o žrtvama, ako ni zbog čega drugog, zato što ako se tako ponašamo, jedino tako stičete moralni kredibilitet kada pričate o srpskim žrtvama. Danas govoreći na ovaj način o tuđim mrtvima, o tuđoj deci, bez poštovanja, zovući ih navodnim leševima i navodnim žrtvama, gušite svaku mogućnost da sa dignitetom sutra zatražimo istinu i odgovornost za srpske žrtve.

Srećom, vi ste danas manjina, srećom, verovatno u sledećem parlamentu neće ni biti, ali nažalost, kreirali ste Srbiju koja nas je dovela do toga da govorimo o zločinima i kreirali ste atmosferu u kojoj se običan građanin Srbije danas stidi, a da pri tom nema pojma zašto je lično odgovoran za ono što se dogodilo. Zato što se godinama stvara znak jednakosti, namerno i vrlo tendenciozno između srpskog naroda i zločinaca i to ne radi niko spolja, nego to radite vi, stavljajući sramotu na ime sopstvenog naroda.

Da govorim istinu govor i činjenica da danas ste se svi deklarativno slagali sa tim da je krivica individualna, ali нико од вас nije imao hrabrosti da kaže da je Ratku Mladiću mesto u zatvoru, šta više, mnogi od vas koji su razmišljali da glasaju o ovoj deklaraciji, tu ne mislim na vas radikale, nikada ne biste glasali, mnogi od vas su ipak promenili svoje mišljenje upravo zbog toga što u dubini duše nisu spremni da glasaju za podršku državnim organima da uhapse jednog zločinca. Zato je za mene duboko vrednosno nejasno zašto je teže optužiti "škorpione" i osećati saosećanje sa ženama koje svake noći sanjaju kako im deci pucaju u potiljak, nego osuditi Ratka Mladića koji negde gleda TV, piće kafu i troši milione krijući se po pećinama.

Za mene je to moralno potpuno nejasno, kao što mi je nejasno zbog čega je saosećanje sa srebreničkim majkama nešto što će otežati poziciju Srba, srpskog naroda ili bilo koje srpske koja je u tim ratovima takođe izgubila svoje dete. Njoj nisu neprijatelji srebreničke majke, njoj su neprijatelji Naser Orić, Ratko Mladić, ujedinjeni zločinci svih zemalja koji su jedini bili ujedinjeni na prostoru bivše Jugoslavije.

Meni je drago što smo se ipak pomerili, jer 2005. godine u ovom parlamentu je tražen anketni odbor i da se smeni direktor RTS zato što je prikazao film o Srebrenici. Ovde su ljudi pre pet godina duboko verovali da se problem ratova u bivšoj Jugoslaviji može rešiti tako što ćemo ih sakriti, uvereni da se istina može večno sakrivati.

Oni danas govoru da deklaracija koju donosimo nameće dodatno breme srpskom narodu. Ne gospodo, skidamo breme sa svakog običnog čoveka i svakog deteta koje će se roditi u Srbiji, da nisu oni krivci, zločinci, da nisu stajali iza vas i oni koje ste podržavali onda kada ste to radili.

Danas gradimo moralni kredibilitet i legitimitet da pitamo za sopstvene žrtve i da branimo sopstveni suverenitet. Danas duboko pokazujemo što je evropska ideja i ideologija, jer je ta zajednica nastala na pomirenju i na civilizacijskim vrednostima i nije dovoljno deklaratativno govoriti da ste evropejaca, potrebno je da verujete u civilizacijske vrednosti i to danas pokazujemo.

O žrtvama

O Ratku Mladiću

O žrtvama

O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

O Evropskoj uniji

O upotrebi reči *genocid* u deklaraciji ► Srbija ima prošlost na koju može da se pozove, vrlo svetlu prošlost. Nisu to samo 90-e kojih treba da se stidimo i danas ču govoriti o Srbiji, Jugoslaviji koja je 1947. godine, kada se u UN usvajala Konvencija o genocidu, govorila da je ta deklaracija previše meka, da nije dovoljno stroga prema zločincima, tražila smrtnu osudu za sve ratne zločince, tražila da se čak i kulturni genocid stroga kažnjava smrtnom kaznom. To je bila Srbija nekada, zato što je to bila logična pozicija naroda koji je bio žrtva genocida, naroda koji je stajao u antifašističkom bloku. Zato je nedopustivo da vraćate, zapravo stavljate, ne vraćate, sramotu na naše ime i da rušite prošlost na koju se pozivamo i kojom se ponosimo.

Zato hoću na kraju da vam kažem da ono što danas radi vladajuća većina govori da je vaša politika 90-ih pobeđena. Ono što ste govorili o žrtvama govori o vama, neće umanjiti zločin, neće umanjiti stradanje. Umanjiće vaš ionako mali kredibilitet moralni koji imate.

Međutim, i dalje uprkos činjenici da i većinska Srbija stoji na stanovištu onoga što govorim, i dalje osećam duboku sramotu što neki ovde govore da je olakšavajuća okolnost što nisu svi bili vezani, nego svega njih hiljadu, što kada kolega Meho Omerović kaže - hoćete li time da kažete da su Bošnjaci time sami sebe ubijali, ljudi se cerekaju i kažu - da.

Dakle, vi ne zasljužujete da predstavljate srpski narod. Vi pokazujete onu sliku što srpski narod nije. Srećna sam što ćemo donošenjem ove deklaracije osvetlati obraz ove zemlje i ovog naroda. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆA: Reč ima narodni poslanik Dušan Marić. Posle njega, narodna poslanica Gordana Pop-Lazić.

O žrtvama ► DUŠAN MARIĆ: Dame i gospodo, nije tačno da nama smeta što se danas govori o muslimanskim žrtvama. Nama smeta što se govori samo o muslimanskim žrtvama, a ne govori se o srpskim žrtvama, iz razloga što srpske žrtve nisu ni manje, niti po nama manje vrede od muslimanskih žrtava.

O Republici Srpskoj ► Ova deklaracija je jedna u nizu podvala srpskom narodu, kao što je podvala i sam slučaj Srebrenice. Njeno usvajanje predstavlja zločin nad srpskim narodom, još veći zločin nad Republikom Srpskom, a najveći zločin nad istinom o ratu u BiH.

O Ratku Mladiću ► Prva podvala je da je u Srebrenici izvršen genocid, da su Radovan Karadžić i Ratko Mladić hteli da unište muslimanski život u Srebrenici, oni bi prvo ubili životno najvitalniji i reproduktivni deo muslimana, ubili bi žene i decu. Oni ne samo da to nisu učinili, ne samo da ih nisu ubijali, nego su organizovano, autobusima, više od 20.000 muslimana evakuisali na području Tuzle i Kladinja, na područje pod kontrolom vlade u Sarajevu. Toliko o genocidu.

Druga podvala je tvrdnja da je u Srebrenici ubijeno 7.000 muslimana. Sve svoje mrtve iz Srebrenice i okoline, kako onih koji su poginuli u borbi, tako i one koji su umrli prirodnom smrću, muslimani sahranjuju u Potočare. Tamo ukupno, slovom i brojem, govorim o kompletnim telima, ima ukupno 1.919 tela. Zadnjih 442, postoje materijalni tragovi koji ukazuju na mogućnost, da je nad njima izvršen zločin streljanja. U "knjizi nestalih" Međunarodnog crvenog krsta, upisano je 6.610 Srebreničana. Za njih 3.381 navedeno je samo ime i prezime. Nema ni jednog podatka. Nema imena roditelja, mesta, nema datuma rođenja. Zbog čega? Zbog toga što ti ljudi ne postoje. Ako se kaže da postoji Hamzo Idrizović, od oca Refika, iz mesta Zalazje, rođen tada i tada, onda se lako može proveriti da li taj čovek postoji ili ne postoji. Porodice iz Srebrenice su Međunarodnom crvenom krstu prijavile nestanak 10.000 najmilijih. Posle se ispostavilo da je 2.000 prijava duplikat, a 5.000 prijava se odnosi na osobe koje su Srebrenicu napustile pre jula 1995. godine. Po ovoj računici ostaje oko 3.000 poginulih vojnika Nasera Orića koji su poginuli u borbi.

U izveštaju o padu Srebrenice koji je glavni štab muslimanske vojske, general Delić, u avgustu 1996. godine je podneo parlamentu u Sarajevu, navodi se da armija BiH, citiram, u operaciji Srebrenica je imala gubitke od 2.300 boraca. Posle su to, za potrebe medijske satanizacije srpskog naroda pomnožili sa tri i dobili ovu cifru od 7.000. Svi ti ljudi, svi ti vojnici se nalaze na spisku navodnih žrtava genocida.

U "knjizi Srebrenica - agresija, otpor, izdaja, genocid" štampanu u Sarajevu, autor Nijaz Mašić, opet muslimanski izvor navodi da je na ratištima oko Srebrenice pre 1995. godine, poginulo oko 1.500 muslimanskih vojnika. I oni se vode kao žrtve genocida.

U tekstu pod naslovom "golgatu preživeo svaki treći" od 17. jula 2005. godine, u sarajevskom "Oslobodenju", Šefko Hodžić tvrdi da je u proboj Srebrenice krenulo 14.000 muslimanskih vojnika i čuli ste iz naslova da je poginuo svaki treći, ali nema ni jedne jedine reči o streljanu.

On opisuje borbe, borbe prsa u prsa, junačke borbe u Barama kod Kamenice, kod Snagova na Križevačkim njivama u kojima je poginulo, kako on kaže na hiljade muslimanskih vojnika.

Treća podvala je tvrdnja kako je zločin u Srebrenici najteži zločin koji je počinjen u bivšoj Jugoslaviji. To nije tačno. Streljane nekoliko stotina zarobljenih vojnika je težak zločin za svaku osudu, ali su mnogo teži zločini koji su ti vojnici pre počinili nad srpskim stanovništvom u Podrinju. U Podrinju je ukupno poginulo, otprilike, podjednak broj muslimana i Srba, otprilike, oko 3.200 do 3.500. Razlika je samo što je 75% Srba, što su u pitanju civili koji ni na koji način nisu učestvovali u ratu, a na strani muslimana je poginulo 95% vojnika, regularne 28. divizije armije BiH, iza kojih je ostalo 140 uništenih srpskih sela i 850 dece siročadi.

Sledeći podatak - broj ubijenih srpskih žena i dece na širem području Srebrenice, materijalni podatak, deset puta je veći od broja ubijenih muslimanki i ubijene muslimanske dece. Muslimanski vojnici u Srebrenici umrli su najlakšom i najbržom vojničkom smrću. Izvinjavam se što tako moram da kažem, od metka. Ti vojnici su pre toga počinili zločin nad 2.500 ljudi. Od toga su više od 1.000 ubili hladnim oružjem - nožem, sekirom, krampom, maljevima. Navešću nekoliko primera. U napadu na Podrano, 24. septembra 1992. godine, ubijeno je 60 mještana. Obdukcija, rezultati sledeći - samo manji broj žrtava usmrćen iz vatre nogu. Ostalim nesrećnicima je prvo pucano u noge, onda su iskasapljeni. Najviše nožem i sekirom. Skoro svima je polomljena kičma, ruke i noge, odsečeni prsti ili cele šake, izvađeno jedno ili oba oka. Mnogima je glava bila odvojena od tela. Jedni muškarci su osunećeni, a drugi potpuno kastrirani. Više leševa je zapaljeno. Dvojica muškaraca su nabijena na kolac i ispečena. Sa svih leševa su skinuti satovi, izvađeni zlatni zubi, odneta im je obuća i odeća.

Navešću još jedan primer, sudbina sveštenika Janka Savića iz Kravice. Njegovo telo je pronadeno bez ruku i nogu, sa izvadenim očima. Zločinci su tu, uz pomoć podupirača, ostavili ga u uspravnom položaju, a ispred njega poređali nekoliko fildžana kao da piće kafu. Muslimani iz Srebrenice su počinili nekoliko desetina sličnih zločina. Nije zabeležen ni jedan slučaj sličnog masakra muslimana od strane srpske vojske. Uprkos tim činjenicama, vi ćete danas usvojiti dokument kojim ćete osuditi samo zločin nad muslimanskim vojnicima, ali ne i zločin nad srpskim civilima.

Kriminalni karakter ove deklaracije se posebno ogleda ako se muslimanske žrtve u Srebrenici uporede sa civilnim srpskim žrtvama u Sarajevu. U Sarajevu je, dame i gospodo, ubijeno 5.000 srpskih vojnika i najmanje 2.500 civila. Ubijeni civili ni na koji način nisu učestvovali u ratu. Nikog nisu ubili. Nisu pucali, nisu imali oružje. Nisu imali uniformu. Ljudi su izvedeni iz svojih stanova, često čitave porodice na ulicu ili u logore, a kasnije ubijeni.

Po svim mogućim pravnim i ljudskim, hrišćanskim i islamskim merilima, ubistvo 2.500 civila je veći zločin, nego ubistvo 7.000 vojnika, taman da ih je bilo 7.000, a činjenice govore da ih nije bilo toliko.

Dame i gospodo, ovo je jedna od najsramnijih stranica novije srpske istorije. Skupština Srbije, ostaće zapamćena, pre je ožalila nekoliko stotina neprijateljskih vojnika, nego 30.000 Srba koji su ubijeni u poslednjem ratu u BiH, pre nego 8.000 Srba ubijenih u Hrvatskoj, pre nego 80.000 dece srpske, romske, jevrejske koja su ubijena u logoru Jasenovac, pre nego milion Srba iz BiH i Hrvatske koji su stradali u zločinu genocida. Znate šta, to je

O zločinima
nad Srbima

Relativizacija
genocida

ironija, da srpski parlament osuđuje srpski narod za zločin genocida. Ako postoji narod na Balkanu koji je žrtva genocida, to je srpski narod.

PREDSEDAVAJUĆA: Reč ima narodna poslanica Gordana Pop-Lazić. Posle nje, narodni poslanik Saša Milenić.

GORDANA POP-LAZIĆ: Braćo Srbi i sestre Srpskinje, vi koji ste u sali i koji se tako osećate i vi koji nas gledate kraj svojih malih TV ekrana, srpski narod je nesumnjivo imao veoma tešku istoriju i nesrećnu istoriju. I danas ispisujemo stranice istorije.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

Doneće se jedna sramna deklaracija koja će imati dalekosežne, pogubne posledice po državu Srbiju i srpski narod. To je mišljenje SRS, a istorija će dati svoju ocenu. Videće se ko je bio u pravu. Mi, ili vi koji predlaže ovakvu deklaraciju. Kao što je u proteklih 60 godina bilo teško biti Nemac zbog zločina počinjenih u Drugom svetskom ratu, tako će ubuduće biti teško biti Srbin, ma gde on bio. Otuda možda i interes Doris Pak da Srbi postanu zločinci veći i od samih Nemaca, od onih koji su stvorili Dan Haus i Mat Haus. Nikada mi Srbi ne smemo zaboraviti da su nas u turskom ropsstvu držale domaće poturice, ali i da su se u svakom novom ratu javljale poturice i u svakom novom istorijskom izazovu dolazilo je do izdaje, pa i danas ova deklaracija biće od strane istorije, sigurni smo, ocenjena kao akt izdaje. Imamo li mi nacionalno dostojanstvo, pita se danas srpski narod, ako vi uopšte imate kontakt sa tim narodom. Zašto Srbi danas donose bilo kakvu deklaraciju? Šta god da u njoj piše, tumači vašeg teksta će potvrditi da su Srbi priznali da je u Srebrenici izvršen genocid. Neće više biti prilike da se o tome govori, da se kaže istina. Srebrenica će otići ad akta, a nama Srbima istina treba više nego bilo kome.

Relativizacija
genocida

Postavlja se pitanje - zašto se do sada nismo postarali da se ta istina čuje, nego su to Rusi morali umesto nas da rade? Evo, gospoda Guskova, kao direktor istorijskih nauka, rukovodilac Centra za izučavanje savremene balkanske krize Ruske akademije nauka, nam lepo piše i upozorava nas da se pojavljuje sve više podataka da je Srebrenica isplanirana i dobro izvedena operacija zapadnih specijalnih službi. Laž o Srebrenici se širi po svetu ogromnom brzinom i boriti se sa njom postaje sve teže. Mi smo u Institutu, kaže ona, organizovali međunarodnu konferenciju posvećenu tom pitanju, 30 naučnika je učestvovalo i to je dalo mogućnost da se drugačije gleda na problem Srebrenice i da se počne sa preispitivanjem oficijelne verzije.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

Žuriti, kaže ona, sa priznavanjem svoje krivice i sa izvinjenjem ne treba sve do tada dok sve okolnosti vezane za dogadjaje u Srebrenici ne budu razjašnjene i ne postanu opšte dobro javnosti. Inače će to biti težak teret i optužba na plećima celog srpskog naroda. Postaće potvrda verzije natovaca o krivici Srba za sve što se dogadalo na Balkanu 90-ih godina i opravdanje za bombardovanje 1990. godine. Ne treba srpski narod, kaže onda, da snosi odgovornost za to što nije uradio. Ne treba rukovodstvo beskonačno da se izvinjava, ponizava, podrivajući tako samopoštovanje naroda. Posle toga, sutra nikо neće poći da brani otadžbinu.

Ruska akademija nauka spremna je, kaže, da ujedini snage sa srpskim naučnicima i naučnicima iz drugih zemalja da se prouči slučaj Srebrenice. Zašto nismo išli tim putem, pitam ja vas? Ovaj dokument koji vi danas predlažete deklarativno potvrđuje neistinu i vi to znate, kao što znate da će ona biti osnov za dalje komadanje Srbije i neposredno uništavanje Republike Srpske.

Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine, oglasio se u štampi i traži, pazite, on traži da Skupština uputi izvinjenje svim članovima porodica žrtava zato što Srbija nije učinila dovoljno da spreči navodni genocid u Srebrenici. Kako je, molim vas, mogla? Molim vas, objasnite mi to. Što niste u ovoj deklaraciji napisali - trebalo je Srbija da uradi to, to i to, pa da znamo šta je to. Evo, ja ne znam šta je to moglo da se uradi. Za njega je čak ova deklaracija jedinstvena prilika, kaže on, za pomirenje, a ne zaostaje, normalno, ni Bruno Vekarić, odmah je on tu pored njega, koji je još otvoreniji i kaže - nema smisla da se donosi ta deklaracija ako u njoj ne piše da je to bio genocid.

Njihov stav se, nažalost, potpuno podudara sa stavom ministra spoljnih poslova Tur-ske, koji smatra da je Balkan najsvetlijie trenutke doživeo pod otomanskom okupacijom. Sledеći rezultat turske diplomatiјe, kaže on, na Balkanu, biće srpsko izvinjenje za ubijanje Turaka u Srebrenici. Vidite, njihova diplomatska aktivnost je uspela. Mi danas, tj. vi usvajate takvu deklaraciju.

Sada možemo da konstatujemo da je pored Jelka Kacina, onog koji je odgovoran za ubistvo onih 46 nedužnih vojnika u Sloveniji, ako se sećate, koji su u potiljak ubijeni vatre-nim oružjem, a koji su bili nenaoružani, svi po 20 godina, i Doris Pak, koja ima interes, naravno, za sve ovo, ovaj Turčin je najzaslužniji za donošenje ove deklaracije. Kako su oni za vas, gospodo, postali autoriteti, to vi objasnite narodu koji vam nije dao mandat da u njegovo ime priznajete nešto što se nije dogodilo.

Lako je bilo doći do istine, samo da ste to hteli, ali ne, samo Srbima treba nametnuti etničko opterećenje jer Zapad posao sa Srbijom još nije završio. Tu je, gospodo, Sandžak, tu je Vojvodina, tu je federalizacija i ko zna šta još.

Videste li možda Zuku Orlića preksinoć kako vam se podsmeva u Novom Pazaru? Čuj, kaže, neće oni reč genocid. Ako neće, nećemo ni mi priznati takvu deklaraciju. Nije imao ko da mu objasni da će oni kojima je ona najpotrebnija tu reč pronaći u ovoj deklaraciji. Ko su ti? Oni koji bi da opravdaju svoje postupke - bombardovanje 1995, 1999. godine, oni koji su sve i započeli, oni koji su počinili zločin protiv mira i koje ćemo ovom deklaracijom abolirati od odgovornosti. To je za nas srpske radikale izdaja srpskih nacionalnih interesa.

Shvatate li vi da će naša deca, unuci učiti da smo počinili genocid? Koja bi to vlast uči-nila? Jesu li to Amerikanci možda uradili za zločine koje su počinili u Vijetnamu, Kambodži, Laosu, Avganistanu i Iraku? Normalno da nisu. Nijedna odgovorna vlast to neće da uradi.

Kako to Vukčević i Vekarić, pitam vas sada, ne istražiše ko je to odgovoran za ubistvo koje se nesumnjivo dogodilo u Zvorniku 9. aprila 1992. godine, kao što je jedan zaštićeni svedok žrtva to tvrdio u procesu protiv Vojislava Šešelja pred Haškim tribunalom, a jedan je od onih ovde, Borislav Pelević, sam preko štampe se prijavio da je tog dana bio тамо i da su mu čak neki saborci poginuli, a posle nekoliko dana ih se odrekao i izjavljuje da nije bio tu nego na nekom drugom mestu? Što ne ispita tužilac kada je to Pelević lagao i šta se тамо zaista dogodilo? Treba li nama deetnifikacija ili nam treba da utvrđimo, kako vi to kažete, relativizaciju zločina ili da utvrđimo zaista izvršioce zločina? Jedini pravosnažno osuđen za zločin u Srebrenici jeste Erdemović, bosanski Hrvat koji je pred Haškim tribunalom potvrdio da mu je 16. jula 1995. godine u Srebrenici u ubistvu 1.200 muškaraca pomoglo još sedmoro ljudi. Zašto Vukčević i Vekarić protiv njih ne podigoše optužnicu kada su im bila poznata imena tih ljudi i mesta stanovanja tih ljudi? To je pitanje koje mi postavljamo i pitamo - koliko košta da neka poslanička grupa ode, kada dode vreme za glasanje ostane da vam da kvorum?

PREDSEDNIK: Narodni poslanik Nada Kolundžija.

NADA KOLUNDŽIJA: Naravno da nikoga nećemo abolirati i naravno da nećemo nijednu žrtvu zaboraviti i nećemo preskočiti nijednog počinjocu nijednog zločina, ne samo zločina počinjenog prema drugima, već i onih koji su počinjeni prema pripadnicima našeg naroda.

Usvajanjem ove deklaracije mi ni na koji način nećemo priznati da je narod počinio genocid. Oni koji kažu - mi nismo počinili genocid, identificujući se sa narodom, zapravo se identificuju sa onima koji su zločin počinili. Dakle, kada uporno pokušavate da kažete kako vi nećete da preuzmete krivicu, kako vi nećete da snosite odgovornost, onda zapravo to znači da vi nećete da glasate za ovu deklaraciju, jer se identificujete sa onima koji se ovom deklaracijom osuđuju za počinjene zločine.

Ko će biti u pravu pokazaće vreme, ali pošto vi niste od juče na političkoj sceni, vi ste za 20 godina pokazali da ste sve pogrešili. Gde god ste branili srpski narod on je teško

O upotrebi
reči *genocid*
u deklaraciji
Relativizacija
genocida

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

stradao. Gde god ste branili nacionalne interese izgubio se svaki nacionalni interes. Gde god ste branili, navodno, srpske živote Srbi su teško stradali. To jeste ono što jeste vaš ideo u ovome o čemu mi danas pričamo.

O Evropskoj uniji

Nas ne čudi što vi ne možete da glasate za ovu deklaraciju, zbog toga što na neki način ona osuđuje politiku koja je dovela do takvih zločina. Ne čudi me da se u toj politici neki prepoznaju i da ne mogu da stanu iza ove deklaracije, zato što bi na taj način prihvatali i priznali i sopstvenu odgovornost za ono što se u to vreme dešavalo. Ipak moram da iskažem iznenadenje što za ovu deklaraciju neće da glasaju oni koji navodno nemaju nikakav problem sa tim da osude svaki zločin, koji navodno nemaju nikakav problem sa tim da iskažu saosećanje sa žrtvama, koji navodno prihvataju evropske vrednosti i smatraju da je Srbiji mesto u Evropi.

Ne razumem one koji se preporučuju da Srbiju vode brže u Evropu, nespremni da se suoče sa prošlošću i nespremni da kažu za tu prošlost - odgovorni su pojedinci i narod sa tim pojedincima nema nikakve veze.

Žao mi je što, razgovarajući o ovoj deklaraciji, nismo smogli snage da govorimo o vrednosnom sistemu koji želimo da izgradimo u budućnosti. Žao mi je što nismo više govorili o budućim generacijama kojima ćemo usvajanjem, između ostalog, i ove deklaracije ostaviti zemlju u kojoj više neće strepeti od sukoba, ratova i mržnje.

Žao mi je što je ova deklaracija otvorila političku priču na potpuno isti način na koji se ona vodila i devedesetih godina. Žao mi je zaista što se nisu promenili oni koji su ipak imali razloga da se zapitaju - čekaj, da li sam negde pogrešio kada su posledice bile ovako teške, a ipak sam učestvovao u tome i to prilično?

Mi ovom deklaracijom zapravo stičemo kredibilitet i moralno pravo da tražimo odgovornost za počinioce svih zločina, posebno zločina počinjenih prema srpskom narodu. Mi na ovaj način izražavamo duboku spremnost da osuđujuci zločine počinjene prema drugima tražimo da drugi iskažu istu takvu spremnost i osude zločine počinjene prema našem narodu.

O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

Ako je sramota za Srbe zbog toga što mi usvajamo ovu deklaraciju, kako neki tvrde, onda mislim da nije bilo veće sramote no biti prokušen u celom svetu, biti optužen za krivicu za koju nismo bili krivi, biti prepoznat kao narod koji je na najpogrešniji način pokušavao da ostvari svoje ciljeve.

O Evropskoj uniji

Danas, kada Srbija uživa međunarodni ugled, kada ima međunarodni kredibilitet, kada postiže da u Ujedinjenim nacijama dobija najširu podršku za svoje predloge, kada dobija podršku za ostvarivanje svog najvažnijeg strateškog cilja, a to je pridruživanje Evropskoj uniji, danas je to najbolji dokaz da je politika koja se vodi od 2000. godine, a koja je potpuno suprotna onoj za koju se i danas još uvek neki zalažu, onda je to zaista dokaz da Srbija jeste na pravom putu i da je kao i drugi potezi koje smo povlačili za ovih deset godina i ovaj potez garancija da će Srbija biti zemlja koja će uživati ugled u svetu, koja će biti kredibilna, koja će moći da ostvaruje svoje državne i nacionalne ciljeve, sarađujući sa svetom i zemljama u regionu, a ne sukobljavajući se sa svima. Hvala.

PREDSEDNIK: Srpska radikalna stranka ima još dva minuta i 40 sekundi. Jedno od vas troje-četvoro, koliko se prijavilo, može dobiti reč u okviru tog vremena.

Gospodin Aleksandar Martinović ima reč. Izvolite.

ALEKSANDAR MARTINOVIC: Dame i gospodo narodni poslanici, gospodo Kolundžija...

PREDSEDNIK: Izvinite molim vas, po Poslovniku se javio gospodin Krasić. Nisam shvatila, mislila sam da ste tražili repliku, nemate pravo na repliku.

Po povredi Poslovnika, izvolite.

ZORAN KRASIĆ: Gospođo Đukić-Dejanović, moram da vas pitam da li posle 23,00 časova važi Poslovnik ili ne važi? Ako važi, pozivam se na član 104. našeg Poslovnika, da vam ukažem na to da je na početku izlaganja gospoda Kolundžija upotrebila neke reči

gde je izjednačila kritičare ove deklaracije sa zločincima. Mislim da je to nedopustivo. Mi imamo pravo na politički stav. Apelovao sam da ovu deklaraciju skinete sa dnevnog reda. Nemojte da unosite nešto što nismo ni pričali.

Još jedna stvar, gospođo Đukić-Dejanović, pošto vi očigledno ne pratite sa dovoljno pažnje ovu našu raspravu, verovatno ste umorni, ali mora da postoji neko elementarno poštovanje. Ako se nešto kritikuje što je bilo od 1991. do 1995. godine, pa to direktno udaraju na vas, na Ivicu Dačića, na gospodina Bajatovića, na Ružića, na primer, na mog prijatelja Mileta Ilića. Vi čutite. To je vaš problem i u to ne ulazim.

Ako pričate o nekoj saradnji, gospođo Kolundžija, Radovan Karadžić je bio predsednik Srpske demokratske stranke koja je bila u prijateljskim odnosima sa Demokratskom strankom Dragoljuba Mićunovića. Kad god je Radovan Karadžić prešao Drinu, prvo je išao kod Mićunovića i Ljube Tadića, pa tek ako se seti kod Miloševića, eventualno za neku pomoć. Koga vi kritikujete ovde? Sedite sa Borisom Tadićem i sa osnivačem DS-a, pa se dogovorite koga čete da kritikujete. Nemojte nama da amputirate neke stvari koje nemaju veze sa nama. Javnost je zainteresovana da čuje koliko košta to što će neko da vam napravi kvorum da izglasate ovu deklaraciju.

PREDSEDNIK: Gospodine Martinoviću, izvolite.

ALEKSANDAR MARTINOVİĆ: Gospodo Kolundžija, ovako izgleda Republika Srbija 2009. i 2010. godine u vizuri vaših evropskih prijatelja sadržana u izveštaju Evropske komisije. "Korupcija ostaje široko rasprostranjena u mnogim oblastima i nastavlja da predstavlja ozbiljan problem. Ima mnogo prepreka za iskorenjivanje sistemske korupcije. Najranjiviji sektori su javne nabavke, privatizacija i drugi veliki budžetski rashodi, ali i oporezivanje carina i izdavanje dozvola". To piše na strani 11.

Na strani 13, gospođo Kolundžija, piše: "Srbija još uvek nije uspostavila, nacionalni mehanizam za sprečavanje mučenja, što predstavlja obavezu koja proizlazi iz njenog potvrđivanja opcionog protokola uz konvenciju protiv mučenja i drugog okrutnog nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Dalji policijski izveštaji o nečovečnom postupanju ukazuju na to da takva nesavese postupanja još nisu iskorenjena".

Gospođo Kolundžija ovo se dešava u Srbiji kojom vi vladate, a ne SRS. Dalje "pranje novca - Srbija je počela da se bavi prioritetima u oblasti borbe protiv pranja novca. Pranje novca je i dalje ozbiljan razlog za zabrinutost". Dalje: "Trenutno se zaplenjena droga ne uništava, nego se odlaze u skladišta droge. Ta praksa, koja je navodno posledica brige za životnu sredinu, izaziva ozbiljne probleme bezbednosti."

Na strani 54. gospodo Kolundžija: "Borba protiv organizovanog kriminala, novootvorena tela kao što su jedinica za finansijske istrage i agencija za upravljanje zaplenjenom imovinom suočene su sa ozbiljnim manjkom osoblja, te su stoga samo delimično operativne". Dalje: "Žrtvama diskriminacije se pruža malo podrške i potrebna je veća posvećenost svih aktera, policije, tužilaštava i sudstva, kako bi se obezbedilo da se zakoni u potpunosti primenjuju". "Privatizacija nekih spornih imovina se nastavlja, uz rizik da se defakto pre-judiciraju buduće odluke o vraćanju imovine", itd, odnosno ovo je gospođo Kolundžija Srbija sa kojom vi vladate na naopak način punih 10 godina.

Vas ne može da opere od odgovornosti za ove i mnoge druge probleme to što će da kažete - evo krivi su Ratko Mladić ili kriva je SRS. (Aplauz poslanika SRS.)

PREDSEDNIK: Vreme.

Ima reč gospoda Nada Kolundžija.

NADA KOLUNDŽIJA: Da bismo razumeli šta zapravo znače te ocene, a mi dobro razumemo, za razliku od vas i mi tačno znamo u kom kontekstu su one stavljenе, moramo da podemo od toga da je Srbija zemљa u tranziciji i da je zemљa koja je pre 10 godina, sada mogu da nabrajam u kojoj meri je bila razorenа, u svakom segmentu svog postojanja. Dakle, sa tog razorenog, potpuno devastiranog terena Srbija je 2000. godine krenula u proces tranzicije i u proces pridruživanja EU i ostvarivanja evropskih standarda.

O Evropskoj uniji

Da smo na dobrom putu i da nam svi to priznaju najbolji je dokaz to da će Srbiji u narednoj godini biti prihvaćena kandidatura, da je potpisana SSP, da Srbija sada već polako pravi planove za predpristupne fondove, da joj se priznaju naravno mnoge reforme, a ovo o čemu vi govorite jesu elementi onoga na čemu još moramo da radimo. To je, moram vam reći, delić onoga na čemu moramo da radimo. Imamo mnogo više toga na čemu mi moramo da radimo, ali ima mnogo više zbog toga što su zemlje istočne Evrope u tu tranziciju krenule 90-ih, a zahvaljujući nekim politikama mi smo 90-ih krenuli u ratove. (Aplauz poslanika DS.)

(Poslanik traži reč.)

PREDSEDNIK: Ne možete dobiti reč. Ima reč Saša Milenić.

SAŠA MILENIĆ: Uvažena gospođo predsednice, poštovano predsedništvo, dame i gospodo narodni poslanici, najpre želim nešto sasvim lično, budući da su osećanja zapravo onaj univerzalni oblik razumevanja koja treba pokazati pred ovakvom temom, tragičnom temom nevine žrtve, kojoj se pod ovom tačkom dnevnog reda, tačnije pred Deklaracijom i bavimo.

Mi u Kragujevcu imamo i umetničkim sredstvima obnavljaju sposobnost u osećanja, u tragiku i ponižavajuću atmosferu kolektivnog, masovnog usmrćivanja ljudi. Jedno od najpotresnijih svedočanstava na tu temu je rukopis profesora Svetislava Maksimovića, jednog od retkih slučajno preživelih iz Oktobarskih šumaričkih dana fašističke okupacije, u kojima se između ostalog, rečima, za koje evropska civilizacija još uvek nije bila sprema, odnosno zbog nespremnosti za zločine neslućenih razmara. Recimo, govorim o tome - da ljudi, kada ih se, tj. pogubljenje organizovano, masovno se sprovodi, ne pružaju nikakav otpor i da poslušno, kao deca, idu na svoje pogubljenje. Pri tome ljudi nesvesno, spontano ječe i cvile. Tako kaže profesor Maksimović i tu ćemo stati, da ne bismo užas dalje otvarali, jer dolazimo na temu, na koju poljski pesnik Julijan Pšiboš, u antologiskoj pesmi "Osvyjenčim" kaže s pravom - da je to ono o čemu se ne može govoriti, a ni čutati.

Dolazimo do granice mogućnosti razumevanja, koja se pre svega da ostvariti, uz elementarnu pretpostavku u porodicu i među bližnjima vaspitanog saosećanja za patnje i bol drugog.

O žrtvama ► Zato je čini se, da pređem na analitički deo argumenta, nejasno zašto bi se postavilo pitanje - zašto dve, a ne jedna deklaracija. Kada bi u jednoj bila ukinuta svaka razlika među žrtvama - pa da, ukidanjem svih razlika izgubilo bi se i svako određenje i to bi bilo jedno ništa, mnogim svečanim rečima kazano. Upravo se radi o tome da se napravi razlika. Tek ako pokažete sposobnost nerelativizujućeg apsolutnog razumevanja za žrtve, koje se makar asocijativno mogu povezati sa vama, imate pun moralni kredibilitet da zahtevate poštovanje, razumevanje i za sopstvene žrtve. Ne možete reći - žao mi je, međutim... "Medutim" znači, da vam nije žao i da lažete kada izjavljujete saosećanje.

Najzad sasvim politički, na samom kraju, već sam jednom i govorio sa prigovorom da to nije razumljivo, ali u ovom trenutku, na ovoj temi, naprosto svakome mora biti shvatljivo iz stradijskog širenja vremena davljenja u domaćem blatu ostala je slika o Srbiji - kao mračnoj kući u kojoj žive tri generacije: deda, sin i unuk - u kući sa sazidanim prozorima, u kojoj samo unuk želi da te prozore otvori - ali mu ne daju, e, da ne bi ušlo svetlo, da se ne bi videli leševi - kojih je kuća puna od dedine burne mladosti i očevog strahovitog pitanstva. (Predsednik: Vreme. Zahvalujem.)

U ovom trenutku, zajedno za Šumadiju i poslaničku grupu G17 plus integralno glasaju za ovu deklaraciju, sa svečanim osećanjem ponosa - da se otvaraju perspektive za svetlost otvorenog sveta.

PREDSEDNIK: Zahvalujem.

Ima reč narodni poslanik Milan Stanimirović.

O žrtvama ► MILAN STANIMIROVIĆ: Poštovana predsednice, poštovane kolege narodni poslanički, poštovani građani Srbije, danas se nalazimo pred usvajanjem jedne deklaracije, za koju verujem da bi svi bili srećni - da nikad nije postojao povod za njeno donošenje. Neizdrživa ipak kolicićna ljudske nesreće skoncentrisana u jednom malom mestu, do tada ne poznatom

većini građana sveta učinila je da Srebrenica u međunarodnoj javnosti postane paradigma za stradanje u građanskom ratu na prostorima više Jugoslavije krajem prošlog veka. Pred Skupštinom Srbije nalazi se Deklaracija koja najoštirije treba da osudi težak zločin nad ljudima, čija je najveća krivica bila, što su im u ličnim dokumentima stajala imena, koja su egzekutorima bila jedina optužnica. Ova deklaracija je ujedno i izvinjenje žrtvama i njihovim porodicama na pomirenje i oprost.

Od 1995. godine ovo pitanje se postavlja našoj međunarodnoj javnosti kao političko, pravno, međunarodno pravno, nacionalno, versko, državno, ekonomsko i kakvo sve ne pitanje, zamagljujući suštinu da je ovo pre svega krupno vrednosno, političko i ljudsko pitanje.

Ako lični moral mora biti osnov svake opšte politike, onda osnov pri odlučivanju o deklaraciji mora biti ono poznato zvezdano nebo nad nama i moralni zakon u nama.

“Nužno sam čovek, slučajno sam Francuz”, rekao je Volter, izražavajući suštinu čoveka kao ljudskog bića. Kada danas postavljamo pitanje da li i kako osuditi ovaj zločin pesnik je davno dao odgovor - lasno ćemo ako jesmo ljudi.

Deklaracija treba da nas uzdigne iznad plemenskog vrednosnog sistema po kome je dobro ako naše pleme ubija i pljačka druge, a loše ako to oni čine nama.

Na početku trećeg milenijuma valjda ne treba izvoditi dokazni postupak da je takvo postupanje nedopustivo i oba slučaja.

Ova deklaracija predstavlja odavanje pošte i saosećanje sa patnjama žrtvi i njihovih najdražih, ali i jasnou osudu zločina. Svako minimiziranje žrtava, licitiranje njihovim brojem predstavlja njihovo ponovno ubijanje, a u svim religijama ubistvo makar jednog čoveka kvalifikuje se kao ubistvo čovečanstva.

Ova deklaracija treba da pomogne i individualizaciji krivice i privodenju pravdi onih koji su u zla vremena tvrdili da su spremni da poginu za svoj narod, a danas nisu spremni da za njega odu ni na sud.

Privodenjem pravdi i osudom krivaca pod imenom i prezimenom sprala bi se i kolektivna krivica i ljaga nad celim narodom, kao i razotkrivost skrivanja sopstvenih nepočinstava onih koji su učinivši zločin ispisali se ne iz naroda kojem pripadaju nego iz ljudskog roda postavši po nacionalnosti zločinci bez prava da se nazovu drugim imenom.

Snimak mučnog ubistva dečaka tek u život zakoračili od strane zloglasnih Škorpiona može pomoći onima koji još uvek imaju dilemu, kao i poznati zločini u Štrpcu i Sjeverinu. Uveren sam da je ova deklaracija još jedan korak ka pomirenju i prekidu koncentričnih kru-gova zla na Balkanu. Odavanjem pošte srebreničkim žrtvama omogućavamo i jači moralni kreditibilitet za zastupanje žrtava u Skelanim, Bratuncu i Kravici i Inim stratištima, gde je takođe jedina krivica žrtava bila pripadnost drugom etničkom korpusu, imajući u vidu da je zločin uvek zločin kad se radi iz osvete.

Usvajanjem ove deklaracije šaljemo i poruku UN, EU, Međunarodnom судu pravde, Haškom tribunalu i celoj međunarodnoj zajednici o Srbiji kao modernoj državi zasnovanoj na univerzalnim ljudskim vrednostima, ali kao što u ekonomiji, na primer, ne treba da insistiramo na maloj inflaciji, stabilnom dinaru, boljim ekonomskim uslovima zbog MMF ili Svet-ske banke, već zbog sebe, ovu deklaraciju donosimo pre svega zbog sebe, a ne zbog drugih.

Nedavno smo prisustvovali poslednjem ispraćaju čoveka koji je živeo u skladu sa vrlinom i slali jasne poruke. Oni koji se deklarišu kao vernici, a mnogo smo ih čuli danas, pre nego što donesu odluku na koji način će glasati o ovoj deklaraciji neka još jednom čuju reči Patrijarha Pavla. Čovek ne može da bira vreme u kojem će se roditi i živeti. Od njega ne zavisi ni od kojih roditelja, ni od kog naroda će se roditi, ali od njega zavisi kako će postupati u datom vremenu, da li kao čovek ili kao nečovek, bez obzira na to u kom narodu i od kojih roditelja. Nama je bolje da nestanemo kao ljudi nego da ostanemo biološki, da preživimo kao zločinci i kao ljudi.

PREDSEDNIK: Zahvalujem.

Narodni poslanik Aleksandar Jugović ima reč. Izvolite.

◆ O žrtvama

◆ O kolektivnoj i individualnoj odgovornosti

◆ O žrtvama

O kolektivnoj ► ALEKSANDAR JUGOVIĆ: Dame i gospodo, poštovana predsednica, kolege poslanici, poslanici SPO glasaće za deklaraciju o osudi zločina na sednici. Usvajanjem ove deklaracije svima ćemo jasno staviti do znanja da iza zločina u Srebrenici ne stoje ni građani Srbije ni država Srbija, već pojedinci.

Usvajanjem ove deklaracije stičemo i moralno pravo da od drugih tražimo da osude svoje zločine učinjene nad srpskim narodom na prostorima bivše Jugoslavije. Međutim, papir neće ništa značiti ukoliko ne zauzmemos jasan stav i ne osudimo i politiku 90-tih.

Moramo suditi ideologe i očeve rata s kraja 20 veka koji su iz ratova izašli sa moćnim položajima i sa velikim bogatstvom.

Država se mora obraćunati sa onima koji su, koristeći ratove i ratno nasleđe, na račun građana postali milijarderi.

Gradani Srbije sa apsolutnim pravom traže pravnu istinu jer su gradani Srbije i Srbija najveći gubitnici 90-tih godina 20 veka zbog pogrešno vodene politike.

Dakle, ja sam stav prema zločinu u Srebrenici ali i prema svim akterima ratova 90-tih trebalo bi da bude garancija da se zločin neće ponoviti.

Prvi put srpski narod koji je u svojoj istoriji uvek bio žrtva, pomenuće Jasenovac, Jadovno, Korićku jamu, Pridvoricu, Kapavici ovim zločinom u očima sveta predstavljen je kao narod dželata.

O Ratku Mladiću ► Sve dok u Srbiji i u srpskom narodu uopšte, iako nisam siguran, ali hajde da tako kažem, pa neka i manjina bude mislila da su počinioči zločina u Srebrenici nacionalni heroji, nije moguće graditi budućnost bez bojazni da će nam i ona doneti heroje čija će dela koji preporučuju za herojstvo biti zločini. Nekima je patriotizam postao nepriznavanje i negiranje zločina. Nisam od onih koji će reći da srpski narod stoji iza Srebrenice, jer je to podmetaćina i zamena teza najgore vrste.

Najlepši i najbolji deo Srbije nalazio se na ulicama Beograda, Čačka, Novog Sada, Kragujevca, Niša i ostalih gradova boreći se protiv rata i Miloševićevog režima.

Dvojako smo stradali. Stradali smo u tiraniji jednog terorističkog i antinacionalnog režima i od prirodnog ciklusa starenja, pa nam je najbolje godine života pojela ta borba. Uopšte me ne interesuje šta zapad misli o Srebrenici jer u ime svojih idea i svoje savesti hoću sebi da priznam da su pojedinci počinili zločin, hoću svoju decu da oslobodim od obaveze da izgube mladost boreći se protiv nekog novog rata.

Tačka 4) po mišljenju poslanika SPO ove deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici trebala bi da glasi: "Narodna skupština Republike Srbije izražava očekivanje da će najviši organi drugih država sa teritorije bivše Jugoslavije na ovaj način osuditi zločine izvršene protiv pripadnika srpskog naroda u nedavnim ratovima, kao i organizovani državni ustaški genocid nad Srbima, Jevrejima i Romima počinjen u Drugom svetskom ratu i da će uputiti izvinjenje i izraziti saučeće porodicama srpskih žrtava".

O zločinima ► Obrazloženje - poslanici SPO smatraju da bi trebalo da se pomene i istakne opšti genocid počinjen nad Srbima, Jevrejima i Romima u Drugom svetskom ratu u deklaraciji u kojoj se osuđuje zločin nad Bošnjačkim stanovništvom u Srebrenici, ne da bismo tražili alibi za taj zločin nego zbog toga što nas veliki genocid nad srpskim narodom u BiH i Hrvatskoj obavezuje da osudimo zločin koji su neki pripadnici srpske nacije počinili u Srebrenici. Srbi su hrišćanski narod i osudom srebreničkog zločina pridržavamo se hrišćanskog principa da ne smemo drugima činiti zlo koje je nama pričinjeno, odnosno ko je na krst razapet nikada ne sme na krst da razapinje.

PREDSEDNIK: Reč ima narodni poslanik Miloš Aligurdić, po Poslovniku.

MILOŠ ALIGRUDIĆ: Znate, ne mogu unapred da znam kako ćete se vi ponašati, pošto nemate iste aršine za razne situacije, što opet mogu umoru da dam za pravo, ali mom da vas nešto pitam.

Imam nameru, to mogu i sada a i kasnije, da zatražim, kada se bude glasalo u danu za glasanje, verovatno ćete večeras odrediti glasanje, glasanje prozivkom. Ako ga nećete večeras odrediti, makar nam to recite pa da znamo. Znači, tražio bih glasanje prozivkom.

PREDSEDNIK: Profesor Mićunović ima reč.

DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ: Ima u dečijoj psihologiji jedan poznat primer kad dete stavi ruku na oči, ono veruje da ono što ne vidi to i ne postoji. Nažalost, nemamo prava da budemo deca. Veliko zadovoljstvo koje neki izražavaju time što ne žele da vide šta se događalo i time što nadu polažu i smatraju da ono koji urade suprotno izdaju narod, jeste to da veruju da je poricanje krivice sasvim dovoljno za dokaz nevinosti na bilo kom sudu. Nije. Sud objektivno sudi, bez obzira, priznavali ili ne priznavali i bilo kako bilo.

Poslednja stvar, zašto su dve deklaracije? Marko Miljanov, koga možemo smatrati našim kantom u moralnom pogledu, razlikuje junaštvo i čoštvo. Junaštvo je odbraniti sebe samoga, a čoštvo je odbraniti drugoga od sebe. U prvom slučaju deluju nagoni, a u drugom slučaju deluje moral. Toliko sam htio da kažem za večeras.

PREDSEDNIK: Zahvalujem. Narodni poslanik Srđan Miković ima reč.

SRĐAN MIKOVIĆ: Dame i gospodo, stradanje nevinih uvek je strašno, a kada se to dogodi u našem okruženju, imamo posebnu moralnu obavezu da se jasno odredimo i osudimo zločin. Ustav, kao najvažniji akt pred najvišem telu u Republici Srbiji, pred Narodnu skupštinu stavlja obavezu da štiti ljudski život i ljudsko dostojanstvo svakog pojedinca i svake grupe ljudi. Pred nama je ustavna obaveza, ali još više moralna obaveza. Upravo danas je pravi trenutak da postavimo vrednosno pitanje, pravi je trenutak za usvajanje ove deklaracije u korist građana Srbije, jer Srbija više neće biti ista. Ovog trenutka Srbija je spremna da iskoraci i postavi standard postupanja.

Treba da budemo svesni da naše reči dopiru do porodica žrtava, ali i do svih građana Srbije, do svih koji su podneli velika stradanja i koji očekuju da budu zaštićeni, da se zlo nikada ne ponovi. Svaka ružna reč izgovorena u ovoj sali ili nepoštovanje žrtava je mrlja i na mom obrazu i na obrazu svih nas. Zbog toga vas pozivam da usvojimo ovu deklaraciju, da upravo mi pokrenemo proces suočavanja sa uzrocima i posledicama pojavnama koje su nam donele veliko zlo. Upravo vreme velikog posta najbolje je vreme da se osudi svaki zločin. Ovo je vreme da se svako pogleda i da se pita šta je ili što nije učinio, da se zapita da li smo bliže vrlini ili grehu, da udvostručimo dobra dela. Prate nas iskušenja. Možda je i usvajanje ove deklaracije jedno od njih, ali lako nam je ako razmišljamo jevandeoski, ako razmišljamo ljudski, jer blagovest je putokaz za odnos prema svetinji života.

Mi koji živimo u mešovitim sredinama najbolje znamo koliko je dobro razumevanje i saradnja, jer baš obični ljudi, naši sugrađani zajedno rade, vesele se, zajedno tuguju. Često je važniji komšija nego rođak, a svi smo mi braća i svi smo mi ljudi. Kao nas je učio blaženo-počivši Patrijarh srpski gospodin Pavle, iako je greh čest i moguć, najvažnije je da budemo ljudi, jasnim određenjem protiv greha, a za život pokažimo da postoje i nada i vera i ljubav.

Kao narodni poslanici poštujmo Ustav kao putokaz, kao verujući pokažimo pre svega ljubav prema bogu i prema bližnjima, jer putokaz nam je samo jevangelje. Kao čovek koji je odrastao u Pančevu, vaspitan sam i naučen da ljude ne delim na one koji se krste, koji se križaju ili klanjaju, jedina podela je na ljude i ne ljude. Osudimo postupke ne ljude i u ime toga, dame i gospodo, poštovane kolege narodni poslanici, pozivam vas da usvojimo deklaraciju.

PREDSEDNIK: Zahvalujem.

Pošto na listama poslaničkih grupa nema onih koji žele dalje da govore, pre zaključivanja jedinstvenog pretresa, pitam da li žele reč predsednici, odnosno predstavnici poslaničkih grupa ili još niko ko nije iskoristio svoje pravo iz člana 93. Poslovnika?

Gospodin Mijatović reklamira povredu Poslovnika. Izvolite.

PREDRAG MIJATOVIĆ: Malo pre sam se prijavio, dok je govorio prof. Mićunović, međutim niste videli. Poštovani poslanici, gospodo Dejanović, mislim da je prof. Mićunović na izvestan način i mene i sve ostale poslanike koji drugačije misle uvredio, porediće me

O žrtvama

sa decom koja drže ruku preko lica i ne vide ono što je navodna istina. Osećam se povređenim i poniženim ovakvom izjavom. Zašto?

- O Ratku Mladiću ► Igrom sticanja okolnosti, u vreme 1995. godine kada se desilo ovo što se desilo, o čemu danas govorimo, bio sam u Bosni i bio sam na tim prostorima. Odgovorno tvrdim Relativizacija genocida ► i stojim iza toga da se u Srebrenici nije desio nikakav zločin, nikakav genocid. Ovo što je general Mladić, koga mi ovde optužujemo da je zločinac, gospodo, pre nego što ga haški dželati osude, vi ga osuđujete, je jedna izuzetno dobro planirana i brilijantno izvedena vojna operacija. Dozvolite da je nekoliko godina unatrag vojska Nasera Orića ubijala Srbe u okolnim selima. Onog momenta kada je Naser Orić htio da isprovocira, po naredbi Izetbegovića, nešto što će se desiti, da bi bilo bombardovanje i rešio da izvuče vojsku iz Srebrenice, to je general Mladić saznao ...

PREDSEDNIK: Vreme.

Gospodin Slobodan Samardžić ima još pet minuta. Izvolite.

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Poštovani narodni poslanici, sada se obraćam većini u ovoj skupštini, danas ste sebi dali jedan auto gol. Vi ste danas ocenili vašu inicijativu i vaš predlog deklaracije sa jedinicom. Da niste to uredili, ne biste zakazivali popravni ispit za četvrtak.

- O žrtvama ► Znači, pokušaćete u četvrtak da popravite i ispravite ovu slabu ocenu koju ste danas sami sebi dali. Ali, to nažalost ni u četvrtak neće biti moguće, iz prostog razloga što se ovde jako često i jako mnogo govorilo o moralu. Često patetično, često kvazi patetično, često učeno, često kvazi učeno. Moral ima jednu važnu osobinu, jedno važno obeležje. On važi opšte i univerzalno. Moralna načela su ili opšte univerzalna ili ne postoje. Ako pogledate naslov ove deklaracije i 1. tačku videćete da se iz celokupnog građanskog rata u bivšoj Jugoslaviji, koji je trajao četiri godine, a u BiH tri i po godine, izvukli jedno mesto, jedno vreme, nekoliko dana i jedan narod kao žrtvu zločina.

Vi ne možete ostati u moralnom režimu ako to činite i ako terate ovu skupštinu da od svega onoga što se događalo na području bivše Jugoslavije ona raspravlja samo o tome i doneće deklaraciju samo o Muslimanima, žrtvama srebreničkog zločina. Kao što smo utvrđili danas i u samoj Srebrenici je bilo zločina nad drugim ljudima, nad predstavnicima drugih nacija, ali vi ćete pokušati tek u četvrtak na popravnom ispitu da nešto o tome kažete.

Znači, donećete dve parcijalne deklaracije, umesto da ste postupili onako kako bi svaki častan čovek, koji ima pravo moralno saosećanje sa svim žrtvama postupili, doneli jednu deklaraciju koja će optužiti sve zločine na celokupnom prostoru bivše Jugoslavije gde se ratovalo i za sve vreme ratovanja. To je jedini način koji ste propustili danas. Dakle, napravili ste grešku koju nećete moći da ispravite ni u četvrtak ni narednih dana, ali ta greška nažalost ne ide vama u račun ni na vašu cenu, ona ide na račun Srbije i celokupnog srpskog naroda.

PREDSEDNIK: Gospodin Tomislav Nikolić. Još pet minuta vam je ostalo.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Ne mislim da je potrebno još kako dugo govoriti o ovome, mislim da smo svi rekli šta smo mislili.

Želim samo da vam kažem, da se nekako osećam, gledajući ovu stranu koja će da glasa za rezoluciju, u ljude koji pokušavaju da se pretvore u monahe, u kaludere, evo, oproste sve grehe srpske danas. Napisali ste pismene radove. Bićete dobro ocenjeni u poslaničkim grupama. Bili ste skoro divni. Pozivali ste na uskrs, na veliki post, pozivali ste na to da nije bitno uopšte, da narod nije veliki ako želi da osude zločine učinjene protiv njega, već je veliki isključivo ko osuđuje svoje zločine, a sada nam pričate da ćemo u četvrtak imati jednu deklaraciju kojom ćemo da osudimo i zločine nas. Kako to da smo danas veliki narod koji moralno želi da prizna svoju krivicu, a u četvrtak, šta ćemo da budemo u četvrtak kada budemo raspravljali o zločinima protiv Srbija? Šta ćete onda da zamerite nama koji smo vam govorili da o tome je trebalo govoriti danas? Hoćemo li moći da uporedimo vaše govor od danas sa govorima od četvrtka? Hoće li to biti isti pisani sastavi, samo ćete umesto reči - Musliman napisati reč - Srbin? I da pokušate da obmanete građane Srbije da ste uravnotežili samo što je trebalo dva dana da prode pre nego što usvojite ovu rezoluciju o Srebrenici?

Trebalo je da prihvate našu sugestiju da donešemo jednu deklaraciju, da u njoj osudimo sve zločine i sve zločince, da pomenemo svoje zločine i zločine izvršene nad nama i da tu knjigu jednom zauvek zatvorimo. Nećemo valjda svakih nekoliko dana neku novu deklaraciju?

Šta ako se pobune Albanci što njih nema nigde u našoj deklaraciji kojom se iz ovih zločina peremo? Šta ako se pobune Hrvati što njih nema nigde u nekoj deklaraciji? Hoćeće li opet da nas sazivate ovde? Danas zbog vašeg hira i čeфа čak nismo gledali tu blistavu pobedu Partizana, slušali smo vaše pisane rade, kako ispunjavate domaći zadatak, kada jedni drugi optužujete da ste bili zlikovci i kako ćete da glasate da su oni drugi bili zlikovci, jedni su bili, a drugi su danas, jedni su upropastili Srbiju pre 15 godina, drugi danas i ne priznaju da žive u Srbiji. Sve je ovo jedna velika farsa, velika komedija, u kojoj učestvujete svesno, svesni ste svojih odgovornosti, imate dosta godina, svako od vas pojedinačno, ostaće anatema na vama, ovo glasanje će biti javno, listing sa njega će biti dostupan generacijama koje dolaze, ako su vam deca ili unuci suviše mali da vas pitaju - šta to danas radite, porašće, doći će u ruke dobrih učitelja, ne onih koje ste vi sada postavljeni, koji svesno izbegavaju svaku srpsku pobedu, koji veličaju isključivo vaš DOS, 5. oktobar, učićće ovu našu decu ponovo ljudi koji vole Srbiju, a ne mrze druge narode.

Trenutno, učitelje terate da ne vole Srbiju, a ne znam šta im govorite o drugim narodima, sudeći po ovoj deklaraciji, svi su bolji od nas, po vama.

To ne priznajem, niti će to pripadnik bilo kog naroda u svetu da vam prizna da postoji bolji narod od njegovog, niti se to očekuje od normalnih i civilizovanih ljudi. Svako svoj narod voli, po tome se odlikujemo. Onda treba utvrditi da li mrzimo druge narode ili ne. U nama nema mržnje prema drugim narodima. Izgleda samo služimo da nas mrze naši politički suparnici, oni koji nas mrze, oni će loše da prođu, oni koji vide koliko ozbiljno radimo ovaj posao, koji se dobro pripreme da nam se suprotstave, možda će proći nešto bolje.

Sada sam tek ubeden da vi nećete olako izaći na izbole...

PREDSEDNIK: Pet minuta je prošlo, gospodine Nikoliću. Završite.

TOMISLAV NIKOLIĆ: Mogu li da nastavim rečenicu? Ubeđen sam da nećemo tako brzo imati izbole. Vladajuća koalicija pred izbole na ovaj način ne bi govorila o Srbiji.

PREDSEDNIK: Gospodin Dragan Šormaz, povreda Poslovnika.

DRAGAN ŠORMAZ: Gospodo predsedavajuća, gospodo predsednice, po članu 27. dužni ste da vodite računa o redu na sednici, o vodenju sednice i kada sam krenuo ovamo, pošto je kraj zasedanja, pogledao sam kroz prozor i video neverovatan broj policajaca ispred Skupštine.

Da li ste ih vi pozvali? Ne znam ko je pozvao tolike policajce, ako radimo nešto u interesu građana, naroda, ako to narod podržava, šta će nam ispred tolika policija, od koga da nas štiti? Od našeg naroda? Ne znam zašto tolika policija ispred?

Interesuje me ko ih je pozvao i zašto je toliko policije ispred, kada je potpuno normalan radni dan, radimo nešto normalno, narodni smo izabranici, narod mora da podrži to što radimo, nema nikakvih problema.

Zaista me interesuje ko je pozvao? Sada ne mogu da obavljam svoju dužnost na pravi način. Ispreparan sam od tolike policije. Ne znam šta da radim u ovom trenutku. Kako sada da glasam po savesti? Da li treba policija da mi utera da glasam po savesti nekoj njihovoj, čijoj, na koji način? Nije mi jasno. Baš me interesuje ko je pozvao toliku policiju?

PREDSEDNIK: Gospodine Šormaz, naravno da naloge policiji ne dajem ja i naravno da ja nisam pozvala policiju, ali je dobro da svako radi svoj posao.

Gospoda Nada Kolundžija ima reč.

NADA KOLUNDŽIJA: Želim samo dve rečenice na kraju da kažem. Zato što volim moju zemlju, zato što volimo svoj narod, zato što mu želimo najbolje, zato što želimo da krivica pojedinaca ne padne na ceo narod, mi ćemo glasati za ovu deklaraciju.

Razumemo da neki ne razumeju o čemu se ovde radi. Razumemo da neki ni sami nisu načisto šta treba da urade, a da to bude dobro za svoj narod, ali o tome će naravno

◀ O kolektivnoj
i individualnoj
odgovornosti

Prelazimo na 1. tačku dnevnog reda -
PREDLOG DEKLARACIJE NARODNE SKUPŠTINE REPUBLIKE SRBIJE
O OSUDI ZLOČINA U SREBRENICI

Niko to nije predložio, molim vas.

Molim vas, imamo predlog gospodina Aligrudića da glasanje obavimo prozivkom.

Ko je za predlog gospodina Aligrudića?

Molim narodne poslanike da se izjasne.

Od 173 poslanika, za ovaj predlog glasalo je 45, pa konstatujem da predlog nije prihvaćen.

Pošto je Narodna skupština obavila jedinstven pretres o Predlogu deklaracije, prelazimo na odlučivanje.

Stavljam na glasanje Predlog deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici, u načelu.

Molim narodne poslanike da pritisnu odgovarajući taster.

Od 173 poslanika, za predlog je glasalo 127, protiv 29, uzdržano 15, nije glasalo dvoje. Glasalo je ukupno 173 narodna poslanika.

Konstatujem da je Narodna skupština prihvatile Predlog deklaracije, u načelu.

Prelazimo na odlučivanje o amandmanima.

Na preambulu amandman je podneta grupa od 11 narodnih poslanika poslačke grupe LDP.

Molim da se izjasnite.

Od 154 poslanika, za je glasalo troje.

Konstatujem da Narodna skupština nije prihvatile ovaj amandman.

Na preambulu amandman je podneo narodni poslanik Meho Omerović.

Molim da se izjasnite.

Od 149 poslanika, za je glasalo šestoro.

Konstatujem da nije prihvaćen ovaj amandman.

Na tekst Predloga deklaracije amandman je podneta grupa od 11 poslanika poslačke grupe LDP.

Molim izjašnjenje.

Od 149 poslanika, niko za.

Amandman nije prihvaćen.

Pošto smo završili odlučivanje o amandmanima, pristupamo glasanju o Predlogu deklaracije u celini.

Stavljam na glasanje Predlog deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici, u celini.

Molim narodne poslanike da se izjasne.

Od 149 poslanika, za se izjasnilo 127, protiv 21, nije glasao jedan poslanik. Ukupno se izjašnjavalo 149.

Konstatujem da je Narodna skupština usvojila Predlog deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici.

Pošto je Narodna skupština obavila razmatranje i odlučivanje o jedinoj tački dnevnog reda sednice, saglasno članu 99. Poslovniku Narodne skupštine, zaključujem Treću sednicu Prvog redovnog zasedanja Narodne skupštine Republike Srbije u 2010. godini.

Danas u 12,00 časova nastavljamo sa radom. Zahvalujem.

(Sednica je završena u 00,30 časova)

- Polazeći od Ustava Republike Srbije po kojem su ljudski život i dostojanstvo neprikosnoveni,
- Izražavajući privrženost duhu i normama Univerzalne deklaracije Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima, Pakta o građanskim i političkim pravima, Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Dopunskih protokola iz Ženevske konvencije o zaštiti žrtava međunarodnih i nemeđunarodnih oružanih sukoba, Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida i Statuta Međunarodnog krivičnog suda,
- Rukovodeći se ciljevima obezbeđenja stalnog mira i stabilnosti na prostoru Zapadnog Balkana, kao i daljem unapređenju prijateljskih odnosa među državama bivše Jugoslavije na osnovu poštovanja međunarodnog prava i teritorijalnog integriteta i suvereniteta svih država članica Ujedinjenih nacija, uključujući Bosnu i Hercegovinu,
- Težeći da sećanje na žrtve surovih oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji deve desetih godina XX veka, u kojima su svi narodi podneli teška stradanja, nikada ne izbledi,
- Poštujući presudu Međunarodnog suda pravde, glavnog pravosudnog organa Ujedinjenih nacija, donetu u sporu po tužbi Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore 26. februara 2007. godine,
- Imajući u vidu da je navedenom presudom Međunarodnog suda pravde Srbija dužna da preduzme delotvorne korake radi obezbeđenja punog poštovanja svojih međunarodnih obaveza, uključujući punu saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju,

Na osnovu člana 99. stav 1. tačka 7. Ustava Republike Srbije i člana 136. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", broj 14/09 - Prečišćeni tekst), Narodna skupština Republike Srbije, na Trećoj sednici Prvog redovnog zasedanja u 2010. godini, održanoj 31. marta 2010. godine, donela je

D E K L A R A C I J U

NARODNE SKUPŠTINE REPUBLIKE SRBIJE O OSUDI ZLOČINA U SREBRENICI

1. Narodna skupština Republike Srbije najoštire osuđuje zločin izvršen nad bošnjačkim stanovništvom u Srebrenici jula 1995. godine, na način utvrđen presudom Međunarodnog suda pravde, kao i sve društvene i političke procese i pojave koji su doveli do formiranja svesti da se ostvarenje sopstvenih nacionalnih ciljeva može postići upotreboti oružane sile i fizičkim nasiljem nad pripadnicima drugih naroda i religija, izražavajući pri tom saučešće i izvinjenje porodicama žrtava zbog toga što nije učinjeno sve da se spreči ova tragedija.
2. Narodna skupština Republike Srbije pruža punu podršku radu državnih organa zaduženih za procesuiranje ratnih zločina i za uspešno okončanje saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, u čemu naročitu važnost ima otkrivanje i hapšenje Ratka Mladića radi suđenja pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju.
3. Narodna skupština Republike Srbije poziva sve nekadašnje sukobljene strane u Bosni i Hercegovini, kao i drugim državama bivše Jugoslavije, da nastave proces pomirenja i jačanja uslova za zajednički život zasnovan na ravnopravnosti nacija i punom poštovanju ljudskih i manjinskih prava i sloboda, da učinjeni zločini više nikada ne bi bili ponovljeni.
4. Narodna skupština Republike Srbije izražava očekivanje da će i najviši organi drugih država s teritorije bivše Jugoslavije na ovaj način osuditi zločine izvršene protiv pripadnika srpskog naroda, kao i da će uputiti izvinjenje i izraziti saučešće porodicama srpskih žrtava.

Ovu Deklaraciju objaviti u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

RS broj 6

U Beogradu 31. marta 2010. godine

NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

P R E D S E D N I K

prof. dr Slavica Đukić - Dejanović